

Deze film is beschikbaar gesteld door het KITLV, uitsluitend op voorwaarde dat noch het geheel noch delen worden gereproduceerd zonder toestemming van het KITLV. Dit behoudt zich het recht voor een vergoeding te berekenen voor reproductie. Indien op het originele materiaal auteursrecht rust, dient men voor reproductiedoeleinden eveneens toestemming te vragen aan de houders van dit auteursrecht.

Toestemming voor reproductie dient men schriftelijk aan te vragen.

This film is supplied by the KITLV only on condition that neither it nor part of it is further reproduced without first obtaining the permission of the KITLV which reserves the right to make a charge for such reproduction. If the material filmed is itself in copyright, the permission of the owners of that copyright will also be required for such reproduction. Application for permission to reproduce should be made in writing, giving details of the proposed reproduction.

**SIGNATUUR
MICROVORM:**

***SHELF NUMBER
MICROFORM:***

M META 0168

Een Wedstrijd op den Oceaan

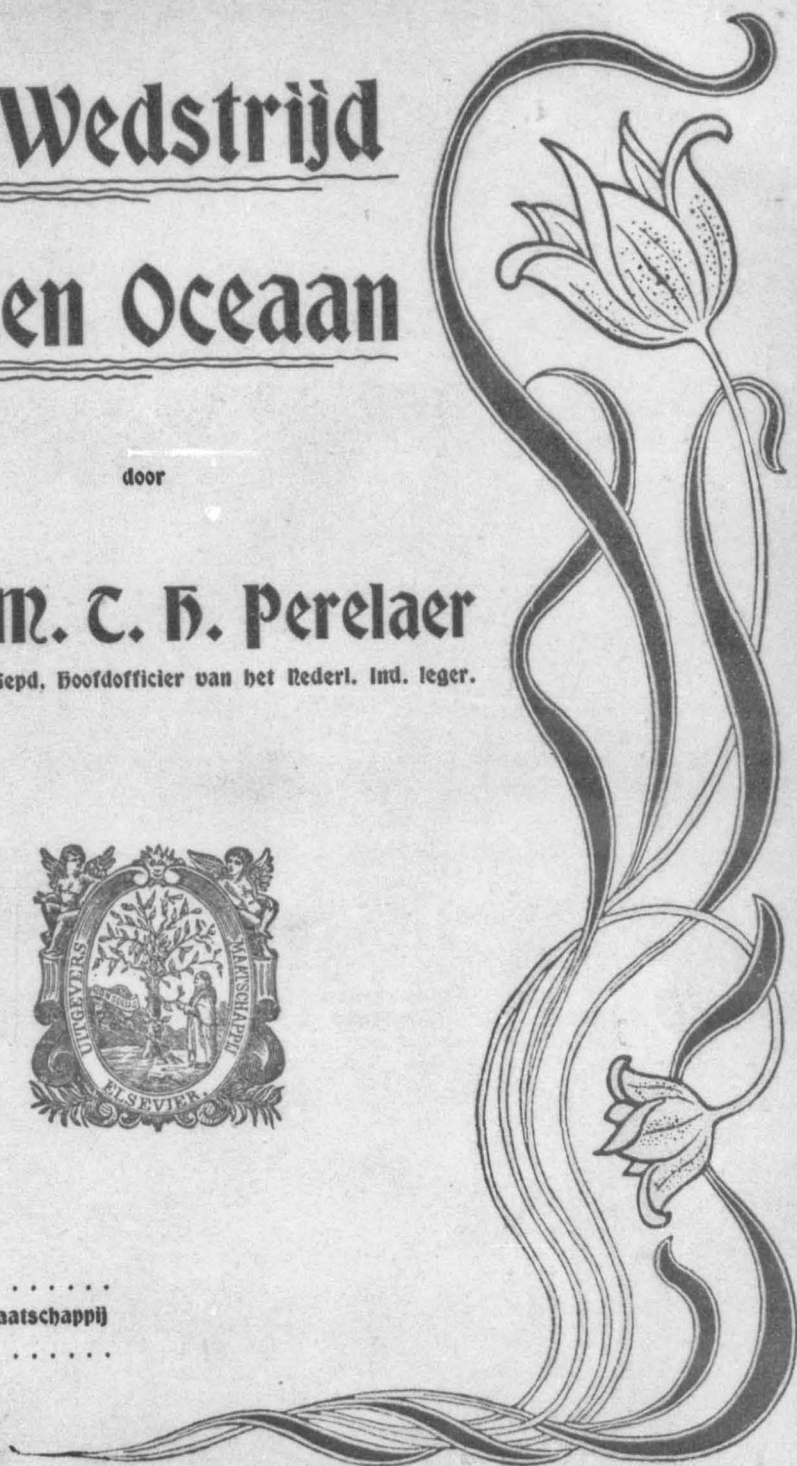
door

M. C. H. Perelaer

Gepd. Hoofdofficier van het Nederl. Ind. leger.

Amsterdam
Uitgevers-Maatschappij
„Elsevier”

BIBLIOTHEEK KITLV

0013 7453

091 354609

EEN WEDSTRIJD OP DEN OCEAAN

CC
119

EEN WEDSTRIJD

OP

D E N O C E A A N

DOOR

M. J. H. PERELAER

Gepl. Hoofdofficier van het Nederl.-Indische Leger

Schrijver van

„Een kwarteeuw tussehen de keerkringen”, „Baboe Dalima”, „Borneo van Zuid naar Noord”, „Noordwest en Zuidoost”, enz.

AMSTERDAM
UITGEVERS-MAATSCHAPPY „ELSEVIER”
1899

VOORWOORD.

Toen, na de verschijning van mijn Noordwest en Zuidoost een overstelpende strijd in de Nederlandsche pers door een groot aantal anonymi met moedige harten tegen mij aangeboden werd wegens vermeend plagiaat, schreef ik in verschillende dagbladen o. a. het navolgende:

„Ik zal mij in de toekomst niet laten weerhouden, wanneer ik zal meenen mij tot het lezend publiek te moeten richten, — en daar bestaat wel kans op, — schaamteloos strandconderij uit te oefenen. Of ik den gegeven wenk zal benuttigen en mededeelen, welk strand ik bezocht heb, staat nog zoo heel vast niet bij mij. Ik zal dan eerst eens overdenken, of ik den critici den zoo genotvollen arbeid van opsporing van overeenkomst wel uit de handen zal nemen. Ik kan mij daardoor toch schuldig maken aan uitbreiding van werkeloosheid, en die gedachte doet mij ijzen. Ik zou kunnen te werk gaan als de Dajaks, die, bij het ter jacht gaan, de neuzen hunner speurhonden met „danom boas” (sap van eene slingerplant) inwrijven om het reukorgaan te scherpen. Ik zou in eene korte voorrede kunnen mededeelen, dat ik gestrandconderd heb, zonder meer. Het

„orgaan zou gescherpt, maar de wellust eener eventuele „benadering niet bedorven worden.”

Hoewel ik mij nu aan het laatste houden zal, n.l. om in deze voorrede mede te deelen, dat ik ontleend heb op de wijze als dat in Noordwest en Zuidoost geschied is, kan ik toch de verleiding niet weerstaan een tweetal van die plagiaatjes, o. a. in dit boek voorkomende, nader aan te duiden. Het zou mij zoo aangenaam zijn, mijn tekst in eenig periodiek tegenover den bestrandroofden geplaatst te zien. Wellicht zouden die twee voorbeelden tot verdere opsporing prikkelen. Welnu dan, laat die edele gilde eens inzien het artikel: la bouille-à-baisse, ou la gloire de Marseille; ook les Diptères cannibales. Dat ik noch de namen der schrijvers dier artikelen mededeel, noch de titels der tijdschriften, waarin zij aangetroffen worden, heeft zijne reden o. a., dat ik de navorschers het genot niet wil vergallen om hun arbeidsloon zelf te verdienen. De „danom boas” is nu toegepast; aan 't werk h.h. critici! Bij voorbaat zit ik mij te vermeien over de spitsvondigheden, die zullen uitgehaald worden, om, zooals zoo waarheidlievend mogelijk reeds eenmaal geschiedde, te bewijzen dat ik „van woord voor woord ontleend” heb.

M. T. H. PERELAER.

Nijmegen, November 1898.

INHOUD.

	Bladz.
I. Een spurt bij St. Nikolaaspunt	1
II. „Perloembaïn Tjerita” (verhalen-wedstrijd)	24
III. De rijsttafel	47
IV. Het graf van een groot man	75
V. Eene Javaansche legende	103
VI. „Tjamparadoek” (miscellaneous)	135
VII. Het verhaal van den zeeman	165
VIII. Een eerste militaire kleed en eene eerste liefde	195
IX. Een lijdensbeker	233
X. Uitvaart van de „Perloembaïn-Tjerita.” — Boter-melk- kaas-spel	267
Besluit	294

„orgaan zou gescherpt, maar de wellust eener eventuele „benadering niet bedorven worden.”

Hoewel ik mij nu aan het laatste houden zal, n.l. om in deze voorrede mede te deelen, dat ik ontleend heb op de wijze als dat in Noordwest en Zuidoost geschied is, kan ik toch de verleiding niet weerstaan een ticeetal van die plagiaatjes, o. a. in dit boek voorkomende, nader aan te duiden. Het zou mij zoo aangenaam zijn, mijn tekst in eenig periodiek tegenover den bestrandroofden geplaatst te zien. Wellicht zouden die twee voorbeelden tot verdere opsporing prikkelen. Welnu dan, laat die edele gilde eens inzien het artikel: la bouille-à-baisse, ou la gloire de Marseille; ook les Diptères cannibales. Dat ik noch de namen der schrijvers dier artikelen mededeel, noch de titels der tijdschriften, waarin zij aangetroffen worden, heeft zijne reden o. a., dat ik de navorschers het genot niet wil vergallen om hun arbeidsloon zelf te verdienen. De „danom boas” is nu toegepast; aan 't werk h. h. critici! Bij voorbaat zit ik mij te vermeien over de spitsvondigheden, die zullen uitgehaald worden, om, zooals zoo waarheidlievend mogelijk reeds eenmaal geschiedde, te bewijzen dat ik „van woord voor woord ontleend” heb.

M. T. H. PERELAER.

Nijmegen, November 1898.

INHOUD.

	Bladz.
I. Een spurt bij St. Nikolaaspunt	1
II. „Perloembaïn Tjerita” (verhalen-wedstrijd).	24
III. De rijsttafel	47
IV. Het graf van een groot man	75
V. Eene Javaansche legende	103
VI. „Tjamparadoek” (miscellaneous).	135
VII. Het verhaal van den zeeman	165
VIII. Een eerste militaire kleed en eene eerste liefde	195
IX. Een lijdensbeker	233
X. Uitvaart van de „Perloembaïn-Tjerita.” — Boter-melk- kaas-spel	267
Besluit	294

I.

EEN SPURT BIJ ST. NIKOLAASPUNT.

Het sloeg acht uur, of beter op alle schepen in de haven en op de reede van Batavia werden op de scheepsklokken acht slagen gebengeld, die zich met hunne heldere metaalklanken van verschillenden toon als een onmetelijk maar harmonisch carrillon-geluid onder den invloed van den landwind, aanvankelijk met volle kracht over de oppervlakte van de reede voortsprankelden en allerwege weergalmden, maar langzamerhand verzwakten, nog meer verzwakten, om eindelijk als een stervend accoord over de blauwende zee heel zacht weg te zuchten.

Op het wachtschip, in den toegang der haven gelegen, werd dat klokkengebengel ook vernomen. Maar daarbij liet een schrill gefluit en tromgeroffel zich hooren. En, daar steeg aan de gaffel van het trotsche oorlogsvaartuig Neerland's heldere driekleur statig omhoog, terwijl de officieren op het halfdek, om den kommandant geschaard, het militaire saluut brachten, de wachthebbende mariniers en matrozen de geweren presenteerden en de overige manschappen, aan 't dek tegenwoordig, hunne ochtendwandelings staakten en, met de rechterhand aan het voorhoofd,

de vlag op hare baan naar boven ten einde toe met de oogen volgden, totdat zij ontrold was.

Nauw wapperde de driekleur aan de gaffel van het wachtschip in den wind, of er klonk allerwege aan boord van de bodems, zoowel binnen de haven als daarbuiten op de reede, een scherp gefluit, waarop de vlaggen op al die schepen geheschen werden. En, daar ontplooiden zich weldra de kleuren van schier alle handelsstaten der aarde en golfden en wapperden en klapperden als om strijd, maar toch vreedzaam in de frissche morgenbries: de Fransche naast de Duitsche, de Russische naast de Britsche. Was het daar straks eene kortstondige uitspatting van tonen voor het oor geweest, nu was het eene meer blijvende uitspatting van kleuren voor het oog.

In de haven Tandjoeng Priok lagen onder meer twee stoomschepen, een Nederlandsch en een Noord-Amerikaansch, waarop reeds alle voorbereidingen getroffen waren, om zoo spoedig mogelijk zee te kiezen. Toen op het eene het Rood-Wit-en Blauw en op het andere de Stars and Stripes in den wind klapperden, werden met zekere haast de meertrossen losgegooid en de loopplanken ingehaald, en begonnen beide gevaarten, zachtens door hunne propellers voortgestuwd, zich nagenoeg op hetzelfde oogenblik naar den haveningang te bewegen, ten einde zee te kiezen.

Het Nederlandsche stoomschip, *Prins Willem der Nederlanden* geheeten, was een der fraaiste mailbooten van de Stoomvaart-Maatschappij *Nederland*. Te oordeelen naar de waterlijn, die zich scherp langs hare beide boorden afteekende, scheen het schip eene flinke lading overgenomen te hebben. En, aan zijne bestemming van mailboot beantwoordende, krioelde het op het dek van passagiers, die zich thans voor het meerendeel aan bakboord langs de verschansing verdrongen, om nog een afscheids-

groet, een kreet, een snik, eene handbeweging als kus, een wuiven met zakdoek of hoofddekseel te wisselen met de vele bloedverwanten, vrienden en bekenden, die daar aan den wal aanvankelijk voor de hangars samengeschoold stonden, maar nu, terwijl zij tersluiks een branderigen traan wegwischten, van lieverlede de nog zachte beweging der boot volgden tot aan het uiteinde der kade, om daar nog een „salamat djalan!” (voorspoedige reis) den heengaanden toe te roepen en nog een laatsten groet te wisselen.

De *Diamond Castle*, zoo heette het Noord-Amerikaansche stoomschip, scheen ook eene goede lading ingenomen te hebben. Veel passagiers waren er echter niet aan boord, te oordeelen naar het aantal personen, die zich op het dek bewogen en voor het meerendeel tot de bemanning van het schip schenen te behooren. Aan wal bevond zich een groepje heeren als: cargadoors, boomklerken, post- en telegraaf-beambten, tokohouders, boekhouders, enz., enz., die allen ook teekenen van afscheid met den scheepsbevelhebber, stuurlieden, machinisten en anderen meer wisselden, die van zeer veel hartelijkheid getuigden.

Beide schepen naderden inmiddels den ingang der buitenhaven en er kwam een oogenblik, dat de beide bodems zich op een en hetzelfde moment tusschen de beide lichtopstanden bevonden, welke den ingang van de Tandjoeng Priok-haven aanduiden. Beider gezagvoerders, op de brug staande, groetten elkander beleefd, riepen elkander hartelijk, goede reis toe, en, in courtoisie niet voor elkander onderdoende, lieten zij de vlaggen der beide schepen, ten teeken van groet, driemaal op en neer halen, waarna het dundoek fier aan de gaffels bleef uitwaaien.

Toen dat beleefdheids-ceremoniëel ten einde was gebracht, waren de beide schepen de eindpielen, die den toegang der buitenhaven omsluiten, voorbij en derhalve in volle

zee. De afstand tusschen beide bodems was niet groot, eerder klein te noemen. De *Prins Willem der Nederlanden* viel iets af, om het gevaar eener mogelijke aanvaring te ontgaan; maar beide schepen richtten den boeg bijna zuiver noordwaarts op den vuurtoren van het eiland Alkmaar.

„Dat gaat me 'n wedloop worden,” sprak de gezagvoerder van de Nederlandsche mailboot tot zijn eersten stuurman. „Die verduivelde Yankees met hun zucht tot racen.”

„Ja, kapitein, maar daar zit nu niets anders op dan meedoen,” antwoordde de stuurman leuk glimlachende. „Wij kunnen toch onze *Prins Willem* ten aanschouwe van de geheele reede zoo maar niet door eene Yankeevrachtschuit laten kloppen. Ik verwed er mijn morgenpruim onder, dat van alle schepen rondom ons de kijkers nieuwsgierig en met zeer veel belangstelling op ons gericht zijn.”

De gezagvoerder liet gedurende een ondeelbaar oogenblik den blik over de reede waren, alsof hij poogde zich te vergewissen, dat hij van alle kanten beglaurd werd. Toen, op het seintoestel toetredende, dat de brag met de machine-kamer in verbinding bracht, gaf hij een ruk aan den knop, waarop zich beneden eene bel ratelend deed hooren. Daarna zette hij het toestel op „volle kracht,” en boog zich verder voorover naar het mondstuk eener spreekbuis, die insgelijks naar de machinekamer geleidde.

„De eerste machinist op de brug!” klonk daar kort en krachtig zijn bevel.

Binnen een schier ondeelbaar tijdsbestek verscheen die scheepsofficier.

„Ge ziet, wat er gaande is,” sprak de gezagvoerder op het Amerikaansche schip wijzende. „Steeds volle stoomspanning en de meest nauwkeurige oplettendheid op de signalen.”

De eerste machinist wierp een blik op den mededinger, de *Diamond Castle*.

„Verduiveld,” zei hij als binnensmonds, „die stookt er flink op los.”

En werkelijk, alsof men op den Yankee het bevel van „volle kracht!” op het Nederlandsche schip gegeven, gehoord had, was ook op de *Diamond Castle* de schroef in snellere omwenteling gekomen, en braakten hare twee schoorsteenen dikke zwarte rookwolken uit, die in machtige krullen, wrongen en spiralen in den glans van het zonlicht bolden, wentelden, kronkelden en draaiden, zich onder den invloed van den wind schuins-rechts voorover bogen, gitzwart heenijlden en daar in het noordwesten, dat teederblauwe uitzicht des dampkrings bevuilden en met een dik vetachtig floers overtogen, om zich, naarmate de boot voortstoomde, uit te breiden en zich in het noorden langzamerhand in een vuil zwartgrijs waas op te lossen, dat het blauw zoowel der zee als des hemels in die compasstreek in een onmetelijk rouwkleed hulde.

„Te drommel,” vervolgde de machinist, „zijstoken Cardiffkolen — besté puike waar, — en, wij hebben slechts Ombilienkolen aan boord. Zullen die den kamp bestaan? Ik voor mij twijfel er aan.”

„Er valt niet te twijfelen! Gij doet, wat ik bevolen heb,” klonk de stem des gezagvoerders.

„Zeker, maar zou ik niet... kapitein?”

„Niets anders, mijnheer, dan wat ik bevolen heb,” antwoordde de gezagvoerder, die begreep wat er volgen ging, hoogst ernstig.

„Maar...”

„Geen woord meer! Ik gevoel de verantwoordelijkheid van de vele menschenlevens, die aan mijne hoede toevertrouwd zijn. Ga nu naar beneden; gij zijt in de machinekamer verantwoordelijk voor de stipte opvolging

mijner bevelen. Dus nauwlettende aandacht op het sein-toestel!"

Weinige oogenblikken later braakten ook de schoorsteenen van *de Prins Willem der Nederlanden* machtige rookzuilen uit. De doffe zwarte wrongen, die kronkelend ontsnapten, waren evenwel niet zoo intens dik, ook niet zoo vetachtig als die der *Diamond Castle*. De stuurman merkte zulks den gezagvoerder op, die met eene soort van onverschilligheid de schouders bewoog.

„Dat zal des te aangenamer voor onze levende lading zijn,” sprak hij met een glimlach, „het is toch niet alles — dat zult ge moeten erkennen — al dadelijk bij het begin der reis met een laagje vet roet overtogen te worden.”

De beide stoomschepen bleven intusschen naast elkan-der. Geen van beiden kon ook maar een meter op het andere winnen.

Middelerwijl hadden ook sommigen der passagiers van *de Prins Willem* langzamerhand belang beginnen te stellen in de wedvaart der beide najverige stoomschepen. Velen hunner, wel is waar, richtten nog het zoekende oog naar den Java-wal, die daarginds in 't zuiden langzaam in een heilig waas als 't ware wegdook, gunden nog een belangstellenden blik aan Batavia, aan de parel van het Oosten, die daar ver zeer ver in de trillende luchtlagen wegdoezelde, terwijl hare roode pannendaken als vurige stippen in die trillende doezeling wegvlamden, zochten nog naar de toppen van den Salak en den Gedeh ¹⁾, die daar heel ver bij den zuider gezichteinder in het azuur van het uitspansel hunne kegelvormen donker-loodkleurig weglauwden. Maar, toch ook velen reeds lagen aan den

¹⁾ Twee vulkanen in het Buitenzorgsche, maar bij helder weer op de reede te Batavia zichtbaar.

kant van de *Diamond Castle* over de verschansing gebogen en sloegen met groote belangstelling de vorderingen gade van de beide stoomschepen bij hunnen match. Voor en na sloten zich de overige passagiers daarbij aan. De belangstelling in den wedstrijd klom, klom nog meer, klom uitermate. Gaandeweg geraakte het geheele troepje in vuur, tot zelfs de dames, ja die vooral!

„Hoerah! voor onzen *Prins Willem!*” riep de eene. „Onze mailboot houdt zich goed.”

„Het mocht wat!” beantwoordde een scepticus met pruilende lip. „Vergeet niet, dat onze boot een spik-splinternieuw schip is.”

„Nu, wat zou dat?”

„En, wie weet van welk jaar de Yankee daar dagteekent?” was het antwoord op die vraag.

„Misschien wel van de kruistochten,” sprak eene jonge vrouw, die ook bij de reeling stond te turen.

Verscheidene heeren keken haar aan; maar waren terstond verplicht te knipoogen. Was het de samenkoppeling van eene Yankee-gedachte met de kruistochten, oftewel de schitterende stralen, welke de zon ontvonkte aan de briljanten van de handgrootte rosette van edelgesteente, die op de nog grootere strik van het vuur-roode dasje der dame prijkte, die zoo verbijsterend werkte? Dit zou niet uit te maken zijn. Zooveel is zeker, dat allen, zooveel mogelijk den stralenbundel tartende, haar belangstellend aankeken. Dat was haar genoeg. Waartoe had men ook juweelen anders dan om bewonderd te worden? Van nu af heette zij aan boord van het schip „njonja intan” (mevrouw diamant), en dat vond zij verrukkelijk.

„De Yankee wint!” riep plotseling eene stem.

„Waarachtig niet! Wij zijn nog altijd gelijk,” protesteerden andere stemmen.

„Ik meen zelfs,” verzekerde een ander zoo luidruchtig mogelijk, „dat de Amerikaan deinst.”

„Onmogelijk! onmogelijk!” werd er geschreeuwd.

„Deinzen, wat is dat?” vroeg „njonja intan,” meer tot zich zelf sprekend, maar toch hoorbaar voor de omstanders bij de reeling.

„Deinzen,” antwoordde een jongmensch met een glimlach, „dat deden de Yankees nooit bij de kruistochten.”

„Deinzen, mevrouw,” hernam een ander meer galant, „is een zeemansterm, die beteekent terugkrabbelen, achteruit raken.”

Geen woord van dank, geen blik zelfs. Een paar heeren, die wat verder afstonden, maar toch vraag en antwoord gehoord hadden, vroegen elkander fluisterend:

„Wie is die glinsterende njonja?”

„Shut... haar „laki” (echtgenoot) staat vlak achter ons.”

„Dat kan me niets schelen. Het „laki” van eene schoone vrouw heeft niets belangwekkends voor mij. Maar is hij dat, die sienjo met dat paarden-gebit, met de kroon-orde van Italië op de jas en dien énormen diamant op zijn das?”

„Ja; zij heeten Grondvlak. Hij is een rijke erfpachtbezitter en is de telg van een Chinees bij een Javaansche vrouw. Zij is volbloed Europeesch; maar in Indië geboren en opgevoed.”

Inmiddels vervolgden de beide vaartuigen hunnen koers zuiver noord op. Toen zij evenwel het eiland Leiden te boven waren gekomen, gaf de gezagvoerder van de *Prins Willem der Nederlanden* een gebiedend teeken met de hand aan den roerganger, die bij hem op de brug bij het stuurrad stond. Deze, aan dat bevel gehoorzame, volvoerde de bevolen beweging. De kettingen der stuurreepen lieten haar onaangenaam knarsend geluid hooren, de boeg van het schip volbracht eene wending naar den

kant van de *Diamond Castle*, alsof de *Prins Willem* den Amerikaan aanvaren wilde. Maar, onze Nederlandsche gezagvoerder hield het oog op den afstand der beide vaartuigen en sloeg de beweging van zijn schip scherp gade. Zijn vinger hield niet op den roerganger te beduiden, de bevolen wenteling van het stuurrad al verder en verder ten uitvoer te brengen. De mailboot loefde al meer en meer op en naderde de *Diamond Castle*. Eindelijk grepen èn de gezagvoerder èn de stuurman de spaken van het stuurrad om den roerganger behulpzaam te zijn bij het te boord leggen van het roer. Zoo gingen eenige oogenblikken in gespannen verwachting voorbij, totdat de gezagvoerder, de spaken loslatende, riep:

„Op je roer! Op! Op! Nog meer!”

De *Prins Willem der Nederlanden*, volle kracht stoomende, had eene wending van nagenoeg een kwart cirkel volbracht, waarbij het zeeschuim op het dek spatte en liep nu ongeveer drie kabellengten achter den spiegel van de *Diamond Castle* om.

Onmiddellijk daarop kommandeerde de gezaghebber van de Nederlandsche mailboot tot den roerganger:

„En nu, zuiver noordwest voor.”

Op het achterschip van den Amerikaan boog zich de geheele bemanning over de verschansing en hief, toen het Nederlandsche schip den spiegel voorbijschoot, een luid hoerah aan, ten teeken van overwinning.

Aan boord van de mailboot ging een gemompel van teleurstelling op. Op het gelaat van sommige passagiers was ontevredenheid te lezen, die zich dan ook luid uitte.

„Dat is een mooi begin van de reis,” pruttelde de een.

„Moet onze zoo mooie *Prins Willem* het zóó zonder strijd afleggen?” vroeg een ander.

„Dat had ik van de „Orang Wolanda” (Hollanders) niet verwacht,” sprak het „laki” van „njonja intan”, „ik heb mij

steeds verbeeld, dat het stoute zeevaarders waren. En, nu . . ."

Niemand antwoordde daarop; maar allen hadden het land. Toen de twee schepen elkander passeerden, namen beider kommandanten hunne gegalonneerde petten af en groetten elkander allerbeleefdst. Zij wisten, dat de begonnen wedstrijd nog lang niet ten einde was; zij wisten, dat al het voorafgaande slechts voorspel geweest was.

De Amerikaansche kapitein, aanvankelijk een oogenblik verbluft over de plotselinge manoeuvre van de *Prins Willem der Nederlanden*, begreep toch spoedig, dat de kommandant der mailboot van zijne meerdere kennis met de vaarwaters van de met eilanden bezaaide reede van Batavia trachtte gebruik te maken om een goeden voor-sprong te verkrijgen. Hij wendde zich tot zijn loods, die wel goed Maleisch en Hollandsch sprak, maar in het Engelsch een ware brekebeen was, zoodat een tolk noodig was, om elkander, waar zulke belangen op het spel stonden, goed te verstaan. Daardoor ging eenige tijd verloren, alvorens de *Diamond Castle* de wending kon uitvoeren, welke de *Prins Willem der Nederlanden* volbracht had. Maar, dit vaartuig had bij het oploeven, om achter het Amerikaansche schip om te loopen, aanmerkelijk terrein verloren, zoodat toen de *Diamond Castle* na volbrachte wending ook noordwest koers zette, zij zich weer op dezelfde hoogte en op denzelfden afstand van haren mededinger bevond.

Alle opvarenden der beide bodems lieten nu een machtig hoera over de watervlakte weerklinken; want volgens ieders begrip werd de wedstrijd hervat, moest hervat worden; het kon niet anders. En werkelijk, toen bleven de beide vaartuigen in elkanders nabijheid, gaven elkander niets toe en stевenden als tweelingbroeders tusschen de

vele eilanden door, die met hun frisch en bloemrijk groen en omgeven door een verblindend witten rand van koraalbrecciën, als gracieuse bloemkorfjes op de blauwe oppervlakte der zee schenen te drijven. Door die bevallige tafereelen werd de aandacht wel eens van den spurt afgeleid.

Zoo ging het tot nabij het eiland Groote Kombuis. Toen men den vuurtoren op dat eiland dwars had, kwam men onder den invloed der volle zee en deden zich dan ook de oostenwind en oostelijke deining in tamelijke mate gevoelen. De vaartuigen, die tot nu toe doorgestoomd hadden, alsof zij op eene rivier of op een binnenmeer krijgertje gespeeld hadden, begonnen dan ook sierlijke buigingen en heupbewegingen, door de zeelieden slingeringen genoemd, jegens elkander te volvoeren, alsof zij eene zeer lustige sarabande wilden beginnen. Dat duurde gelukkig slechts kort, anders zou Hare Majesteit de zeeziekte niet nagelaten hebben, hare opwachting aan boord te maken.

In die omstandigheden gaven de beide kommandanten als bij afspraak bevelen om zeil te zetten. Voor de *Prins Willem der Nederlanden* had dat dadelijk goede uitkomsten. Niet zoodra toch bolden de zeilen met kracht, of het vaartuig helde licht bakboord over, bleef dien stand studdy behouden en maakte haast geene slingerbewegingen meer, terwijl het lading genoeg in had om, nu de koers iets westelijker genomen moest worden, van de achteroplopende oostelijke deining weinig last te hebben, en stevende toen met „volle kracht” voort.

Ook de *Diamond Castle* ondervond, na het zeil zetten, in hare vaart wel verlichting. Ook zij legde zich op een oor, zooals de zeelieden dat uitdrukken, en repte zich zoo spoedig maar mogelijk was. Maar, . . . lag het in de constructie van den romp van het schip, of wel in de

mindere of meerdere hoeveelheid der deklading, of ook in het stuwen dier lading, dat viel al heel gauw te constateren, dat hare slingeren niet belangrijk bedwongen werden, ook dat zij onderhevig werd aan „stampen”, waardoor wel eens de toppen der schroefbladen boven den waterspiegel kwamen uitkijken, wat de vaart wel eenigszins vertraagde.

Dat ontging het gewapende oog van den gezagvoerder van de *Prins Willem* niet en, met een glimlach op de lippen, deelde hij zijn stuurman de gemaakte opmerkingen mede.

„Oho,” sprak deze, „dan zijn wij van de overwinning zoo goed als zeker. Mits de wind blijft doorstaan.”

„O, die zal ons wel tot St. Nikolaaspunt bijblijven, daarvan ben ik overtuigd,” hernam de gezagvoerder. „Ik reken er zelfs op, dat hij bij Poeloe Babi nog zal aanwakkeren. In ieder geval zal de oostelijke deining, hoe meer wij onder de eilanden uitgeraken, nog toenemen.”

„In dat geval zijn wij hem dan bij St. Nikolaaspunt,” sprak de stuurman met eene duimbeweging naar de *Diamond Castle*, „een half dozijn scheepslengten voor.”

„La, la, la,” zei de kommandant, „niet zou boud. Maar, dan zullen wij hem toch afdoend geklopt hebben, al stopt hij zijn ovens met Cardiff-kolen overvol.”

En inderdaad, de schoorsteenen van het Amerikaansche schip braakten met vernieuwde woede hare vette rookwolken uit; het was blijkbaar, dat de stoom tot zijne grootste spanning opgevoerd werd, om door snellere vaart zoo mogelijk meer studdy op de waterlijn te liggen en daardoor de nadeelen van het slingeren en het stampen te ontgaan.

Of de *Diamond Castle* terrein verloor, was zoo aanstonds niet uit te maken. Daartoe waren de roerschemelingen onder den aandrang van de langzamerhand

meer en meer aanschietende deininggolven, die zich met schuimkoppen begonnen te kuiven, te veelvuldig. Werd ook al soms de kreet aan boord van de *Prins Willem der Nederlanden* vernomen:

„Wij winnen! Hij deinst!”

Een oogenblik later werd toch weder met teleurstelling gemompeld:

„Och, dat was maar gezichtsbedrog. Kijk, daar loeft de Yankee weer op.”

Er was trouwens eene langdurige en zeer aandachtige geoefende waarneming noodig om te kunnen bepalen, of een der beide vaartuigen terrein, of beter zee, boven het andere won.

De passagiers der mailboot, ten hoogste geprikkeld, bleven over de verschansing gebogen om al kibbelend den wedstrijd in alle zijne bijzonderheden gade te slaan. Of het zonnetje ook al roosterde, scheen niemand te deeren. Velen der toeschouwers werden door de zonnentent beveiligd, anderen staken „pajoengs” op. Zelfs dames zochten hare toevlucht achter modieuse ombrelles, om hare gespannen belangstelling te bevredigen; hoewel de wind haar soms parten speelde, door onder het bevallige gewelfje te wippen en te trachten het aan het poezelige handje te ontrukken; of lukte dat niet, het zijden dingetje in een oogwenk in eene blauwe, roode of changeante tulp, omfladderd door hare kanten versiersels of andere falbalas, te vervormen. Een angstkreet weergalmde dan; want die looze wind was ondernemend en poogde zich toegang onder het reistoilet der weerlooze te verschaffen.

„Toeloeng! toeloeng!” (help, help) klonk op eens een angstig maar lief stemmetje.

Een paar heeren sprongen toe, grepen het weerbarstige ding, brachten den tulpvorm tegen den wind in en noodzaakten zoo den parasol zijne oorspronkelijke gedaante

van beschermend gewelf te hernemen; terwijl intusschen de schoone hare heerschappij over haar reisjapon hernomen had.

„Ik dank u wel,” prevelden met een bekoorlijken glimlach de schoone lippen van het lieve kind; terwijl zij haar eigendom weer aanvaardde.

Zij sloot daarop haar ombrelle, omringde hem nauwkeurig met het elastieke bandje en reikte hem aan een achter haar staanden heer over met de woorden:

„Pa, houdt gij mijn parasol vast. Ik wil van dat ding gedurende de geheele reis niets meer weten. Zonder de hulp van die heeren weet ik niet, wat met mij gebeurd zou zijn.”

Waarop de papa met onverstoorbare gelaatstrekken antwoordde:

„Dan was dat dunne stokje afgeknapt of uit uwe hand gerukt en was de ombrelle eenvoudig over boord gewipt. Anders niets. Geef hier dat malle ding.”

Een hogere bloes op de wangen der dochter, een vluchtige glimlach op de lippen der verdienstelijke heeren besloten dat incident.

De lieve oorzaak van dit incident heette eigenlijk Jeanne, maar van nu af, heette zij niet anders dan Nonna Ombrelle-tulipe, een naam die voor haar als geknipt was.

Middelerwijl was het voor iedereen aan boord van de *Prins Willem der Nederlanden* na lang, zeer lang turen, duidelijk geworden, dat de *Diamond Castle* begon ten achteren te geraken. Het was nog niet veel, hoogstens een kwart scheeps lengte, maar het was toch iets.

„Dat kan hij nog wel ophalen!” riep er een.

„Niet meer mogelijk!” was de wederroep. „Kijk hem eens stampen en slingeren.”

„Als de wind maar constant blijft!” meende een ander.

Toen de *Prins Willem Poeloe Babi* (het Varkenseiland)

dwars had, wendde het vaartuig west ten zuiden, waarbij de zeilen overgingen en het schip zich over het andere oor vlijde, maar krachtig voortstoomde, terwijl het koers zette op den St. Nikolaaspunt, de noordelijkste kaap van het eiland Java, waarvan het centraal gebergte, Goenoeng Gedeh genaamd, zich heel ver vooruit, als eene loodkleurige kegelmassa, boven het azuur der zee verhief.

Na die manoeuvre, die trouwens door de *Diamond Castle* stipt gevolgd werd, daalde de kommandant van de brug af en naderde een groep der passagiers. Zooals de zaken nu stonden, kon hij het bestuur aan den opperstuurman overgeven.

Alle handen strekten zich naar den bevelhebber uit, om hem aller morgengroet te brengen, waartoe tot nu toe, althans voor velen, geene gelegenheid was geweest. Eerst de drukte van het embarkeeren, toen de zorgen voor het vertrek en verlaten der haven, later de aangeboden wedstrijd met den Amerikaan, hadden al den tijd van den nauwgezetten gezagvoerder in beslag genomen; terwijl het den passagiers stipt verboden was op de brug te verschijnen, welk verbod op een vrij groot bord, aan de trap der brug gehecht, in duidelijke letters te lezen stond.

„Welnu, kapitein, zullen wij hem kloppen?” was de vraag, die op aller lippen brandde en aan veler lippen ontsnapte.

„Wij kunnen zeggen, dat wij hem geklopt hebben,” antwoordde de gezagvoerder glimlachend.

„Ho, ho! zoo ver is het nog niet,” liet eene stem zich hooren.

„De Yankee kan nog ophalen, dunkt me,” riep een andere.

„Kijk hem eens poken in zijne ovens.”

„Ik geloof, dat hij petroleum stookt, zoo dik en zwart is zijn roet.”

„Kan hem alles niet baten,” hernam de gezagvoerder. „Over dezen boeg heeft hij nog meer last van de deininggolven dan straks. Hij is nu ruim een kwart scheeps-lengte ten achter. Dat zal gaandeweg toenemen. Ik durf wedden, dat, wanneer wij St. Nikolaaspunt daarginds dwars hebben, wij hem ruim drie scheeps-lengten vooruit zijn.”

„Hoera voor den kapitein!” klom het geestdriftvol over het achterdek.

Janmaat had met evenveel belangstelling den wedstrijd gadeslagen en was omtrent den vermoedelijken uitslag nog eerder op de hoogte geweest met zijn practisch zee-mansoog dan het gros der passagiers.

Overall zoowel voor als achter op de boot heerschte derhalve de meest ongeduldige spanning.

„Kapitein!” riep Nonna Ombrelle-tulipe, met oogjes stralende van geestdrift uit, „als uwe voorspelling uitkomt, geef ik u een zoen!”

„Top! aangenomen!” antwoordde de gezagvoerder oolijk.

„Mits ik er bij tegenwoordig ben,” merkte de papa met onverstoorbare kalmte op.

„Natuurlijk,” was het antwoord van Nonna Ombrelle-tulipe.

„En, mits moeder de vrouw afwezig zij,” gierde de gezagvoerder het uit. „Maar geen nood! die zit te Haarlem en is met hare luiers in de weer bij het verzorgen mijner biggetjes.”

Een daverend applaus klom op dat antwoord over de watervlakte.

„Zoo even gewaagde onze kapitein van wedden,” sprak een der passagiers, die tot een der meest opgewonden scheen te behooren, toen dat biggetjes-kabaal wat bedaard was.

„Ja, mijnheer,” sprak de gezagvoerder, „ik durf te wedden, dat voor de scheepsklok acht glazen slaat, dus voor het middagbestek, wij de *Diamond Castle* ruim drie scheeps-lengten voor zijn.”

„Gij spraakt van den St. Nikolaaspunt?”

„Nu,” lachte de gezagvoerder, terwijl hij op zijn uurwerk keek, „dat zal waarachtig niet veel schelen. Bij die kaap zal ik met mijne stuurlieden wel met mijn middagbestek bezig zijn. Kom, wie houdt de weddenschap?”

„Och, met zoo'n ervaren zeerob te wedden, is wetens en willens verliezen,” antwoordde de passagier, die dat wedden op 't tapijt gebracht had.

„Dus, gij kruipt in uwe schulp?” vroegen eenige der omstanders spottend.

„Och ja,” was het antwoord. „Ik kruip in mijne schulp. De kapitein heeft te veel voor. Maar, wil ik niet wedden, zoo wil ik wel dobbelen aangaande onzen wedstrijd. Als oudgast ben ik een dobbelaar in mijn hart.”

Alle mannelijke passagiers verdrongen zich om hem heen; want daar was eene snaar aangeroord, welker trilling zich in veler harten als metaalklinkend deed gevoelen.

„Komaan, vooruit met uwe dobbelpartij!” klom van verscheiden kanten.

„Spreek, wij zijn je man.”

„Hoe laat is het thans op uw horloge, kapitein?” vroeg de dobbelaar.

„Acht minuten voor tien,” was het antwoord.

„Welnu, ik zal briefjes of beter loten opmaken, beginnende met 10.30 en verder opklimmende om de vijf minuten tot en met half een. Ik stel half een, omdat onze gezagvoerder zich ook wel vergissen kan. Dat geven — laat zien — vijf en twintig loten, die ik zorgvuldig oprollen zal. Ieder medespeler zal daarvan uit mijn flambard, die daarvoor gemaakt schijnt, een rolletje trekken. Veronder-

stelt nu, dat de *Prins Willem* om 11.30 drie scheeps-
lengten op den Amerikaan gewonnen heeft, dan is de
houder van het briefje met die cijfers de winnaar."

"Maar, wie zal dat uitmaken, dat die afstand over-
schreden is? vroeg er een.

"Dat kan de stuurman op de brug zeer goed doen,"
antwoordde de gezagvoerder. "Hij heeft een goed oog.
Ik zal hem opdragen drie slagen op de klok te doen,
wanneer de afgesproken afstand bereikt is."

"Mooi zoo!" sprak de passagier-dobbelaar, "wie doet
er nu meê?"

"Zouden wij niet eerst over den inzet een woordje
spreken?" vroeg er een.

"Ik stel voor dien inzet op een „ringgiet" (rijksdaalder)
te bepalen," antwoordde een ander.

Niemand sprak. Allen waren het dus over den inzet eens.

"Maar nu, wie doet er meê?"

De voorsteller had al zijn aantekening-boekje met pot-
lood ter hand en begon de opschrijving. Toen alle deel-
nemers opgenomen waren, bleek hun getal twee en vijftig
te bedragen.

"Drommels, er zijn slechts vijf en twintig loten," werd
opgemerkt.

"Welnu, wij zullen van ieder briefje er twee maken,"
sprak de dobbelaar. "Er zullen dan twee winners zijn.
Nou, ingeval van winnen, zou ik mij met de helft van
den inzet tevreden stellen."

"Accoord; maar dan komt nog een dubbellot te kort.
Er zijn geen vijftig, maar twee en vijftig deelnemers."

"Welnu, wij breiden die dubbelloten tot 12.35 uit.
Dan is dat ook al gevonden. Het geluk bestaat toch
alleen in het trekken der loten."

Toen dat geregeld was, hielden zich een viertal passa-
giers onledig om die dubbelloten in orde te brengen, en ze

na contrôle in den vorm van een cilindertje opterollen.
Weldra trad de voorsteller van de dobbelpartij met zijn
flambard in de hand op de deelnemers toe, om hen te
laten trekken en van ieder een „ringgiet" te ontvangen.
A tout seigneur tout honneur! De gezagvoerder trok
het eerst.

"Half elf!" riep hij na zijn briefje ontrold te hebben,
lachend uit. "Dat 's pech!"

Weldra waren de twee en vijftig deelnemers in het
bezit van hun lot en rinkelden de twee en vijftig rijks-
daalders in den flambard.

"Als wij nu maar de huid van den beer niet verkocht
hebben, alvorens het dier geschoten is," sprak er een.

Allen wendden den blik als op kommando naar de
Diamond Castle.

"Neen," sprak de gezagvoerder, "dat is niet te vreezen.
Zij is nu reeds meer dan eene scheeps lengte ten ach-
teren. Toch houdt zij zich goed, dat moet ik bekennen."

En inderdaad, op het Amerikaansche schip spande men
alle krachten in, om den verloren afstand in te halen.
Er werd eindeloos in de vuren gepookt, de ovens werden
geladen, ja overladen; zelfs werden de zeilen nat gespo-
ten en nat gehouden. Soms scheen het, dat de Yankee
weer iets won. Maar, die verduivelde deining deed hem
te zwaar stampen en dat gaf vertraging.

Aller oogen aan boord van de *Prins Willem der
Nederlanden* bleven op den mededinger gevestigd. En,
ofschoon zich hier en daar wel een gesprek onder de
passagiers ontspan, zoo bleef toch de spanning groot, en
dwaalden de blikken steeds en altijd naar den Amerikaan.
Het geduld werd evenwel op eene zware proef gesteld;
want het was slechts zeer langzamerhand, dat deze
deinsde. Zoo stoomde men voort, steeds voort, altijd
volle kracht.

Eindelijk meende men op het dek der mailboot te kunnen verzekeren, dat de afstand reeds twee volle scheeps-lengten bedroeg. Toen begaf zich de gezagvoerder weer naar de brug.

De beide vaartuigen spoedden intusschen onverpoosd voort; terwijl het zware geplons hunner schroefbladen rythmisch weerklonk, en de afstand al grooter en grooter werd. Eindelijk weerklonken drie korte slagen op de scheepsklok en riep de gezagvoerder door zijn scheeps-roeper den passagiers toe: „11.45!”

Dat was het winnend nummer. Een eindeloos gejuich ging van het achterdek op. Bij vérificatie bleek het, dat de winners waren: een kapitein van den Generalen Staf van het Nederlandsch Indische leger en een ingénieur der Staatsspoorwegen in Ned. Indië.

„Alles of niets,” sprak de ingénieur tot den officier. „Laten wij er om hartenazen.”

„Mij wel,” antwoordde de andere.

Een Javaansch kellner verschafte gauw een spel kaarten, en weldra zaten beiden, omringd door het grootste gedeelte der passagiers naar de kaarten te turen. Hartenaas liet zich nog al wachten; maar eindelijk viel hij den officier ten deel. Deze nam de rolletjes rijksdaalders bedaard over en liet ze in zijn zak glijden, terwijl hij zuchtte:

„Het is toch een vrachtje.”

„Wat niet onaangenaam te torsen is,” hernam een ander glimlachend.

Daar sloeg het op de scheepsklok twaalf glazen, het teeken dat het bestek opgemaakt was. Onmiddellijk, alsof het vaartuig op dat teeken wachtte, begon de *Prins Willem der Nederlanden* af te houden en zuiver zuidwest voor te leggen. Het schip had toen St. Nikolaaspunt bakboord dwars. Weinige minuten later werden de

zeilen geheid. Bij het volvoeren der wending schoot de *Diamond Castle*, steeds west ten zuiden voorleggende, de Nederlandsche mailboot heel dicht langs den achterspiegel voorbij.

De Amerikaansche matrozen, over de reeling hangende, prevelden hoorbaar een „damned Dutchman”; maar de gezagvoerders groetten elkander allerbeleefdst. Die van de *Diamond Castle* dreef de courtoisie zoover, dat hij de *Stripes and Stars* tot driemaal toe van de gaffel liet dalen en dezen internationalen groet met een kanonschot bevestigde. De *Prins Willem* bleef bij die beleefdheidsbetuigingen niet achter.

De race tusschen de beide schepen was geëindigd. Het Nederlandsche vaartuig stevende zuidwest op, de Amerikaan lag zuiver west voor, met den boeg gericht op het eiland Sebessie, welks kegelberg zich daar heel in de verte zuiver en fier verhief.

Toen de gezagvoerder der mailboot van de brug neerdaalde, werd hem door allen de hand gedrukt en werd hij gefeliciteerd met de behaalde overwinning.

„Maar, waarom legt gij zuidwest voor?” vroeg een der passagiers. „Me dunkt, dat de Amerikaan de kortste weg kiest om buiten Straat Sunda te geraken.”

„Omdat door den stevig doorstaanden oostenwind in de Javazee in dit seisoen een sterke stroom in Straat Sunda naar den Indischen Oceaan veroorzaakt wordt. En, die stroom doet zich het sterkst langs den Javawal gevoelen. De *Diamond Castle* koerst langs de rechte lijn, dat is waar; maar ik zal bewijzen, dat niet altijd de rechte lijn de kortste afstand, althans in tijd-maat is. De *Prins Willem* zal vóór den Amerikaan bij Tandjoeng Rata, waar de vuurtoren op de zuidwestelijkste punt van het eiland Sumatra staat, Straat Sunda verlaten hebben. Let maar eens op.”

„Ja, ja, je moet het maar weten. Dat's het vak,” was het antwoord.

Juist werd er door den hofmeester geluid voor de rijsttafel, toen de kapitein van den Generalen Staf op den gezagvoerder toetrad.

„Gij zijt de eenige winner van de dobbelpartij, hoor ik,” sprak deze laatste. „Van harte féliciteer ik u met dat buitenkansje.”

„Maar, dat buitenkansje is wel wat zwaarwichtig,” hernam de officier.

„O, dat is wel op te bergen.”

„Daar heb ik al naar omgezien. Ik ben daar bij die bus geweest, waarboven het opschrift: *voor oude en gebrekkige zeelieden.*”

„Welnu?” vroeg de zeekapitein.

„Ik begreep,” vervolgde de landkapitein, dat die kleine bus mijne twee en vijftig „ringgiets” niet zou kunnen bevatten. Daarenboven rijst bij mij de vraag, of het raadzaam zou zijn ze daarin te stoppen.”

De gezaghebber trok de schouders op, alsof hij daaromtrent zijn oordeel voor zich wenschte te houden.

„Daarom wilde ik U verzoeken,” ging de krijgsman voort, die honderd en dertig gulden in ontvangst te nemen en die som bij aankomst in Nederland te voegen bij den inhoud dier bus.”

De gezagvoerder greep de hand van den officier, drukte die hartelijk.

„Ik voldoe gaarne aan uw verzoek,” sprak hij met van aandoening trillende stem en met iets glinsterends tusschen de oogwimpers. „Heden avond zal ik mijne bemanning, onder het laten uitreiken van een extra-orlam met uwe gift bekend stellen. Gij zijt een edel hart!”

Het gelui van den hofmeester weerklonk andermaal.

„En nu, dames en heeren,” sprak de gezaghebber tot het gros der passagiers. „Er is geluid voor de rijsttafel, en de hofmeester wordt ongeduldig. Mag ik het voorbeeld geven...”

„Kapitein! kapitein!” riep eene meisjesstem guitig. „Gij vergeet, dat ik mijne schuld nog heb af te doen.”

„Dat 's waar ook!” sprak de uitverkorene. „Wie kan ook alles onthouden? Volgaarne...”

En, hij maakte reeds eene beweging om de armen uit te breiden.

„Neen, zoo niet,” sprak Nonna Ombrelle-tulipe, want zij was het: „Ik heb beloofd u een zoen te geven en niet gij mij.”

„Volmaakt juist.”

„Welnu, pink op den naad van den inexprimable!”

Toen de gezagvoerder stokstijf in de voorgeschreven houding stond, als een loteling, die zijne eerste les uit de rekrutenschool ontvangt, naderde hem het jolige ding; — terwijl haar vader met onverstoort kalm ge-laat naast haar ging staan; — en raakte met hare beeldig gevormde lipjes het voorhoofd van den zeeman aan, maar zoo zacht, alsof een paar rozenblaadjes, door een licht wuft windje voortgedwarreld, een ondeelbaar oogenblik met dat gebruinde voorhoofd in aanraking waren geweest.

„Qui paie ses dettes s'enrichit,” lispelden die rozenblaadjes zacht.

„Maling!” (diefegge) sprak de kommandant fluisterend; terwijl hij de jonge dame den arm aanbod en met haar de trap afdaalde om haar naar het salon te geleiden, werwaarts zij door allen op den voet gevolgd werden.

II.

PERLOEMBAÄN TJERITA. (VERHALEN WEDSTRIJD).

Het plaats nemen aan tafel in het salon van de *Prins Willem der Nederlanden* werd noodwendig voorafgegaan door eene algemeene kennismaking en een „zich laten presentieren” onderling, eene formaliteit, die eigenlijk nu eerst plaats kon vinden, omdat vroeger aller aandacht èn door het afscheid nemen in de haven Tandjoeng Prioek, èn door het vertrek, èn door de daarop spoedig gevolgde race tusschen de *Diamond Castle* en de Nederlandsche mailboot te veel in beslag was genomen. Wel hadden enkele passagiers met elkander kennis gemaakt; maar het meerendeel der overigen, overtuigd dat zij zich op dat achterdek tusschen personen van eene zekere wereld bevonden, hadden bij de verschillende en uiteenlopende aandoeningen, waaronder zij verkeerd hadden, dat kennis maken tot eene meer geschikte gelegenheid uitgesteld. Maar, nu die aandoeningen van lieverlede op den achtergrond getreden en beheerscht waren, nu men voor de eerste maal elkander minstens een paar malen daags aan die tafel zou ontmoeten, dat men gedurende verscheidene weken, als het ware, onder een dak zou te zamen zijn,

en, dat men elkander in de bekrompen ruimte van een vaartuig, hoe groot overigens dan ook, onmogelijk ontwijken kon, nu was het spoedig een gewriemel, een gebuig:

„Ik heet N. Met wien heb ik het genoeg de reis meé te maken?”

„Mijn naam is Q., aangenaam kennis te maken.”

„Mag ik u verzoeken mij aan mevrouw voor te stellen?”

„O gaarne.... Vrouwtjelief, dit is mijnheer R.,” en met eene deftige buiging: „mijne echtgenoot....”

„Maar, wij hebben elkander te Soerakarta gekend, niet waar?” klonk het elders.

„Te Soerakarta...., laat ik eens zien.... Ja juist, maar dat is al wat geleden.”

„Of te Soerabaja? Zou het niet?”

„Dat kan ook, dat kan ook; want ook daar heb ik een paar jaren doorgebracht, maar.... ik geloof toch te Soerakarta.”

„En, zoo zijn wij reisgenooten?” klonk het in een anderen hoek.

„Ja, het wordt tijd, om eens in het ouwe Holland uit te vriezen.”

„Als een taaie kraai om weer malsch te worden,” was het schaterend gegeven antwoord. En zoo voort. En zoo voort.

Zoo wemelden de passagiers een oogenblik door elkander, waarbij vele handdrukken en nog meer liefvalligheden gewisseld werden. De gezagvoerder keek dat gewriemel guitig aan. Hij had al zoo veel van die kennismakingen gedurende zijne zeemansloopbaan gezien, die, welgemeend begonnen, voor het meerendeel later òf op een volslagen vergeten uitgelopen waren, òf bij ontmoetingen slechts tot eenen vluchtigen en onachtzamen groet aanleiding gaven.

Langzamerhand namen allen plaats. De hofmeester beijverde zich ieder zijne plaats aan te wijzen, waartoe

hij eene lijst in de hand hield. De plaatsing was zooveel mogelijk gerangschikt volgens rang en ancienniteit. Aan het hoofd der drie tafels waren: de gezagvoerder aan de middelste, en aan de beide overigen de opperstuurman en de scheepsdokter geplaatst.

Ten gevolge van die rangschikking was de papa van Nonna Ombrelle-tulipe als oud-Resident naast den kommandant geplaatst, terwijl zijne dochter aan de andere zijde van den gezagvoerder vlak tegenover papa zat. Bij die plaatsing van de jonge dame had natuurlijk geen ancienniteitstelsel van welke soort ook gegolden, want het lieve kind telde ternauwernood achttien jaren.

Toen allen gezeten waren, nam de gezagvoerder het woord, heette allen welkom zoowel aan boord als aan tafel en besloot zijne zeer korte toespraak met de hoop te uiten, dat het allen goed mocht smaken!

„Zeeziekte is er Goddank nog niet,” zoo eindigde hij wel ietwat sarcastisch.

Een volbloed zeeman heeft eene onbegrensde kleinachting voor de zeezieken, die het dek maar verontreinigen, opschudding veroorzaken, en bij de overigen aanstekelijk werken.

„Wat het goed smaken betreft, kapitein,” liet eene damesstem zich hooren, „dat zal wel gaan. De tafel heeft een heerlijk aanzien, nietwaar dames?”

Het beroep kwam van pas. Er waren daar kensters aanwezig, en nu zij opgeroepen waren, ging er een vuurwerk af:

„„Betoel” (zeker), die tafel ziet er prachtig uit!” zei de eene.

„O, die „loddeh” (groentejus) heeft een overheerlijken geur!” riep eene andere.

„En, die „piendang ajam”! (kippensaus met spaansche peper). „Ennakh” (lekker)!”

„Kijk daar „sambal brandal”!” (Sambal is een sterk gepeperde toespis. Brandal beteekent muieter).

„En „sambal oedang kareng!”” (Oedang kareng beteekent gedroogde garnalen).

„Ook „sambal ikan mejrah”!” (Ikan mejrah beteekent roode vischjes).

„En, toch moet ik de toegevendheid der gasten inroepen,” liet de stem van den gezaghebber, die gretig van eene pauze gebruik maakte, zich hooren, om den vloed van uitroepen te stuiten; want daar stonden nog meer „sajorans” (groentesausen) en „sambalans” in schaaltes, die allen gevaar liepen, geïnventariseerd te worden.

„Toegevendheid?” vroegen ettelijke damesstemmen als om strijd.

„Ja, dames, toegevendheid! en voor zoo goede kensters als gij zijt, is een oogopslag voldoende om te bespeuren, dat mijn beroep op die toegevendheid niet overbodig is. Maar, bedenkt, dat vele ingrediënten eerst heden morgen aan boord gebracht zijn, dat nog niet alles geordend en gerangschikt is in de „goedang” (dispens), ook dat de kok en zijne maats heden ochtend een oog aan onzen wedstrijd met de *Diamond Castle* gewaagd hebben, zoodat de kombuis wel eens verlaten is geweest, toen nauwlettend toezicht onontbeerlijk was, zooals daar gindsche geschifte eierstruif ten volle bewijst . . .”

„„Ampeen” (vergifenis) voor „kokkie”!” klonk eene damesstem.

„Ik stel voor,” hernam eene heerenstem, „straks den kok en zijne maats een extra-oorlam te verstrekken!”

„Maar,” ging de gezagvoerder onverstoort voort, „ik sta er voor in, dat de volgende dagen de rijsttafel veel meer uwe tevredenheid zal wegdragen, dat verzekert mij het glinsterend oog van onzen hofmeester.”

„Hoera voor den hofmeester!” klonk het als uit een

mond, terwijl allen zich tot den man richtten, die daar bescheiden aan het uiteinde van een der tafels zat en zijn wakend oog liet gaan over de bediening der Javaansche kelners. Met eene beleefde buiging beantwoordde hij het hem toegebrachte hoera.

Middelerwijl repte zich een ieder met lepel en vork. De bergen rijst verdwenen als sneeuw voor de zon. De „bassie's" (terrines) met „loddeh" en „piendang ajam" raakten nu leeg, zoo ook de schalen met „sambalans", „sajorans" en „atjarans" (zuren), die hunne bodemvlakte lieten ontwaren. Men deed zich volijverig te goed en bewees, dat nu de wensch van den gezagvoerder, om het zich goed te laten smaken, in vervulling was gekomen.

Zoo was de beurt aan de vruchten gekomen, die in rijke verscheidenheid reeds op tafel prijkten, en nog opgebracht werden, terwijl de Javaantjes zich beijverden de borden te verwisselen.

Weldra zaten de meesten met een heerlijke „djerok" (sinaasappel) of een geurige „mangga", of een stuk van eene Bataviaansche pompelmoes, of een pisang, enz., enz. in de hand, en smulden dat het een aard had. Evenwel onder dat genot stond een der heeren op en vroeg het gezelschap, hem een oogenblik aandacht te verleen.

„Waarde kapitein," zoo richtte hij het woord tot den gezagvoerder, „gij hebt ons heden ochtend met die race tusschen de *Prins Willem der Nederlanden* en de *Diamond Castle* heerlijke oogenblikken van geestdriftvolle aandoe-ning verschaft. Allen hebben u reeds met een warmen handdruk bedankt, en ik grijp de gelegenheid thans ongezocht aan, om u nogmaals uit aller naam te bedanken en u te feliciteeren met de behaalde overwinning."

Een daverend hoera schonk bevestiging aan die be-
tuiging.

De gezagvoerder boog naar alle zijden, terwijl Nonna

Ombrelle-tulipe, zijne buurvrouw, hem toe fluisterde:

„Wel verdiend dat hoera!" en verder met verheffing van stem: „Lang zal hij leven!" riep zij nu geestdriftvol uit.

Van enkele lippen begon zich reeds de bekende aria van „lang zal hij leven" te laten vernemen; toen de spreker van straks met eene stem, die zich boven het gezang verhief, vervolgde:

„In weerwil van de „punkah's" (afkoelzeilen), door de scheepsjongens ijverig in beweging gebracht, is het op dit uur in dit salon wel wat warm om te zingen. Wij allen haken naar de frissche zeebries aan het dek. Laat mij dus voortgaan, waarde reisgenooten, met hetgeen ik meen u te moeten zeggen.

„Welnu, ga voort! ga voort!" riepen hem een paar zijner vrienden toe. „Gij vooral zult ons met geen onzin bezighouden. Gij hebt het zelf gezegd: daartoe is het wel wat warm hier."

„Luistert dan, dames en heeren," ging de spreker voort, „terwijl onze *Prins Willem* en de *Diamond Castle* zoo streden en elkander de loef poogden af te steken, kwam er een denkbeeld bij mij op, dat ik u allen wensch te onderwerpen."

„Laat hooren je denkbeeld, ouwe jongen!" riep een zijner vrienden, terwijl hij hem op den schouder klopte.

„Zoo'n wedstrijd, zoo'n race is een aardig tijdverdrijf. En, tijdverdrijf zullen we zeer noodig hebben, om de vier lange weken, die wij aan boord door te brengen hebben, door te laveeren. En, zóó peinzende, stelde ik mij de vraag, of zoo'n race ook niet aan boord van ons schip zelve te houden zou zijn?"

„Hoera! hoera! Een subliem idéé!" was de algemeene uitroep.

„Maar, hoe wil je zoo'n race aanleggen?" vroeg er een.

„Wij kunnen toch niet in wedloop om den grooten mast spurten?” riep een ander.

„Of om het vlugst in de masten klimmen?” sprak een ander.

„Kijk, dat is een goed denkbeeld”

„Om ongelukken te krijgen?” merkte de gezagvoerder leuk op.

„Wij zouden op het dek om het langst kunnen hinken.”

„Ook al een lollige pret in die warmte.”

„Er zou om het fraaist en het langst kunnen gedanst worden,” bracht eene jonge dame in het midden.

„Een dansrace dus?” vroeg een der heeren. „Het verwondert mij niets, dat dit voorstel uit den mond van eene vertegenwoordigster van het schoone geslacht komt. Maar, . . . zou de hitte zich daarbij minder doen gelden dan bij het hinken?”

„Ik meen, dat de beste race, dien wij aan boord kunnen houden,” merkte een bejaard heer op, „is te zien, wie de Champion bij het einde der reis zal zijn in het whisten, ombereen en quadrilleeren.”

„Dus, die de meeste duiten in de wacht sleept, is 't zoo niet?” vroeg er een. „Och, voor een gezellig ombertje ben ik wel te vinden, en zal ik mijn best doen in dat edele spel op het eind de Champion te zijn.”

„Ja, ja, een gezellig partijtje!” riepen verscheidene stemmen.

„Ja, ja, een gezellig partijtje!” stemde Nonna Ombrelle-tulip op komiek meewarigen toon in. „Ja, ja, een gezellig partijtje! Dan zitten de heeren met hoogst bedenkelijk ernstige gezichten om hunne speeltafeltjes, alsof zij de meest gewichtige onderwerpen te behandelen hebben, bijvoorbeeld: de verbetering van de gelaatstrekken van het mannelijk geslacht, die wel eens herzien en verbeterd mochten worden”

„Maar, meisje!” viel haar vader haar verstoord in de rede.

„Palief, ik bedoel u niet, dat weet ge wel,” hernam de lieve ondeugd, terwijl zij zich bevallig over de tafel boog en haren vader met hare schalksche oogjes aanzag.

„Ik gaf maar een beeld aan van den ernst, die op de te verbeteren gelaatstrekken van spelers te zien is. Zij bekijken daarbij stukjes bordpapier, met de meest domme figuren beklad, rangschikken die stukjes, alsof hun leven er van afhing, spreken zeer weinig, o zoo weinig, kijken verstoord op, wanneer iemand of iets hunne zoo ernstige aandacht afleidt”

„Al ware die iemand of iets ook de overheerlijkste schepping der wereld,” hielp een jong mensch Nonna Ombrelle-tulipe.

Maar, deze ging onverstoord kalm voort:

„En, het geestigste wat men uit hunnen mond opvangt is: „remise royale” of „sans-atout”, of „quatre quarts solo in de fijnen”, enz. Wanneer evenwel de woorden weerklinken: „pique impériale in de beste!” dan staan nagenoeg al de spelers van de overige speeltafeltjes op, omringen zwijgend het tafeltje, waar die kaballistische woorden weerklonken hebben en volgen dan het spel met arendsblikken en met eene aandacht, die zij niet altijd bij hunne zaken of op hun kantoor hebben. 't Mocht wat! Het is dan benauwend stil, ieder gerucht, al ware het ook het zachte frou-frou van een japon, wordt met een zuren blik gestraft, of, zoo 't kan, geweerd. En zoo'n speelvertrek, bijvoorbeeld dit salon, wanneer het tot speelhol zal ingericht zijn, heeft dan volgens mij eene treffende gelijkenis met de Catacomben van Rome, die ik nooit bezocht, maar waarvan ik toch eene fraaie photographie gezien heb, waarop eene menigte sombere gedaanten om eene martelaars-grafstede geschaard staan”

„Dat was het graf van een pique „impériale,“” liet eene stem zich hooren.

„Heerscht de partijtjes-bacil aan boord van een schip,“ ging Nonna Ombrelle-tulipe voort, „dan kan ik mij levendig voorstellen, dat in dat geval de dames veronachtzaamd worden. Dan zal men die hier en daar in groepjes bij elkander geschoold zien, tenzij hoogstens een paar der meest bedaagden eene lei met griffel van den hofmeester zullen vragen, om hunne aandacht aan een eenvoudig boter-melk-kaasje te kunnen wijden, om zoodoende den tijd te verdrijven. Ziet, zoo'n toestand zal, volgens mij, door die zoo opgehemelde gezellige partijtjes in het leven geroepen worden. Neen, neen, ik hoop, dat de geachte voorsteller een andere race zal bedoelen, waarin wij dames ook belang zullen kunnen stellen.”

Een oorverdoovend gejuich ging op en beloonde die diatribe van de jonge dame. Toen dat eindelijk bedaard was, antwoordde de „geachte voorsteller“:

„Daar ik, evenals schier allen, die jarenlang in ons schoon Indië doorbrachten, een gezellig partijtje zeer waardeer, bovendien onontbeerlijk vind gedurende eene lange reis aan boord van eene mailboot, zie ik mij wel genoodzaakt een klein protestje te laten hooren tegenover de lieve spreekster van zoeven. Ik zal heenglijden over de zoo somber getinte gezichten der spelers. Ik geef de jonge dame gaarne toe, dat er zoo zijn; maar ik wensch te constateeren, dat ik zeer vele partijtjes, zoogenaamde met „de klets“, heb medegespeeld, waarbij het allerjolligst toeging. De zoo dom bekladde stukjes bordpapier werden dan wel eens, wat zeg ik? wel meermalen als bij overeenkomst op tafel neergelegd, om de een of andere geestige ui aan te hooren, en waarbij de toehoorders gewoonlijk het uitgierten van het lachen. Of dan de gelaatstrekken van die spelers eene herziening en ver-

betering behoeften, meen ik in twijfel te mogen trekken...”

„Bravo!” riep de papa van Nonna Ombrelle-tulipe uit.

„Ook betwijfel ik,“ ging de spreker voort, „of bij *die* partijtjes de aangehaalde speeltermen het geestigste gedeelte der conversatie uitmaakten; hoewel ik voor mij een „pique impériale in de fijnen!” een niet onaangenaam uitroep vind, ten minste als ik in de gelegenheid ben om hem te doen, al ware het ook in Rome's catacomben. Maar, waartegen ik bovenal protest meen te moeten aantekenen, is tegen het denkbeeld, dat hier aan boord, gedurende den tijd, die aan het maken van een partijtje gewijd zal worden, de dames veronachtzaamd zouden kunnen worden. Velen onzer Indische dames spelen kaart, doen het zelfs gaarne, en onder haar zijn er, die met zooveel methode, zoo fijn spelen, dat menige geroutineerde speler verrukt is, in haar zoo'n partner gevonden te hebben. En, mochten er dames zijn, die niet spelen, welnu, dan zullen er steeds, vooral onder de jongelieden, cavaliërs genoeg aangetroffen worden, die dan het kaartspel zullen verafschuwen, ten einde haar aangenaam bezig te houden en de plichten der wellevendheid na te komen; zoodat het boter-melk-kaas geene toepassing zal behoeven en de hofmeester met zijn lei en griffel kan thuis blijven.”

„Voorzeker!” riepen eenige stemmen.

„Uit hetgeen ik zoeven zeide,“ ging de spreker voort, „mag dus afgeleid worden, dat ik een liefhebber van een partijtje ben; maar...”

„Stop!” riep de oude heer, die tot het partijtjes-debat aanleiding gegeven had. „Stop! zouden wij dat „maar...“, wat ik als eene inleiding tot hoogere vlucht beschouw, niet aan het dek onder de zonnentent verder ontwikkelen? Het is meer dan balsamiek hier. Pffu! pffu!”

Dat voorstel erlangde aller instemming en te recht; want de warmte was in weerwil van de „punkah's” on-

dragelijk in het salon en er werden gezichten ontwaard nog rooder dan eene gekookte „kapiting” (krab), zooals enkele jongelieden fluisterden.

Alle passagiers stormden nu naar het dek. Het eerste wat men deed, toen men boven kwam, was, de longen middels diepe teugen met ozoonrijke zeelucht te verfrisschen. Er woei een flinke noord-ooster bries, die een aangenaam zoeltje onder de zonnetent aanbracht en de coiffures en de toiletten der dames ondeugend en onbescheiden deed fladderen en modelleeren. Onmiddellijk werd een blik rondom geslagen. De *Prins Willem der Nederlanden* was het eiland Dwars-in-den-weg voorbij gestevend en stoomde thans in west-zuidwestelijke richting voort, den boeg nagenoeg gericht op het eiland Krakatau. De mailboot had toen den vuurtoren van Tandjoeng Tjikong, of Java's 4de punt, bakboord dwars. Daar, ver in het noorden, ontwaarde men vlak bij Dwars-in-den-weg, waarachter zij dadelijk zou verdwijnen, de *Diamond Castle*, die steeds den boeg op het eiland Sebesie gericht hield. Voor een leek zelfs was het duidelijk, dat dit schip veel afstand verloren, en de meening van den gezagvoerder van de *Prins Willem*, omtrent de stroomsnelheid in Straat Sunda langs de Javakust, afdoende bevestigd had.

Nu namen de passagiers plaats in een wijden kring, de dames gezeten op hare easy-chairs, de heeren op banken of op vouwstoeltjes, door de Javaansche bedienden in allerijl aangebracht, en omringden den spreker van straks, die zijn „maar” van zooveen zou ontwikkelen.

„Kom, vooruit met je voorstel,” riep de een of andere stem hem toe, „ik begin trek te krijgen naar mijn middagslaapje.”

„Wie denkt nu aan slapen bij een panorama als dat, hetwelk ons hier allerwege omgeeft?” vroeg eene damesstem verstoord.

En inderdaad, het zeegezicht dat zich rondom voor aller blikken ontwikkelde, was onvergelykelijk schoon. De *Prins Willem* bevond zich op dat oogenblik in een der schoonste gedeelten van Straat Sunda, welke zelve, op het gebied van liefelijk maar tevens trotsch natuurschoon, met de meest beroemde zeetafereelen ter wereld kan wedijveren. Dat zeegezicht perste bij allen een kreet van bewondering af. Voorloopig was er geen sprake van — bij wien ook — het traditioneele middagdutje te gaan doen. Evenmin was iemand in staat den spreker de noodige aandacht te schenken.

De kommandant der boot, de algemeene opgetogenheid ontwarende en de vragen, die zich van alle kanten, maar vooral vanwege de dames kruisten, wenschende te beantwoorden, nam het baantje van cicerone op zich en begon:

„Het land, hetwelk gij hier aan bakboord ontwaart, dames, is Java's Westkust. Zooals gij ziet, stijgt die kust vrij snel en steil uit de zee omhoog, om daar boven een ruw gekartelde bergnok te vormen, waar boven daar ginds de kegelspitsen van den Goenoeng Karang en den Goenoeng Poeloosari scherp uitsteken. Hoe hoog die bergen zijn, weet ik niet . . .”

„Daar zal ik een handje bij helpen,” viel de stafofficier in. „De laatstgenoemde berg is 1340 de andere 1770 M. hoog. De Goenoeng Karang heet bij de Bantamsche bevolking Karang moeda (jong rif) in tegenstelling van het eiland, dat daar aan de andere zijde van de boot eenigszins vooruit, gelegen is, en door de inlanders Karang toea (oud rif), bij ons verbasterd: Krakatau, genoemd wordt.”

„Ik dank u, kapitein,” hernam de gezagvoerder. „Zoo aangevuld, zal mijne toelichting veel in waarde winnen. Daarginds in het zuiden nagenoeg, ziet gij Java's 3^{de}

punt en daar heel ver in het zuidwesten, wel wat onduidelijk, Tandjoeng Batoe Hadji, den noordwestelijken punt van het Prinsen-eiland. Gij bewondert zeker met mij den krachtigen plantengroei, die op Java's kust ontwaard wordt en die de berghellingen met hare vooruit-springende wrongen en diep ingesneden lengtedalen, alsook de bergkammen en hemelhooge spitsen met een fraai genuanceerd groen kleed overdekt. Waren wij wat dichterbij den wal, dan konden wij aan den voet der bergen de sawah-terrassen, op de hellingen de koffie-aanplantingen en op het ruwste gedeelte der bergen de wildhout-bosschen ontwaren. Maar, zelfs op dezen afstand levert die kust een verheven en weldadig vergezicht voor het oog op. Keeren wij ons nu om, dan zien wij west ten zuiden van ons het eiland Krakatau, waaraan zoo noodlottige herinneringen verbonden zijn. Gij ziet, dat de helft van den kegelvormigen berg is blijven staan, en zijne breukvlakte, die al aardig begint begroeid te raken, naar ons gekeerd is. De andere kegelhelft scheurde bij de vreeselijke vulkaan-uitbarsting in Augustus 1883 af, en werd in zee geploft, waardoor de monsterachtige vloedgolven veroorzaakt werden, die zich tot op de oostkust van Zuid-Amerika lieten waarnemen, maar èn op Java èn op Sumatra onder de kustbewoners aan duizenden en nog eens duizenden het leven kostten. Hoe hoog die berg op het eiland Krakatau is, zal onze waarde krijgsman waarschijnlijk kunnen zeggen."

"Die is 820 meter hoog," antwoordde de officier. "Op de plek, waar de ontbrekende kegelhelft in zee plofte, is het thans zeer diep; wellicht is het een der diepste plaatsen van de geheele Straat Sunda."

"Rondom Krakatau," ging de gezagvoerder voort, "zijn, zooals gij zien kunt, verscheidene eilandjes gegroepeerd, waarvan Verlaten eiland, Lang eiland, Poolsche hoed en

Steers eiland de voornaamste zijn. Zij hebben niets bizonders en kunnen ons overigens niet boeien, dan door hun levendig groen, dat hen overdekt en door den zilverwitten band van zand en koraalgruis, die hen omsnoert, en die hen zoo heerlijk doet afsteken op het blauw der zee. Maar, daar verder in het noordwesten rijst een eiland als 't ware uit zee op. Zooals gij ziet heeft de grondlijn voor het oog eene cirkelvormige gedaante. Dat is het eiland Sebessie...."

"Waarop de *Diamond Castle* straks koers stelde.... Maar,.... waar is dat schip nu?"

Allen keken rond. Eindelijk kwam het daarginds achter Dwars-in-den-weg uitkijken. De *Prins Willem* was haar nu een aanmerkelijk eind vooruit; dat constateerden allen. De mailboot naderde Krakatau thans snel en zou dat eiland binnen het half uur aan stuurboord voorbij stevenen.

"Hoe hoog is de top van den berg op Sebessie?" vroeg de gezagvoerder aan den officier.

"Die verheft zich op 870 meter boven de oppervlakte der zee," antwoordde deze. "Het is een der meest regelmatig gevormde en derhalve een der mooiste kegelbergen der aarde. Ziet, hoe gelijkmatig de zijden van den kegel zich verheffen, hoe regelmatig de lengtespleten hem van den top tot aan den voet doorsnijden en hoe wonderschoon zijne ribben zich waaiersgewijs uitspreiden, aan den top smal en, al breeder wordende, aan den voet bolrond in de vlakte overgaande. Die hellingen zijn weelderig begroeid en daarop teelt de bevolking, die in kampongs aan den voet van den kegelberg langs de boorden der zee woont, voornamelijk peper."

"Daar verder in het noorden," ging de gezagvoerder voort, "ziet gij een eiland met hooge maar uiterst gekartelde en woeste omtrekken, dat zeer waarschijnlijk

in vroegere tijdperken aan hevige vulkanische uitbarstingen en omwentelingen blootgesteld is geweest. Het heet Seboekoe en is...."

„Ongeveer 430 meter hoog. Het is geheel woest en onbewoond.”

„Daar in het noord ten oosten verheft zich de Goenoeng Radja Bassa, waarvan ik alleen weet, dat hij op het eiland Sumatra in de Lampongsche districten gelegen is. De kapitein zal ons waarschijnlijk meer inlichtingen omtrent hem geven kunnen?”

„De Goenoeng Radja Bassa,” hernam deze, „is een vulkaan, die nog niet tot volkomen rust schijnt te kunnen besluiten. Op zijne hellingen worden een paar kraterbekkens aangetroffen, die nog op werking duiden. Ook bevinden zich daarop eenige warme bronnen; terwijl uit ettelijke zijner woeste lengtespleten hier en daar stoomzuilen met machtig geraas ontsnappen. Zijn eigenlijke top, 1340 meter hoog, is nagenoeg bolrond en geheel van plantengroei ontdaan. Gedurende den opstand, die in 1856 ontstond in die streken, hadden de hoofden Radhen Intan en Pangerang Singa Branta op de westelijke en zuidelijke hellingen van den Radja Bassa en zijne voorbergten hunne schuilplaatsen gezocht en daar versterkingen opgericht. Deze laatsten werden evenwel opvolgend door den Kolonel Waleson genomen, waarna de opstandshoofden gevangen genomen werden en de kortstondig gestoorde rust hersteld was.”

De gezagvoerder meende hier zijne verdere toelichtingen te kunnen afbreken en de passagiers aan het genieten van het overheerlijke vergezicht, dat zich rondom hen uitstreekte, te kunnen overlaten. Zooals hij opgemerkt had, bevond zich de *Prins Willem* in een der schoonste gedeelten van die merkwaardige zeeëngte, welke Straat Sunda genoemd wordt. Vormden de reeds genoemde

bergreeksen, bergtoppen, rotsen en vulkanen rondom het stoomschip het majestueuse, het imposante, het verheven gedeelte van het panorama, hetwelk zich allerwege voor de oogen ontsloot; zoo ontbrak het zachte, het liefelijke, dat het geheel tot een onuitwischbaar tafereel voor allen maakte, volstrekt niet. Integendeel door de tegenstelling werd er het stempel aan verleend van onovertroffen kalme maar tevens grootsche schoonheid.

Voor den boeg van het vaartuig krulde toch, onder den sterken aandrang van de voortstuwingskracht, eene machtige baar omhoog, die in duizende lichtblauwe golfjes met wit schuim vermengd langs de beide boorden van den bodem gleeed, om bij den achterspiegel door de schroefbladen tot eene wilde schuimende massa geslagen te worden. Die massa vervloot iets verder in heftig dwarrelende draaikolken, welke allengs bedaarden, nog meer bedaarden, om eindelijk een onmetelijk spoor, het kielzog, achter te laten, dat zich op de overigens kalme oppervlakte der zee schier tot aan den gezichteinder uitstreekte, om, als het ware zichtbaar voor het oog, de baan in teekening te brengen, door het schip afgelegd.

Wendde zich de blik naar voren, naar het westen, dan breidde zich het tafereel tot een onmetelijk vergezicht uit, waar bij den gezichtseinder het blauw des hemels het blauw van den Indischen Oceaen scheen te raken, welke laatste in den tusschenafstand onder de aanwakkerende bries hare met zilverwit en schuim gekuifde golfjes in de heldere zonnestrallen liet blinken en schitteren.

Sloeg het oog in meer noordelijke richting, tusschen de eilanden door, het panorama gade, dan vertoonde zich de kalme blauwe oppervlakte van de Lampongbaai en doemden daar bij den zachtwazigen horizon boven het azuur der zee, in het doezelige der luchtlagen, donker loodkleurige gedaanten op, die de nokken en de toppen van

het gebergte op ver afgelegen eilanden of op de kuststroken van Sumatra aanduiden.

Namen de passagiers van de *Prins Willem* nog in aanmerking het frissche zachte groen der eilanden en eilandjes, dat bij de voortstevende beweging van het vaartuig boven de blauwe watervlakte als het ware zweefde, de lichtgeel getinte bamboewoningen met hare gebruide daken van de kampongs, die allerwege langs de zeeoeveren verzezen, de witte zeilen van de vele vaartuigen als „tjuneas”, „tambangan's”, „prauw-majang's”, „prauw-sajab's”, enz., enz., die als witte reigers of witte meeuwen het azuur der zee scheerden, daarginds een paar driemasters met haren berg van zeildoek aan de bries prijsgevende, verder de *Diamond Castle*, die nog steeds voortspoedde, nog een paar kleinere stoomvaartuigen, die zich in verschillende richtingen bewogen en met hunnen rook het reine van het uitspansel hier en daar bezoedelden; en eindelijk nog een aantal zich kruisende roeivaartuigjes van den „djoekoeng” (uitgehouden boomstam) af, voortbewogen door een lomp besneden „dajoeng” (pagaai) tot de sierlijke sloep toe met hare helderwitte zonnetent en hare slanke zwiepende riemen, dan moesten zij de waarheid van de meening van den gezagvoerder erkennen: dat zij zich op eene der fraaiste plekken der aarde bevonden.

Toen allen den tol hunner bewondering aan het voorbij ijende schouwspel betaald hadden, werd de spreker van straks gesommeerd zijn voorstel, tot het houden van een race aan boord, te berde te brengen.

„Gaarne, dames en heeren,” antwoorde deze, „gaarne!” „Ik heb moeten afbreken, toen ik de betuiging aflegde, dat ik een liefhebber van een gezellig partijtje ben; maar . . .”

„Juist die „maar” willen wij hooren,” sprak een der aanwezigen.

„Maar, de geheele reis kan niet met kaartspelen doorgebracht worden, ten minste dat is mijne meening. De mensch leeft niet alleen van brood . . .”

„Gaan de heeren het kaartspel met het brood vergelijken!” viel Nonna Ombrelle-tulipe met de meest bekoorlijke verontwaardiging in. „Het is te kras! Waarmee zullen zij dan het biljartspel vergelijken, waarop zij zoo verzot zijn?”

„Met klappertaart, die gij zoo lekker weet te bereiden,” riep haar een bekende toe, „en alsof er ook geen dames zijn, die van biljartspelen houden. Gij weet, dat een dichter zegt:

*C'est surtout avec femme aimable,
Qu'une partie est agréable.*

De verontwaardiging van Nonna Ombrelle-tulipe ging in een lieven glimlach over.

„Ziet ge,” hernam de spreker, „ik wensch afwisseling aan te brengen. Mijn verlangen is om het brood nu en dan eens te veranderen . . . nu ja, in klapperstaart als het kan.”

„Drommels, ik ben benieuwd te zien, welk gezicht de hofmeester zal zetten, wanneer hij den wensch der passagiers omtrent dat surrogaat van zijn brood zal vernemen,” zei de gezagvoerder met een hartelijken glimlach. „Aan mijne masten groeien geen klappers.”

„Laat mij voortgaan, kommandant,” hernam nu de spreker, „als mijn voorstel aangenomen wordt, dan twijfel ik niet of mijne klappertaart zal wel smaken. Luistert. Velen van ons hebben tal van jaren in Nederlandsch-Indie doorgebracht . . .”

„Onder die velen hoor ook ik!” viel Nonna Ombrelle-tulipe in.

Hoe jeugdig ook nog, het lieve meisje had gelijk, zij was er geboren.

„Onder die velen behoort ook gij,” hernam de spreker onverstoobar. „Daarom zal ik de lieve schoone, onder het verorberen van dit stukje gebak — wat mij daar door den hofmeester met mijn kop thee is aangeboden -- ter vervanging van het stuk klappertaart, het praedicaat van „oud-gast” verleenen . . . Velen onder ons kunnen op eene rijke ondervinding bogen. Is het nu niet aan te nemen, dat ieder onzer wel minstens één feit verricht of ééne gebeurtenis ondervonden of waargenomen heeft, die zich in zijn brein als merkwaardig, en onvergetelijk genesteld heeft, en waarvan de mededeeling aan ons allen aangenaam, genoegelijk, misschien ook wel leerrijk en dus nuttig zou kunnen zijn; terwijl bovendien daardoor de door mij beoogde afwisseling zoude verkregen worden?

„Dit vooropgesteld, zou ik een concours wenschen in het leven te roepen, hetwelk hen, die zich daartoe ge-roepen zullen voelen, aanleiding zal geven om van hunne ondervinding, van hunne herinneringen in den vorm van verhalen of vertellingen mededeeling te doen.”

„Eene verbeterde éditie van Moeder de Gans?” sprak eene stem.

„Juist, evenwel met dat onderscheid, dat bij ons ieder verhaler de rol van het gezellige gansje zal op zich nemen,” was het antwoord. „Daarenboven zou ik wenschen, dat onder de verhalers een soort van edelen nadjver zal ontstaan, waardoor het voorgestelde concours het karakter van een race, van een match zou erlangen, wat op de gezelligheid van de door mij geopperde afwisseling van grooten en gunstigen invloed zou zijn. Wat denken de dames en heeren van mijn voorstel?”

Allen gaven luide hun bijval te kennen, niet het minst de dames.

„Aan welke eischen moeten de vertellingen voldoen?” vroeg een der heeren.

„Aan geen andere dan op beschaafde wijze de toehoorders aangenaam bezig te houden.”

„Welnu, dan dient er eene commissie benoemd te worden, om dat concours te regelen.”

„Dat is de zaak op de lange baan schuiven. Iets commissariaal maken bij ons Nederlanders, is de zaak tot in het oneindige verdagen, om haar eindelijk in den doofpot te stoppen.”

„Wij kunnen die commissie opdragen, heden nog met haren arbeid gereed te zijn.”

„Dan is het goed. Maar, hoe zullen wij dat concours heeten? In den regel kiezen de ouders bij voorbaat den naam van de te verwachten spruit.”

„Klets-race,” stelde een jong mensch voor.

„Dat is geen gedistingueerde naam,” merkte nu eene dame op.

„Men zegt toch wel klets-tafel,” was het wederantwoord.

„Eene uitdrukking, die alleen in Indië in heerensociëteiten reque is,” klonk de parade.

„Ik stel voor,” sprak de papa van Nonna Ombrelle-tulipe met de meest mogelijke deftigheid, „Perloembaän Tjerita (wedstrijd van verhalen)”.

Die naam werd met algemeene stemmen aangenomen. Drie heeren werden tot regelings-commissarissen benoemd, die weldra konden mededeelen, dat een achttal passagiers zich bereid verklaarden, eene spreekbeurt te vervullen; terwijl nog toezeggingen gedaan waren door vele anderen om op te treden, wanneer een der sprekers door zeeziekte of eenige andere ongesteldheid mocht verhinderd worden, zijne taak uit te voeren.

„Tot zoover valt die uitslag mede,” merkte een der commissarissen op; „want ik vreesde voor minder toe-

treking. Vele menschen toch toonen zich uiterst schuchter, wanneer het geldt, zooals zij dat noemen, voor het publiek op te treden. Met het oog op den vermoedelijken duur der reis, kunnen wij met dat achttal een paar keeren in de week de voorgestelde afwisseling van het partijtje genieten. Waarachtig, dat is geen overdaad; en die opoffering zullen zich de spelers wel willen getroosten.... Er blijft nu nog over te regelen op welke dagen die voordrachten, of als ge liever wilt, die verhalen zullen geleverd worden."

"Zouden wij dat niet aan de voordragers zelven overlaten?" meende er een.

"Te meer, daar omstandigheden, b.v. als minder gunstig weer, enz. zich wel eens er mee zouden kunnen belasten, de vastgestelde orde te verstoren," sprak een ander.

"Wat de voordragers betreft," was het antwoord daarop, „die zouden onder elkander kunnen uitmaken de bepaling omtrent de volgorde der spreekbeurten, die daarom nog niet onverbreekbaar vastgesteld behoeft te worden. En, wat de omstandigheden betreft, die eene voordracht zouden kunnen beletten, hierbij zou moeten gelden, meen ik, het volks-gezegde: „wat vandaag niet kan, kan morgen". Maar, een weinig regel dient er te zijn. Wij hebben vandaag Zaterdag; welnu, als wij die voordrachten eens bepaalden op Maandag en Donderdag? Hoe denkt het gezelschap er over?"

Ook dat voorstel erlangde de algemeene goedkeuring.

"Dan kunnen wij het verder beloop aan de regelings-commissie overlaten," sprak de oorspronkelijke voorsteller, zeer in zijn nopjes over het verloop van het debat. Dus, de eerste voordracht op aanstaanden Maandag."

"Maar, om hoe laat?" klonk eene vraag.

"Wel, na het traditioneele middagdutje en na het bad," klonk het antwoord.

"Dat zou weinig afwisseling met het partijtje geven," opineerde een ander. „Dan wordt in den regel niet gespeeld, dan is het het uurtje bij uitstek om, na de doorstane middagwarmte, bij het dalen en verder ondergaan van de zon, van het frissche briesje te genieten en om een halfdekje te slaan, teneinde onze onderdanen te laten ondervinden, dat zij nog niet geheel en al op non-activiteit gesteld zijn."

"Maar, wanneer dan?"

"Mij dunkt, na het diner. Wij nemen dan hier op het dek plaats in een gezelligen kring en, terwijl wij dan de blanke maan, als zij er is, en de fonkelende sterren bewonderen kunnen, terwijl wij de heerlijke frissche avondbries met volle teugen kunnen binnenzwelgen, mag de „geachte spreker" van wal steken."

Ook dat verwierf aller bijval, en meende men het onderwerp uitgeput en geregeld; maar....

"Ik hoop, dat de heeren der regelings-commissie," zoo liet eene damesstem zich nog vernemen, „zich ook zullen belasten met de eindbeslissing van den wedstrijd. Er wordt een „Perloembaän" gehouden, dus moet er ook een prijs zijn."

"Die was er niet bij de race tusschen de *Prins Willem der Nederlanden* en de *Diamond Castle*."

"Vergeef mij," sprak de dame met geestdrift in hare stem, „volgens mij was die er wel. Toen de *Stripes and Stars* bij St. Nikolaaspunt voor de Nederlandsche kleuren daalden, ten teeken van overwonnen te zijn, doortintelde een machtig gevoel ons aller borst, daar ben ik zeker van, alsof wij allen een prijs, een onwaardeerbaren prijs verworven hadden."

"Ja, ja, zeker!" was het geestdriftvol geroep van alle aanwezigen. „Hoera voor de *Prins Willem!* hoera voor onzen kommandant!"

„Welnu,” ging de enthousiaste spreekster voort. „Welnu, er moet een prijs zijn!”

„Maar, welke prijs?” vroeg een der heeren.

„Laat dat aan de dames over,” antwoordde de spreekster.

En, zich tot hare geslachtsgenooten wendende:

„Niet waar, dames, wij zullen voor den prijs zorgen!”

Alle passagieressen verdrongen zich om de spreekster en betuigden met een innigen handdruk hare instemming. Njonja Intan fluisterde iets in dien kring, welk gefluister met een goedkeurenden knik door de andere dames beantwoord werd.

„In dat geval,” sprak een der voordragers, „is het niet meer dan billijk, dan dat het de dames ook moeten zijn, die den prijs zullen toewijzen . . . Neen, neen, alsjeblijft, valt mij nu niet in de reden. Wel is het aangegeven doel van onze Perloembaän Tjerita, zooals wij weten, om voor allen eene aangename afwisseling in het anders vrij eentonige scheepsleven te brengen, maar het zal toch voor allen, die het woord zullen voeren eene dierbare taak zijn, onze lieve dames te boeien. Daarom zij haar met haar fijn gevoel de taak opgedragen om den prijs aan den Champion toe te wijzen en uit te reiken. Die prijs zal daardoor voor den overwinnaar een niet hoog genoeg te schatten waarde erlangen. De dames zullen dus onderling een jury dienen te benoemen, die de beoordeeling op zich zal nemen.”

En, zoo werd besloten. De naam dier juryleden bleef een diep geheim; en van nu af aan werd de toegang tot het damessalon voor de leden van het sterkere geslacht gedurende enkele uren van den dag stipt gesloten.

III.

DE RIJSTTAFEL.

Onderwijl dit alles besproken en afgehandeld werd, had de *Prins Willem der Nedertanden* zich voortgerept, en klepperden zijne schroefslagen met onverdroten rapheid. Het eiland Krakatau lag reeds ver achter. Het schip stuurde west ten noorden, waarbij men een blik op het Taboean-eiland kreeg, dat in den ingang van de Semangka- of Keizersbaai gelegen is. Tegen het vallen van den avond rondde de mailboot Tandjoeng Rata (vlakken hoek of kaap), de zuidwestelijkste punt van Sumatra, waarop zich een prachtige vuurtoren verheft en waarin het licht reeds ontstoken was. Men wierp nog een afscheidsblik op Straat Sunda, die zich daar prachtvol waaiersgewijs achter het schip uitspreidde, en zag op een afstand van een paar mijlen de *Diamond Castle*, die ook koers op Tandjoeng Rata stelde. De Amerikaansche boot had weer wat opgehaald, daar de mailboot bij den oversteek van het eiland Krakatau niet meer zooveel voordeel van den stroom had. Maar, daar de *Prins Willem*, na de Vlakke Kaap gerond te hebben, noordwest opstevende, om zich naar Padang te begeven en de *Diamond Castle*

zuiver west bleef voorleggen, verwijderden zich de beide vaartuigen in den Indischen Oceaan met iedere minuut van elkander; en.... laten wij hier er bijvoegen, dat den volgenden morgen met het opgaan der zon de Stars and Stripes van het dek der mailboot niet meer te bespeuren waren.

Bij het passeeren van Tandjoeng Rata was de opmerksaamheid onzer passagiers op den vuurtoren gevestigd, die van tijd tot tijd, maar binnen kort bestek, zijne stralenbundels op het dek wierp.

„Hoe hoog is die toren?” vroeg iemand aan den gezagvoerder.

„Dat zal onze stafofficier wel weten te zeggen,” antwoordde deze.

„De lichtbron,” sprak deze, „bevindt zich op 62 meter boven vol zee.”

„Die lichtbron,” ging de gezaghebber voort, „is zooals gij zien en opmerken kunt, een draailicht met schitteringen. Gedurende den tijd van eene minuut vertoont het licht zes schitteringen elk van twee seconden, met vier tusschen ruimten van drie seconden en twee van achttien seconden. Het is een zeer fraai licht, hetwelk in den Indischen Archipel in belangrijkheid slechts overtroffen wordt door dat op den vuurtoren op Poeloe Bras ¹⁾ in Atjeh, welker lichtbron zich op 160 meter boven volzee verheft.”

Lang nog lagen vele passagiers over de verschansing gebogen in den donkeren nacht, dat draailicht met zijne helle schitteringen na te staren, dat daar reeds ver achter den spiegel der boot wegwijnde en wegdoezelde en eindelijk bij den gezichteinder haast niet meer te onderscheiden was van de pinkende en flikkerende diamanten van den prachtigen keerkrings-sterrenhemel. Plotseling

¹⁾ Die vuurtoren op Poeloe Bras heet Willems-toren en ligt op 95°2'33" O.lengte en 5°44'52" N.breedte. Heeft een wit draailicht met verduisteringen om de minuut. Het licht is waarneembaar over 360°.

dook de laatste schittering weg achter het eiland Klein Fortuin, dat de *Prins Willem* te boven was gekomen en hetwelk zich slechts door die plotselinge lichtonderschepping liet onderkennen, voor het ongeoefende oog der passagiers, die nu ook eene lage zwarte massa bij den horizon even boven de oppervlakte van de zee meenden te ontwaren.

Men was nu in den Indischen Oceaan. De *Prins Willem der Nederlanden* repte zich met bekwamen spoed en viel des Zondags namiddag de Emmahaven binnen. Was het wonder, dat velen der passagiers gebruik maakten van de spoortrein-gelegenheid, welke die haven met Padang, de hoofdplaats van Sumatra's Westkust, verbindt. Maar, de gezagvoerder der mailboot waarschuwde, dat allen Maandag ochtend vroegtijdig aan boord moesten wezen, daar het vaartuig ten 10 uur zee zou kiezen. En inderdaad, toen de scheepsklok in den bewusten morgen hare tien slagen liet weerklinken, werden de meetrossen ingehaald, de mailboot zette zich statig in beweging en stoomde de Emmahaven uit, terwijl zij hare twee kanonschoten loste, welker losbarstingen donderend weerkaatst werden, door de hoogten en rotswanden, welke de haven omgeven, zich honderdvoudig herhaalden, ratelend in elkaar smolten, gaandeweg verzwakten, afstompten, om eindelijk langzamerhand in een zacht maar verwijderd gerommel weg te sterven.

Alle passagiers waren natuurlijk present; ja hun getal was eenigermate toegenomen door hen, die van Padang de reis naar het Vaderland ondernamen. Een blik nog op den Apenberg, die men voorbij stoomde, en op welks bolronde top de Vaderlandsche driekleur flink uitwoei, en ras was de Sumatra-kust voor het oog verdwenen. Nog eens kreeg men een tipje van Nederlandsch-Indië te zien, namelijk: de zuidelijkste spits van Poeloe Bodjo, een der Batoe eilanden en in Straat Siberoet gelegen.

Daarna spreidde zich de volle Indische Oceaan voor aller oogen uit, en zou men lang, zeer lang, waarschijnlijk tot Aden toe, niets dan lucht en water zien.

Het was Maandag en overeenkomstig de gemaakte afspraak verzamelden zich de passagiers, na het diner genoten te hebben, op het achterdek van de *Prins Willem* en waren weldra geheel oor voor den spreker, die het voorrecht had, het eerst een voordrachtbeurt waartenemen. Deze was een betrekkelijk nog jeugdig man van omstreeks twee en dertig jaren, die als handelsman voor de zaken, waarin hij geïnteresseerd was, door zijne Chefs naar Europa gezonden werd.

„En, wat zal het onderwerp van uwe „tjerita” zijn?” vroeg een der dames, toen het geheele gezelschap gezeten was.

„Een waardoor ik hoop bij de dames een wit voetje te krijgen,” was het antwoord.

„Om door dat witte voetje meer kans op den prijs te te verwerven?” vroeg een der mededingers spottend. „Dat zijn ongeoorloofde middelen om invloed op de schoone leden der jury uitte oefenen.”

„Die jury zal hare volkomen onafhankelijkheid weten te bewaren,” sprak een harer met alle deftigheid. „Maar welken titel geeft gij aan uwe „tjerita”?”

„De rijsttafel, mevrouw.”

„O foei! de rijsttafel!” riep Nonna Ombrelle-tulipe, haar neusje koddig optrekkende uit. „Ik ruik de „trassie”¹⁾ en de „peteh”²⁾ al. Zoo prozaïsch mogelijk!”

Haar vader gaf haar ongeduldig een tikje op den schouder.

¹⁾ »Trassi” is een onwelriekend deeg van garnalen vervaardigd, wat echter bij de rijsttafel overheerlijk smaakt.

²⁾ De »peteh” is een peulvrucht (*Parkia speciosa*, Mimocœn soort) Die boonen hebben ook een onaangename geur, maar smaken goed toebereid bij de rijsttafel uitmuntend.

„Is dat wel een onderwerp voor een „tjerita”, voor een verhaal?” vroeg een andere dame.

„Ik zal er een verhaal van trachten te maken” antwoordde de spreker. En, zich tot Nonna Ombrelle-tulipe wendende, sprak hij verder:

„Ja de rijsttafel! Al moet ik erkennen, dat, zooals zoo even een lief mondje zeide, het onderwerp zoo prozaïsch mogelijk is, vertrouw ik toch, dat mijne behandeling van juist dat onderwerp de goedkeuring der dames zal wegdragen. Ik steek dus van wal:

„Jong en als volslagen „orang baroe” (nieuweling) kwam ik op twintigjarigen leeftijd te Batavia aan. Verwanten of vrienden had ik in Indië niet. Ik was die voor mij onbekende gewesten ingezeild met niets anders dan wat ik geleerd had en een paar aanbevelingsbrieven van koopmanskantoren te Amsterdam tot ballast. Een goed gekozen woord, dat: „ballast” meen ik. Als ballast verrichten die brieven, evenals bij een schip, gedurende den langen overtocht, hare nuttige taak van steun bij het opwellen van zwaarmoedige gedachten aan verlatenheid en eenzaamheid. Maar, nauwelijks is de vaste wal bereikt, of de nieuweling merkt al ras, dat die ballast dient overboord gezet te worden om degelijker lading in te nemen. Na velerlei bezoeken en daarbij ontvangen wenken en raadgevingen, had ik mijn intrek genomen in het gastvrije Java-hotel, en in moeder Spaanderman den steun gevonden, dien mijne aanbevelingsbrieven mij niet hadden kunnen verschaffen.

„Bij mijne aankomst in het hotel, verwierf ik als onbekende en als jongst aangekomene, wellicht ook als kleinste van gestalte, eene plaats aan tafel aan den staart der habitués: „rotsluiter,” zooals die nuttige leden der Bataviasche Schutterij mij doopten. Maar toen moeder Spaanderman, die de lange tafel presideerde, ontwaarde,

dat ik in mijne kwaliteit van „baar” ¹⁾, ten speelbal strekte niet alleen van de gasten, mijne tafelburen, maar ook van de Javaansche tafelbedienden, tot zelfs van mijn eigen „boedjang” (bediende) toe, die mij allerlei kostjes als délicatessen aanboden of aanprezen; maar waarvan het voorzichtig proeven alleen mij reeds de tranen in de oogen brachten en mij de wanhopigste maar allerzotste gezichten deden trekken, die aan alle de mij omringenden een onbedwongen schaterlach afpersten, toen plaatste zij mij meer in hare nabijheid. Van toen af was ik van die zoogenaamde aardigheden verlost, die ik destijds naargeestig vond, maar waarover ik toch later, hij toepassing op een ander slachtoffer, hartelijk meegelachen heb, hoewel ik mij steeds van medeplichtigheid stipt onthouden heb.

„Na weinige dagen was ik, door het toevallig vertrek van verscheidene commensaal-stamgasten, zoodanig in rang opgeschoten, dat ik vlak naast de gastvrouw te zitten kwam. Toen werden die uren, aan tafel doorgebracht, voor mij onwaardeerbaar; want het goede menschkende geheel Batavia, ja bijna geheel Nederlandsch Indië. Daarbij was zij eene vrouw van veel gezond verstand en dus van goeden raad, zeer spraak- en mededeelzaam, evenwel van zoo'n stempel, dat ik nimmer een woord gehoord heb, dat op kwaadspreken geleek. Wij praatten gedurende die maaltijden over veel, over zeer veel; en zoo kwam het eens er toe, dat er ook gesproken werd over de rijsttafel, waarmede ik mij onder haar toezicht wel eenigermate verzoend had; maar waarmede ik nog niet bijster ingenomen was, hetgeen ik haar openlijk bekende.

„Niet bijster ingenomen!” viel zij mij in de rede,

¹⁾ »Baar”, van »orang bahroe” (nieuw mensch), nieuweling.

terwijl zij intusschen niet vergat den „mandoor” (hoofd der bedienden) en de overige bedienden hare wenken te geven; „maar beseft gij dan niet, dat het veel moeilijker is eene goede rijsttafel klaar te maken, dan eene doeltreffende verandering van het Regeerings Reglement of eene goede Grondwets-herziening te ontwerpen? Verbeeld u niet, dat het voldoende mag gerekend worden, zooals het onzen Hoogwijzen gebeurt, eenige versleten machtspreuken, of in democratische clubs opgevischte formules dooreen te mengen, dat het op dat voorbeeld voldoende is, om rijst te koken, — wat reeds op zich zelf eene kunst genoemd kan worden, — eenige kippenboutjes of vischmooten met wat groenten tot eene lijvige saus op te koken, om het gerecht klaar te maken, dat, goed bereid, iedere huisvrouw tot eer moet verstrekken, en den onverwelkbaren roem der hôtels hier in Indië uitmaakt. Evenals bij het ontwerpen van een nieuw Regeerings Reglement, is bij de bereiding der rijsttafel het bezigen van oudbakken artikelen, het met te veel overijling te werk gaan, en het aanwenden van banale toespijs, hoogst nadeelig. Beiden bederven door eene te haastige opkoking, ook door te veel keukenpieterij en te veel spitsvondigheid.”

„Ik keek de goede en vriendelijke matrone met verbazing aan. Ik was uit het veld geslagen door hare komieke vergelijkingen van de rijsttafel met een Regeerings Reglement of met eene Grondwets-herziening. Met de haar eigene scherpzinnigheid scheen zij den aard mijner verbazing te raden; althans zij vervolgde:

„Om ons bij de rijsttafel te houden, moeten wij tot grondslag nemen, dat zij niet te omslachtig moet zijn, hoewel te ver gedreven eenvoudigheid haar afbreuk zou kunnen doen. Zooals de naam reeds aanduidt, vormt de rijst het hoofbestanddeel der rijsttafel. De keuze der te bezigen rijstsoort is volstrekt niet van belang ontbloomt.

De ondervinding heeft mij geleerd, dat van alle soorten der aarde de Javarijst het smakelijkste is. Hier te Batavia heeft de Indramajoe-rijst een welverdiende naam. Het koken der rijst — ik zei het reeds zooeven — is eene ware kunst en een weinig ervaren kokkie slaagt daarin zelden. De gekookte rijst moet zijn matwit en moet zich in den „koekoesan” (kegelvormige mand van gespleten bamboereepen) waarin zij gekookt is en waaruit zij voorge-diend wordt, als eene sneeuwmassa vertoonen. Zij moet daarbij zuiver droogkorrelig zijn, zonder eenige klontering, hoe gering ook, en toch moet zij doorgaer zijn. Maar, die rijst, hoe volmaakt gekookt ook, zou, alleen verorberd wordende, slechts een zeer middelmatig flauw kostje geven. Zij dient dus gemonteerd te worden door de toespizzen, die door haren aard en verscheidenheid, in de eerste plaats eene frisch aangename prikkeling aan tong en verhemelte moeten verleenen. In die toespizzen moet de „lombokh” (spaansche peper) geproefd worden en goed ook, zonder evenwel te overheerschen. De „lombokh” moet er als 't ware het bloed van uitmaken, hij moet, alle bestanddeelen, waarmee hij in aanraking komt, met zijn eigenaardig aroma doordringen. Hij moet, om dat zoo eens uit te drukken, met de „batoe giling” (wrijfsteen) er ingewreven worden, om er den smaak van te veredelen en om er al de goede en lekkere eigenschappen van te voorschijn te doen treden. De „lombokh” is naast de rijst het hoofdingrediënt van iedere goedverzorgde rijsttafel, ook omdat hij den eetlust opwekt en het genot van een glas wijn of bier verdubbelt.

„Zie daar,” vervolgde mijne gastvrouw, terwijl zij op eene terrine wees, met een soort van witgele dikke groentesoep gevuld, die „loddeh”, waaraan de „koeping tikoe” (een soort champignon) en de laurierbladeren met den onvermijdelijken „lombokh” een smaak der Goden waard

verleenen, en dient om de droogkorrelige rijst op uw bord met eenige lepels vol te overgieten...”

„Maar, in „loddeh” zoo liet nonna Ombrelle-tulipe zich hooren, „wordt „trassie” gebruikt, en nog wel ongebrande! Poeah!”

„Die opmerking deed ik moeder Spaanderman ook,” hernam de beurtspreker; „want zooveel ervaring had ik in mijn baarschap reeds opgedaan. Ik ontving evenwel ten antwoord:

„De „trassie” heeft door haren onaangename geur bij velen eene minder gunstige reputatie. Zij is evenwel voor het bereiden eener smakelijke rijsttafel even onontbeerlijk als de „lombokh”. Bij goede bereiding der toespizzen, wordt de „trassie”-geur in het geheel niet bespeurd. Het is als bij eene lekkere macaroni-schotel, die met sterk riekende kaas vervaardigd is, het is als bij adellijk wild, dat goed verzorgd is en daardoor de reukorganen geen last aandoet. Daarenboven, er is „trassie” en „trassie”. De „trassie”, die gewoonlijk op de „passars” (markten) verkocht wordt, is in den regel van allerlei vuiligheid als vischafval, enz. gemaakt. Ik gebruik slechts „trassie-oedang”, die ik direct van de Tanah-laoet, een landschap van de Zuid- en Ooster-Afdeeling van Borneo laat komen. Die is zuiver van „oedang's” (garnalen) vervaardigd en vertoont zich als eene deegachtige massa, met eene zuiver fijn licht roodkleurige tint, alsof zij van rozebladeren vervaardigd is, in een woord een soort zonneshijntje, dat slechts een minimum van den eigendommelijken „trassie”-geur verraad.”

„Men zou haast naar een stukje verlangen,” sprak een heer spottend.

„Zoo ging het mij ook,” hernam de beurtspreker. „Ik verzweg echter mijn verlangen en boog slechts, ten teeken, dat ik vrede had met het gebruik van zoo'n soort „trassie”. Mijne gastvrouw vervolgde opgewekt:

„In die „bassie” (terrine) daarginds, bevindt zich „sajor meneer”, ook alweer een gerecht voor de liefhebbers om de rijst te overgieten. „Sajor” beteekent groente. Bij de rijsttafel beteekent dat woord: groentesaus. Die „sajor meneer” is vervaardigd ook alweer van „lombokh” en „trassie”, maar voornamelijk van „boong” (jonge uitspruitsels van bamboe) die in smaak veel overeenkomt met aspergepunten. — Daar verder in die „bassie” ziet ge „piendang ajam”, ook alweer eene soort saus om de drooge rijst te bevochtigen. Het is eigenlijk een soort kippenbouillon, maar welker smaak verhoogd is door gepofte en ongepofte „lombokh”, door „trassie”, door „asam” (tamarinde) door citroenbladeren en door eene menigte kruiden, te veel om op te noemen, maar die aan dien „piendang” een zoo overheerlijken geur en smaak verleenen, dat de lekkerbekken zich steeds vergenoegd betoonen, wanneer die toespis in het menu is opgenomen. Wanneer een ieder zijne rijst naar zijn smaak met een of meer van de opgenoemde bouillons overgoten heeft, dan volgen de overige toespizen, die gij daar in de kleine schaaltes tusschen de „bassie's” ziet staan en waarvan ieder der gasten naar believen neemt. Met die schaaltes moet ge voorzichtig omspringen, want hun inhoud is in den regel nog al spaansch gepeperd. Het woord „sambal” duidt het u aan; want het beteekent eene toespis met slechts „lombokh” klaar gemaakt. Zoo hebt ge dan hier: „sambal oedikh”, wat slechts „lombokh” met wat zout en „trassie” fijngewreven is. Deze is bestemd voor hen, die van zeer gepeperden kost houden. Verder ziet gij „sambal oedang”. Ge weet reeds dat „oedang” garnaal beteekent, daarginds ziet ge „sambal peteh”, „sambal banten” enz. enz. Het zou u vervelen, als ik u daarvan de ingrediënten opgaf.”

„Zoo ratelde mijne gastvrouw onverdroten voort. In plaats van mij te vervelen, amuseerde zij mij, daar zij

mijne belangstelling gaande maakte in zaken, die mij dagelijks onder de oogen moesten komen.

„Daar ginds ziet ge schaaltes met „kerrie”-soorten als: „kerrie-laksa”, „kerrie ajam sekor”, „kerrie poedoetje”, enz.; verder Makassaarsche vischjes, „toemies toegoe”, enz. en dan verder de „atjarans” (zuren) als „atjar djerook nipies” (kleine citroenen), „atjar palmiet” (binnenste merg van palmsoorten), „atjar djagoeng” (jonge maïskolven), „atjar tjamparadoek” (gemengd), „atjar ikan kakap” (soort zeevisch), enz., enz.

„Tot het meer substantiële der tafel behooren daar die schotels met „dengdeng” (vleesch aan fijne reepen gesneden en in de zon gedroogd), met „sateh” (stukjes vleesch aan stokjes gespietst en zoo gebraden), ook daar die taartenpan gevuld met frikadel, die met de lekkerste Keulsche kan wedijveren. Bewonder haar bruin gulden korst, die haar als met een laag oud goud overdekt. Verder die schotels met „ajam pangang” (gepofte kip), met „ajam goreng” (gebraden kip) met pastei van „boeroeng dara” (duiven); zie die schotels met prachtige „dorang”, „ikan kakap”, „ikan bandoeng” (overheerlijke zeevischsoorten) met die „ikan goerami” (fijne zoetwatervis), enz.

„Let nu op hoe de gasten en ook ik zelf de rijst, reeds opgeschept op ons bord, met die toespizen ieder naar zijn smaak, doorenmengen, als 't ware doorkneden. Zie de blanke massa van die rijst dooraderd worden met het rood der „lombokh”, met het geel der „kerrie's”, met het bruin der „sambalans”, waaruit een bont gerecht ontstaat, dat door zijne weelderige veelkleurigheid het oog aangenaam aandoet en het verhemelte voorbereidt om in waarheid te genieten. Gij hebt mijn voorbeeld goed gevolgd,” zoo ging de goede dame voort, „en uw bord vormt dan ook een verrukkelijk harmonisch concert, niet voor het oor, maar voor de tong.

„Het goede mensch was waarachtig in vuur geraakt en een en al geestdrift. Men kon zien, dat zij het meest prozaïsch gedeelte van hare broodwinning, namelijk de culinarische zorgen, tot een soort van dichtelijkheid, tot eene ware kunstbeoefening had weten te verheffen. In hare opgetogenheid vervolgde zij:

„„Gij zult moeielijk kunnen begrijpen, welk een genoegen ik ondervind, wanneer ik, hier aan het hoofd der tafel gezeten, mijne gasten zich oordeelkundig zie bedienen, wanneer ik hen zie genieten, ja genieten, om daarna met eene soort van voldaanheid lepel en vork als met aarzeling neer te leggen, de handen op de maagstreek uit te strekken, met de duimen eene kleine cirkelvormige beweging rondom elkander te volvoeren, daarbij de oogen lodderig half te sluiten, alsof hen eene zekere mate van gelukzaligheid ten deel was. Zie, dan gevoel ik mij gelukkig; dan is het mij, alsof ik in mijne gasten der menschheid eene weldaad bewijs, en.... dat genoegen is mij schier elken dag beschoren.”

„Maar, de tafel biedt niet steeds hetzelfde menu aan,” merkte ik mijne gastvrouw op.

„„God beware!” riep het goede mensch uit. „Neen, dat menu, zooals gij hebt kunnen merken, verandert iederen dag, en keert eerst na eene zekere tijdruimte périodiek weer. Er bestaat veel verscheidenheid in het toebereiden van de „loddeh's” en de „piendang's”. Ook bij de „sambalan's” bestaat veel afwisseling bij de toebereiding. Dan hebben wij nog verschillende „kerrie”-bereidingen, als: „kerrie”-soep met frikadelletjes, „kerrie-Bengalen” en „kerrie-laksa” om de droge rijst te overgieten, vele „kerrie-sambalans”, als „kerrie sekoe”, „kerrie poedoetji”, „kerrie oedang”, „kerri ikan”, enz., enz. Gij ziet, dat, wanneer een oordeelkundige kokkie de hand bij de keuze er in heeft, eene gewenschte afwisseling in het menu geen moeilijkheden daarstelt.”

„Ik was dankbaar voor de gegeven toelichtingen, en mijn bord rijst, op hare aanwijzingen toebereid, vond ik overheerlijk en streefde mij volgens hare uitdrukking als muziek voor de tong.

„Nu begin ik,” zoo betuigde ik haar, „eene vergelijking van de toebereiding eener rijsttafel met de herziening van het Regeerings-Reglement of van de Grondwet te begrijpen. Bij beiden staat men voor het vraagstuk: hoe het iedereen naar den zin te maken?”

„Niet waar?” sprak zij levendig en vergenoegd. „Ik krijg wel eens een oud gepensionneerd hoofdambtenaar te gast, iemand, die in zijn tijd heel wat in de melk te brokken had en veel gezag uitoefende. Deze verkondigde meermalen, dat hij de staatkunde met al hare combinatiën niet anders beschouwde dan eene soort omberpartij. Ik voor mij zou die staatkunde met al haar décoratief wel willen vergelijken met eene goed verzorgde rijsttafel. Bij de een zoowel als bij de andere kan eene schotel mislukken. Is het rationeel de staatkunde met een omberpartijtje gelijk te stellen, nog meer rationeel is het haar met de rijsttafel te vergelijken.”

„Ik boog toestemmend; waarna ik, op eene andere orde van gedachten overspringende en, om haar mijne dankbaarheid te betoonen, hernam:

„„Als het, evenals in Nederland, in Indië ook gebruikelijk was, uithangborden te bezigen, zou ik voor uw hotel zoo'n bord willen schilderen. Ik doe wel iets aan de edele kunst van Rubens en Van Dijk.”

Verbaasd keek zij mij aan over die wending van het gesprek.

„„En wat zoudt gij op dat uithangbord schilderen?” vroeg zij beteuterd.

„„Wel, alles wat hier op tafel staat,” antwoordde ik. „Het liefst schilder ik, wanneer ik er de tijd toe heb,

volgens natuur. Zie eens hier op uwen disch welke heerlijke harmonische verscheidenheid van tinten. Die witte rijst, die geel- en groenachtige „sajoran's", die als zilver glinsterende „goerami's" in hun geel bad, die goudbruine frikadel, waarop gij zoo even mijne aandacht gevestigd hebt, die bruinroode „sambalan's", die geele „kerrie's", die vuurroode Makassaarsche vischjes, enz. Op den voorgrond van mijn kunststuk zou ik een bord met toebe-reide rijst plaatsen, geheel gereed om genuttigd te worden. Dat bord zou mijn meesterstuk uitmaken, al het andere slechts décoratief zijn. Ik zou het helwitte der rijst verzachten door een groengrijs tintje van de „loddeh"; want bij zoo'n werk moet men met het wit voorzichtig zijn. Te veel meel, kan de beste saus bederven, niet waar? Ik zou er het karmijnrood van de „lombokh" niet in sparen en ik zou ook niet terugdeinzen om er een geelachtigen weerschijn aan te verleen. Zie, zelfs dat gemoireerde, hetwelk gij op uw bord kunt ontwaren, zou ik mij beijveren op mijn uithangbord over te brengen. En, als ik dan mijne rijsttafel klaar had, — ik wil zeggen, wanneer ik mijn schilderstuk had laten drogen, — dan zou ik het met een licht doorzichtig vernis overdekken, als met de eind-saus over mijn werk. Wat denkt gij er van, mevrouw?" zoo brak ik de ontwikkeling van mijne genre-studie af.

„Met de grootste verbazing bleef moeder Spaanderman mij aankijken. Het gehoorde dwarrelde haar door het hoofd. Inderdaad was zij in het onzekere of ik over een keukenragout of over een schildersragout sprak. Eindelijk scheen zij te begrijpen. Haar hart sprong op in hare breede borstkas als een „goerami" in het heldere water van een bergmeer, toen zij op zoo'n waardeerende wijze over hare rijsttafel — de roem van haar hotel — hoorde spreken. Zij kreeg vreugdetranen in de oogen en, hare handen samenvouwende op de tafel als eene priesteres op het altaar:

„O, mijnheer," sprak zij bewogen, „mijne toelichtingen zijn bij u niet te vergeefs geweest. Gij begrijpt de zaak volkomen. En, haar glas grijpende, vervolgde zij:

„„Ik gevoel behoefte op de manier van „tempoe dahoeloe" (van vroeger) met u te klinken. Ik drink op u als een artiest, die de keukenbedrijvigheid weet te waardeeren."

„„En ik drink op u," antwoordde ik heel deftig, „die de keukenbedrijvigheid voor uwe gasten weet te ontdoen van het proza der alledaagschheid!"

„„Maar, hoe jammer, niet waar?" vervolgde zij na haar glas tot den laatsten druppel geledigd te hebben, „hoe doodjammer, dat de hotels hier in Indië geen uithangborden bezigen. Uw idée is subliem."

„Ja, daar zou wat goeds in zitten," hernam ik, „vooral wanneer er in groote gouden letters onder stond: *di makan gabah ennakh!* Ik..."

Een onmetelijk gelach barstte bij die woorden onder de tent van de *Prins Willem der Nederlanden* uit. De dames gilden en gierden het uit en vielen haast omver uit hunne stoelen. Eene enkele rolde een ondeelbaar oogenblik over het dek. Gelukkig was het er donker. De meeste heeren waren van hunne zitplaatsen opgesprongen en schreeuwden het uit van lachen; terwijl zij zich de heupen of den buik krampachtig vasthielden en in hunne lachstuijpjes met ietwat gebogen knieën van het eene been op het andere overjompten. Dat duurde zoo een poos, dat men die geheele menigte als door de tarantula aangetast kon meenen. Maar, langzamerhand bedaarde die lach- en jomplust. Bij het weer gaan zitten, riep Nonna Ombrelle-Tulipe nog gierende uit:

„O, wat zou ik zoo'n uithangbord met die „gabah ennakh" hebben willen zien!"

Eene nieuwe uitbarsting van lachen volgde. Toen die bedoord was, ging de beurtspreker kalm en bedoord voort:

„Ik meende, toen ik die woorden gesproken had, dat ook mijne gastvrouw stuipen kreeg van het lachen. Haar gezet lichaam schokte, tolde en bolde in haren gemakkelijke stoel, haar gezicht werd vuurrood, haar mond, in gewone omstandigheden klein te noemen, spleet nu bijna van het eene oor tot het andere, terwijl hare neusvleugels ook van aangenamen vorm nu door het vertrekken der wangspieren, zich uitspreidden, waardoor die neus platter maar onevenredig breeder scheen. Hare oogen lodderden en tranen biggelden over hare door den rictus vervormde wangen en verdwenen in de mondholte. De god Momus had geen koddiger figuur kunnen uitdenken. Het goede mensch hijgde naar adem en scheen niet tot bedaren te kunnen komen. Onbewust van hetgeen, wat tot die lachbui aanleiding had gegeven, zat ik haar vrij beteuterd aan te staren. Het malle gezicht, dat ik daarbij zette, vermeerderde haren lachlust nog, die eerst bedaarde, toen zij zich van mij afwendde. Zij greep toen haren zakdoek, droogde hare tranen en hernam, zich wederom naar mij keerende:

„Is dat lachen! Dat zal ik van mijn leven niet vergeten!”

„Maar, waarom zoo gelachen?” vroeg ik. „Wat zult gij niet vergeten?”

„Wel die „gabah ennakh”,” antwoordde zij, terwijl eene tweede lachbui dreigde, die zij gelukkig bedwong.

„Maar „gabah” is toch rijst en „ennakh” is lekker,” hernam ik ietwat gebelgd.

„Ja „gabah” is rijst en „ennakh” is lekker,” giegelde zij het andermaal uit. „Maar „gabah” is ongebolsterde rijst en wordt schier uitsluitend tot paardenvoeding gebezigd. Verbeeld u nu, dat op het ontworpen uithangbord met gouden letters: lekker paardenvoedsel beloofd werd! Het is om het uit te gieren.”

„Ja, nu begrijp ik uwe lachbui,” zeide ik; „maar vergeef mij mijne baarschheid. Ik ben met de finesses van het Maleisch niet bekend, en moet nu zelf meelachen over het dwaze opschrift, dat ik voorstelde.”

„Intusschen blijf ik er bij,” ging mijne gastvrouw voort, „op het onderschrift na is uw idee subliem. Maar.... zou er geen middel zijn om uw denkbeeld te verwezenlijken?”

„Ik zie er geen,” antwoordde ik.

„Kijk eens,” hernam zij, „ik heb daar een „sempiran” (schutsel) staan, om het in- en uitkijken te beletten en om mijne gasten te beletten afgeleid te worden van hunne muziek voor de tong. Die „sempiran” heeft eene flinke oppervlakte, zij is hoog en breed. Mij dunkt, dat daarop uw artistiek denkbeeld zou kunnen ontwikkeld worden?”

„Zeker kan dat,” bevestigde ik.

„Welnu?” was de vraag, die niet alleen door hare lippen gepreveld werd, maar die zich middels hare levendige oogen, middels haar gelaat en middels hare geheele houding vertolkte.

„Welnu,” herhaalde ik dat woord. „Wanneer ik tijd heb, zal ik den „sempiran” laten halen, om de juiste afmetingen van het doek te nemen. Wij zullen zien, wat er van wordt.”

Dit zeggende stond de spreker op, als om te kennen te geven, dat hij zijne verhandeling als geëindigd beschouwde. Terwijl hij opstond, streek hij met de hand over zijn oogen en voorhoofd, alsof hij eene naargeestige gedachte zocht te verdrijven.

„En, wat is er van die artistieke rijsttafel geworden?” vroeg een der dames.

„Niets, mevrouw, niets,” was het antwoord.

„Niets? Toch niet ter wille van het opschrift, dat gewijzigd had kunnen worden b. v. in „salamat makan”

(smakelijk eten), wat op dien „sempiran” niet misstaan zou hebben.”

„Neen, er is niets van gekomen,” antwoordde de spreker. „Gij weet, de mensch wikt, en God beschikt. In langen tijd kon ik aan mijn ontwerp niet denken, ten gevolge van den arbeid, die mijne maatschappelijke positie mij op de schouders legde. Eindelijk plaatsten mijne chefs mij over naar hunne factorij te Semarang, daarna naar die te Soerabaja. Ik heb Batavia niet weer gezien, dan nu bij mijn vertrek naar Europa. Ik heb nog in het Javahotel gelogeed. Mijne gastvrouw van weleer heeft mij met veel hartelijkheid ontvangen en verpleegd; maar zij heeft geen woord gerept, betreffende mijne belofte. Wellicht zijn wegens hare vele beslommeringen en ons onderhoud van een paar uren en de „sempiran” bij haar in vergetelheid geraakt.”

„Dat's jammer,” viel Nonna Ombrelle-tulipe in. „Ik ben verzekerd, dat die „sempiran” een waar kunststuk geworden zou zijn. Het moiré, waarmede gij het bord toe-bereide rijst zoudt opgeluisterd hebben, zou, dankt me, van een prachtig effect zijn geweest.... zoo iets om er zich eene ceinture van te maken.”

De spreker glimlachte even, maar liet de ondeugendheid onbeantwoord.

„Ik ben nu aan het einde mijner verhandeling,” ging hij voort. „De rijsttafel.... ja, dat was een zeer prozaïsch onderwerp, waaraan ik mij gewaagd heb. Toch koester ik de hoop, dat het de dames genoegzaam geboeid zal hebben, om haar het boter-melk-kaasspel niet te doen betreuren.”

„Wij zullen het sarcastische van het boter-melk-kaasspel u gaarne vergeven,” antwoordde een der schoonen, „terwille van het genoegen, dat gij ons dames hebt verschafft. Ik sta al een tiental jaren aan het hoofd van een huisgezin —

pardon, lieve echtgenoot,” zoo wendde zij zich tot haren man — ik wou zeggen: aan het hoofd van het culinarische gedeelte van een huisgezin; maar het is mij nimmer ingevallen de verzorging van de rijsttafel uit zoo'n artistiek oogpunt te beschouwen, als onze geachte beurtspreker deed. Als er nu maar iemand opstond, om tevens de linnenkast, dat ook zoo integreerend bestanddeel van een huishouden, zoo dichterlijk te behandelen, dan was mijn geluk volkomen.”

„Ja, maar,” sprak een der heeren, „eene linnenkast zou onmogelijk op een „sempiran” over te brengen zijn.”

„Ik geef gewonnen,” hernam de dame, „dat eene linnenkast niet tot model voor een schilderstuk zou kunnen dienen; maar zij zou toch een dichter kunnen inspireeren. Komaan, mijneheeren! Wij leven toch in een tijdperk van sport; komaan een.... „Perloembaän” voor de dichters! Een keurig gewerkte prijs voor het fraaiste dichtstuk op eene linnenkast!”

Die „Perloembaän” werd door de dames met toejuichingen ontvangen. De heeren evenwel toonden zich meer gereserveerd; zij zwegen aithans als moffen. Blijkbaar had de voorgestelde wedstrijd niets aantrekkelijks voor hen.

„Ga eens dichten op eene „tlana monjet” (apen-inexprimable), of eene „tlana tidoer” (slaap-inexprimable), of op een „kabaja” (luchtig ochtendkleed), of een „sarong” (luchtige beenbekleding),” mompelde er een.

„Neen, aan zoo iets waag ik mij niet,” sprak een ander, „die onderwerpen zijn mij te gevaarlijk. Onwillekeurig vervoert je je dichtader en je rijmwoord, en dan rijmt „bawang” op „pr....”

„Verbeeld je,” viel een ander gelukkig in het gevaarlijke rijmwoord, „verbeeld je eene ode op een Zouaven-costuum voor eene rijwielster!”

„Of een sonnet op....”

„Nee, voor die „Perloembaän” passen wij!” riepen de heeren als in koor.

„Nu, dan geef ik mijn wedstrijd op,” hernam de dame, die hem voorgesteld had, en zich tot den beurtspreker wendende vervolgde zij: „Maar, hoe kwaamt gij er toe om de rijsttafel tot onderwerp uwer verhandeling te kiezen?”

„Dat's zeer eenvoudig, mevrouw,” antwoordde deze. „Toen wij in Straat Sunda de rijsttafel voor het eerst genoten aan boord, maakten alle passagiers, vooral de dames, hun compliment aan den kapitein van ons mailvaartuig over de keurigheid en het smaakvolle van hetgeen voorgediend werd. Deze vermeende, dat, tengevolge van de onvermijdelijke „soesah” (zorgen) bij het vertrek, de tafel wel eenige leemten aanbod; maar verzekerde ons, dat dit gaandeweg beteren zou. Hij heeft stipt woord gehouden. En, de daarop volgende dagen moesten alle fijnproevers erkennen, dat de rijsttafel volmaakt kon genoemd worden.”

„Ja, dat was zij!” riepen alle aanwezenden eenparig. „Hoera voor den kommandant!”

„Shut, shut!” protesteerde deze. „Ik verdien die toejuiching niet; want in waarheid ik heb er geen hand aan gehad.”

„Dan, hoera voor den hofmeester!” riepen velen.

Deze, in het laatste gelid van den kring gezeten, stond op en groette beleefd; maar beweerde, dat niet hij maar den kok die hulde toekwam.

„Waar is de kok? Waar is de kok?” werd er geroepen.

„Kom maar voor, oude grijskop,” zei de kommandant, zich tot eene gedaante wendende, die zich daarginds in het grauwdonker achter den grooten mast verscholen had gehouden, om ongezien de geheele verhandeling te kunnen hooren. Hij trad schoorvoetend voor, in zijn

zindelijk wit pak gekleed, met de witte koksmuts in de hand en kwam den kring binnen.

Allen drukten den ouden man de hand en bedankten hem voor het reeds genotene en uitten de hoop nog vele malen van zijne kunstvaardigheid te genieten.

Bij Nonna Ombrelle-tulipe gekomen, sprak de grijsaard, terwijl hij het kleine lieve poezele handje in zijne zware en vereelte handen drukte met eene angstvallige zachtheid, alsof hij het als fijn Japansch porselein vreesde te breken:

„Och, dat mij, oude verweerde zecrob, op mijn leeftijd nog de eer te beurt valt, zoo'n engelachtig pootje te mogen aanraken!”

En, zich tot het gezelschap wendende:

„Dames en heeren,” vervolgde hij, „hartelijken dank voor de mij bewezene eer! Wanneer steeds en overal de arbeider, die het heetste werk verricht, zoo behandeld werd, dan zou zooveel ontevredenheid niet op de aarde bestaan.”

Daarna op den beurtspreker toetredende, greep hij ook diens hand; terwijl zijn heldere blik van onder de witte lokken, die bij de avondbries welig over zijn voorhoofd zwierden, glinsterde, sprak hij met bewogen stem:

„Vele jaren reeds heb ik, nadat ik door den ouden dag ongeschikt was geworden om verder dienst als matroos te verrichten, het baantje eerst van bijkok, toen van kok waargenomen. Dat ging voorwaar niet van harte. Het liefst had ik toch mijn lied boven op de bramra van een flink fregatschip gezongen, vooral wanneer de storm huilend door want en stagen gierde. Maar, . . . „liefst” . . . ging hij meewarig voort. „Liefst”, naar zoo iets vraagt de ouderdom niet. Ik mocht mij nog gelukkig achten, dat de reeders mij als bijkok wilden behouden. Bijkok! . . . Kok! . . . Och, hoe menigmaal hebben mij

de scheldnamen van: asschepoes, kombuiskat, sauslikker, en zooveel anderen, die Janmaat mij als een bijzonder vriendelijken morgengroet toegooit, gehinderd. Maar, nu ik u gehoord heb, mijnheer, die eene gewone rijsttafel in zoo'n licht weet te plaatsen, als gij gedaan hebt; nu zal ik mij die scheldnamen niet meer aantrekken. Ik zal nu maar denken als uwe gastvrouw te Batavia: door mijne passagiers en bemanning goed te verzorgen, bewijs ik der menschheid eene weldaad."

„Hoera! hoera! Leve onze kok!" riepen alle aanwezigen opgetogen uit.

Toen de stilte weer eenigermate ingetreden was, hernam de beurtspreker, die inmiddels de hand van den zeeman hartelijk geschud had:

„Maar, dat alles zegt u nog niet, hoe ik op mijn onderwerp gekomen ben. Nu dan, toen ik verleden Zaterdag de dames zoo de rijsttafel hoorde roemen, kwam mij het gesprokene met mijne gastvrouw van het Javahotel weer te binnen. Toch kwam het toen niet bij mij op u daarvan mededeeling te doen; maar, toen het lot mij aanwees, om als eerste spreker op te treden, en ik in dien tusschentijd onmogelijk in het ruim bij mijne koffers kon komen, om mijne aantekeningen op te duiken, die mij zeer waarschijnlijk een ander onderwerp zouden verschaft hebben, maakte ik van den nood eene deugd en diende mijne „rijsttafel" voor. Heb ik daarmee der dames een genoegen gedaan, dan verheugt mij dat zeer. Evenwel wil ik toch bij wijze van protest daaraan toevoegen: dat ik er in het minst niet aan gedacht heb eenigen invloed uit te oefenen op de welwillendheid van de lieve leden der jury tot toekenning van den prijs van onzen „Perloembaän". En, met dit woord meen ik te kunnen besluiten."

„Nog niet! nog niet!" riep Nonna Ombrelle-tulipe uit.

„Wat wenscht gij nog meer te weten, lieve jonge dame?" vroeg de spreker.

„Ja, ziet," sprak het lieve meisje als bedeesd. „Ik wensch mij zooveel mogelijk in de geheimen der rijsttafel in te wijden. Volgens papa ligt mijne toekomst in Indië...."

„Oh! oh!" werd van alle kanten gehoord.

„Maar...." viel een der heeren haar in de rede. „Wij allen verschillen, zooals gij hoort, omtrent dit denkbeeld hemelsbreed met uw' papa. Gij, met uwe gestalte, met uwe schoonheid, met uwe ontwikkeling, met uw liefvallig vernuft en vooral met uwen maatschappelijken stand, gij zijt bestemd om eene plaats te midden van de dames in het vorstelijk 's Gravenhage of in iedere andere groote stad in te nemen. Uwe toekomst in Indië!...."

„En, toch geef ik papa gelijk," hernam het jeugdige ding. „Ik ben in ons Indië geboren, en Goddank, tengevolge der liefde van mijne ouders daar gebleven. Ik heb daar mijn jeugdig leventje in vrijheid doorgebracht als een vogel in de lucht. Niet, dat ik verwaarloosd ben geworden. Papa toch had het onderwijs zijner dochter zich tot taak gesteld. Hij zorgde dus voor het hoofd. En, mijne dierbare overleden moeder had er zich mede belast mijn hart naar het hare te vormen. Beiden boezemden mij eene waarachtige godsdienstige vereering in voor het ware, het goede en het schoone. Maar,.... met dat al ben ik, als eenig kind, een vrij willekeurig schepseltje gebleven, dat zich zoo maar niet naar ieders luim kan plooiën. Hoe zal het mij te moede zijn? wanneer ik mij te midden van die stijve afgemeten Europeesche kringen zal bevinden, met hare weinig beminnenswaardige vormelijkheden en haar onoprecht jargon, met hare prui-medantachtige spits vooruitgebrachte lippen, wanneer zij eene geestigheid wenschen uit te brengen, maar slechts slagen in het te voorschijn brengen van eene banaliteit;

niet dat zij niet geestig zouden zijn mijne arme geslachts-
genooten in Nederland; maar zij zijn te bevreesd om,
door geest te toonen, voor zonderling gehouden te worden.
Ik heb te veel van den toestand der vrouw daar gehoord,
om naar zoo'n leven te verlangen. Neen, als Papa mij
den Haag, Brussel, Parijs, Milaan, Rome, Napels, Weenen,
Munchen en Berlijn . . ."

„Zeg eens, liefje,” viel haar vader in. „Het programma
is nog al uitgebreid.”

„Als gij, lieve papa,” ging het meisje onverstooraar
voort, „mij die steden met al hare kunstschaten zult
hebben laten zien; wanneer gij mij ook een rondreisje
door Zwitserland zult hebben laten maken . . .”

„Ook dat nog al?”

„Och, dit laatste zou kunnen wegvallen; want na wat
ik op Java in de Preanger regentschappen en in de
Kadoe, en op Sumatra in de Padangsche bovenlanden
gezien heb, zullen de Europeesche bergpartijen, met hare
tunnels, met hare tandradbanen, met hare geverfde
watervallen, met hare villa's allerwege, mij wel voor-
komen als eene opera-décoratie, die wel fraai kan zijn,
maar toch slechts de natuur beduimeld, bedorven, ver-
wongen en verminkt door 's menschen hand ten voor-
deele van hotelhouders en herbergiers, kan daarstellen.
Neen, . . . als gij mij dat alles zult hebben laten zien,
papa, dan zal ik volgaarne en welgemoed uwen raad
opvolgen en opgeruimd naar ons zoo schoon Insulinde
terugkeeren . . . En, daarom wenschte ik den spreker
van hedenavond nog eene vraag te doen, ten einde mijne
begrippen omtrent de zoo heerlijk beschreven rijsttafel
zoo veel mogelijk aan te vullen. Mijne toekomst is waar-
schijnlijk om eenmaal aan het hoofd van een Indisch
huishouden op te treden; mijne vraag zal derhalve nie-
mand vreemd voorkomen.”

„En die is, lieve dame?” vroeg de beurtspreker.

„Gij zeydet, waarde heer,” hernam Nonna Ombrelle-
tulipe, „dat het koken van rijst een waar kunststuk is,
niet waar?”

„Het mocht wat!” sprak een der heeren. „Men doet
de noodige hoeveelheid „bras” (gepelde rijst) in een ketel,
gooit er wat water op, zet den ketel op het vuur tot
de rijst gaar is. Nooit heeft mijn „boedjang” (bediende)
dat kunststuk anders behandeld.”

„Dan hebt gij ook maar zeer zelden eene lekkere
rijsttafel gegeten,” antwoordde een der aanwezige dames,
„gesteld zelfs daarbij dat uw „boedjang” minder luchthartig
met de toesprijzen omgesprongen is. Dan heeft hij u nu
eens halfgare „nassie” (gekookte rijst) dan weer eens ge-
klonterde „nassie”, een anderen keer „boeboer” (pap) voor-
gezet. Maar, zoo gaat het met de jongelui, die tegen een
huwelijk opzien.”

„Zoudt gij mij nu,” vervolgde Nonna Ombrelle-tulipe,
„kunnen inlichten omtrent de bereiding van dat kunst-
stuk?”

„Helaas, lieve jonge dame,” antwoordde de beurt-
spreker, „zoover heeft zich de culinarische cursus van
moeder Spaanderman niet uitgestrekt; maar misschien
zal een der aanwezige dames u wel willen inlichten?”

Dezen keken elkander in het halfduister aan, fluisterden
wat, maar geen enkele harer nam het woord. De gestelde
vraag had als een moeilijk examen-probleem geklonken,
en niemand van het schoone geslacht wenschte zich aan
een échec bloot te stellen. Eindelijk vernam men eenig
gestommel in de nabijheid van den grooten mast. Het
was de hofmeester, die den kok vooruit duwde.

„Vergeef mij; hier is er een,” zoo klonk zijne stem,
„die de weetgierigheid der jonge dame zal kunnen vol-
doen. Kom, vooruit, ouwe jongen!”

En, geholpen door een duwtje van een der passagiers, landde de kok in het midden van den kring aan en keek guitig rond.

„Baas kok, wilt ge mij in de kunst van het rijstkoken inwijden?” vroeg het jonge meisje aan den ouden man.

„Gaarne zal ik u vertellen,” antwoordde de zeeman, „hoe ik doe; maar...” en hier keek hij haar schuchter aan, „maar, ik wou toch een heel klein conditietje stellen.”

„Nu, vooruit, zeg maar,” lachte het meisje schalksch.

„Nu dan,” vervolgde de kok, „mag ik, als de lieve nonna tevreden is over mijne... hoe noemdet gij het ook?... over mijn inwijden, nog eens dat lieve teere mooie blanke handje in mijne akelige bruine zeekrabscharen drukken?...”

„Toegestaan!” riep Nonna Ombrelle-tulipe; „maar niet te hard met die zeekrabscharen.”

„Heb ik het straks te hard gedaan?” vroeg de kok met eenige ongerustheid in zijne stem. „Niet?... nu, ik zal het niet harder doen, dat beloof ik plechtig. En, wat thans het rijstkoken betreft, ziet hier hoe ik te werk ga. Ik neem een koperen ketel... hoe die in het Maleisch heet, heb ik nooit kunnen onthouden...”

„„Dandang”,” riep eene damesstem.

„Ik neem dan een „dandang”,” ging de kok voort, „vul dien half met water en laat dat goed koken. Als dat zoover is, dan plaats ik den gebruikelijken bamboe-mand — hoe heet die ook weer?...”

„„Koekoesan”,” antwoordde de stem.

„Juist, dank u. Dan plaats ik den dankoesan in den koedang...”

„Mis, waarde kok,” klonk de terechtwijzing, „de „koe-„koesan” in de „dandang”.”

„Juist: de „koekoesan” in de „dandang”. Ik dank u beleefd. Ik kan dat joodschmaleisch maar niet onthouden.

Ik plaats dan de dankoe... neen, de „koekoesan” in de „dandang”, maar zorg dan dat de punt van de „koekoesan” het water niet aanraakt. Dan neem ik eenige „gajoeng's” (klapperdop) kokend water en spoel daarmede de „koekoesan” goed door. Als dat klaar is, laat ik de rijst, die vooraf door den bijkok zorgvuldig gewasschen is, in den „koekoesan” doen. Ik overgiet haar dan nog met een paar „gajoeng's” heet water en dek dan den „dandang” met zijn koperen deksel zorgvuldig toe, waarna ik het water gedurende een vol kwartier duchtig laat koken. Als ik gewaar word, dat de rijst in de „koekoesan” reeds half gaar is, dan stort ik haar over in een pot of ketel en overgiet haar alweer met vier of vijf „gajoengs” heet water uit den „dandang” en laat haar staan totdat dit water goed in de rijst getrokken is. Inmiddels heb ik in den „dandang” weer zooveel water bijgeschept, als ik er uitgenomen had en zet dan den ketel op het vuur. Als het water flink kookt, stort ik de rijst weer in den „koekoesan” en stel dezen weer in den „dandang” met den deksel er op en laat nu de rijst verder gaar stoomen. Ziet,” zoo eindigde de oude, „zóó kook ik mijne rijst en gij kunt dagelijks oordeelen, hoe zij is.”

„Het is of je mejuffrouw van der Manden van de Haagsche kookschool hoort doceeren,” fluisterde eene damesstem.

„Zou die het beter kunnen?” vroeg de kok levendig. Maar, zich daarop tot Nonna Ombrelle-tulipe wendende:

„Heb ik voldaan, mejuffrouw?” vroeg hij met iets smeekends in zijne stem.

Als eenig antwoord greep het lieve kind met hare beide handen de rechter zeekrabschaar van den grijsaard en drukte en streelde die een oogenblik tusschen hare zoo fijne en zachte handvlakken. De oude rob had tranen in de oogen.

„Kapitein,” vroeg het meisje den gezagvoerder, „mag ik den oude een paar flesschen wijn geven?”

„Als ik het maar niet zie,” antwoordde deze lachend.

„Kom over vijf minuten met je „koekoesan” in het salon,” fluisterde zij tot den kok, die met eene buiging uit den kring verdween.

Daarna tikte Nonna Ombrelle-tulipe den hofmeester op den schouder.

„Breng dadelijk zes flesschen bourgogne in het salon,” beveelde zij dezen fluisterend.

„Wordt er een partijtje gegeven?” vroeg deze nieuwsgierig.

„Misschien,” antwoordde zij.

„Dan zult gij u moeten haasten, want het is reeds half elf. En gij weet om elf uur is het onverbiddeijk overal „licht uit.”

„Daarom haast gij u nu maar; het overige is voor mijne rekening,” sprak zij snaaksch.

Al spoedig stonden de zes flesschen op de tafel in het salon, alwaar niemand zich tengevolge van de heerschende warmte bevond, en verzocht Nonna Ombrelle-tulipe den hofmeester haar alleen te laten. Toen deze door de eene deur verdwenen was, opende zich eene andere, en sloop de oude kok nader. Fluks waren de flesschen in den medegebrachten „koekoesan” verdwenen, en had de oude even nog tijd om onbemerkt zijn terugtocht te bewerkstelligen.

Of de goede oude den volgenden dag eene even onberispelijke rijsttafel verschaft heeft als de vorige dagen, zouden de passagiers kunnen vertellen. Genoeg zij het te weten, dat de gezagvoerder toen aan tafel met een schalkschen glimlach tot zijne buurdame, slechts voor haar hoorbaar, prevelde: „daar weet een zeker iemand meer van.”

IV.

HET GRAF VAN EEN GROOT MAN.

Den volgenden Donderdag, de tweede spreekbeurtdag, had de *Prins Willem der Nederlanden*, met bekwamen spoed voortstoomende, reeds een aardig eindje der reis afgelegd. Op Maandag ochtend ten 10 uur had de boot Padang verlaten en heden Donderdag had het middagbestek aangegeven 3°14'16" noorderbreedte en 86°32'15" oosterlengte. Men had zich toen nagenoeg dwars bevonden van het eiland Ceilon, dat evenwel door den afstand niet te zien was. Tegen den avond bevond de boot zich ongeveer dwars van kaap Comorin, de zuidelijkste punt van het schiereiland van Engelsch Voor-Indië.

Als beurtspreker zou heden optreden een kapitein van den Generalen Staf van het Indische leger, die aan boord van de mailboot was, en waarmede de lezers al eenigermate kennis hebben gemaakt. Wij zullen hem gemakshalve kapitein Stelschroef noemen, een naam, die evenwel als alle anderen in dit boek, een pseudoniem is.

Toen alle passagiers na het diner, den ons bekenden kring gevormd hadden en gezeten waren, vroeg een der dames nieuwsgierig:

„En, wat zal het onderwerp van uwe verhandeling zijn, kapitein?”

„Het zal minder eene verhandeling, dan eene „tjerita” (verhaal) zijn, mevrouw,” klonk het antwoord.

„Eene „tjerita”! Overheerlijk! Maar, gij hebt nog niet het onderwerp van uwe „tjerita” medegedeeld. En, dat zouden wij gaarne weten.”

„Het onderwerp eener „tjerita”? . . . Meestal is dat nogal uiteenlopend. De schrijver van het verhaal heeft zijne „tjerita” evenwel een titel gegeven, dien ik zal behouden.”

„De schrijver van het verhaal?” . . . klonk het eenigszins wantrouwend. „Dat verhaal is dus niet uit eigen ervaring geput?”

„Neen en ja, mevrouw,” antwoordde kapitein Stelschroef. „Als kapitein bij den Generalen Staf trof ik eens onder de oudste archiefstukken over den Atjeh-oorlog een bundeltje aan, dat bij inzien hoegenaamd geene officiële tint had en geheel in den trant van een verhaal gestileerd was. Dat bundeltje was nergens in de agenda's opgenomen en droeg volslagen de blijken van een particulier werk te zijn. Daar dat verhaal, van de hand van een mijner voorgangers, door hem ondertekend was, stelde ik mij met hem in correspondentie om deswege inlichtingen te verkrijgen. Hij toonde zich zeer verheugd, dat dat bundeltje weergevonden was en verzocht mij het hem toe te zenden. Ik vroeg hem alvorens verlot het verhaal te mogen afschrijven, wat mij gaarne toegestaan werd. Het is de inhoud van die copie, welke ik heden wat gememoriseerd heb, die ik U heden avond wensch voor te dragen.”

„Maar, de titel van uwe „tjerita”, kapitein,” drongen de dames aan.

„Het graf van een groot man,” antwoordde kapitein Stelschroef.

„Brr! hoe somber akelig, een graf!” sprak Nonna Umbrelle-tulipe huiverend.

„Hm,” sprak de kapitein, „ik zal U een graf voorstellen, zooals er wellicht geen tweede op het aardrijk aangetroffen wordt. Of de groote man, dien ik bedoel, daarin besloten is, zullen mijne toehoorders moeten uitmaken.”

„Is dat dan niet zeker?” vroegen velen.

„Dat zult gij wel vernemen. Wellicht, dat dit door iemand uwer uitgemaakt wordt. Jammer, dat het onmogelijk is, daaromtrent een „Perloembaän” in te stellen, zooals gij wel hooren zult.”

„Nu, vooruit dan maar met dat geheimzinnige graf!” riepen eenige heeren.

Kapitein Stelschroef nam plaats op zijn vouwstoeltje, hemde eens en begon:

„Een zestigtal zeekasteelen van de grootsten tot de kleinsten, zoo oorlogsschepen, als transport- en debarquementsvaartuigen lagen voor hunne ankers te wiegelen en op neer te rijden, ten gevolge van de deining, die in breede, statige en regelmatig gevormde plooiën uit volle zee kwam aanrollen. Terwijl die deininggolven onder de kielen doorgleden, werden zoowel de zwaarste als de lichtste vaartuigen bevallig bij den voorsteven opgetild, die daarna weer voorover neigde, wanneer de golf het achterschip ophief, zoo tot eene sierlijke buiging genoopt, en rolde de watermassa naar den wal, in welker nabijheid zij als het ware steigerde, steilere helling aannam, nog steiler opliep, om eindelijk voorover te buigen en eene onmetelijke maar ongemeen fraaie krul te vormen. Deze, na zich gedurende een vluchtig oogenblik met een zoom van schitterend wit schuim als met eene zilveren franje omzoomd te hebben, stortte dan voorover, plofte met donderend geweld op de zandbank neer, die haren

aandrang vertraagde, ja eindelijk stuitte. Zoo werd de de kracht van iedere deininggolf gebroken en dermate versnipperd, dat hij eindigde met nederig den oever met zacht kabbelende rimpels te komen lekken, alsof hij niet ware voortgestuwd geworden, door den Indische Oceaan, die toch ook, wat belangrijkheid betreft, eene plaats inneemt onder de wereldzeeën in de schoolboeken onzer kinderjaren.

„Ja, de Indische Oceaan! Die zelfde wereldzee, waarop wij thans dobberen! De plek van den aardbol, waarheen ik uwe aandacht wensch te voeren, is de reede van Groot Atjeh. Dat strand, waarop ik de baar liet breken en uiteenspatten, is het vijandelijke land. De vloot, die ik u liet zien groeten en buigen is de Nederlandsche oorlogs- en transport-vloot, die naar dat pnnt van noordelijk Sumatra gestoomd en gesleept is, om de troepen van de tweede Atjeh-expeditie naar het oorlogs-terrein over te brengen.

„Die reede van Groot Atjeh, waarop die vaartuigen dobberen, kan men onder een der fraaiste zeegezichten der geheele aarde rekenen. In het oosten strekt zich langs hare boorden een lage duinenrij uit, en de zee bespoelt daar een zandig strand, hetwelk eene gedachte aan den Scheveningschen wal doet geboren worden. De aanblik van dat gedeelte strand alleen wekt die herinnering aan het verwijderde Vaderland slechts voor een oogenblik op; de begoocheling wordt ras verbroken; want van achter dien lagen en smallen duinengordel verheffen zich op hunne slanke stammen de kruinen van ontelbare kokospalmen, die de nabijheid van talrijke kampongs verraden; terwijl achter en boven de loofkruinen het gebergte verrijst, hetwelk het voor het oog nagenoeg ovaalvormig stroombekken der Atjeh-rivier omsloten houdt. En, boven den uitgebreiden nokrand van dat gebergte stijgen de kegelvor-

mige toppen van den Goenoeng Roentak, van den Goenoeng Gadja en heel in de verte de blauwende top van den Salama Djanten, door de Nederlandsche zeelieden Goudberg genoemd, die eene hoogte van 1730 meter bereikt, fier omhoog.

„Aan den zuidkant der reede rondt zich de kust van Groot Atjeh in een komvormig bekken af, maar steigert daarbij zeer steil omhoog en vormt het zoogenaamde Atjehhoofd, eene ruwe barre bergmassa, waarvan de Koningspunt, de noordwestelijkste uithoek van Sumatra, als uitlooper van den Barisan bergketen, van uit de wolkenfeer schijnt neer te dalen in den Oceaan, die er met donderend geweld tegen zijn voet breekt.

„In het zuidwesten, westen en noorden spreidden zich de eilanden Angkassa, Gomez, Nassi, Bras en Way in een wijd uitgestrekte kring uit en leveren met hun heuvelachtig, ja bergachtig terrein en hunnen weelderigen plantentooi, die iedere verhevenheid, iedere terreinplooi, schilderachtig overdekt, ieder op zich zelf een overheerlijken aanblik, die evenwel nog verhoogd wordt door de soms breede soms nauwe zeeëngten tusschen die eilanden, waardoor zich overfraaie vergezichten voordoen op den volle Oceaan, die zijne blauw getinte deininggolven, soms met zilverglinsterend schuim omzoomd, door die zeestraten stuwt . . .”

„„Ik wou,” sprak eene dame met eenige aandoening in de stem, „dat onze groote Mesdag die reede kon waarnemen. Welk een schat zou zijne kunstgalerie niet rijker worden!”

„Het was in den ochtend van den 12^{den} December 1873,” ging kapitein Stelschroef voort. „De zon was reeds boven den nok van den oostelijken bergketen gestegen en dreef de nevelen voor zich uit, die allerwege uit de lagunen ¹⁾,

¹⁾ Lagunen, hier in de beteekenis van haftvormingen.

welke overal in Groot Atjeh achter de duinenrij aange-
troffen worden, opstijgen. Op de reede heerschte reeds
een zekere mate van bedrijvigheid. Sloepen voeren heen en
weer van het eene schip naar het andere, maar zorgden
daarbij den wal niet te dicht te naderen. Toch, in weer-
wil van die bedrijvigheid, viel er een zekere loomheid
bij die bewegingen waartenemen. Het was alsof de roei-
riemen droomerig te water vielen; het was zelfs of de
zee in die droomerigheid deelde, zoo log rolden hare dei-
ningolven naar den wal; zoo vadzig spatte de baar op
de zandbank uit elkander; het was zelfs of de morgen-
bries, die in den ochtendstond frischheid en levenslust
had moeten aanbrenge, in de algemeene matheid, in
de algemeene lusteloosheid deelde.

„Eindelijk werd een luid tromgeroffel en gefluit van
de tamboers en pijpers op de oorlogsschepen vernomen,
welk geluid van alle kanten door het klokkengebengel
op de transportschepen beantwoord werd. Ieder stuurman
van de wacht liet op de scheepsklok acht glazen slaan,
en dat veroorzaakte een carillon, hetwelk voorzeker op
die kust vroeger niet waargenomen is geworden.

„Het was acht uur in den ochtend, het tijdstip om,
zoöals wij allen reeds in de haven en op de reede van
Batavia waargenomen hebben, volgens de gebruiken bij
alle zeevarende volkeren, de nationale vlag in de mor-
genbries te ontplooien, ten teeken dat de officieele
arbeidsdag aangebroken was.

„Bij dat geroffel, gepijp, gefluit en gebengel rekten
zich alle halzen aan boord van die schepen, spande aller
blik zich in, richtten zich alle voorhanden zijnde kijkers
en tuurden naar de rondom liggende vaartuigen. Er
lag angst op aller gelaat bij die waarneming, en, den
onervarene, wanneer zoo een zich aan boord bevonden
mocht hebben, zou die inspanning, die angst bevrees-

dend en onverklaarbaar voorgekomen zijn, zoo ook de
beweging van velen der waarnemers, die den kijker moes-
ten laten zakken, omdat het vochtige oog voor een poos
dienst weigerde, en het geprangd gemoed behoefte had,
zich door het loozen van een diepen zucht te ontlasten.

„De meeste vlaggen toch stegen niet tot aan de nok
van de gaffel, maar staaften hare opstijgende beweging
halverwege en ontplooiden hare kleuren halfstok. Slechts
op weinige schepen mocht dat symbool van het ver-
wijderde Vaderland zijne baan ten einde toe volbrengen.
En, iedere vlag, die halfstok waaide, verkondigde wijd en
zijd, dat de dood gedurende den nacht hare offers geëischt
had, en dat daar een of meer lijken aan boord waren.
Helaas! de cholera, die gevreesde en inderdaad ook zoo
vreeselijke ziekte, door de vloot, bij haar vertrek van
Batavia binnen hare wanden medegenomen, heerschte
aan boord en maaide onverbiddelijk onder die dik op
elkander gepakte menschenmassa in die schepen met
ijzeren wanden, in welker verblijven de thermometer dag
en nacht niet minder dan 92° Fahrenheit aanwees en
meer dan eens tot 110° steeg. Maar, bij dat doorzoeken
van de reede met het oog, om zich eenigermate reken-
schap omtrent den omvang van de verliezen, gedurende
den afgeloopen nacht ondergaan, te kunnen geven, bleef
aller blik op het Italiaansche transportschip *Maddaloni* ¹⁾
gevestigd. Ook daar boven aan de gaffel was de Neder-
landsche driekleur halfstok geheschen, maar onmiddellijk
daaronder ontplooiden zich het rood, wit en groen van
Italië's driekleur, en vertoonde zich op de witte baan
het gekroonde kruis van Savoje op een rood veld.

¹⁾ De *Maddaloni* was een groot en ruim Italiaansch stoomschip, dat
zich, tijdens de 2de Atjeh-expeditie uitgerust werd, ter reede van Ba-
tavia bevond en toen door de Ind. Regeering ingehuurd werd tot
overvoer van troepen.

„Wie zou daar aan boord het tijdelijke met het eeuwige verwisseld hebben? vroeg men zich in spanning af. Zou het de kommandant der Nederlandsche troepen aan boord zijn? En, zou het rouwen van de Italiaansche vlag als eene courtoisie, als een eerbetoon van de bevriende natie voor den overledene te beschouwen zijn? Of zou een der scheeps-officiëren of iemand der Italiaansche équipage bezweken zijn? Maar,.... dan zouden de Nederlandsche kleuren niet boven de nationale vlag van den bodem geheschen zijn!.... Zoo redeneerde men aan boord van de andere schepen, zoo liepen de meeningen uit elkander en zoo werden vele gissingen te berde gebracht, totdat eene sloep van de *Maddaloni* afstak en dwars door de transportvloot stevende, om zich naar de *Prins Alexander der Nederlanden* te begeven, naar het stafschip, waarop de Opperbevelhebber der expéditie, Generaal Van Swieten, met zijne onderbevelhebbers en korps staf-officiëren ingescheept waren. En toen die sloep, die allerwege gepraaid werd, voorbij gestevend was, wist de geheele vloot, dat het Nino Bixio was, die als slachtoffer der vreeselijke ziekte gevallen was. Generaal Nino, of eigenlijk Giolaro Bixio, de Italiaansche held, de trouwe en dappere makker van Garibaldi, de man, die zich onder alle omstandigheden een groot vaderlander getoond had, die een ijverig aanhanger van de regeering van Koning Victor Emmanuel werd, en door wiens bemiddelling eene verzoening tusschen Garibaldi en Cavour was tot stand gekomen, die voor Italië's eenheid zoo belangrijke uitkomsten heeft opgeleverd, de man, die, tot senator benoemd, wars van zoo'n wauwel-loopbaan, verkoos een schip uit te rusten, om zelf daarmede de wijde wereld in te gaan, met het doel om nieuwe handelswegen voor zijn Vaderland op te sporen, die man was het, die daar op Atjeh's reede, in dien uithoek der aarde, als slachtoffer der vreeselijke

ziekte gevallen was, die daar zijne roemrijke loopbaan eindigde.

„De begrafenisplechtigheid zou kort maar eenvoudig zijn.

„De *Maddaloni* was een ijzeren schip en huisvestte binnen hare overwarme wanden ruim 2200 menschelijke wezens. Bij zoo'n overvulling en bij de heerschende temperatuur moest dus in de eerste plaats gezorgd worden, dat de lijken van hen, die aan cholera bezweken waren, zoo spoedig mogelijk uit die opeengedrongen menschen-massa verwijderd werden. Met die der minderen ging dat gemakkelijk en vlug genoeg. In een rijstzak gemoffeld, geballast met een vijftig kilo zand, was het: „een, twee, drie, in Gods naam” gauw genoeg uitgesproken, en waren die lijken snel genoeg in den zilten schoot der zee verdwenen. Anders was het met het stoffelijk overschot van den beroemden Italiaanschen Generaal gesteld. Daarmede kon zoo eenvoudig niet omgesprongen worden. Zijne landgenooten toch wenschten zijne overblijfselen naar het Vaderland, dat hem zoo dierbaar was, terug te voeren. Goede raad was evenwel duur hier. Want, noch op de *Maddaloni* noch op eenig ander schip van de geheele vloot werd eene doodkist aangetroffen. Naar alle vaartuigen werd geseind, te vergeefs evenwel; want aan aller gaffel steeg het blauwe driehoekig vlaggetje met witten bal op, dat volgens het seinboek voor alle zeevarende natiën „neen” beteekent. Er werd voorgesteld om het dierbare lijk in eene pakkist te spijkeren; maar, behalve, dat eene zoodanige van de gewenschte afmetingen zoo maar niet dadelijk op te sporen was, werd de bedenking geopperd, dat het greenen hout, waaruit die kisten gewoonlijk vervaardigd zijn, eene zeer gewilde lekkernij voor de termiten, voor de witte mieren is; zoodat eene bewaring van die overblijfselen daarin aan den wal eene onmogelijkheid moest heeten.

„Nogmaals, goede raad was duur. En, toch kon het lijk, dat reeds onaangenaam begon te rieken, onmogelijk aan boord blijven.

„Eindelijk kwam een der opvarenden van de *Maddaloni* op het denkbeeld, een der waterketels, tot den inventaris van het schip behorende, tot doodkist te bezigen. Dat was een zonderling denkbeeld, maar in de gegeven omstandigheden lag iets anders niet voor de hand. Zoo'n waterketel werd uit het scheepsruim voor den dag gehaald en op het dek gebracht, waarna het lijk in volle generaalsuniform gekleed, daarin neergelaten werd en de eerste machinist van boord er het deksel stevig opschroefde en vastklonk, en de eerste officier het Italiaansche zegel daarop afdruckte.

Toen de zon in haren dalenden tak Poeloe Kalappa in het zuidwesten bijna aanraakte, stak eene sloep van boord der *Maddaloni* af, om den dierbaren doode op Poeloe Toean aan wal te zetten, tot tijd en wijle de terugkeer naar het Vaderland ondernomen zoude kunnen worden.

„Poeloe Toean is een uiterst klein eiland, dat als een afgescheurd brokje van de bergmassa, welke Atjehhoofd vormt, te beschouwen en daarvan slechts door eene smalle en ondiepe zeeëngte gescheiden is. Het is onbewoond en het verheft zich, vergeleken met het naburig kustland, slechts weinig boven de oppervlakte der zee, terwijl het met een weelderig plantenkleed overdekt is, zoodat het zich van eenigen afstand beschouwd wel eenigermate voordoet, als een handvol fijn mos, dobberende onder de rotsachtige kust op de blauwende water-vlakte.

„Ongestoord werd die begrafenistoet volbracht. De bedoelde waterketel werd verborgen tusschen de steltwortels van de weelderige rhisophoren, waarmede de oevers

van het eilandje overdekt zijn. Een zacht: „tot weerziens” werd bij het heengaan door de levenden tot den doode gepreveld. „Tot weerziens en dan met ons naar Italië, uw Vaderland, naar Genua, uwe geboortestad!”

„De Italianen wikten, maar de Atjehers, die later zooveel ander wikkens met een kluitje in het riet gestuurd hebben, beschikten.

„Toen toch ettelijke dagen later andermaal eene sloep, waarin een aantal Italianen, die door piëteit naar Poeloe Toean gevoerd werden, op dat eiland landden, was de waterketel met het daarin besloten lijk verdwenen. En op het geheele eilandje, hetwelk spoedig en ten nauwkeurigste doorzocht werd, was er geen spoor van te vinden.

„Wat was er gebeurd?”

„Den bewoners van de „kampong's” Lambaro een Lam-pagger, achter het eilandje aan de zeeëngte gelegen, die volijverig wacht hielden en onverpoosd met argusoogen de verrichtingen der vijandelijke vloot gadesloegen, was die sloep, welke met een andere vlag dan de Nederlandsche kleuren boven den achterspiegel, bij het vallen van den avond naar Poeloe Toean gestevend was, niet ontgaan. Nieuwsgierig als alle menschenkinderen, maar dubbel nieuwsgierig als echte natuurkinderen, hadden zij, toen de duisternis volkomen ingevallen was, een paar „djoekoeng's” (uitgeholde boomstammen) te water gebracht, waren daarmede op verkenning gegaan en hadden spoedig den waterketel gevonden. Die vierkante ijzeren kist, onwrikbaar gesloten en behoorlijk verzegeld, maakte een wonderlijken indruk op hen. Zij waren er ver van af te gissen, dat daarin een lijk geborgen kon zijn. Integendeel, velen hunner opperden de gedachte, dat daarin wellicht kruit en lood, patronen, kardoezen, munitieën in een woord, besloten waren, die men, om het gevaar eener ontplof-fing te ontgaan, op dat onbewoond eiland had willen

bewaren. Wie weet, wellicht waren er kostbaarheden in, wellicht wapens? De kist was er groot en zwaar genoeg voor. Maar, hoe zij ook aan het deksel wrongen, dat bleef onwrikbaar. Met hunne ten dienste staande middelen, konden zij de omklemming van de metalen schroefmoer niet overwinnen. Maar, om het even, de vindere beschouwden de kist als oorlogsbuit en haastten zich dan ook haar aan boord hunner „djoekoeng's" en verder aan wal te brengen. Daar zouden zij dat deksel wel weten open te rammeien, al zou er ook de dorpsmid bij te pas komen!

„Maar, in de „kampong" Lambaroe aangekomen, bewoog de „panghoeloe" (priester) de vindere die kist naar den Kraton te brengen en haar hunnen Vorst aan te bieden. Dat geschiedde een paar dagen later en Sulthan Aladin Machmoed Shah, de machtige gebieder van het Atjehsche rijk, verwaardigde zich in eigen persoon bij de opening van die kist tegenwoordig te zijn, nieuwsgierig als hij was omtrent de schatten, die zij bevatten mocht. Toen na veel moeite de kist geopend was, en daarin een lijk ontwaard werd, dat zeer kwalijk riekte, vluchtte de Vorst; maar gelastte alvorens, dat de vindere op een dracht stokslagen moesten onthaald en daarenboven genoodzaakt worden, om die kist buiten het Vorstenverblijf te brengen, en nog wel zeer ver ook. Helaas, het was reeds te laat! De kiemen der vreeselijke ziekte hadden gelegenheid gehad zich te verspreiden. Tot toen was geen enkel geval van cholera onder de ingezetenen van het Atjehsche rijk waargenomen, doch dienzelfden dag werden vier bewoners van den Kraton aangetast en bezweken allen. En, van nu af heerschte die ziekte met schier onafgebroken woede in de gelederen onzer tegenstandere en heeft hen meer verliezen berokkend dan onze granaten, kartetsen of Beaumont-kogels.

„Sulthan Aladin overleed zelf weinige weken later aan de zoo geïmporteerde cholera!"

Hier hield de spreker een oogenblik halt; en, was het vermoedheid, of wel wenschte hij zijne herinneringen nog eens goed te raadplegen? Maar zijn zwijgen hield aan en de aanwezigen begonnen in de meening te verkeeren, dat het verhaal uit was.

„Dat is een heel korte „tjerita",” mompelde eene damesstem hoorbaar.

„En wij, die ons zoo bij het uitzicht op eene belangrijke „tjerita" geveild hadden!" lieten zich andere damesstemmen hooren.

„Dat is met het gezelschap een loopje nemen," knorde een der heeren.

„Vergeef mij," hernam de spreker, „dat ik mij een oogenblik door mijne bezorgdheid heb laten meeslepen. Ik overdacht hoe mijne „tjerita" eenigszins te bekorten; want zij is nog lang niet uit!"

„Bekorten!" klonk het van allerwege. „Daar komt niets van in! Gij geeft uwe „tjerita" zooals zij ze gevonden hebt! Iedere bekorting beschouwen wij als eene vervalsching van het oorspronkelijke stuk!"

„Is dat uw aller meening?" vroeg de spreker. „Ook van u, mejuffrouw?" en hierbij wendde hij zich tot Nonna Ombrelle-tulipe. „Bedenk wel, dat gij u het meest huisverig betoond hebt, toen ik den titel van mijne „tjerita" aangaf. Gij vindt „het graf van een groot man" zoo akelig. Kunt gij nu denken, dat het met de akeligheden uit zal zijn? Ik wilde er wel wat van overslaan."

„Neen, niets overslaan!" sprak het jonge meisje vastberaden. „Nu gij mij in het zonnetje denkt..."

„In het maantje," verbeterde kapitein Stelschroef. „Het zonnetje schijnt thans niet."

„In het maantje denkt te zetten," vervolgde Nonna

Ombrelle-tulipe onverstoortbaar, „over eene onbezonnen uitdrukking, dring ik er het sterkste op aan, dat gij uw „graf van een groot man” onverkort en onverminkt zult leveren.”

Kapitein Stelschroef boog voor de jonge dame en hervatte zijn verhaal:

„Ettelijke jaren gingen over het gebeurde heen. Wel hadden Generaal Van Swieten en later Kolonel Pel al het mogelijke gedaan om de uitlevering van het lijk van Nino Bixio te verkrijgen. Het was alles te vergeefs geweest.

„De oorlog was gedurende dat tijdperk met afwisselende kansen gevoerd geworden, waarbij wij toch steeds voorwaarts gedrongen waren. Maar, ten gevolge van de uitbreiding van het door ons veroverd terrein, was achter het eilandje Toeon — op verzoek der bewoners volgens de officieele geschiedenis — bij den „kampong” Lampagger eene Nederlandsche versterking verrezen, die eigenlijk meer ten doel had de zeemondingen Kwala Neridjie en Kwala Tjangkoel te bewaken, waarlangs sluikwaar de lagunen binnenkwam en het vijandelijke gebied bereikte. Die versterking was, zooals wel te begrijpen is, der bevolking een doorn in het oog, en pogingen om de Nederlandsche bezetting van daar te verdrijven, bleven dan ook niet uit.

„Het kan in mijn doel niet liggen, om thans van al die pogingen ook maar een overzicht te leveren. Dat zou mij te ver voeren in de geschiedenis van den thans nog niet geëindigden Atjeh-oorlog, en ik zou met zoo'n verhandeling onze dames wel het allerminst kunnen boeien. Eene dier pogingen evenwel meen ik in mijne „tjerita” te mogen opnemen, omdat zij in onmiddellijk verband met mijn onderwerp „het graf van een groot man” staat.

„In den namiddag van den 6^{en} April 1876, maakte de

kapitein-kommandant der bezetting van de benting te Lampagger eene avondwandeling op de smalle zandstrook, die daar in de onmiddellijke nabijheid der versterking de zee van de meer achterwaarts gelegen lagune scheidt. De jonge man vermeidde zich in de bewonderenswaardige kleurspiegelingen, die de zeeoppervlakte, bij het dalen der zon, onderging, en was geheel en al opgetogen, toen het „Oog des dags” den nokrand van het gebergte van Atjehhoofd aanraakte, om daarachter te verdwijnen. Nog steeds was hij onder den indruk van dat verheven natuurafereel en nog steeds stond hij knipoogend naar die hel verlichtte bergnok te staren, toen eenige stemmen zich achter hem lieten vernemen. Zich omkeerende, ontwaarde hij een tweetal officieren der bezetting in gezelschap van „Hadji” Isa, een bewoner van „kampong” Lampagger. Deze „hadji” kwam wel eens in de versterking zijne opwachting aan den kommandant maken, en meermalen maakte hij met de officieren eene wandeling op het strand. Voor een inlander uit die streken, kon hij voor vrij beschaafd doorgaan; terwijl hij bekend stond als iemand, die den nieuwen staat van zaken met hart en ziel toegedaan was.

„In den loop van het gesprek, dat zich thans tusschen hem en de drie officieren ontwikkelde, werd toevallig omtrent de ontvoering van het lijk van Nino Bixio gewaagd, en liet de kapitein zich ontvallen, dat de Regeering te Batavia er veel prijs op zou stellen, het gebeente van dien Generaal weer te vinden, om het met het verschuldigde eerbetoon naar Italië terug te kunnen voeren. Wat ging er in dit oogenblik in de ziel van den „hadji” om? Wie zal dat ooit ontvouwen kunnen? Maar, bij die woorden van den kapitein schitterde zijn blik gedurende eene ondeelbare spanne tijds met ongewonen glans.

„„Wel aan dien wensch is gemakkelijk te voldoen, heer kapitein,” sprak hij zacht.

„De drie officieren keken hem vragend aan.

„„Gij bedoelt dat lijk in een ijzeren ketel?” hernam de „hadji”.

„De Europeanen knikten toestemmend.

„„Wel dat ligt,” ging de „hadji” voort, „hier niet ver van daan in het zand begraven. En, ziet, als we onze wandeling nog wat voortzetten, daar tot bij „kampong” Lambaroe, dan zullen wij den ketel vinden, die daar ligt te roesten.”

„En werkelijk, een paar honderd passen verder, werd de bedoelde waterketel achter eene kleine opgestoven zandverhevenheid gevonden. Hij was met beitel en koevoet open gehakt en derhalve totaal onbruikbaar gemaakt. De kapitein liet hem evenwel nog dienzelfden avond naar de versterking brengen om hem den volgenden ochtend naar Kotta Radja te kunnen opzenden.

„„Maar, nu het gebeente, „toean hadji””? vroeg de kapitein. „Want den ketel is leeg.”

„„O, dat ligt verderop begraven, heer kapitein,” antwoordde „hadji” Isa met sluwen glimlach, nu hij de blanken zoo ijverig in het toegestoken aas zag happen. „Het is evenwel hedenavond te laat, om daar opgravingen te doen. Gij weet, er zwerft zooveel slecht volk rondom in de buurt, en bij duister zijn die lieden bepaald gevaarlijk.”

„Dat moest de kapitein beamen, en in zijn hart zei hij den braven priester dank, die zich zoo zorgelijk voor zijne blanke vrienden betoonde. Er werd evenwel afgesproken, dat den volgenden dag de noodige nasporingen zouden geschieden. Een gewapend detachement van zes man, drie Europeanen en drie Javanen, trok op het aangegeven uur onder de leiding van den „hadji” naar de aangeduide plek. Maar, hoe ook gezocht, gegraven en gespit werd, niets werd gevonden, wat ook maar op een been van mensch of dier geleek. Eindelijk waren de werkers vermoeid, en zouden zij naar de versterking

wederkeeren. Maar, bij het doortrekken van den „kampong” Lambaroe werden zij door eene groote overmacht verraderlijk overvallen. Allen werden neergehouwen, alvorens zij zich te weer hadden kunnen stellen. Spoedig toegeschoten hulp uit de benting vond de vreeselijk verminkten, waarvan vijf reeds dienzelfden dag stierven. Van de moordenaars was niemand gezien; de bevolking van Lambaroe stond het bloedbad aan te kijken met het onnoozelste gelaat der wereld.

„Hadji” Isa toonde zich ontroostbaar over het gebeurde. O! ware hij er bij geweest, dan zou zoo iets niet voorgevallen zijn. Maar, . . . hij was er niet bij geweest, namelijk bij de onzen niet bij den overval. Een half uur vóór dat de arbeid gestaakt werd, had hij zich toch verwijderd, onder voorgeven nadere inlichtingen omtrent de grafplek te zullen gaan inwinnen. Toen hij echter wegbleef, namen ook de werkers den terugtocht aan.

„Het blinde vertrouwen in den „hadji” was door dat noodlottige voorval volstrekt niet geschokt, en zou later door erger gebeurtenissen ook niet geschokt worden, zooals verder uit mijn verhaal wel blijken zal. Hoewel, op last van den Opperbevelhebber, naar Bixio's gebeente niet meer gezocht werd, bleef dat toch nog menigmaal het onderwerp van de gesprekken tusschen de officieren binnen de versterking te Lampagger en nam „hadji” Isa daar somwijlen deel aan. Hij beloofde dan telkens, ja verzekerde met dure eeden, dat hij van zijn kant de nasporingen zou laten vervolgen en, wanneer iets gevonden mocht worden, dan zou hij den „toean” kommandant daarvan onmiddellijk mededeelingen doen. Een enkelen keer maakte hij met een onaangenamen glimlach op de lippen de opmerking, alsof de „toean toean blanda” (heeren Hollanders) afgeschrikt waren die nasporingen zelf te vervolgen. Daarop werd evenwel niet gelet.

„Zoo gingen ongeveer drie weken zonder eenig opmerkenswaardig voorval voorbij.

„Laat in den avond van den 2den Mei, meldde „hadji” Isa zich aan de poort der versterking te Lampagger aan en, bij den kommandant toegelaten, berichtte hij, dat hij thans de juiste plek wist, waar het lijk van Generaal Nino Bixio begraven lag en duidde die plek met een paar potloodstrepen op een schetskaartje van de omstreken der benting aan. Het gesprek duurde nog al lang; maar bij het heengaan van den „hadji” werd afgesproken, dat de kapitein den volgenden morgen aan het hoofd van een sterk detachement bij de opgraving tegenwoordig zou zijn.

„Helaas, die officier zou dien volgenden morgen niet beleven.

„In het holst van den nacht, tegen drie uur, be kroop eene bende Atjehers, van de slaperigheid der afgetobde schildwachten gebruik makende, de versterking en wierp zich met den „klewang” (soort zwaard) in de vuist op de rustende bezetting. Nu ontspon zich een ontzettend gevecht. Bij de gillen van de eerste slachtoffers vlogen allen op en grepen naar hunne wapens, waarbij helaas! in de verwarring de spaarzame verlichtingsmiddelen omgegooid en uitgebluscht werden. In de daarop gevolgde dikke duisternis kon geen schot gelost worden. Het „Allah il Allah!” weergalmde te midden van afgrijselijke vloeken en scheldwoorden. De bajonetten der verdedigers kruisten zich met de „klewangs” der aanvallers. Kreten van smart, kreten van wanhoop, hier en daar een doffe stoot, gevolgd door het gerochel van een die door bloedsaandrang stikte, het gekerm der gekwetsten, het geseun der stervenden, kreten van aanmoediging als „madjoe orang djawa!” (vooruit de Javanen), steek er op los, jongens! Dat alles vormde een ontzettenden chaos,

waaraan de duisternis de grootste verschrikking verleende. Toch duurde het gevecht slechts kort als een droom, en toen de vijand verdreven was, kon men de verliezen opnemen, die belangrijk waren. Van de drie officieren van de bezetting, waren er twee neergehouwen, zonder dat zij zich hadden kunnen verdedigen. Onder die twee behoorde ook de zoo lichtgeloovige en vertrouwvolle kommandant. O! de aanvallers waren zoo goed ingelicht geweest, waar de bevelhebbers logeerden. Van de zestig mindere militairen, die de bezetting uitmaakten, lagen een en twintig op den grond uitgestrekt. Vijf daarvan waren evenals de officieren terstond gedood, van de anderen stierven er elf nog dienzelfden dag. Onder de overige gedooden werden nog eene vrouw en een dwangarbeider; en onder de zwaar gewonden nog eens vijf vrouwen en twee dwangarbeiders aangetroffen. En, daartusschen lagen veertien lijken, die de aanvallers in onze handen achtergelaten hadden.

„Hadji” Isa, die bij de onzen nog steeds geen kwaad kon doen, maakte over het gebeurde groot misbaar, toen eene sterke kolonne van Kotta Radja aankwam, om de kwaadwilligen op te sporen en te tuchtigen. Op zijn aanwijzen werden de „kampong's” Lamtjoet en Lambaroe verbrand. En, om zijne onkreukbare goedgezindheid jegens de Nederlanders te bewijzen, bracht hij eenigen tijd later een paar halswervels, een stuk van eene schouderplaat en een stuk van een voorarmsbeen aan, welke hij beweerde gevonden te hebben op de plek, waar Nino Bixio zou begraven liggen en beloofde het geheele rif binnen weinige dagen te zullen aanbrenge n. De nieuwe kommandant van de benting Lampagger liet zich ook door den sluwen „hadji” verschalken. Hij pakte de aangebrachte beentjes met een gevoel van eerbied, zorgvuldig gewikkeld in „kapok” (watten) in eene bliken fouragère-doo s

en zond de belangrijke vondst naar Kotta Radja, met voorbarige toezegging, dat het geheele geraamte weldra volgen zou. Het was juist maildag en de over te zenden gunstige berichten bij toeval zeer schaars. Van de gelegenheid werd dus gebruik gemaakt om te rapporteeren, dat het gebeente van den Grooten Italiaan gevonden was en dat het zoo spoedig mogelijk zou volgen.

„Te Batavia nam men die tijding gretig op en rapporteerde haar naar den Haag, vanwaar zij door de diplomatie naar Rome overgebracht werd. Zooals zich wel gissen laat, werd zij in het Quirinaal met onverdeeld genoeg vernomen, en haastten zich de groote dagbladen haar „urbi et orbi” wereldkundig te maken.

„Maanden gingen over het gebeurde heen,” zoo hervatte kapitein Stelschroef na eene kleine pauze zijn verhaal. „Maanden, ja jaren gingen over het gebeurde heen, en de beentjes van Nino Bixio waren reeds bij velen vergeten, hoewel het fouragère-doodsje, waarin zij vervat waren, langen tijd op de schrijftafel van den chef van den staf der expéditionnaire troepen te Kotta Radja geslingerd had, en het vandaar verhuisd was, om even lang op die van den chef van den Generalen Staf te Batavia te prijken.

„In de maand Augustus 1877 verscheen een prachtig groot Italiaansch oorlogsschip op de reede van de hoofdplaats van Insulinde. De kommandant begaf zich met zijn geheel état-major aan wal en maakte aan het Indische bestuur bekend, dat hij door zijne Regeering gezonden was om de dierbare overblijfselen van den grooten Vaderlander in ontvangst te nemen.

„Batavia was weldra in rep en roer, en op den vooraf bestemden dag werd, onder het bulderen van het geschut op de citadel, op de strandbatterijen, en terwijl

de geheele garnizoenen van de hoofdplaats, van Rijswijk, van Weltevreden en van Meester Cornelis met omfloerste vaandels aan den optocht deelnamen, een klein sierlijk gebeeldhouwd kistje, omstuwd door de Raden van Indië, door de Bevelhebbers van Neerland's leger en vloot, door den Afdeelings-Kommandant, door den Resident van Batavia, door de leden der Rechterlijke macht, door de Consuls van alle mogelijke natiën, enz., enz., van het Militaire hospitaal te Weltevreden naar de reede overgebracht.

„Toen het stoomscheepje *Tjiliwoeng* met het zoo kostbare kistje en al die opgenoemde en niet opgenoemde autoriteiten aan boord, het havenkanaal uitstevende, om zich naar den Italiaanschen bodem te begeven, daalden de vlaggen van de ter reede aanwezige schepen halfstok, werden al de trommen geroerd, weerklonken al de scheepsklokken en bootsmansfluitjes; terwijl zich het gedonder van het geschut der oorlogsschepen daar tusschen mengde, en door de minuutschoten van de Welkomstbatterij beantwoord werd.

„Het kistje werd op het Italiaansche schip, terwijl de ruim vierhonderd man sterke bemanning van den bodem in het want en op de ra's paradeerde en een goed bezet muziekkorps een treurmarsch liet hooren, plechtstatig door den kommandant, omgeven door zijn geheele état-major in ontvangst genomen, en op eene estrade op het dek bij den grooten mast onder een zwart fluweelen met zilver versierden baldaquin geplaatst.

„De aalmoezenier van boord, bijgestaan door een zestal koorknappen, allen in volle ornaat, sprak toen de *absoute* ¹⁾ over de dierbare overblijfselen uit, bewijwaterde ze en bewierookte ze; waarmede de plechtigheid afgelopen was.

¹⁾ Absoute, van absolutie, een gebed bij gestorvenen, ter vergeving van zonden.

„Een half uur later had het Italiaansche oorlogsschip het anker geligt en was een paar uren later buiten de Duizend eilanden, die Batavia's reede omgeven, geraakt, en stevende zuiver noordwaarts op, terwijl de vuurtoren, op het eiland Noordwachter, nog achter het vaartuig in de verte te ontwaren was.

„Nu in volle zee zijnde en van alle zorgen omtrent ondiepten, zandbanken en koraalriffen bevrijd; wandelde de gezagvoerder van den oorlogsbodem in gezelschap van zijn eersten officier, van den aalmoezenier en van den dokter het achterdek levendig op en neder, en werd een gesprek gevoerd, waarvan natuurlijk de plechtigheid van straks schering en inslag vormde, en waarbij allen zonder onderscheid erkenden, dat de „Signori Olandesi” (Hollanders) de zaken grootsch opgevat en luisterrijk behandeld hadden en zoo bewezen, dat zij ook de groote mannen van andere rijken wisten te eeren en te waardeeren.

„En welke gastvrijheid wij genoten hebben!” sprak de eerste officier. „Het was soms wezenlijk betooverend. Ieders woning stond gastvrij voor ons open.”

„Dan hadt gij mijne ontvangst te Buitenzorg eens moeten bijgewoond hebben,” hernam de kommandant, „dan zoudt gij eerst van tooverachtig gesproken hebben; zooals de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië mij ontvangen heeft, gaat alle beschrijving te boven.”

„En, ik ben zeer tevreden,” zei de aalmoezenier, „over de ontvangst, die mij bij Monseigneur den bisschop ¹⁾ van Batavia, wien ik mijne schuldige opwachting gemaakt heb, ten deel gevallen is.”

„Onze reis is prachtig geweest,” hernam de kommandant zich vergenoegd in de handen wrijvende, „en het relaas

¹⁾ De pastoor van Batavia is bisschop in partibus infidelium, wat slechts als een eertitel kan aangemerkt worden.

daarvan zal eene waardige bladzijde beslaan in de Storia del guerra dell' Indipendenza Italiana van Nisco. Het is maar jammer, dat het niet veel is, wat wij van onzen Nino Bixio, van onzen grooten man, in het Vaderland terug brengen!” liet de bevelhebber met een diepen zucht volgen, terwijl hij steelsgewijze een weemoedigen blik op het kistje onder den baldaquin wierp.

„En als dat weinige hem nog maar toebehoord had...” liet de dokter, die den blik op het kistje opgevangen had, zich ontvallen.

„Wat wilt ge daarmee zeggen?” vroeg de gezaghebber ten uiterste verwonderd.

„Luister, Signor Commandante, sprak de dokter. Gisterenavond bevond ik mij in de Concordia, de officiers-societeit te Batavia, alwaar mij het relaas van het vinden van die beentjes uitvoerig en, naar mijn zegsman beweerde, nauwkeurig geleverd werd. Toen ik dientengevolge opmerkte, dat het dus nog lang niet onbetwistbaar is, dat het overblijfselen van onzen grooten landgenoot zijn, vertelde mijn vriendelijke berichtgever mij, dat zelfs niets meer onwaarschijnlijk te achten is, dan dat die beentjes afkomstig van een menschelijk wezen zouden zijn; dat den Chef van den Geneeskundigen Dienst te Batavia, den officieele last verstrekt is, die beenderen te determineeren, dat die echter geantwoord heeft, dat zulks onmogelijk te doen is...”

„Maar, dat zal professor Falanghieri ¹⁾ niet antwoorden,” viel de kommandant den dokter vrij heftig in de rede. „Die zal ze wel determineeren!”

„Ja, dat is het juist, wat ik vrees, signor Commandante,” hernam de dokter.

¹⁾ Professor Falanghieri was in die dagen een man van naam in de vergelijkende ontleedkunde.

„Gij zult, ja gij kunt toch niet bedoelen...?” vroeg de gezagvoerder met angst in zijne stem.

„Luistert”, ging de dokter voort. „Na dit gesprek in de Concordia, spoedde ik mij naar den Chef van den Geneeskundigen Dienst en ondervond bij dezen het meest welwillende onthaal. Ik deelde hem onomwonden het relaas mede, wat ik gehoord had en verzocht hem het vernomene aan te vullen.”

„Welnu, wat vulde hij aan?” vroeg de kommandant ongeduldig.

„Om kort te gaan,” antwoordde de dokter, „die hoofd-officier, die een bij uitstek wetenschappelijk gevormd man is, deelde mij in vertrouwen mede, dat hij voor zich vermeende dat het beenderen van een Siamang zijn.”

„Van wat? Een Siamang?” vroeg de aalmoezenier driftig. „Wat is dat voor een mensch?”

„Een Siamang is geen mensch, eerwaarde heer, dat is een *hylobates syndactylus*.”

„Ja, nu ben ik nog even wijs, signor doctore,” zuchtte de aalmoezenier. „Ik ben mijn latijn geheel vergeten. Wat noemt gij een *hylobates syndactylus*!”

„Dat is een vrij groote langarmige aap, signor abbate.”

„Een aap! Ik heb over het gebeente van een aap gebeden, en dat bewierookt...?”

„En bewijwaterd! Ja, Signore abbate!”

„O, sacrilegium insigne!” kreet de eerwaarde heer geheel buiten zich zelve.

„Intusschen liep de Signor Commandante, in hevige gemoedsstemming verkeerende, het halfdek van zijn oorlogsvaartuig met snelle passen op en neer, terwijl hij daarbij zenuwachtig op de spitstoeloopende punten zijner gitzwarte knevels beet, ja kauwde, en de nagels zijner vingers ook niet spaarde. Eindelijk bleef hij weer bij de groep zijner officieren stilstaan, en hartstochtelijk en hoogst

opgewonden, gromde hij in zich zelve, meer dat hij tot zijne omgeving sprak:

„Dus, ik ben met mijn mooi schip herwaarts gekomen om... ja, ik wou wel eens weten waarom? Het is om er krankzinnig van te worden!”

„De aalmoezenier bekeek met eene bijzondere aandacht zijn *Breviarum Romanum*, alsof daaraan iets buitengewoons te ontdekken was en prevelde iets van *hylobates syndactylus*.

„Mijne heeren!” zoo ging de kommandant met zeer zachte stem voort, terwijl hij zijne toehoorders in een eng kringetje om zich trok. „Mijne heeren, ik verzoek U deze zaak stipt geheim te houden. Maar, met dat kistje mogen wij niet te Genua aankomen. Wij zouden een te bespottelijk figuur voor geheel Europa maken.”

„Dat beaanden allen met een knik.

„Kom, heer docter,” vervolgde de gezagvoerder verder, „ik heb u afzonderlijk te spreken, volg wij naar mijne kajuit.”

Hier hield kapitein Stelschroef andermaal eene pause. Het was, alsof hij zijne toehoorders wilde laten gissen, door welke middelen de Italiaansche bevelhebber zich van dat kistje zou ontdoen. Eindelijk hernam hij:

„Vier dagen later lag het Italiaansche oorlogsschip op de reede van Singapoera. Op het dek was een fraai altaar opgericht, waaraan de aalmoezenier met de meest mogelijke vroomheid het Heilige misoffer voor het zieleheil van den edelen Nino Bixio opdroeg. Gedurende de gewijde handeling bracht het muziekkorps de indrukwekkende Requiem-mis van Mozart ten gehoor, en was de geheele bemanning rondom dat altaar en de katafalk, waarop het ons bekende kistje stond, in diepe aandacht vergaderd. Toen de mis ten einde was, omringde het

état-major, terwijl de kapel de weemoedige toonen van een marche funèbre liet hooren, de katafalk. Twee officieren namen het kistje en plaatsten het op een brasero, op een drievoet staande, en waarin een hevig vuur brandde. Het geheel werd overvloedig met petroleum gedrenkt, zoodat de vlammen hoog uit sloegen. Middelerwijl zong de aalmoezenier met zijne schoonste stem de *Miserere* en de *De Profundis*. Toen eindelijk, bij het opflikkeren der laatste vlam het *Requiescat in pace* weerklonk, presenteerden de matrozen en mariniers hunne enterbijlen en geweren, daalde het dundoek tot driemalen ten teeken van groet en bulderde het zware geschut van den Italiaanschen oorlogsbodem over Singapoera's reede.

„Toen de brasero genoegzaam afgekoeld was, verzamelde de gezagvoerder de daarin aanwezige asch, besloot haar in eene urn, fraai in zilver gedreven, die hij in tegenwoordigheid van getuigen heel deftig met 's Rijks zegel sloot, terwijl hij binnensmonds prevelde:

„En nu wil ik wel eens zien, of professor Falanghieri die beentjes zal determineeren!”

„Na die verzegeling maakten de autoriteiten, waaronder ook de Gouverneur van Singapoera procesverbaal op van de plaats gehad hebbende handeling, waarbij zij de verklaring van geneeskundigen voegden, dat: vermits geconstateerd was, dat Generaal Nino Bixio aan cholera bezweken was, het geacht kon worden, dat de overbrenging van zijne overblijfselen de verspreiding van de kiemen der besmettelijke ziekte zou kunnen bevorderen, weshalve de verbranding daarvan als noodzakelijk beschouwd moest worden.

„De Italiaansche Regeering keurde die handeling goed. De urn werd in het paleis van den stedelijke Raad, in het oude Palazzo Ducale, thans Palazzo della Citta geheeten, te Genua, geboorteplaats van Nino Bixio bijgezet.

Onze aalmoezenier gaat telkenmale, wanneer hij daar in de Darsene reale (Koninklijke oorlogshaven) terugkeert, een pelgrimstocht naar de bewuste urn maken, prevelt dan devoot een *pater noster*; maar maakt alvorens met den Almachtige accoord, dat zijn gebed niet den *hylobates syndactylus Sumatrensis*, maar wel den grooten Italiaan Nino Bixio geldt.

„Weinige maanden later werd een aantal inwoners van Ned.-Indië verrast, dezen met de Kroon-Orde van Italië, gene met de Sint Maurice- en Lazarus-orde, enz. Die vrijgevigheid heeft menigeen gelukkig gemaakt, hoewel de meesten der geridderden geen recht begrip van de ware toedracht der zaak ooit hebben gehad.”

Toen kapitein Stelschroeff zweeg, ten teeken dat zijn verhaal uit was, ontving hij van allerwege bedankjes, omdat hij het gezelschap wezenlijk geboeid had.

„Het was soms wel wat griezelig,” betuigde Nonna Ombrelle-tulipe.

„Bij voorbeeld?” vroeg haar kapitein Stelschroeff.

„Bij voorbeeld, bij voorbeeld,” antwoordde het lieve meisje. „Wel b. v. die Generaal in volle uniform in dien ijzeren waterketel verzegeld.”

„En, die Sulthan,” hielp haar een harer vriendinnen, „die voor dien doojen Italiaanschen Generaal op de vlucht ging en voor den levenden Nederlandschen Generaal niet wilde wijken.”

„Er past meer ernst bij het onderwerp, Jeanne,” sprak de papa van Nonna Ombrelle-tulipe bestraffend.

„Wat mij zeer getroffen heeft, is de overval van de benting te Lampagger,” sprak eene dame.

„En mij het vertrouwen, dat onze officieren in zulke lieden stellen,” hernam een ander.

„Dat gebeurt overal,” antwoordde kapitein Stelschroef, „waar bij het voeren van een oorlog de wapens aan banden gelegd worden door staatkundig geknutsel.”

Zoo werden de onderdeelen van het verhaal nage-
noeg een voor een behandeld, en zoo kregen de gerid-
derden dan ook eene beurt. Een der aanwezigen merkte
daarbij op :

„Het geluk ligt toch altijd in een klein hoekje, zooals
ge ziet. Geen dier begiftigden had er toch op gerekend,
zijne borst ter zake van die apenbeentjes met eene rid-
derorde versierd te zien.”

„Ja, het gaat in de wereld al raar toe,” liet de heer
Grondvlak zich ontvallen.

„Gij hebt uwe Kroon-Orde van Italië,” vroeg Nonna
Ombrelle-tulipe argeloos, „toch niet voor die beentjes-
aangelegenheid verworven?”

Een verontwaardigde blik was het eenige antwoord,
hetwelk het lieve kind op hare nieuwsgierige vraag ver-
kreeg. Maar, een luidklinkende lach dartelde bij die vraag
onder de aanwezigen op, die den wrevel van den heer
Grondvlak nog meer gaande maakte. Hij zweeg even-
wel; hij had behoefte zijne gedachten te verzamelen. De
gezagvoerder daarenboven waarschuwde nu, dat het
oogenblik van „licht uit” ras naderde. Allen stonden op
en waren weldra in hunne hutten verdwenen.

V.

EENE JAVAANSCH E LEGENDE.

Het middag-bestek, op den daaropvolgenden Maandag
opgemaakt, had aangetoond dat de *Prins Willem der
Nederlanden* 66°16'18 oosterlengte van Greenwich en
9°51'03 noorderbreedte had bereikt.

Toen het diner afgelopen was, werd eerst de tradi-
tioneele pantoffel-parade op het dek gehouden, die even-
wel niet erg meêviel ten gevolge van het halfduister,
dat reeds bij het gevorderde uur onder de vaste zonnetent
heerschte. Daarom bleven eenige passagiers een poos
bij de verschansing toeven om de lichtspelingen van de
maansikkel op de watervlakte, die de onmetelijkheid van
den Indischen Oceaan deden gelijken op een oneindig
ver uitgestrekte blauwen bewegelijken vloer, met voor-
bijrijdende zilveren schubjes en lovertjes als met vele
duizendtallen overdekt.

Eenige heeren maakten evenwel aanstalten om de
stoelen, banken, easy-chairs, vouwstoeltjes, enz. in ge-
zelligen kring te schikken. Dit beperkte natuurlijk het
terrein der pantoffel-parade uitermate, en dat veroor-
zaakte ook een gewenschte afleiding aan de aandacht

van de bewonderaars van Phoebe bij hare lichteffekten op de dartele golfjes. Het duurde dan ook niet lang meer, of de dames en de heeren hadden plaats genomen en spitsten de ooren voor de dingen, die komen zouden.

Toen eindelijk, na nog eenig gebabbel, allen zwegen en de beurtspreker reeds oprees om zijne taak te vervullen, sprong plotseling de heer Grondvlak, die naast zijne wederhelft, beiden fonkelend getooid met hunne kostbaarheden, in een der achterste rijen plaats genomen had, op en sprak:

„Ik moet den geachten spreker van heden avond verzoeken, mij voor een oogenblik het woord af te staan voor een persoonlijk feit. Hij behoeft evenwel niet te vreezen, dat ik er misbruik van zal maken, als zou ik hem zijne beurt willen benemen; ik zal zeer kort zijn. Bij onze vorige „tjerita” is mij de vraag gesteld: of ik mijne Kroon-Orde van Italië ook ter zake van de beentjes van Generaal Nino Bixio verworven heb? Ik zou waarlijk op die vraag niet terugkomen; maar een sarcastisch lachen, hetwelk die vraag onder de toehoorders ontlokt heeft, deed mij het besluit nemen, u allen mede te deelen de verdiensten, welke de Italiaansche Regeering bewogen hebben mij te decoreeren. Ik hoop door die mededeeling den zich schuil houdenden lacher tot erkenning te brengen, dat hij, op zijn zachtst uitgedrukt, wel wat ontijdig, daarenboven ongepast lachte.”

Een der passagiers sprong met levendigheid op; maar antwoordde uiterst bedaard:

„Ik ben het die gelachen en luid gelachen heb. Ik ben overtuigd, dat alle passagiers, waaronder ook gij telt, mijnheer Grondvlak, mijne stem herkend hebben. Er kan dus volgens mij van een zich schuil houdenden lacher geen sprake zijn. Hebt gij dat lachen ongepast gevonden, dan — vergeef mij dat ik zulks opmerk — hebt gij minder

correct gehandeld, door mij niet dadelijk of althans minstens den volgenden morgen uwe meening daaromtrent mede te deelen. En nu, laat hooren — hoewel wat laat — geef het gezelschap gelegenheid om te oordeelen of mijn lachen ongepast mag genoemd worden.”

De gezagvoerder, die een twist voorzag en wenschte te voorkomen, noodigde den heer Grondvlak uit om het verhaal, dat hij toegezegd had, te leveren. Deze sprak toen:

„In het jaar 18 . . . — maar waartoe jaartallen aan te halen? — het is jaren geleden, toen ik met mijne echtgenoot te Port Said met de *Conrad* van de Maatschappij *Nederland* aankwam. Wij debarkeerden daar om van die plaats uit uitstapjes te ondernemen naar Alexandrië, naar Smyrna, naar Athene, maar vooral naar het eiland Santorin, want ik liefhebber nog al in geologie”

„Dat laat zich hooren en heb ik al gegist,” viel een der heeren den heer Grondvlak in de rede. „Gij hebt immers indertijd pogingen in het werk gesteld om eene naamlooze vennootschap op te richten, tot exploitatie der marmer-lagen te Panggool aan Java's zuidkust, waarvan gij directeur zoudt worden. Voor zoo'n betrekking, meen ik, is de kennis der geologie onontbeerlijk.”

„Wij hebben toen ook Zante, Cephalonia en Sicilië aangedaan,” vervolgde de heer Grondvlak onverstoobar, „en stapten eindelijk te Brindisi aan wal, met het doel om het geheele vastland van het heerlijke Italië te doorreizen. Ik zal u niet ophouden met de beschrijving van al het bewonderenswaardige, dat wij gezien en genoten hebben. Maar, in de Po-vlakte aangekomen, vond ik daar den rijstbouw in den meest deerniswekkenden toestand. Dat trof mij. Nu ben ik in de gelegenheid geweest op Java zeer veel ervaring bij het verbouwen van verschillende cultuur-gewassen op te doen”

„Dus ook nog zoo wat botanicus en landbouwkundige! Wel almachtig! Dus een universeel genie!” klonk de stem van straks.

De heer Grondvlak boog zedig, zoo diep hem mogelijk was. Althans zijne kin bedekte voor een oogenblik zijne doekspeld met edelgesteenten. Toen hij het hoofd weder verhief, vervolgde hij:

„Te Turyn vestigde ik mij voor ettelijke weken en stelde daar een lijvig en zakelijk rapport op over de rijstcultuur op Java en bood dat der Italiaansche Regeering aan. En, de gevolgen van die handeling? — „Ziehier!” riep de heer Grondvlak als in vervoering uit, terwijl hij op zijne borst wees. „Is nu eene vergelijking van mijne onbetwistbare verdiensten, met het vinden van die beentjes van den Generaal Nino Bixio bestaambaar? En, mocht ik het daarop gevolgde lachen niet ongepast heeten?”

Hij stakte een oogenblik en keek uitdagend den kring rond.

„En, om te staven wat ik daareven verklaarde,” ging hij met verheffing van borst onder den aandrang van zelfvergoding voort, „kan ik het navolgende mededeelen: Ik was later eens op bezoek bij den Gebieder van Soerakarta, bij Zijne Hoogheid Pakoe Boewono Senopatti Ingalogo Ngabdoer Rahman Sajidin Panotogomo IX, en de Vorst vroeg mij, op mijne Kroon Orde wijzende, hoe ik die onderscheiding verworven had. Ik deelde Z. H. het voorgevallene mede, waarop de Soesoehoenan mij den wensch te kennen gaf, dat rapport te mogen inzien. Ik voldeed volgaarne daaraan. Toen Z. H. mij later den lijvigen bundel teruggaf, betuigde hij mij zijne hooge tevredenheid en betreurde het, dat hij niet bij machte was, mij eene huisorde te verleenen. Maar, hij zou de aandacht van Kandjeng Toean Bezar (Zijne Exc.

den Gouverneur Generaal) op dat rapport vestigen en den wensch te kennen geven mij voor den Nederlandschen Leeuw of voor de Eikenkroon voor te dragen. Deze mededeeling deed mij zeer veel genoeg. Ik zag mijn arbeid door een bevoegd beoordeelaar geprezen en dit vervulde mijne ziel met hoop aangaande de gedane belofte”

„En?” vroegen verscheidene stemmen te gelijk.

„Ik heb er nooit meer iets van vernomen,” antwoordde de heer Grondvlak met een zucht. „Heeft de Soesoehoenan zijn beloften vergeten?”

„Eau bénite de la cour!” schaterde eene stem.

„Of heeft wangunst,” ging de spreker voort, „van wege de ambtenaren der Secretarie die voordracht naar de papiermand verwezen? Ik weet het niet.”

„Ik meen voor het naaste,” liet eene stem zich hooren, „dat het het Indisch Bestuur niet oordeelkundig toescheen, iemand met eene Koninklijke onderscheiding te begiftigen, die zich tot taak gesteld had voor Java's rijsthandel eene geduchte concurrentie in het leven te roepen.”

„Het kan zijn,” antwoordde de heer Grondvlak andermaal met een zucht.

„Zou de Regeering ook een Leeuw ter beschikking stellen aan hem, die onze Ledgeriana-zaden en stekken naar Ceylon overgebracht heeft? Die heeft op zijn minst onze Kinakultuur in groot gevaar gebracht.”

„Van dat alles heb ik geen verstand,” viel Nonna Ombrelle-tulipe hier in. „Maar, voor zoover ik de verdediging van den heer Grondvlak begrepen heb, is het nu aan mij om een oogenblik het woord te nemen. Maar, weest gerust, mijn meisjesgebabbel zal niet lang zijn.”

„Maar Jeanne!” meende haar papa haar te moeten stuiten.

„Laat mij, pa,” hernam zij. „Ik heb iets goed te maken.

En, niet waar? dat is plicht. Welnu, na de verklaring van den heer Grondvlak betuig ik mijn leedwezen over mijne vraag, die alleen een beetje plagen ten doel had en volstrekt niet de beteekenis had, die hij er aan schijnt gegeven te hebben. Ik betuig hem volgaarne, dat ik niet in hem gezien heb, iemand die zich als de meerkol . . ."

„Lieve Jeanne,” vroeg haar vader, „hebt gij wel eens een meerkol gezien?”

„Laat af, pa! plaag mij nu niet,” zei het aanvallige meisje, terwijl haar mondje zich allerbekoorlijkst een weinig pruilend samentrok. „Mijn verzoek is, dat de heer Grondvlak nu het persoonlijk feit als afgehandeld beschouwe niet alleen met mij, maar ook met den lacher, die alleen heeft kunnen lachen over het onbezonnene mijner vraag. En, laten wij nu het woord aan den spreker van heden avond verleenen.”

De heer Grondvlak was in de wolken over dien afloop, vooral toen de lacher met een hoofdknik de slotsom van Nonna Ombrelle-tulipe beaamde. Ook de scheepsgezagvoerder was met dien afloop in zijn nopjes.

De beurtspreker rees op. Het was een man van middelbaren leeftijd, die er op sommige dagen lijdend kon uitzien. Hij was Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op de Buitenbezittingen en reisde nu tot herstel van gezondheid naar het Vaderland.

„Het heden avond voorafgegane,” zoo begon hij, „is mij wel te stade gekomen, en ik ben den heer Grondvlak wel eenigszins dankbaar voor de hulp, die hij mij toegebracht heeft. Ik ben dezer dagen weer eenigszins lijdend, zoodat ik er mij toe bepalen moet, wil ik mijne beurt vervullen, het gezelschap eene legende ten beste te geven. Daarbij, ik behoor niet tot de gelukkigen, die het groote voorrecht genieten, alles wat hen omgeeft, in zich op te nemen en te verwerken. Ik loop, om het zoo

eens uit te drukken gevoelloos naast de dingen, naast de gebeurtenissen zonder ze waar te nemen. Ik zie ze wel, maar ik merk ze niet op. Zij maken geen indruk genoeg op mijn hoofd of hart, om er eenige sporen achter te laten. Zoo heb ik gerijsttafeld, en menigmaal ook, zonder ooit een oog gehad te hebben voor het culinaire kunstproduct, dat ons bij een onzer verhandelingen voorgehouden is, en die onzen scheepskok en onzen hofmeester zoo in vervoering gebracht heeft . . .”

„En ons ook! ons ook!” riepen vele damesstemmen als om strijd.

„Zoo was ik,” ging de spreker voort, „in de gelegenheid de aan boord bringing van de beentjes van Generaal Nino Bixio te Batavia bij te wonen. Welnu, ik zag daarin niets anders dan eene militaire plechtigheid, die ik des anderen daags reeds vergeten was.”

„Hoe is het mogelijk? de beentjes van den *hylobates syndactylus Sumatrensis*!” lieten verscheidenheeren hooren.

De spreker verwaardigde zich niet er op te antwoorden, maar ging voort:

„Onder die omstandigheid moet het overmoedig heeten, als beurtspreker op te treden, en die meening kan ik wel deelen. Maar, toen onze verhalen-wedstrijd op touw gezet en ook ik aangezocht werd mee te doen, meende ik dat er deelnemers te over zouden zijn, en ik wel geene beurt zoude krijgen, en, zoo wenschte ik door mij op te geven, slechts een blijk van goeden wil te geven, waar het gold eene afwisseling in het eentonige passagiersleven te brengen. En, zoo moet gij nu, waarde toehoorderessen en waarde toehoorders het voor lief nemen met eene legende, die ik verhalen zal, zooals ik haar uit den mond van een collega opgeteekend heb. Zal zij eenige waarde hebben, dat zult gij het aan dezen moeten dankwijten. Ik steek van wal:

„Tijdens het rijk van Modjo-pahit op het eiland Java nog bestond en schier al de eilanden van den tegenwoordigen Indischen Archipel aan zijne macht onderworpen waren, had Pangerang Praboe Radja Pahit, de oudste zoon van een der beheerschers van dat uitgestrekte rijk en de eigenlijke troonopvolger, bij eene dobbelpartij niet alleen ontzaggelijke geldsommen en schatten van kostbaarheden, maar ook alle zijne erfstaten, de eene voor, de andere na, verloren.

„Pangerang Radja Pahit was van eene zeer loszinnige geaardheid en een dobbelaar in zijn hart. Met verbeterde woede had hij het slinken van zijn welvaart gadeslagen, maar had zijn hartstocht niet kunnen beteugelen en nu was zijn laatste hulpbron in den maalstroom verdwenen. Zijne gade, Poetri Bahalap Haliai. . . .”

„„Dat is toch geen Javaansch?” riep eene stem van het gezelschap.

„Ik weet het niet,” antwoordde de spreker. „Misschien wel oud hoog-Javaansch, wellicht Hindoesch. Maar onthoudt, dat ik mijne legende opzeg, zooals ik haar vroeger overgeschreven heb, dus ga ik voort: Zijne gade, Poetri Bahalap Haliai, eene schoone en zeer verstandige vrouw had alles in het werk gesteld om den hartstocht van haren echtgenoot te breidelen. Met tranen in de schoone oogen had zij hem gesmeekt dat heillooze dobbelen na te laten. Maar, toen zij eindelijk ontwaarde dat zij haren invloed verloren had op hem, dien zij nog steeds liefhad en die haar vroeger als het ware aanbad, en hij zich noch aan haar klagen noch aan hare tranen stoorde en maar steeds op den weg des verderfs voortholde, toen wendde zij zich tot zijn vader, den beheerscher van Modjo-pahit. Zij hoopte dat deze een weldadigen invloed op zijn lievelingszoon zou uitoefenen.

„Maar, alles was te vergeefs geweest. De tusschenkomst

van den vader met zijne verbolgenheid had zelfs het weinige der goede verstandhouding, dat tusschen de echtelieden overgebleven was, bijna geheel verstoord. „Wat heeft vader met onze zaken te maken!” had de zoon gramstorig uitgeroepen.

„Nu de laatste slag gevallen was, nu alle middelen verdwenen waren, durfde Radja Pahit zich niet meer voor het oog zijns vaders te vertoonen. Hij verliet de streek, die hij in de nabijheid van den Kraton bewoond had, en zocht eene toevlucht met vrouw en kroost in de wildernissen, die den krater van den berg Merbaboe omgeven, en welke nagenoeg in het midden van de Staten zijns vaders in Midden-Java gelegen was.

„Daar leefde hij jaren lang in de eenzaamheid, als een eenvoudig Javaan, die hard voor zijn onderhoud en dat der zijnen moest arbeiden. Dat duurde zoo totdat Mahatara, van wien trouwens de beheerschers van Modjo-pahit afstammelingen zouden zijn geweest, medelijden met dien verloren zoon kreeg.”

„„Vergeef mij, waarde Controleur,” viel een der toehoorders in, „maar wie is die medelijdende Mahatara?”

„Ik weet het alweer niet,” was het antwoord. „Wellicht duidt dat woord Mahatara in de legende en in het idioom van Modjo-pahit destijds op het Opperwezen. Ik hel te eer tot die meening over, dewijl die legende verder verhaalt, dat Mahatara aan Kadjanka, den beheerscher of beter de verpersoonlijking van de Maan, opdroeg om Radja Pahit met zijn gezin in dien uitersten nood de meest uitgebreide hulp te verleenen.

„Deze Kadjanka, de bevelen van Mahatara wel is waar niet openlijk durvende te weerstreven, had aanvankelijk toch weinig zin in den hem opgedragen last en zon op middelen om dien behendig te ontduiken. Toen hij evenwel op een avond een bezoek op den top van den Merbaboe

bracht en met een zilveren straal nieuwsgierig door eene reet in de armoedige bamboehut van Radja Pahit gluurde, was wat hij daar zag wel geschikt om bij hem meer ijver voor zijne opdracht op te wekken. Toevallig toch was zijne onbescheiden straal in het bekrompen vertrek doorgedrongen van Rawoema, de veertienjarige dochter van Pangerang Radja Pahit. Deze, van de avondkoelte genietende, lag in het duister der kamer op hare „baleh-baleh” (rustbank) en liet de maanstraal vrij over het schoon gevormde lichaam dartelen. Zij had toch het bovenlijf geheel ontbloot, terwijl de losgegane „sarong” al bitter weinig van het overige gedeelte harer vormen bedekte. Zij lag daar gedachteloos in het stellige bewustzijn, zich in het donker geheel alleen te bevinden, volmaakt onbezorgd. Integendeel zij ondervond eene soort van ongekend welbehagen en verleende gewillig den straal toegang overal.

„Rawoema was eene Javaansche maagd van buitengewone schoonheid. Al ras had Kadjanka zich overtuigd, dat de maagd, die hij bespiedde, niet alleen van edel ras, maar ook van zeer verheven oorsprong was. Haar gitzwarte haardos was fijn als zijde, daarbij zoo overvloedig, dat de golvende massa over hare schouders, haar bovenlijf en naast hare heupen op het matje der baleh-baleh in overschoone krullen zwierden. Haar gelaat had den sierlijken ovaalvorm, hare oogen schitterden zelfs in het donker. Hare neus was welgevormd en verreesde hare Hindoesche afkomst; terwijl de huidkleur die matte lichtgeele nuanceering vertoonde, die zoo bekoorlijk schoon is bij de dochters der zon, die ze niet kunstmatig met „boreh” (curcuma) of ander kleurmiddel te voorschijn roepen.

„Lang, zeer lang liet Rawoema de maanstraal op haren boezem, in haren schoot rusten, ja vergastte zich aan de

tinten, die zij aan haar schoon lichaam verleende. Maar, eindelijk begon zij den invloed van de bergkoelte in dit avonduur te ondervinden. Met een gebaar trok zij den „sarong” omhoog tot over de schouders heen, wentelde zich op eene zijde, streek de zijdeachtige krullen van hare wang, sloot de oogen en, was weldra in het rijk der droomen opgenomen, waarbij de zilveren maanstraal haar aangename parten speelde.

„Kadjanka was teleurgesteld. Zijne onbescheiden bespieding had hem niets verveeld. Fluks liet hij zich langs dienzelfden maanstraal naar beneden glijden, vond de deur der bamboehut open en vertoonde zich eensklaps in de gedaante van een schoon jongeling voor Pangerang Radja Pahit en zijne echtgenoot Pœtri Bahalap Haliai. Helaas, het behoefte paar was nog bezig bij het schijnsel van een spaarzaam lampje „pandan”-matten te vlechten. Hij viel al dadelijk met de deur in het huis en vroeg om de hand van de schoone Rawoema. Toen hem evenwel geantwoord werd, dat de maagd van Vorstelijke afkomst was, maakte hij zich bekend als de Beheerscher der Maan; en werd bevonden, dat eene verbintenis met hem het Vorstehuis van Modjopahit ten volle waardig was. De inwilliging van het verzoek geschiedde des te gereeder, toen de verliefde maanvorst bekende, dat hij in opdracht had, Radja Pahit op de een of andere wijze weer schatrijk en machtig te maken.

„Maar, hoe dat te doen? Kadjanka deelde nu aan zijne aanstaande schoonouders mede, dat toen Mahatara de Zon vervaardigd had, hem eenige klei overgebleven was, waarvan hij de Maan gefabriceerd had. Voordat evenwel deze laatste hare volle dichtheid verkregen had, had hij, Kadjanka, eene kleine hoeveelheid van de breiachtige klei weggemoffeld, hetgeen Mahatara waarschijnlijk niet bemerkt heeft.

„Hij stelde nu Radja Pahit voor om van die klei koelpotten te vervaardigen en leerde hem het pottebakkers ambacht. Toen deze daarin voldoende bedreven was, maakten zij gezamenlijk in zeven dagen tijds zooveel potten, dat niet alleen de kruin van den Merbaboe, maar ook de toppen der zes kleinere bergen: de Andong, Kopeng, Gadjah, Telemojo, Wirogomo en Djokopakeh, die den bergreus in een halven cirkel omringen, met het fabrikaat van de firma Kadjanka & Radja Pahit overdekt werden.

„Toen die handige pottenbakkers daarmede klaar waren, schoot er nog een weinig klei over. Er was echter geene plek meer om nog een enkelen pot te plaatsen. Daarom bakten zij dien kleiklomp hard, stampten hem fijn, waarna zij het verkregen fijne poeder rondom den Merbaboe en zijne zes voorgebergten uitstrooiden, hetgeen die streken eene buitengewone vruchtbaarheid deed erlangen”

„Zoodat het Nederlandsche Gouvernement,” vroeg een der aanwezigen, „de vruchtbaarheid van de koffielanden in de Residentiën Kadoe, Samarang en Soerakarta aan die bemesting met zonneklei toe te schrijven heeft?”

„Mij dunkt van ja,” antwoordde de spreker, „afgaande althans op de legende. Maar, laat mij vervolgen:

„De zeven bergtoppen stonden nu wel vol met koelpotten en tot zoover was de spéculatie dus vrij wel geslaagd. Maar, om nu te beletten dat „ketjoe's” (roovers) zich van den kostbaren buit zouden meester maken, besloot de pottebakkersgilde haar magazijn door eene hooge en stevige bamboe-omheining te omgeven. Daartoe toog Radja Pahit met al zijne kinderen en eene menigte werkvolk den volgenden dag aan den arbeid; terwijl Kadjanka, die nu toch al eenigen tijd het bestuur van de Maan, ter wille van de pottebakkers-fabricatie, aan

anderen had moeten overlaten, voor eenige uren naar zijn rijk terugkeerde.

„Aanvankelijk ging het met de omheining van de zeven bergtoppen flink vooruit en liet het zich aanzien, dat de kostbare koelvatens binnen korten tijd tegen alle aanslagen beveiligd zouden zijn. Maar, toen de zon, hare stralen meer en meer loodrecht neerschietende, het den arbeiders lastig begon te maken, wilde een gedeelte der arbeiders, om hunnen brandenden dorst te lesschen, een naburigen tuin plunderen, waarin de heerlijkste en saprijkste vruchten zwelden en rijpten; terwijl het andere gedeelte, meer nauwgezet op het gebied van het mijn en dijn, zich tegen die plundering verzette. Hierdoor ontstond een hooggaande twist, waarbij beide partijen, scheldende en schimpende, zoo'n ijselijk kabaal maakten, dat het fabrikaat der firma Kadjanka & Radja Pahit op de bergtoppen van vrees en ontsteltenis stond te bibberen en alle pogingen in het werk stelde om door het nog niet omsloten gedeelte van het magazijn aan eene zoo luidruchtige buurt te ontkomen. Zoodra de twistenden die vlucht ontwaarden, vergaten zij hun geschil en voltooiden spoedig de omheining.

„Toen evenwel des avonds Kadjanka, bij zijnen terugkeer op aarde, met Radja Pahit hun gemeenschappelijken „goedang” (magazijn) in oogenschouw gingen nemen, bespeurden zij dat bij dien heilloozen twist de koelpotten van vier bergtoppen ontvlucht en de potten slechts van drie toppen achtergebleven waren.

„Radja Pahit en zijne gade Poetri Bahalap Haliai waren ontroostbaar over dat verlies, want zij hadden al spoedig ontdekt, welke groote waarde die potten hadden, wijl het water daarin vergaderd, zelfs in weerwil van de grootste hitte, daarin zoo heerlijk afgekoeld werd. Maar, de verkoop van de achtergebleven potten was intusschen

ruim voldoende om Radja Pahit onmetelijke schatten te doen vergaren, waardoor hij in staat gesteld werd zijne erfstaten in te lossen, zijne overige schulden te betalen en de gunst zijns vaders wederom te verwerven. Deze vermaande hem daarbij om zijne levenswijze te beteren en het dobbelspel vaarwel te zeggen. Of de vaderlijke vermaning opgevolgd werd, daarvan spreekt de legende niet.

„Kadjanka, die zoo schitterend aan Mahatara's opdracht had voldaan, verwierf nu volgens afspraak de hand van de schoone Rawoema en trad met haar in het huwelijk. De bruiloftsfeesten werden met den grootsten luister te Modjo-pahit gevierd. Gedurende den bruiloftsnacht herkende de lieve bruid in haren echtgenoot blozend den zilveren maanstraal, die haar voorheen zoo onbescheiden bespied had en dien zij zoo argeloos tot hare geheimste bekoorlijkheden toegang verleend had.

„Gulweg erkende de bekoorlijke jonge vrouw, dat reeds dien avond de liefde haar hart binnengeslopen was. Hun huwelijk was zeer gelukkig en werd door Mahatara met de geboorte van zeven zoons en zeven dochters gezegend. En hiermede,” zoo brak de spreker zijn verhaal af, „is de legende uit.”

„Zij is kort,” meende een van het gezelschap met eenige teleurstelling in zijne stem.

„Die geeft wat hij heeft, enz.” bemerkte de spreker. „Daarenboven ik waarschuwde, dat ik niet voor spreker in de wieg gelegd ben. Ik heb geleverd, wat de legende gaf. Die is uit et me voilà au bout de mon latin.”

„Maar de legende is niet uit,” liet zich de stem hooren, die straks de bemerking gemaakt had, dat de naam van Radja Pahit's gade, geen Javaansche naam was.

„Niet uit, Resident?” vroeg de beurtspreker.

„Nee, niet uit!” herhaalde de vader van Nonna Ombrelle-tulipe. „Ik ben gereed het vervolg te leveren.”

„Ja maar, Resident,” riepen eenigen, „gij wilt daarmee toch niet uwe toerbeurt ontduiken.”

„Weest gerust,” suste de oude man. „Ik wil slechts aanvullen. Aanstaanden Donderdag ben ik aan de beurt en die wensch ik te vervullen. Alvorens ik echter verder ga, merk ik op dat de legende ons als eene Javaansche is voorgedragen. Uit hetgeen volgen gaat, zal op te maken zijn, dat zij eene Dajaksche legende is. Daarenboven sommige namen, die wij gehoord hebben, geven dat reeds aan. Zoo is het woord Mahatara voor zoover ik weet geen Hindoesch of een idioom van het Modjopahitsch van weleer, maar is bij de Dajaks de benaming van den oppersten god, die wel eens Hatallah genoemd wordt, wanneer zij van die godheid in tegenwoordigheid van vreemdelingen spreken, maar welk woord zij nimmer gebruiken, wanneer zij onder elkander zijn. Dan komt de naam van Kadjanka, alweer voor zoover ik weet, niet in eenige Indische théologie voor. Volgens de Dajaks is Kadjanka als machtige Sanggiang uit Mahatara voortgesproten en heeft deze hem het beheer van de Maan opgedragen. Het gebeurt wel eens, dat de zon en de maan twist krijgen over de weggemoffelde zonneklei. Dan ontstaan er zons- of maansverduisteringen en roepen de Dajaks Mahatara om Kadjanka als den zwakste te hulp te komen, welk beroep steeds verhoord wordt. Verder zijn de woorden: Bahalap Haliai zuiver Dajaksche woorden: Bahalap = schoon, Haliai = uitermate; zoodat de naam Poetri Bahalap Haliai beteekent: uitermate schoone prinses.

„En nu, overgaande tot de beoogde aanvulling, herinner ik, dat ons verhaald werd, dat de koelpotten van vier bergtoppen ontvlucht waren, maar waarheen?”

„Dat vermeldt mijne Javaansche legende niet,” antwoordde de Controleur.

„Maar mijne Dajaksche legende wel,” hernam de Resi-

dent met een glimlach. „Die koelpotten vluchtten in hunne ontsteltenis naar den overwal, naar het eiland Kalimantan, zooals het eiland Borneo door de Dajaks genoemd wordt, en verscholen zich in het dichte der maagdelijke wouden in de landstreek, die besloten wordt tusschen de Soengei Roengan ¹⁾ en den Kahajan-stroom. Daar doorleefden zij eenigen tijd de heerlijkste rust, totdat een eenvoudig Dajak bij het rottansnijden het gezelschap ontdekte. Bij het naar zich toehalen van een lange en bijzonder fraaie rottanrank legde hij een der potten, die door het slinger-gewas geheel overdekt en aan het oog onttrokken waren, gedeeltelijk bloot. Nieuwsgierig van aard, ruimde hij het dichte kleed, door de doornachtige rottans gevormd, op en bevond zich weldra voor een onmetelijken hoop van potten, welker vondst hem echter vrij onverschillig liet, vooral, toen hij meende dat zij leeg waren. Bij nader onderzoek bevond hij dat enkelen hunner op den bodem eenig stofgoud bevatten. Maar, dat was zoo weinig, dat hij het de moeite niet waard achtte het van het daar tusschen vermengde zand te scheiden. Hij nam toch een dier potten mede naar huis; maar ook daar werd zijne vondst maar matig gewaardeerd, totdat een der vrouwen van zijne kotta er rivierwater inschepte, om het te laten bezinken. Nu werd evenwel bevonden, dat dit water zoo frisch, zoo lekker van smaak was, dat iedere huisvrouw naar het bezit van zoo'n pot hunkerde, en zoo werd besloten den geheelen voorraad potten te gaan halen.

„Maar, dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan; want toen men ter plaatse aankwam, waren alle gevlogen. Uiterst ontsteld, dat hunne schuilplaats ontdekt was, waren de potten ieder zijns weegs gevluht, om zich ieder afzonderlijk te verstoppen; want, zoo was de redenee-

¹⁾ De Roengan is een rechter zijrivier van den Kahajan-stroom, die in het Kaminting-gebergte ontspringt en in de Java-zee uitmondt.

ring, ieder hunner zou gemakkelijker een goed heenkomen vinden, dan allen te zamen. Die rekening kwam uit, want toen de bewoners van de Roengan-streek het nest ledig vonden, werd er eene ijverige jacht georganiseerd, die een groot gedeelte der ontvluchte potten in handen van hunne vervolgers deed vallen. De maan trotsch op het fabrikaat van de firma Kadjanka & Radja Pahit, was hier bij de spoorzoekers uiterst behulpzaam; want menige harer stralen wees bij avond en nacht de schuilplaats van de verstopten onder ruigte, onder bladeren en doornstruiken aan. Hare diensten werden zoodanig op prijs gesteld, dat de opsporingstochten later alleen des nachts plaats hadden en Kadjanka daarbij vooral de verliefde paren begunstigde, zeker uit herinnering aan zijn eerste bezoek aan de bamboehut van Rawoema op den top van den Merbaboe.

„Intusschen werden in weerwil van de ijverigste nasporingen toch niet alle potten ontdekt en zoo gebeurt het tot zelfs in den tegenwoordigen tijd, dat nog een enkele gevonden wordt. Geen Dajak van de boven Kahajan- en Roengan-streken zal de wildernis indringen zonder eene invocatie tot Kadjanka te richten, om hem het vinden van zoo'n pot af te smeeken.

„Tot zoover de Dajaksche legende,” ging de Resident voort. „Ik wil haar evenwel aanvullen om duidelijk te maken, hoe het komt, dat aan het bezit van die koelpotten door de Dajaks zooveel waarde gehecht wordt.

„Zooals mijne toehoorders reeds gegist zullen hebben, zijn de koelpotten, door de firma Kadjanka & Radja Pahit vervaardigd, niet allen aan elkander gelijk, maar hebben de fabrikanten eenige afwisseling in het uiterlijke van hun fabrikaat gebracht. In hoofdvorm zijn echter al de door mij geziene dikbuikige potten, aan Japansche martavanen, die in Indië met zeldzaam zijn, gelijk. Het onderscheid is derhalve in de uitvoering der bijzonderheden te vinden.

„Mij zijn twaalf soorten van die koelpotten in de Dajaklanden van de Zuid- en Ooster-Afdeeling van Borneo opgegeven. Ik ben er intusschen zeker van, dat in andere Dajaksche landschappen nog andere soorten aangetroffen worden. Al zag ik er kans toe om mij die twaalf soorten te herinneren, dan zou ik die opsomming toch achterwege laten om u niet noodeloos een aantal Dajaksche namen mede te deelen, die gijlieden morgen ochtend toch zoudt vergeten zijn. De vier voornaamsten wil ik evenwel vermelden, omdat zij bij zoo'n oorspronkelijk volk nog al waarde vertegenwoordigen. Dat zijn de „Balanga's" de „Braham's", de „Halamaoeng's" en de „Rantian's". Op het eerste gezicht zijn die koelpotten van elkander niet te onderscheiden, en is een deskundige noodig om het verschil aan te toonen. Zoo heeft eene „Balanga" als versiersel onmiddellijk onder den boven rand van de monding drie slangen van pooten voorzien en relief, welke alle drie naar ééne zijde gekeerd en op evenredige afstanden van elkander geplaatst, als een band onder den hals van den pot kronkelen. Een „Braham" heeft ook zoo'n band van drie slangen; maar twee daarvan keeren elkander den gapenden muil toe, terwijl ook dus twee van de drie elkander den staart toedraaien. Bij een „Halamaoeng" zijn de slangen geplaatst als bij de „Balanga"; maar de pooten van die kruipende dieren tellen bij dezen vijf teenen, bij genen slechts vier. Een „Rantian" heeft een gordel van vier slangen, die twee aan twee met opengesperde kaken naar elkander gekeerd staan. Eene andere soort is met krokodillen in stede van met slangen versierd; weer eene andere soort potten is in het bezit van ooren om ze te kunnen optillen, terwijl al de andere soorten die missen, enz., enz.

„Ik heb nu nog mede te deelen, dat de Dajak aan al die koelpotten ook verschillende geslachten toekent: zij zijn

derhalve van het mannelijk of van het vrouwelijk geslacht, naar mate de slangen of andere monsters, waarmede zij versierd zijn tot het eene of ander geslacht behooren, waartoe de kenmerken zoo plastisch mogelijk zijn aangebracht. Ik meen nu daarmede mijne aanvulling van de bedoelde legende te kunnen besluiten."

„Goddank!" prevelde Nonna Ombrelle-tulipe met een hartgrondigen zucht."

„Met uw verlof, Resident," liet eene heerenstem zich tot wanhoop van het lieve meisje, dat zich blijkbaar bij die ethnografische bijzonderheden verveelde, „gij hebt gewaagd van de groote waarde van die potten, die ik toch maar als gewone „tampajangs" (Japansche martavanen) beschouw. Gij zoudt wellicht ons ook daaromtrent hunnen inlichten?"

„Zeker," antwoordde de Resident. „als ik maar geene verveling veroorzaak."

De meesten der toehoorders protesteerden, terwijl een paar op hunne uurwerken gekeken hadden, tegen die opvattingen en betuigden, dat zij met belangstelling de medegedeelde bijzonderheden vernomen hadden en wel begeerig waren om over dat onderwerp meer te vernemen, vooral nu het nog vroeg was.

„Welnu dan," hernam Nonna Ombrelle-tulipe's vader tot teleurstelling van het lieve kind; „luistert dan: Een ongeschonden „Balanga" heeft eene waarde van 4000—2500 gulden; een dito „Braham" van 2000—1000; een „Halamaoeng" van 1500—800; een „Rantian" van 1000—500. De andere soorten, wier nadere prijsbepaling ik achterwege laat, doen van 600—50 gulden. Komt er een van die potten te breken, dan worden de scherven zooveel mogelijk met een bindmiddel van harst, katjang-olie en kalk aan elkander gehecht; maar dan heeft zulk een pot veel van zijne waarde verloren. Is de koelpot echter te erg bescha-

digd of in te kleine scherven gebroken, zoodat herstel niet mogelijk is, dan blijven die scherven, hoe klein ook, toch eene zekere waarde behouden en worden zeer zorgvuldig bewaard. Stukken van zoo'n gebroken heiligen pot, ter grootte van eene hand, worden soms voor 25 gulden van de hand gedaan.

„Dat zulke buitensporige prijzen tot namaak verlokt hebben, ligt voor de hand. Het is mij bekend, dat Chineezen dat meermalen beproefd hebben, ja de Chinees Ong Sing Kok van Bandjermasin is met een paar potten naar China gereisd om ze daar tot in hunne kleinste bijzonderheden te laten nabootsen. Maar, hoe kunstig de namaak ook geschied is, geen enkele Dajak heeft zich laten bedotten. Ik moet bekennen, dat ik bij de zorgvuldigste waarneming zoo'n nagemaakte pot niet van een echte kon onderscheiden. De eerste de beste Dajak evenwel wijst op het eerste gezicht en zonder zich te vergissen het nagemaakte fabricaat aan.

„Maar, waarom,” zoo vroeg andermaal een der toehoorders, toen de Resident zweeg, hechten de Dajaks zooveel waarde aan die potten?”

„Ja, waarom?” antwoordde de Resident. „In de eerste plaats, omdat die koelvaten van zoo'n verheven oorsprong zijn. Dan in verband met dien oorsprong, schrijven de Dajaks aan die heilige potten allerlei bovennatuurlijke goede eigenschappen toe. Zoo verdrijven zij alle „Pampahileps” en „Antoeëns” (boosaardige spoken), en met dezen alle ziekten. Zij verzekeren hunnen bezitters een goeden oogst en veel gewin bij het drijven van handel. Zij brengen hen bij de jacht en de vischvangst veel geluk aan; maar bovenal bezorgen zij hen de liefde en de toegenegenheid van de schoonste „baweh's” (meisjes).

„Dat het aankopen van zulk een heiligen pot èn om zijne groote waarde èn om de heilrijke gevolgen, die uit

zijn bezit voortvloeien, eene zeer belangrijke zaak is voor eene Dajaksche familie, zullen mijne toehoorders gemakkelijk beseffen. Niet alleen het geheele huisgezin, maar de geheele bloedverwantschap moet bij zulk een handel geraadpleegd worden; want alle familieleden hebben het recht om te onderzoeken of de pot van de soort is waarvoor hij is aangegeven, ook of hij geene verborgen gebreken heeft. Wanneer nu eindelijk na lang onderzoeken, handelen en dingen, soms gedurende maanden lang, de partijen omtrent de som overeengekomen zijn en alzoo tot den koop en verkoop besloten hebben, dan eerst wordt bepaald, waarmede de heilige pot betaald zal worden; want dat mag volstrekt niet met muntstukken geschieden, maar alleen met stofgoud, pandelingen, of ook met andere koelpotten in ruil. Dit laatste geschiedt evenwel zelden, omdat de verkooper meestal door den nood gedrongen wordt zich van zoo'n heilig voorwerp te ontdoen, terwijl pandelingen daarentegen courante artikelen zijn.

„Zoodra de koop gesloten is, wordt de pot door zijn nieuwen eigenaar in huis gebracht, met het bloed van een pas geslacht varken bestreken en gedurende zeven dagen en zeven nachten onder voortdurend zingen en trommelen van „Baliens” en „Basier's” (Priesteressen en Priesters) en onder gedans, geschreeuw en gegil van de aanwezigen, door de bloedverwanten bewaakt. Hierbij wordt onmatig gegeten en gedronken en geschieden gedurende die feestelijkheden ergerlijke ongerechtigheden.

„De nieuwe eigenaar vervaardigt nu zeven poppen van zeer hard hout, bij voorkeur van „Tambalien” (ijzerhout). Deze poppen van verschillende grootte, van 5—1 voet groot heeten „panggaweh” en worden voor het woonhuis van den gelukkigen bezitter van den koelpot geplant en blijven daar gedurende zeven maanden, om aan de voorbij-

gangers bekend te stellen, dat de bewoner zoo'n heiligen pot gekocht heeft. Dus niets anders dan een ijdelheids vertoon.

„Langen tijd heb ik gedurende mijn verblijf in de Zuid-en Ooster-Afdeeling van Borneo tegen het bezit van die heilige potten geijverd. Ik had toch voorbeelden onder de oogen, dat hunne eigenaars soms eene betrekkelijk geringe som, voor hunnen handel benoodigd, tegen verbazend groote renten leenden, terwijl er eene soms wel voor f10,000 nutteloos, ja met heel veel gevaar van breken, in een hoek hunner woningen stond. Ik heb zelfs een voorbeeld gezien, dat een man, vader van een groot huisgezin, liever zijne vrijheid en die van zijne vrouw en kinderen verpandde, en voor eene luttele som van f650 pandeling werd, dan eene „Balanga”, welke hij bezat van de hand te doen en waarvoor hem zijn schuldeischer in mijne tegenwoordigheid f3500 aanbood. Bij zooveel onverstand baatte mijn ijveren niets. Toen ik den betrokkenen trachtte aan het verstand te brengen, dat hem het bezit van die „Balanga” toch geen geluk had aangebracht, kreeg ik eenvoudig tot antwoord: „Och! dat begrijpt een blanke zoo niet; dat geluk zal wel later komen.”

„En hiermede meen ik aan de weetgierigheid mijner toehoorders voldaan te hebben,” zoo meende de Resident te kunnen eindigen.

„Andermaal vergeving, Resident,” klonk de stem van straks.

Nonna Ombrelle-tulipe maakte een gebaar van ongeduld. Ware het helder geweest onder de zonnetent, dan voorzeker zou zij een paar bekoorlijk pruilende lipjes vertoond hebben, nu ging het gezicht daarvan in het halfduister verloren. Jammer genoeg.

„En, wat wenscht gij nog te weten?” vroeg de Resident.

„Ziet u,” hernam de weetgierige, „gij hebt ons verhaald dat bijvoorbeeld eene ongeschonden „Balanga” van 4000 tot 2500 gulden waarde heeft, en zooeven gewaagdet gij nog van zoo'n koelpot 3500 gulden. Er moet toch onderscheid tusschen die „tampajang's” van dezelfde soort bestaan. Zoudt gij dat onderscheid nog willen toelichten?”

„Ik heb al reeds medegedeeld,” antwoordde de Resident, „dat ik moeite heb gehad, om althans de voornaamste soorten van die heilige potten van elkander te kunnen onderscheiden. Nog meer moeite had ik om te weten te komen, waarom voor de eene „Balanga” — om bij die soort te blijven — 4000 gulden en voor eene andere, even ongeschonden, slechts 2500 betaald werd. Langen tijd waren mijne ijverige nasporingen vruchteloos, totdat een oud eerwaardig Dajaksch hoofd, deswege ondervraagd, mij eindelijk na lange aarzeling het navolgende mededeelde: Toen Kadjanka aan Pangerang Radja Pahit het pottebakkers-ambacht leerde, sloeg hij mede de hand aan de kleibrij. Ook bleef hij, met het oog op zijn huwelijk met de schoone Rawoema, voortarbeiten, toen hij den erfprins van het Rijk Modjo-pahit op de hoogte van het vak gebracht had. Deze, bij het uitzicht om zijne erfstaten spoedig te herwinnen, stak flink de handen uit de mouw en liet vrouw en kinderen dapper medewerken. Hoewel het kneden van klei, al was het ook zonneklei, geen arbeid was voor de fraai gevormde en teere vingertjes van Poetri Bahalap Haliai en van Rawoema, zoo kweten die twee zich toch ijverig van hare taak. Nu zijn de potten, door Kadjanka vervaardigd, veel kostbaarder dan die door Pangerang Radja Pahit en zijne gade gemaakt werden. Maar de potten, door de lieve vingertjes van Rawoema, de latere gade van Kadjanka, gekneed, zijn het kostbaarst. Nu zal menig uwer mij vragen, waaraan dat te bespeuren is, door wie der

verheven fabrikanten zoo'n pot vervaardigd is. Ja, het was voor Damboeng Bariemba, het door mij geraadpleegde oude Dajaksche hoofd, de moeilijkste taak om mij dat aan het verstand te brengen. Hij wees mij plekken aan op den buik van sommige dier koelpotten en verklaarde daaruit dat deze door Kadjanka, gene door Radja Pahit, een andere door de schoone Rawoema vervaardigd was. Hoe ik evenwel ook al keek en tuurde, ik zag in het begin zelfs niets van eene plek. Ja, bij betasting voelde ik eene lichte oneffenheid onder mijn vinger. Bij meer ingespannen beschouwing begon eindelijk ook mijn oog eenige rimpeltjes te ontdekken ter aangeduide plaats op de oppervlakte van den pot. Toen ik evenwel mijne loupe bezigde, om die oneffenheid te onderzoeken, bespeurde ik tot mijne verbazing figuren, welke vrij nauwkeurig de spiraalvormige windingen der gevoelstepeltjes aan de vinger- en duimtoppen eener menschenhand vertoonden. Er was zich niet te vergissen, daar waren afdrukken van die vingertoppen in de plastische klei waar te nemen, die na verharding van het materiaal daarin achtergebleven waren. Ja, nog sterker, ik ontdekte dat op den eenen koelpot de teere lijnen dier spiralen veel fijner gevormd voorkwamen dan op den anderen; waaruit de Dajaks de natuurlijke gevolgtrekking maakten, dat die fijngevormde afdrukken van eene vrouwenhand afkomstig waren, en zelfs er toe kwamen onderscheid te vinden tusschen de afdruksels van de vingers van Poetri Bahalap Haliai en van hare dochter Rawoema, deze laatste tijdens den fabriekarbeid nog jong meisje.

„Het merkwaardigste omtrent die vingertoppen-sage is, dat zij niet zoo geheel uit de lucht gegrepen is; want Johann Evangeliista Purkinje, een Boheemsch beroemd anatoom, heeft in het begin dezer eeuw in zijne „Beobachtungen und Versuche zur Physiologie der Sinne“, die

spiraallijnen der vingertoppen uitvoerig behandeld en uit de afdrukken daarvan het verschil niet alleen der geslachten maar ook der menschenrassen getracht te constateeren.

„Een ander geleerde, Fault genaamd, grondde in 1880 op de vergelijkende uitkomsten der nasporingen, omtrent de vingerafdrukken van menschen en apen, degelijke beslissingen aangaande de verwantschap der menschenrassen, die afgeleid kunnen worden uit de vingerafdrukken op sommige praehistorische pottebakkers-waren voorkomende.

„Et me voilà au bout de mon latin. Nu „betoel soedah““ (voor goed uit), sprak de Resident.

Allen stonden bij die woorden op; Nonna Ombrelle-tulipe het allereerst.

„Betoel soedaaaah!“ geeuwde zij als het ware onbedwingbaar met zoo koddig geplooid mondje, dat alle aanwezigen het uitschaterden.

„En, dat alles,“ pruttelde zij achterna, „om mij de zorg te herinneren, die ik gehad heb voor het inpakken van zoo'n leelijken dikbuikigen „tampajang“, die wij bij slot van rekening toch nog in het pakhuis van Lange & Co. te Batavia hebben moeten achterlaten.... Maar,.... wat weerkaatst daar toch zoo lichtgevend tegen den buitenwand der sloepen, die in de davids buiten 'boord hangen? Kadjanka is al lang naar bed en toch is het, alsof hij zijne stralen van onder uit de diepte naar boven laat gluren. Wat is dat toch?“

Allen wendden den blik derwaarts.

„Ja, dat moeten de dames en heeren eens zien,“ sprak een der stuurlieden, die naar het achterschip trad om de patentlog te raadplegen. „Ik vaar al twaalf jaren, maar nimmer heb ik het mooier gezien.“

„Maar, wat dan, stuur?“ vroegen eenigen der passagiers.

„Kijken, kijken!” was het eenige antwoord van den stuurman, terwijl hij met de hand buiten het scheepsboord wees.

Velen der reizigers waren reeds op de reeling toegetreden.

„O, hoe verrukkelijk mooi! O, dat's prachtig!”

Zoo lieten zich terstond verscheidene stemmen en van alle kanten vernemen.

En inderdaad, het schouwspel dat zich daar buiten rondom het schip ontwikkelde, kon, ja moest verrukkelijk genoemd worden. Het luchtruim was bewolkt genoeg om ieder stergefonkel te beletten; zoodat de duisternis, die zich in de verte over den Indischen Oceaan uitbreidde, zwart, van dat fluweelzwart te noemen was.

In de meer onmiddellijke nabijheid van de boot was het evenwel geheel anders gesteld. De scherpe boeg van de *Prins Willem der Nederlanden*, onverpoosd met een twaalfnijlsvaart het water klievende, deed voor zich uit een machtige golf van vuur opsteigeren, die zich in tweeën deelende, langs de beide flanken van het schip in twee kolossale wrongen vervloot, en zich voor het oog voordeed als geheel uit gesmolten zilver te bestaan. Tientallen voeten hoog verhieven onophoudelijk zich en golf en wrongen als vloeibare zilvermassa's, bogen scherp in hoogst bevallige maar toch machtige krullen, bekroonden hunne nokken met eene oogverblindende witschitterende gekartelde filigraan-franje, stortten ter weerszijden van de boot voorover, braken en overdekten, terwijl het witschitterende spel voor en naast den voorsteven onafgebroken herhaald werd, de zee met een glinsterend blank zilver-schuim, waarop het sierlijke vaartuig, welks wanden helder wit door de weerkaatsing verlicht werden, etherisch scheen te zweven. Middelerwijl scheidden zich speelsche golfjes als strookjes zilverband van die wanden af,

vormden waaiersgewijs onafgebroken bundels schitterende stralen ter weerszijden, die elkander bekwamen, in elkaar kruidden, ineenliepen, voortijlden, om op eenigen afstand met hare zoo rein glinsterende lemmetten en schuimkopjes het intense der zwartfluweelachtige duisternis der zee en der lucht te gaan afdoezelen.

Wel duurde dat schouwspel voor den boeg en langs de flanken van het schip onafgebroken voort, evenwel niet altijd met gestadige intensiteit. De onmetelijke oppervlakte van den Indischen Oceaan werd toch onder den invloed van een zwak doorstaanden westenwind door eene zachte maar breedkoppige deining uit die streek bewogen. Boorde nu de voorsteven van de *Prins Willem* in zoo'n tegemoet ijende deiningbaar, dan waren de opsteigerende boegwongen veel hooger, veel woester, meer onstuimig dan wanneer het vaartuig de minder scherpe baarhelling afgleed. De daarop volgende verschijnselen ter weerszijden van den bodem waren daarmede natuurlijk in innige overeenstemming. Maar, hoe de werking zich ook vertoonde: nu eens wild, woest, scherp en opzweepend, dan weer meer bedaard, liefelijker en als het ware eenigermate afgestompt, het schouwspel, dat zich gedurende die oogenblikken voor de oogen der passagiers der mailboot vertoonde, was grootsch, schoon, verheven en verrukkelijk.

Evenwel het fraaiste tooneel was op het achterschip waar te nemen. Daar toch liepen niet alleen de reeds zoo helschitterende wielingen langs de beide zijden van het vaartuig te zamen; maar daar plompten en sloegen de machtige schroefbladen van den propellor met onweerstaanbaar geweld de zee tot eene schuimmassa, die met haren uitstralenden witten glans van gesmolten metaal, dooreen dwarrelde, dikke wrongen en spiralen of diepe rondijlende kolken, allen van het zuiverste

zilver met scherp lichtende randen, vormde, waardoorheen soms verblindende schichten schoten, als bliksemstralen van een zeer intens licht. Soms verscheen in zoo'n draaiende kolk of spiraal een bij uitstek schitterend lichtpunt als een diamant onder een zonnestraal, dat zich uitbreidde soms ter grootte van een menschenhoofd, zich al sneller en sneller wentelde, om eindelijk in het wielende kielzog uit elkander te spatten, terwijl dan zilverslangen door de lichtende massa schoten en zich daarin oplostten.

Soms bewogen zich bliksemsnel vurige gedaanten door die massa, veel van monsters hebbende, die noch door pen, noch door woord, noch door teekenstift onder eenigen vorm te brengen waren.

Bij wijlen kwam ook een terugjellende baar tegen het achterschip met kracht aanbonsen, deed het roer op zijne steunsels schokken, wrikken; maar overdekte het alles als met een laken van ongemeen fraai matzilver, dat een ondeelbaar oogenblik daarna door de titanslagen der schroefbladen aan flarden verscheurd was; waarna het spel der zilver-opborrelingen, spiralen, wrongen en kolken onverpoosd hervat werd en het tot stof geslagen water als fonkelend diamantgruis nederviel.

En, daar verder, verder af van den achtersteeven vloot het kielzog al klotsend, al ziedend, al krullend, al schuimend, en trok eene zacht liefelijk stralende strook, die, ter weerszijden scherp begrensd werd door het donkere water van den Oceaan. Het licht van die strook verflauwde in de verte allengskens, doezelde zachtkens, als wilde het zich in het zwart der duisternis oplossen; maar bleef toch tot op grooten afstand waarneembaar, om als het ware den weg af te bakenen, dien het schip afgelegd had.

Iedereen aan boord, zoowel de bemanning als de passa-

giers, lag allerwege over de verschansing gebogen, om dat zoo prachtige natuurverschijnsel in zijne bijzonderheden gade te slaan en te bewonderen. Ieder gevoelde de grootste behoefte dat verheven schouwspel zwijgend en voor zich zelve te genieten, en zou zich waarlijk teleurgesteld, ja onaangenaam aangedaan gevoeld hebben, wanneer iemand het netwaas van verheven gevoelens, hetwelk allen omvangen hield, ook maar door een enkelen volzin, door een enkel woord verscheurd hadde. Het was dan ook doodstil op dat dek, eene stilte, die slechts door het regelmatig gebruik van het water en door het machtig geplomp der schroefbladen daar buiten boord onderbroken werd. Die geluiden met haren rythmus verleenden aan die stilte eene eigendommelijke bekoorlijkheid, die haar tot een onuitwischaar oogenblik in het leven maakte en er toe medewerkten om het schouwspel, dat allen daar voor oogen hadden, tot een der verhevenste, dat door menschelijke zintuigen waar te nemen is, te stempelen.

Dat duurde zoo een tijd. Hoe lang? Niemand zou zich daarvan rekenschap hebben kunnen geven. Maar, aan alles komt een einde, zoo ook hier. In het donkere water der zee, buiten den lichtkring, waarin het stoomschip zich voortbewoog, begonnen zich ook lichtjes als zilveren vonken te vertoonen. Het waren eigenlijk geen vonken, maar onzichtbare kleine voorwerpen als 'speldenknoppen of kleine erwten, die met een hoorbaar getik in het water vielen, maar bij aanraking van de oppervlakte veerkrachtig als een zilveren kogeltje opwipten, andermaal neervielen, waarbij lichtend kringetjes met ettelijke diamantsprankels gevormd werden. Eerst vielen een, twee, drie vonken, daar vielen er meer en nog meer; en weldra in zoo'n groot aantal en zoo dicht bij elkander, dat de geheele Oceaan tot aan den gezichteinder aan eene vuurzee gelijk was. Tegelijkertijd liet zich een sterk roffelend

geluid op de steeds uitgespannen zonnentent der boot vernemen.

„Wat is dat toch?” riep een der passagiers.

„Het is beangstigend. Wat gebeurt er toch?” vroeg eene damesstem.

„Niets bijzonders,” antwoordde de scheepsgezagvoerder. „Het regent eenvoudig; maar met wat dikke droppels.”

En, zoo was het. Eene flinke intertropische regenbui was ingetreden en leverde thans het slotboeket van het fraaie vuurwerk, dat men genoten had. Dat slotboeket duurde eenige minuten, toen plotseling de regenbui ophield. Maar, met haar was ook het fraaie schouwspel verdwenen en stevende de *Prins Willem der Nederlanden* in het nu donkere water ijverig voort. Slechts achteruit in het kielzog werden nog eenige lichtende punten ontwaard, die evenwel in de wielingen, door de schroefbladen veroorzaakt, ook spoedig verdwenen.

„*Les cieux instruisent la terre*

„*A révérer leur Auteur*” mompelde een der opgetogen passagiers.

„Wat was dat toch verheven schoon!” spraken de anderen.

„En, eene zeer gewenschte afwisseling voor mijne pottenbakkers-verhandeling,” meende de Resident met een glimlach.

„Eene verhandeling, die ons toch zeer geboeid heeft, Resident.”

„Mijne Jeanne evenwel niet.”

„Nu ja,” sprak Nonna Ombrelle-tulipe, „omdat ik haar kende; maar, kapitein ik wilde u”

Een der stuurlieden naderde om zijn gezagvoerder iets te zeggen.

„Pardon, lief kind Wat is er stuurman?”

Deze fluisterde een paar woorden.

„Het klokje van gehoorzaamheid!” sprak de scheepsbevelhebber met luide stem tot de passagiers.

„Ja, maar nog eerst mijne vragen,” sprak Nonna Ombrelle-tulipe.

„Ik ben geheel gehoor, lieve jonge dame,” antwoordde de zeeman.

„Hebt gij zoo'n schouwspel meer bijgewoond?”

„Zeer dikwijls,” hernam de gezagvoerder, „maar nooit heeft dat natuurverschijnsel zich zoo prachtig, zoo schitterend intens voor mijn oog ontwikkeld als heden avond.”

„Hoe heet dat natuurverschijnsel, wat ons zoo'n aangename afwisseling van de pottenbakkers-geschiedenis verschaft heeft, en hoe ontstaat het?” vroeg het weetgierige jonge ding.

„Het heet: „het lichten der zee,”” antwoordde de kapitein. „Hoe het ontstaat? Uit duizenden en duizenden millioenen van milliarden van millioenen van onzichtbare kleine lichtgevende beestjes, die de geleerden *Noctiluca miliaris* noemen en die bij sommige toestanden van het zeewater door wrijving in blakerenden toestand geraken.”

„Ik heb dus over beestjes gevaren,” riep het lieve kind uit. „O, ik zal er van droomen!”

„Gelukkige beestjes!” zuchtte eene stem onder de zonnentent.

„Daartoe zijn zij te klein,” zei de gezagvoerder.

„Waartoe zijn zij te klein?” vroeg de lieve Nonna; terwijl haar oog, als dat van een echte Eva's dochter het donker trachtte te doorboren, om den slaker van dien zucht op te sporen.

„Om van te droomen,” antwoordde de kapitein met een gullen lach.

En, zich tot het gezelschap wendende:

„Nu, goeden nacht, dames en heeren,” sprak hij.
Tegelijkertijd liet de scheepsklok zes glazen weerklinken.

Een oogenblik later was het dek der mailboot ledig.
Allen waren naar kooi.

VI.

„TJAMPARADOEK” (MISCELLANEOUS).

De *Prins Willem der Nederlanden* bevond zich den volgenden Donderdag bij het middagbestek op 51° 14' 18" oosterlengte en 13° 20' 06" noorderbreedte en was in den vroegen ochtend het eiland Socatora voorbij gestevend. Het schip stoomde thans in de Golf van Aden, terwijl het noordwestwaarts voorlegde naar de kust van Hadramaut, dat beruchte gedeelte van het Arabische schiereiland. Op zekeren afstand daarvan gekomen, werd evenwijdig aan die kust voortgestoomd.

Waren de kusten van Java en Sumatra, de laatsten die men zag, alvorens zich slechts door lucht en water omgeven te zien, overschoon te noemen geweest, overdekt als zij waren tot op de hoogste bergen met haar weelderig groen plantenklee; hier op de Arabische kust was niets anders dan droog geel zand en dorre rotsen te bespeuren.

Zij, die zich vroegtijdig naar het dek gespoed hadden, en een blik op het eiland Socatora, tegenover kaap Gardafui, bij de Afrikaansche kust gelegen, hadden kunnen werpen, hadden ook daar niets anders dan een onmete-

lijken zandhoop ontwaard, die, wel is waar, evenals onze duinenreeks langs de Noordzeekust, gekarteld en grillig van vorm, maar hooger van bovenrand, echter zonder een enkel sprietje groen, te zien had gegeven.

De westenwind, die zooveel verfrissching bij den oversteek van den Indischen Oceaan bezorgd had, was reeds bij het naderen der Afrikaansche kust geheel gaan liggen. Het was dan ook uitermate warm onder die kust van Hadramaut, in weerwil van, of juist omdat de wind naar het zuiden was getrokken en dus over de zee streek. Maar die bries — meer was het niet — scheerde over de Afrikaansche Somali-vlakte en kon derhalve geene koelte aanbrengen in dien ketel, die de Golf van Aden genoemd wordt.

Alle opvarenden van onze mailboot waren dan ook blij, toen de dagvorstin achter het schip als een grooten gloeienden vuurbol in zee verdween. Al was ook voorshands op geene aanmerkelijke afkoeling te rekenen, toch zou de warmtegraad nu niet meer toenemen en langzamerhand eenige tempering ondergaan. Althans zoo hoopte een ieder.

Het diner was zeer spoedig afgelopen; er werd weinig eer aan de verdiensten van den kok bewezen. Het was waarlijk te warm om te eten. In alle haast werd aan de eerste behoefte van het stoffelijk lichaam voldaan, om daarna met haastige spoed de enge wanden van het snikheete salon te ontvlieden, waarin in weerwil van de in beweging gestelde „punka's", de thermometer 96° Fahrenheit aantoonde.

Op het dek vonden de passagiers het zelfs te warm om te „platvoeten". De dames waren dan ook den heeren innig dankbaar, toen deze laatsten zich beijverden den gezelligen kring, door het schikken van stoelen en banken, te vormen, die den spreker van heden avond zou omgeven.

Toen allen plaats genomen hadden, ontplooiden de dames hare waaiers, die zij zoo bevallig weten te hanteeren. Nonna Ombrelle-tulipe had eene Chineesche „kipas" (waaier) van ongemeene afmetingen in de hand. Die „kipas" dreigde bij de levendige bewegingen van het lieve kind niet alleen in aanraking te komen met de kapsels harer buurvrouwen, die toch al — de kapsels wel te verstaan — bij de heerschende vochtige warmte niet volmaakt in hare krullende lokken in bedwang te houden waren; maar ook met de „kabaja's", waarin de schoonen zich na het diner gekleed hadden en die slechts luchtigjes de vormen bedekten, ter welker bescherming zij geroepen waren te dienen.

„Kom hier achter mij zitten, Jeanne," sprak haar vader, die in weerwil van het heerschende halfdonker het gevaar overzien had, „dan hindert gij het minst, en kunt ge mij met dien formidabelen „kipas" van tijd tot tijd wat lucht toewaaïen, wat ik heden avond wel noodig zal hebben."

En inderdaad, de niet meer jeugdige man zou zoo'n verzorging wel noodig hebben. Hij trad toch op als spreker en, nog voor dat hij begonnen was, parelden hem de zweetdruppels op het voorhoofd en hield hij zijn zakdoek in de hand om hem naar omstandigheden te kunnen gebruiken.

Nonna Ombrelle-tulipe voldeed aan den gegeven wenk en beijverde zich, zonder daarbij gevaar te loopen, om lokken te verwarren of „kabaja's" te verschuiven, niet alleen haar persoontje, maar ook haren vader een stroom van versehe lucht toe te wuiven.

„Gelukkige vader!" zuchtte alweer eene stem.

Een paar schoone oogen poogden het halfdonker in de richting vanwaar die zucht kwam, te doorboren; maar... of het vergeefs was? Vrouwenblikken zien scherp.

„Het is vele jaren geleden,” zoo begon de spreker, „toen ik door . . .”

„Met uw verlot, Resident,” viel een der toehoorders in, „hoe luidt de titel van uwe voordracht?”

„De titel? . . . laat die „tjamparadoek” heeten.”

„Die behoort bij de rijsttafel,” sprak Nonna Ombrellatulipe met een schaterlach.

„Ik bedoel geen „atjar tjamparadoek” (gemengd zuur), maar „tjamparadoek” in de beteekenis van gemengd, miscellaneous, Jeanne . . .”

„Opperbst, pa.”

„Het is vele jaren geleden,” hervatte de spreker, „toen ik door den Resident der Zuid- en Ooster-Afdeeling van Borneo uitgezonden werd om, ingevolge de bevelen van het hoofdbestuur te Batavia, te onderzoeken, wat er te verwachten was in dat uitgestrekte gewest van het uitzaaien van „Anil” (indigo zaad) op de aangeslibde gronden, door de talrijke rivieren en stroomen geformeerd. Velen uwer is het bekend, dat op Java de voortteling der „Nila” of ook „Kajoetaroen” genoemd (indigo), meestal door middel van stekken geschiedt.

„De oorlog, die het rijk van Bandjermasin van 1859 tot 1864 geteisterd had, kon nauwelijks geëindigd heeten, of de Regeering van Nederlandsch-Indië was er ernstig op bedacht om nieuwe bronnen van inkomsten op te sporen of te openen. Zoo werden in de Dajaklanden opiumkitten geopend, hoewel de Dajaks geen opiumverbruikers waren; zoodat door de Chineesche pachters onder bescherming der Nederlandsche vlag, alle kunstmiddelen, waaronder van de meest onzedelijke strekking, werden aangewend om het gebruik en misbruik van het vergift onder die oorspronkelijke bevolking ingang te doen vinden. Zoo eene afzichtelijke strekking had nu de poging tot het invoeren van de indigo-cultuur wel niet, en werd ik als controleur

uitgezonden met opdracht het door mij medegedeelde onderzoek in te stellen; terwijl men te Batavia toch hoopte, in mijn arbeid de aanleiding te zullen ontdekken tot de invoering van eene dwangcultuur, die men op Java afgeschafte had, omdat zij daar voor de bevolking al te drukkend bevonden was, maar wellicht daarom op Borneo wenschte toetepassen.

„Welke mijne nasporingen geweest zijn, wensch ik geheel buiten bespreking te laten; en omtrent hare einduitkomsten valt alleen te vermelden, dat zij nul gebleven zijn. Borneo's bevolking gaf te zijner tijd genoegzaam duidelijk te kennen, dat zij eene toekomst als die der Javanen niet wenschte tegemoet te treden en zij zich niet door mooie voorspiegelingen omtrent in te voeren cultuurgewassen liet om den tuin leiden.

„Mijne reizen, uitgaande van de hoofdplaats Bandjermasin, zijn destijds velen geweest. Zooveel mogelijk stelde de Resident een rivier-stoomvaartuigje ter mijner beschikking; maar verreweg het grootste gedeelte dier tochten moest per prauw afgelegd worden. Dit laatste deerde mij niet, eensdeels omdat een stoomvaartuig, hoe klein ook, b.v. als de *Zealous*, het kleinste dat in de Afdeeling aanwezig was, mij niet kon brengen, waar ik belang had mijne onderzoekingen in te stellen; anderdeels omdat ik, met een stoombootje reizende, onmogelijk mijne aantekeningen op ethnografisch en ook op ander gebied zoo kon vervolledigen, als wel wenschelijk was. Kwam ik toch met zoo'n vaartuig bij eene „kampong” aan, dan hadden de bewoners reeds uren te voren de rookpluim boven de oppervlakte der breede rivieren en stroomen ontwaard, zelfs nog voordat het scheepje zelf voor hunne uitmuntende en geoeffende wildemansoogen zichtbaar kon zijn. Bij mijn aan wal stappen waren dan allen, mannen, vrouwen en kinderen, in hunne zindelijkste en meest veelkleurige kleëren gestoken en waren als eene golvende

groep leegloopers op de been. Ik werd dan plechtig ontvangen door den „pembekel” (kamponghoofd) omgeven door het dorpsbestuur. De kampongwegen waren allen netjes aangeveegd, hier en daar wapperde een Nederlandsche vlag, zelfs werd er een enkele witte vlag ontwaard, als overblijfsel van den oorlogstijd, toen men bij de nadering van blanken, door het uitsteken van zoo'n witten lap, te kennen wilde geven, dat men vredelievend was, hoewel dit niet altijd goed gemeend werd en toen oppassen en waakzaam zijn zeer aanbevelenswaardig was en bleef. Reisde ik evenwel per prauw, dan niets van dat alles. Ik stond dan eensklaps voor hen; ik overviel dan als 't ware de bevolking in hare volle bedrijvigheid, maar ook in hare gewoonten van luiheid en verregaande onzindelijkheid. Er kon dan geen comédie voor mij gespeeld worden, en dan verkregen mijne ethnografische aantekeningen eerst hare volle waarde; omdat zij getoetst waren aan de onwraakbare werkelijkheid.

„Guluit bekend, ik reisde dan ook veel liever per prauw dan per boot, hoewel ook hierbij als bij alle omstandigheden des levens de medaille twee zijden had, eene gunstige en eene ongunstige, zooals gij wel bespeuren zult. Ik deed daarvan al dadelijk de ondervinding op bij mijn eersten tocht ter kust, toen ik uitgezonden werd om het gemelde onderzoek over het eiland Bekoempay uit te strekken. Genoemd eiland wordt gevormd door den Doeson, dien machtigsten der stroomen niet alleen van de Zuid- en Ooster-Afdeeling, maar zelfs van geheel Borneo. Bekoempay is een der meest regelmatig gevormde delta-eilanden, die in de aardrijkskunde aangetoond kunnen worden. De Doeson toch splitst zich op een aanmerkelijken afstand van de Java-zee bij Moeara Poelau in twee takken, waarvan de oostelijke den naam van Barito voert, de westelijke dien van Kleine Dajak-rivier. Beide takken zijn machtige stroo-

men, waarvan de eerstgenoemde nagenoeg zuidwaarts vliedt, en de andere bijna eene zuidwestelijke richting aanneemt. De basis van die Δ wordt gevormd door de Java-zee. Het geheele eiland, dat vrij groot is, bestaat natuurlijk uit aangeslibde gronden en was dus als het ware aangewezen voor het bepaalde onderzoek.

„Het eerste gedeelte van mijn tocht werd met het stoomscheepje *Tjinrana* volbracht. Ik wenschte toch een eersten indruk te ontvangen door het beschouwen van Poeloe Bekoempay van uit zee. Dat was meer de wensch van een idealist dan van een grondonderzoeker; welnu ik heb alle redenen van tevredenheid gehad, aan dien wensch gehoor gegeven te hebben. De opmerkelijke reiziger toch, die Borneo — of Kalimantan, zooals de inlandsche bevolking haar eiland noemt — van de zuidzijde nadert, verkrijgt een gevoel alsof hem een bosch van nooit gedachte afmetingen tegemoet ijlt. Al dadelijk moet hem opvallen, welk verschil in grootsheid en pracht de plantenwereld hier oplevert met die bijvoorbeeld, welke Java overdekt . . .”

„„Ho, ho!” riepen verscheiden stemmen tegelijk.

„Neen, waarde toehoorders,” vervolgde de spreker, „ik wensch niets te zeggen, wat afbreuk zou kunnen doen aan de heerlijkheid van het plantenrijk op laatst door mij genoemd eiland. Ik heb te veel genoten bij het aanschouwen van de verheven tafereelen, die ik, evenals de meesten uwer, op ons gezegend Java onder de oogen kreeg, om mij aan dergelijke ondankbaarheid schuldig te maken. Voorzeker is Java's plantentooi overschoon te noemen! Maar, vergelijking is geoorloofd, nietwaar? Staat dus toe, dat ik als mijne meening verkondig, dat op Java de schendende hand der menschen te zeer in de heiligheden der natuur heeft gewoed. De ruim twintig miljoen inwoners, die Java bevolken, hebben te zeer huis

gehouden in den plantenrijkdom, die het eiland nog overdekt en zijn daarbij niet weinig aangezet en geholpen geworden, door de blanke menschen, uit het westen gekomen, die met hunne hebzucht naar het oosten trokken en zich beijverden de schendende hand aan de oorspronkelijke wouden te leggen om ze op te ruimen, ten einde koffie-, peper- en kina-tuinen aan te leggen, suiker-, tabaks-, indigo- en andere fabrieken en plantages te kunnen daarstellen.

„Op Borneo is van zoo iets nog zeer weinig te bespeuren. De nog luttel aanwezige bevolking, — zij wordt geraamd op slechts zeer weinig millioenen over eene uitgestrektheid van ongeveer vijfmaal de oppervlakte van Java, — die nog luttel aanwezige bevolking, zeg ik, heeft de wonderen der schepping nog grootendeels gespaard; en ter nauwernood ontwaart de reiziger, die op de groot-sche stroomen voorbijstoomt, hier en daar eene opening in den loofwand van het maagdelijke bosch, waar de oermenschen een vakje, een strookje langs den waterkant van het woud opgeruimd hebben, om hunne „ladangs” (akkers) aan te leggen, waarop zij hunne rijst en „kaladie” (knolgewas, *Caladium esculentum*) verbouwen. Wanneer de bodem van die „ladang's”, na een twee of drietal jaren bebouwd te zijn geweest, zijne taak, hem door den mensch opgelegd, volbracht heeft en weer aan zich zelve overgelaten wordt, dan herneemt de weelderige natuur hare rechten; en een tiental jaren zijn voldoende om de toegebrachte wond aan het oorspronkelijke woud te heelen, en kan dan het bespiedend oog schier niet meer ontwaren, dat daar eenmaal de „blajoeng” (bijl, hakmes) gewoed heeft. De boomen zijn zoo niet in dikte althans in hoogte en loofrijkheid aan de anderen gelijk geworden. Ook het kreupelhout en de slingerewassen hebben dan hunne volle heerschappij over den bodem hernomen.

„Hoe meer de *Tjinrana* onder de kust hield, des te meer was ik in de gelegenheid op te merken, hoe verheven, hoe grootsch, hoe indrukwekkend en hoe machtig de natuur zich voor mijne blikken vertoonde.

„Eene bijzonderheid ontsnapte mijne opmerkzaamheid niet, namelijk deze: De vele rivieren en stroomen, die op de zuidkust van Borneo in de Java-zee uitmonden, voeren verbazend veel klei af, die, in zee aangekomen, langzaam bezinkt, maar tengevolge van den golfslag, door den periodieken zeewind veroorzaakt, naar den wal gezweept wordt en daar aanleiding geeft tot gelijkmatige maar onafgebroken landaanwinning. De omvang daarvan jaarlijks is zoo aanzienlijk, dat zij voor het oog merkbaar is. Dit is vooral te ontwaren, door de opvolgende ontwikkeling der Tjemara's (Casuarinen), die gij voorzeker allen kent en waarmede geheele strooken van die zuidkust overdekt zijn. Volgens den groei van die schoone boomen, die in vorm en sierlijkheid zooveel overeenkomst met de ceders hebben, is de jaarlijksche aanslibbing der kust bijna met alle zekerheid te constateeren. Onmiddellijk bij de zee-waterlijn ontwaart het oog pas ontkiemde Tjemara-katjes; vlak daarachter spruitjes van een halven vinger lang, daarachter iets grootere boompjes; en zoo verrijst het schuine vlak, door de Tjemara-toppen gevormd, als een fluweelen kleed van eene uiterst teere lichtgroene tint, dat onder een hoek van 15° tot eene hoogte van 30 tot 40 meters boven het grondvlak uitgespannen zou zijn, alwaar het in de verte wegdoezelt in het algemeen groen van het hooge woud.

„Zoo ook doet de Nipah (*Nipah fruticans*), evenwel niet zoo kenschetsend voor den blik. Ook van deze plant bestaan mijlen lange strooken langs de Java-zee, die zeer meewerken tot landaanwinning. Gij, die de Nipah slechts op Java gezien hebt, kunt u moeielijk eene voorstelling maken

van de ontwikkeling, welke die stamlooze palmsoort in de strandmoerassen van Borneo erlangt. Gij zijt voorzeker bekend met het groote nut, hetwelk door de inlandsche bevolking van die plant getrokken wordt. Van de weelderig groeiende bladeren maken zij toch voor den regen ondoordringbare dakbedekkingen en omwandingen voor hare woningen, en hoofddeksels om zich tegen de zonnestralen te beschutten, enz. Uit de bloemkolven vervaardigen zij een soort van goed smakende toddy; en de rijpe vruchten, die in dichte trossen groeien en in voorkomen veel overeenkomst hebben met die van den „Sagoeweer”-boom (palmsoort) zijn voor haar eene gewilde lekkernij. Maar wat verschil in ontwikkeling vertoont de Nipah van Borneo met die van Java. Bereiken hare bladerenstengels op laatstgenoemd eiland eene hoogte van zes meters; op Borneo bereiken zij het dubbele en soms meer. Zijn de gevinde bladeren aan die stengels op Java hoogstens twee meter lang en vier vingers breed; op Borneo hebben zij eene lengte van minstens vier meters bij eene breedte van bijna twee handen.”

De spreker pausede hier een oogenblik, om zich het voorhoofd af te vegen; terwijl zijne dochter haren „kipas” ijverig in beweging bracht. Daarna vervolgde hij:

„Het was ongeveer middag, toen ik met de *Tjinrana* de monding der Soengei Lopak binnendrong. Ik verliet toen het stoomschip, dat verder in last had het vaarwater in zee tusschen de mondingen van de Barito en de Kwala Dajak rivieren op te nemen en stevende per prauw de genoemde soengei op. Mijn plan was om op een zeker punt in dat riviertje te ontschepen en mij een weg te banen noord-ten-westen op door het oorspronkelijke woud heen totdat ik een kanaal zou ontmoeten, hetwelk in 1862 op voorstel en onder de leiding van den toenmaligen militairen kommandant tevens civiele gezaghebber

te Kwala Kapoeas — een onzer bezettingspunten gedurende en ook na den oorlog — door de Dajaksche bevolking dwars door het delta eiland Bekoempay gegraven werd, ten einde daardoor een verkorte gemeenschapsweg met de hoofdplaats Bandjermasin te verkrijgen.

„Het bedoelde ontschepingspunt in de Soengei Lopak werd spoedig bereikt. De prauw kreeg bevel die soengei weer af te zakken, en, in zee aangekomen, westwaarts te wenden, om de Kleine Dajak rivier op te varen tot in de monding van vorengemeld kanaal, alwaar zij mij inwachten moest.

„Ik trok dadelijk met de weinige helpers, die mij vergezelden om mij bij mijne taak van onderzoek behulpzaam te zijn en een zestal koelies, bevracht met mondbehoeften en verdere benodigdheden, het bosch in.

„Zijn er onder ulieden, die ooit zoo'n maagdelijk bosch in een tropisch moerasland betreden hebben, dan zullen die begrijpen de aandoening, die mij beving, toen ik mij met mijn jeugdig nog zoo ontvankelijk gemoed voor het eerst te midden der wonderen van die plantenwereld verplaatst zag. Voor hen, die zoo'n bosch niet betreden hebben, kan ik slechts pogen eene flauwe schets te ontwerpen van het indrukwekkend tafereel, dat zich daar in dat woud aan mijn blik voordeed.”

De oude heer wischte andermaal zijn voorhoofd af, haalde een paar malen diep adem en vervolgde toen:

„Het was een wereld van boomstammen, die ik rondom mij heen zag, boomstammen kort of hoog, slank of dik, glad en schier gepolijst of met ruwe schors bezet, welke laatste met ellenlange varens en andere woekerplanten als behaard was. Maar, al die stammen waren getooid met eene prachtige kruin van loof van den meest verschillenden vorm, van de meest uiteenlopende nuanceering, soms dof en aan fluweel gelijk, soms helder glinsterend en als

met vernis overdekt. En, tusschen al die stammen, welke als de manschappen eener talrijke legermacht, evenwel niet zoo regelmatig, daar stonden, bogen en kropen en wrongen zich een overgroot aantal slingerplanten, waaronder voornamelijk de passieflora's met hare zoo uiterst teer gevormde en fijn gekleurde bloemen, en de rottan (*Calamus*)¹⁾ met zijne honderden soorten voorkwamen, welke laatsten vooral den bodem met hare doornachtige en in alle bochten gewrongen stengels overdekten, riviertjes, beken, poelen en kreken met haar fijn en fraai gevind loover overbrugden, tegen de hoogste woudreuzen opklommen, de takken en stammen omstrengelden, en het alles ook hoog daarboven door bevallig hangende of doorbuigende festoenen verbond, waartusschen de fraaiste orchideeën hare veelkleurige en vlindervormige bloemboeketten te bewonderen gaven, en zoo dat woud tot een feesttempel van den Schepper stempelden.

„Soms ontwaarde ik bij het voortschrijden hoog in de lucht eene machtige kruin op eene andere machtige kruin, een bosch op een bosch, die niet van elkander te onderscheiden waren, dan door de sterk afgeteekende tint en door den vorm van het gebladerte. Maar, hoe kwam dat eene gevaarte op het andere, hoe kon dat? zult ge vragen. Luistert hoe ik mij dat voorstel.

„Een vogel hoog in de lucht te midden van de weelderige kruin van een woudreus gezeten, liet eene bes, een korreltje ter grootte van eene erwt, dat een gedeelte van zijn ontbijt zou uitmaken, vallen. Hij wilde klapwiekend naar beneden stormen, om dat ontbijt weer op te zoeken, maar ontwaarde gelukkig nog bijtijds eene

¹⁾ De meest voorkomende rottan op Borneo is de *Calamus Rudentum*, de eigenlijke bindrottan, waartoe vele soorten behooren, dan de *Calamus Petraeus* of kabelrottan.

Pythonslang ¹⁾, die ook op ontbijt wachtende, hem met magnetischen blik bespiedde. Onder het slaken van een angstkreet vlood de vogel heen en verbrak zoo tijdig den tooverband, waardoor hij zich reeds tot het ondieer aangetrokken gevoelde. Het korreltje, in overheerlijken humus terecht gekomen, ontkiemde weldra, schoot op en vertoonde weinige weken later een slanken geelwitachtigen stengel met groenen kop, niet ongelijk aan eene overlange zeer dunne asperge. Toen die asperge de hoogte ongeveer van zes voet bereikt had, leunde zij zachtken hare zwakheid tegen de kracht van den stam des booms, waarnaast zij opgeschoten was. Toen zij nog iets hooger gekomen was, zond zij, evenwel zonder nog tot bladvorming over te gaan, een paar luchtwortels uit, wit en fijn als draden van zijde, die gretig gastvrijheid zochten en vonden in de scheuren en de voegen van de bast des booms. Iets hooger volvoerde de asperge dezelfde verrichting. Het waren thans evenwel geen tweetal draden, die uitgezonden werden, maar een geheele vlok, een geheele bundel, die den steunenden stam daar ter plaatse als met een wit fijn kantwerk weldra overtoog. Inmiddels ging de hoofdspruit, de asperge, onverdroten met groeien voort, schoot van afstand tot afstand zulke bundels luchtwortels uit, die den hoofdstam knevelen moesten, groeide voort, immer voort, totdat zij de benedenste takken van haren hemelhoogen beschermer bereikt had. Toen was zij de zegepraal nabij. Ook hier schoot zij luchtwortels, die zich aan die takken klemmen en hen overdekken moesten. Maar... eindelijk, daarboven in de meer vrije lucht, in het licht en in de koesterende stralen der zon aangekomen, begon zij zich te vertakken en tot bladvorming over te gaan. Forsche takken van veerkrachtig hout

¹⁾ De Pythonslang op Borneo is de *Python Reticulatus*.

sproten allerwege uit, grepen zich overal met hunne lenige draden vast, overdekten zich met tallooze kleine lichtgroene maar glinsterende bladeren, schoten verder en verder op, ontwikkelden krachtig; en binnen een paar jaren was daar op dien reus een andere boom geklommen, die in hoogte en uitbreiding van kruin bij den eersten maar zeer weinig achterstond en hem weldra zal overtreffen. Middelerwijl had zich de moederstengel der slingerplant tot eene monsterachtig dikke kabel ontwikkeld, die zich vast tegen den steunenden stam aansloot, bij die aansluiting aan haar binnengedeelte afplatte en den stam als het kon nog inniger omgaf. Zij was de zachte teere stengel niet meer, die tusschen twee vingeren kon verbrijzeld worden; neen, zij bestond nu reeds uit stevig en lenig hout met vast aaneengesloten vezel, die de hardste houtsoorten nabij kwam. Ook de luchtwortels, aan dezelfde natuurwet gehoorzamende, waren van draden stevige touwen geworden, waren naar beneden geschoten en omstrengelden op hare beurt den stam met haar kunstig netwerk als met een reusachtigen maliënkolder. Bij die omhelzing verdedigde dat harnas wel is waar den steunenden boom tegen uitwendige beleedigingen, maar had hem daarbij in een dwangbuis gesloten, waarvan zich niet te ontdoen was en dat iedere ontwikkeling belette, dat de toetreding van licht en lucht langzamerhand onmogelijk maakte en na korteren of langeren tijd den weldoener ten verderve moest doemen.

„In die kruin à double étage dartelde een geheel vogelenheid van de meest schitterende en bonte pluimage, van den veelkleurigen „toekan” af, dien zoo fraai gevederden rhinoceros-vogel met zijn kolossalen en gehoornden bek, tot den kleinen „tokal” toe, een Oost-Indische colibrie, aan een vliegende smaragd gelijk, met zijn lang fijn beke, slechts geschikt om den nektar uit de bloemkelken op

te slurpen. In die kruin kropen slangen rond, die hunne argelooze prooi trachtten te overvallen. In die kruin sprongen bevallige kleurveranderende kameleons rond, nu eens groen als het loof waartusschen zij dartelden, dan eens bruin of grijs als de tak, waarop zij zich uitstrekten, later rood of geel of wit als de bloemtros, waarachter zij zich verscholen. In die kruin gymnastiseerden troepen apen van de meest uiteenlopende grootte en geaardheid, van den „totoh” af, den kleinen klapperaap ¹⁾, niet veel grooter dan eene vuist, tot den „waw waw” ²⁾ met zijnen fraaien ringbaard en zijne overlange armen, tot den „kahio”, den „orang-oetan” ³⁾, dat schier niet te weerspreken bewijs voor den leek van de stelling van den grooten Darwin.

„En, dat twee verdiepingen hooge bosch zal zoo veertig, vijftig, zestig jaren bestaan blijven en een wonder te meer voegen bij al de overige wonderen der schepping. Eindelijk evenwel zal de weldoener den schadelijken invloed van den beweldadigde beginnen te ondervinden; de omarming zal al meer en meer knellend en verderfelijk worden, het engsluitend foudraal zal ten laatste alles, stam en takken omgeven hebben, dan zal de woudreus beginnen te kwijnen, voor en na zal hij zijne millioenen bladeren verliezen, hij zal langzamerhand afsterven, zijn stam zal in zijn levende doodkist vermolmen, en wanneer dan de noordwestenwind met bulderende vlagen door die topzware kruin zal gieren, dan zal de peiler eindelijk onmachtig bevonden worden om het gevaarte langer te dragen. Hij zal bezwijken en die dubbele kruin zal met een donderend gekraak in elkander storten, alles rondom in haren val medeslepende. Weldoener en pleegkind zullen

¹⁾ Klapperaap = *Macacus Cynomolgus*.

²⁾ Waw waw = *Gibbon* of *Hylobates agilis*.

³⁾ Kahio of Orang Oetan = *Simia Satyrus*.

der vernietiging ter prooi zijn; en betreedt de waarnemer een paar jaren later dat woud en zoekt hij naar den reus, die weleer zich zoo trotsch boven het overige geboomte verhief en hem eerbiedige bewondering afdwong, dan vindt hij eene zekere oppervlakte met laag struikgewas en slingerplanten allerwege overdekt. Talrijke jonge boompjes schieten weelderig op bij hun pogen om hun deel van het levendmakende zonlicht machtig te worden. En, zoekt onze waarnemer ijverig op den bodem naar overblijfselen, dan vindt hij eenige hoopjes bruinen molm, soms nog door gedeelten van de schors omgeven, waarin het van torren, kevers, scorpioenen, slangen, hagedissen, en bovenal van mieren wemelt; maar de juiste plek, waar eens het natuurwonder in al zijnen luister verrees, met den vinger aanwijzen, kan hij niet.

„Ziet,” ging de spreker voort, „ik heb maar een greep uit het leven der wezens gedaan, die het plantaardig kleed van zoo'n woud vormen. Wanneer eens een talentvol plantkundige ondernemen zal den strijd om het bestaan in zoo'n bosch in populaireren trant te behandelen, dan zal hij een boek leveren, dat op aller onverdeelde aandacht aanspraak zal kunnen maken.

„Maar, nu ik ulieden een blik heb laten slaan in het bewonderenswaardige, wat zoo'n boschleven oplevert, en u dus de medaille slechts aan eene zijde heb laten bekijken, wil ik u ook wel de andere zijde te bezien geven. Bij de beschrijving, die ik poogde er van te geven, hebt gij reeds kunnen bemerken, dat zoo'n woud volstrekt niet gelijkt op den Haarlemmerhout, of op het Bosch te 's Hage of op de Scheveningsche boschjes, noch minder op het Bois de Boulogne bij Parijs, die carnavals-caricaturen van een oerwoud. Bezitten zulke na-apingen als de genoemden overal berijdbare wegen, fijn begrinte en goed onderhouden paden, en kan het schoone geslacht er allerwege

naar hartelust dartelen, wandelen, coquetteren, flirten zonder behoeven te vreezen hare falbalas te scheuren, of in het ongereede te komen met hare ombrelles, dáár des zomers nog noodig, maar hier in ons oerwoud geheel overbodig, omdat men dagen lang kan voortschrijden in een geheimzinnig halfduister, waarin de zon maar zelden en dan nog maar steelsgewijze vermog door te dringen; in zoo'n tropisch woud van al die beschavings-toegangsmiddelen niets! Met het kompas in de eene en de bijl of het hakmes in de andere hand moet een weg — wat zeg ik? — een doorgang geopend worden, dwars door eene ruigte, die zich achter den woudbezoeker weer zóó sluit, dat slechts een zeer opmerkzaam oog terzelfder stond ontwaren kan, waar die geweldadige doorgang plaats heeft gehad. Dat zoo'n voortschrijden tijd en inspanning kost, zal ieder uwer wel begrijpen. Bij bedoelden tocht onder vond ik zooveel vertraging, dat ik spoedig begreep, dat er minstens een paar dagen gemoeid zouden zijn om het gewenschte punt te bereiken. Dat was eene teleurstelling en te grooter, dewijl op het meenemen van eenigen water-voorraad niet gerekend was. Wel is waar, plasten wij bijna voortdurend in het water, maar dat water was brak en bijgevolg totaal ondrinkbaar. Gelukkig werden onder de slinger en woekerplanten vele „ngagar's" (nepenthes of bekerplanten) aangetroffen, welke kelken met haar overheerlijk koel water, in onze nalatigheid tegemoet kwamen.

„Toen het omstreeks vijf uren was geworden, was ik uitgeput van vermoeienis; terwijl een van mijne inlandsche begeleiders mij er opmerkzaam op maakte, dat het tijd werd om aan het daarstellen van een bivak te denken; want door den stand der zon was het halfduister van het woud reeds het heelemaal duister van den nacht vrij nabij. Nu dat bivak was spoedig genoeg in orde. Een

eenigszins droog plekje, groot genoeg om ons allen op uit te strekken, was vlug van struiken, slingerplanten en verdere ruigten gezuiverd. Dat werd belegd met eene dikke laag nipahbladeren, waardoor eene veerkrachtige „tampat tidor” (slaapplaats) ontstond, die ons voldoende tegen het vocht uit den bodem beveiligde. Vijanden of wilde dieren waren niet te duchten, dus daartegen behoeften geene voorzorgen genomen te worden. Alleen werd door de koelies eene voldoende hoeveelheid droog hout bijeengebracht om een paar wachtvuren te kunnen onderhouden.

„Gedurende die werkzaamheden was het inmiddels donker geworden en wel zóó donker als het maar worden kan onder de zware kruinen van zoo'n woud. De duisternis vertoonde zich als eene dichte zwarte zwartheid, die men meende met de hand te kunnen aanroeren en die niet toeliet enig voorwerp te ontwaren al was het nog zoo nabij de lens van het oog. Toen de wachtvuren ontstoken waren, kon ik in de soms bloedroode vakken, door de vuurstralen te midden van die dikke zwartheid veroorzaakt, mijne inlandsche begeleiders als spookgestalten zien rondzwalen. Als de vlam soms hoog uitsloeg, dan verlichtte zij kortstondig den onmiddellijken omtrek met haar ongestadig opflikkeren en schenen de gitzwarte kruinen, daar hoog boven, met de schaduwen mijner makkers, zoo grillig van vorm en gedaante te midden der rookwolken te dansen, te wuiven en de meest ondenkbare vormen aan te nemen.

„Toen ik mijn voedsel, hetwelk hoogst eenvoudig bestond uit wat rijst en een Keulsch frikadelletje met wat Samarangsche beschuit, genuttigd had, strekte ik mijne vermoeide ledematen op de gereedgelegde nipahbladeren uit, rookte nog eene manilla-sigaar, waarna ik trachtte den slaap te vatten. . . . Maar jawel, vergeefsche poging!

„Het eiland Bekoempay kan beschouwd worden als de lievelingsplaats bij uitnemendheid van de bloeddorstige tweevleugelige insecten, die muskieten genoemd worden. Zij verlaten dat moerassige eiland nimmer, welk seizoen er ook moge heerschen of aangebroken zijn. Zij telen daar in die sombere bosschen gestadig en ongehinderd voort en hun aantal daar, zou, wanneer telling mogelijk ware, een getal vormen, dat door het aantal zijner cijfers eene duizelingwekkende en niet uit te spreken hoeveelheid, zoude aangeven. Laten wij zeggen, dat het legioenen en nog eens legioenen van legioenen zijn, die daar rondzwerven. Gij, die Semarang, Soerabaia en Batavia bewoond hebt, die drie strandplaatsen van Java, die het meeste last van de muskieten hebben, ja, gij hebt er kennis meé gemaakt, maar toch niet in die mate, als ik op Poeloe Bekoempay gedaan heb. Gij zijt er slechts op périodieke tijden door gekweld geworden; want gedurende den oostmousson zijn zij daar schier verdwenen en hebben slechts permanente commissiën achtergelaten om hun aandenken bij de bewoners dier steden levendig te houden. En, zijn zij in den westmousson meer talrijk, dan is dat toch niet te vergelijken met wat ik ondervond.

„Door de lauwe atmosfeer, welke onder dat dichte loofdak heerschte, daartoe uitgenoodigd, daarenboven genoodzaakt door de vochtigheid mijner kleeding, die bij de inspanningen van den marsch over dag overvloedig gedrenkt was geworden door het zweet mijns lichaams, had ik mij luchtigjes gekleed in slaapbroek en „kabaai”. Dat was al zeer naar den zin van die bloeddorstige insecten, die van allerwege op mij indrongen.

„Weldra ondervond ik venijnige steken op mijne voeten, op mijne beenen, op mijne armen, op mijne schouders, op mijne wangen, in een woord overal; want de dekking van „kabaai” en slaapbroek kon niet mee doen, daar staken

zij onmeêdoogend door heen. Wat mij nog het meest tergde, was het geluid, dat die monsters bij hun rondvliegen maakten. En, het was alsof zij het vooral op mijne ooren gemunt hadden, in welke nabijheid zij hun helsch trèèèèh, dat wanhoopverwekkend trompetgeschal lieten hooren. Het baatte niet veel, dat ik met een handdoek, waarmede ik mij gewapend had, door eene enkele handbeweging er veertig, vijftig, zestig tegelijk versloeg, de gesneefden werden terstond door anderen aangevuld en die anderen drongen door, en trompetteden, en staken, en veroorzaakten bulten op mijn geheele lichaam, en gedroegen zich alsof er niets gebeurd ware en alsof ook zij het gevaar niet liepen, evenals hunne makkers geveld te worden.

„Ik zag mijne reisgenooten aan hetzelfde lijden ter prooi. Verscheidene hunner hadden zich met dunne zwiepende maar bebladerde takken gewapend en sloegen daarmede als bezetenen rondom zich, waarbij zij zich zelve meer raakten dan de muskieten, en zich eene kastijding toebrachten, die door geeselsonniken zoude kunnen benijd worden. Anderen stookten de vuren hoog op, overdekten die met jong groen hout, ten einde een verstikkenden rook te verwekken. IJdele poging! Was die rook slechts betrekkelijk gering, zoodat hij de menschelijke ademhaling niet of slechts weinig belemmerde, dan hielp hij niet, en waren de steken van die kleine ongediertjes nog venijniger, alsof zij zich wreken wilden over de ongemakken, die wij hen aandeden. Verdikten de tot vertwijfeling gebrachten den rook, dan was het middel erger dan de kwaal; want dan lagen of zaten wij te proesten, te kuchen en naar zuivere lucht te snakken. Zij, die de stikbron ontvloden, ademden bij hun kuchen en snakken eenige muskieten naar binnen, die door hunne stuiptrekkingen met hunne lange haarfijne pootjes en slurfjes niet welkom in de luchtpijp en derhalve van eene

onaangename hoestbui oorzaak waren, waarbij soms eenig bloed opgegeven werd.

„In een woord, het was een allerakeligste toestand. En, wat hem nog meer ondragelijk maakte, was de beknopte ruimte, waarin wij ons bewegen konden. Aan opstaan was voor mij niet te denken. Waar zou ik daarenboven heen moeten in dat moerassige bosch bij den stikdonkeren nacht, waar iedere voetstap een val kon na zich slepen, die nog veel erger gevolgen kon hebben, dan de muskieten-uitzuiging, waaraan ik ter prooi lag.

„In mijne wanhoop ontstak ik eene kaars en verbeeldde mij, dat, tengevolge van het licht, de kring muskieten om mij heen niet zoo dicht gonsde. Ik herkreeg althans genoegzaam kalmte om enkele opmerkingen te maken; waarvan ik een enkele laat volgen: De muskiet — dat recht moet men haar laten weervaren — is het meest kieskeurige van alle insecten. Zij bevuilt zich niet, door bij voorbeeld zooals de vliegen doen, op walgingwekkend aas neer te strijken. Zij raakt niet aan onrein voedsel, ook niet aan lijken of krengen. Zij voedt zich hoofdzakelijk met plantensappen, die zij middels haar slurfje weet machtig te worden. Het bloed van levende menschen en dieren is voor haar eene délicatesse, zooals bij voorbeeld paté de foie gras voor velen onzer is. Toch tast zij bij voorkeur menschen aan. Haar klein persoontje is steeds uiterst zindelijk en haar uiterlijk voorkomen is niet van bevalligheid misdeeld. Ik had toch bij het schijnsel mijner kaars meer dan voldoende gelegenheid haar waar te nemen. Een harer was vermetel genoeg flinkweg zonder dralen op mijne hand neer te strijken. Ik liet haar begaan; in die lange vervelingsvolle uren was haar handelen mij een tijdverdrijf. Ik had iets om mijne aandacht aan te wijden. Het diertje was schier doorzichtig van den honger en ging mij waarnemen,

terwijl ik het zou waarnemen. De pootjes mijner muskiet, zes in getal, zeer lang en uiterst fijn, waren gestreept met regelmatige schuine zwarte en witte banden. Zij had twee ellipsvormige vleugeltjes, aan glinsterend doorzichtig kantwerk gelijk, die bij het vliegen, door hare uiterst snelle trilling, den trompetachtigen toon verwekken, die haren martelaar tot vertwijfeling brengen. Haar hoofdje was evenals het hoofd van den olifant gewapend met eene lange slurf. Het nog hongerige lichaampje was de onbeduidendheid zelve en werd in hoofdzaak vertegenwoordigd door een bengelend half doorzichtig zakje, eigenlijk een dun vliesje met grijze puntjes, welke laatsten ongetwijfeld de verschillende organen van het insect daarstelden.

„Op mijne hand neergestreken, verwijderde het diertje hare pootjes van elkander, als het ware om zich schrap te zetten en een voldoende stevigen stand in te nemen. Zij trok hare vleugeltjes te zamen als een schip, dat bij het ten anker gaan, de zeilen geit. Nu begon zonder tijdsverlies de handeling. Het diertje strekte de achterpootjes in hare geheele lengte uit, waarbij het eene beweging maakte, alsof het op den kop ging staan, boog de fijne en scherppuntige slurf, die opgeheven ten aanval gevoerd werd, bliksemsnel voorover en drong haar onweerstaanbaar in mijne huid. Die steek mocht alleen het pijnlijke oogenblik heeten. Het overige der opératie had plaats zonder lijden, maar veroorzaakte eene onaangename jeuking. Het veerkrachtige uiteinde der slurf zette uit in het wondje, tengevolge waarvan door die levende buis eene vrije gemeenschap tusschen den drinker en den gedronken wordende daargesteld werd. De opslurping geschiedde verder zonder eenige inspanning en zonder eenige andere beweging van de zijde der muskiet, dan eene lichte trilling soms in de achterpootjes. Het kleine

ledige zakje van straks vulde zich zachtkens en tintte zich aanvankelijk met een heel teeder rood. De smulpaap ging voort met slurpen en kwam de onmatigheid nabij. Het zakje werd meer en meer rood; het verkreeg het uiterlijke van een welgedaan purperbultje, dat zich uitrekte, uitrekte, en nog en nogmaals uitrekte en eindelijk geleek op eene kleinen rooden ballon ter grootte eener kleine erwt, die gevaar liep te barsten. Ik kwam dat gevaar tegemoet door een klap met mijne andere hand onder het prevelen van: „kom, kom, vervelende gulzigard, nu is het genoeg!“... Het gevolg van die klap was eene groote cirkelvormige bloedvlek, niet ongelijk aan de afbeelding der zonneschijf met hare protuberanzen.

„Als eene bijzondere opmerking dien nacht door mij gemaakt, kan gelden, dat alle bloedzuigende muskieten tot het geslacht der Amazonen behooren, en het is nog niet lang geleden, dat ik in een wetenschappelijk tijdschrift als vaststaand verzekerd vond, dat alleen de vrouwelijke muskieten de bloeddorstige monsters zijn, en dat de mannetjes, zich uitsluitend met plantensap voedende, dood onschuldige diertjes zouden zijn. Al moge dit nu ook al waar zijn, zoo heb ik toch een hekel aan die mannetjes, eenvoudig omdat zij te veel dochters er op na houden.“

„Foei, pa!“ zuchtte Nonna Ombrelle-tulipe schier onhoorbaar.

De spreker zweeg thans een poos, om zich bij de heerschende warmte wat te verfrisschen. De hofmeester maakte van die pauze gebruik om sorbets, limonades, enz. rond te dienen, die hoewel zeer lekker van smaak, hunne ware verdiensten aan den ijsvoorraad aan boord ontleenden. De dames bewogen, onder het genieten van die lekkernijen ijverig hare waaiers, maar toch met die bevalligheid harer sekse zoo eigen. Nonna Ombrelle-tulipe

handteerde haren chineeschen „kipas” zoodanig, dat haar vader haar lachend toevoegde:

„Kalm wat, Jeanne, kalm; je laat waarlijk een orkaan langs mijn kalen schedel waaien, mijn kind.”

En, toen de aemechtigen zich gelaafd en verfrist hadden, vervolgde hij:

„Wat was ik blij, toen die nacht, welke mij eene eeuwigheid toescheen, om was, en ik de eerste schemering van het licht van den dag door de dichte loofkruinen boven mij ontwaarde. Sedert heb ik geen tocht meer afgelegd in de Zuid- en Ooster-Afdeeling van Borneo zonder voorzien te zijn van een doelmatigen „klamboe” (bedgordijn), die mij beveiligen moest tegen de aanvallen der muskieten en mij de noodige nachtelijke rust moest bezorgen. Dien „klamboe” schafte ik mij dadelijk na aankomst te Kwala Kapoeas aan bij een der Chineesche handelaren aldaar. Hij was van groen zijden gaas en heeft mij vele diensten bewezen. Dat ik de muskietenkwelling niet overdrijf, kan daaruit afgeleid worden, dat, toen na het uitbreken van den opstand in het Bandjermasinsche rijk, eene geheele troepenmacht daar van Java aangevoerd was, de chef dier expeditie, de Kolonel Andresen aan al de manschappen eene „klamboe” deed verstrekken. Of de Rekenkamer dien braven aanvoerder buiten scherpe aanmerkingen gelaten heeft, kan ik buiten bespreking laten.

„Ik zou nog veel van dien mijn eersten tocht kunnen verhalen; want vooral van dien tocht zijn mij de herinneringen het best bij gebleven. Maar, ik wil mij bekorten. Die reis tot onderzoek van het eiland Bekoempay duurde twaalf dagen, en waarlijk ik reikhalsde naar het einde. Eindelijk vertrok ik op een Zondag-morgen, even na het middernachtsuur van Marabahan om vroegtijdig ter hoofdplaats Bandjermasin aan te komen. Door den sterken

stroom in de Barito voortgestuwd, kwam ik dan ook zoo omstreeks ten acht ure aan in de westelijke monding der Kween, een antassan (kanaal) die de Martapoeravivier met de Barito verbindt. Aldaar kruiste ik eene sierlijke prauw, met dames en heeren beladen, allen kennissen, die mij toeriepen, dat zij naar het apen-eiland voeren en mij uitnoodigden van de partij te zijn. Nu, ik was jong en onder de dames, die ik zag en mij toe-wuifden, was er eene . . . enfin eene, die later mijne vrouw geworden is. Ik liet mij dan ook niet voor de tweede maal noodigen en weldra was ik in het gezellige vaartuig overgestapt; terwijl ik mijne prauw hare reis naar Bandjermasin zonder mij liet vervolgen.

„Het apen-eiland, dat in de Barito vlak tegenover de Kween-monding gelegen is, was spoedig bereikt. Dat eiland, hetwelk voor een rivier-eiland vrij uitgestrekt genoemd kan worden, was destijds bevolkt door eene kolonie apen, tot de Makak's of klapperapen ¹⁾ behoorende, die steeds door hun gekrijsch en door hunne gebaren de opmerkzaamheid van voorbijvarenden trachten te trekken, natuurlijk in de hoop op het verwerven van eenige lekkernij, als een tros „pisang's”, wat „kwee-kwee” (gebak) of andere snoeperij. De inlanders van de naburige „kampong's” waren omtrent die kolonie nog al vrijgevig gezind en steeds geneigd om de snoeplust harer leden voldoening te verschaffen. Maar, ook de Europeesche ingezetenen van Bandjermasin vonden er vermaak in bij gelegenheid de kolonie van lekkernijen te voorzien en werden dan soms pleziertochtjes tot dat doeleinde georganiseerd, zooals dat, waarin ik opgenomen werd. Of ik succès bij de dames had met mijn ongeschoren gezicht van drie dagen, met mijne plunje, die bij mijne omzwervingen door de

¹⁾ De klapperaap wordt door de geleerden *Macacus cynomolgus* genoemd.

oorspronkelijke bosschen zeer veel geleden had, was eene vraag, waarmêe ik mij niet bezig hield. Ik lette slechts op één paar oogen, en die schenen in mijn uiterlijk van half boschmensch geen aanstoot te vinden. Integendeel, dat gevoelde ik maar al te wel.

„Toen wij het eiland naderden, bespeurden wij al zeer spoedig, dat wij bij zijne bewoners niet onopgemerkt waren gebleven, en dat zij het doel onzer komst gisten. Het was alsof de takken der rhisophoren, die den oever van het eiland aan onze zijde omzoomden, door eene heftige bries bewogen en door elkander geslingerd werden. Alleen die bries scheen uiterst onregelmatig te heerschen, want terwijl op de eene plaats de takken door elkander gierden, alsof zij door een orkaan geteisterd werden, bewoog op eene andere plaats er vlak naast geen blaadje. Toen wij naderbij kwamen, werden de gedaanten in het loof duidelijker en ontwaarden wij ruim een honderdtal apen, die te midden van dat levendige groen, waaraan zij met hunne lichtbruine pelsen eene eigenaardige tint bij zett'en, met de meest koddige gebaren gymnastiseerden, dartelden en grijnzende gezichten trokken, alsof zij met dien eigenaardigen glimlach de vreugde wenschten te vertolken, die onze komst onder hen veroorzaakte. Daarbij stieten ze gillende kreten uit, die het geheele boschrijke eiland deden weergalmen. Toen de prauw onder de ver vooruitstekende takken der rhisophoren voortschoot, lieten enkele jeugdige specimena zich daarlangs afglijden en staken de handjes, waarmede zij het prauwdak konden beroeren, zóó vragend uit en legden in hunne aangezichtstrekken zóóveel deemoedigen aandrang, dat een volledig onderrichte jeugdige Haagsche bedelaar het niet beter zou hebben kunnen doen. Enkele dames reikten aan die handjes dan ook de een of andere lekkernij, die haar met een kreet van genoegen ontruikt

werd. Maar die kreet werd met een kort gebrul van toorn, dat uit de hooge toppen weerklonk, beantwoord. „Opa knort,” zeiden de dames, „die arme kleinen zullen wel een pak oploopen.”

„Eindelijk kwam de prauw bij eene kleine open plek in den rhisophoren-wand en liep den wal op. Hier debarkeerde het geheele gezelschap. Dat terreintje was met eene korte maar dichte grassoort overdekt. Wie ik de hand bood, om bij het uitstijgen behulpzaam te zijn, zal ik wel niet behoeven mede te deelen; maar de ietwat spotzuchtige blik, die zich op mijne niet geganteerde hand vestigde, deed mij het bloed naar de wangen vliegen. Die hand toch scheen eerder aan een ouden getatoeëerden Dajak dan aan een verliefd Europeesch jong mensch te behooren. Met een glimlach lei zij toch haar lief teer handje in mijn Dajakpoot, waarbij ik fluisterde: „Lieve Jeanne, mijne *Doeringszeep met den Uil* heeft mij volstrekt niet gebaat; en handschoenen zijn onbetaalbaar duur in het bosch, daarenboven totaal onbruikbaar.” Een zachte druk... en de lieve schoone sprong op het gras.

„Middelerwijl waren mijne nieuwe tochtgenooten reeds bezig met het uitstallen onder een kolossalen rambeiboom, op eenigen afstand van den oever staande, van de medegebrachte lekkernijen. Op een paar overgrooten pisangbladeren werden verscheidene hoopjes rijst, vele „pisang's” en andere vruchten neergelegd, verder „kwee-kwee”, klontjes suiker, velerlei „manisan's” (zoetigheden) waaronder zelfs een hoopje „manisan tjahi” (gember) niet ontbrak. Gedurende die bedrijvigheid sprongen en vlogen als het ware de apen door de naburige struiken en langs de overhangende takken, zett'en bij voorbaat hunne nog leege wangholten op, en lieten een „knr, knrr” van tevredenheid, maar ook van volslagen ongeduld vernemen. Toen de

uitstalling gereed was, trokken de tweehandlers tot in de nabijheid der prauw terug, om hunne vierhandige natuurgenoeten in de gelegenheid te stellen van de hun toegedachte gaven te kunnen genieten. Als om strijd stoven de jeugdige leden der kolonie in hun ongeduld vooruit om hunnen snoeplust te bevredigen. Het wemelde in het gras van jeugdige aapjes en veler voorhandje was reeds uitgestrekt om het begeerde te bemachtigen; toen eensklaps een vervaarlijk gebrul weerklonk, dat allen van schrik deed verstijven. In een oogwenk waren alle aapjes in het struikgewas verdwenen of zaten op de takken met gezichtjes als de onschuld gepersonifieerd. „Wat gebeurt er toch,” vroeg ik hoogst nieuwsgierig aan mijn buurmeisje. „Kijken! de „nandèh” (grootvader) komt,” was haar fluisterend antwoord. En waarlijk, daar sprong een groote aap van dezelfde soort op een der onderste takken van den rambeiboom en vandaar op den grond. Het was een zeer oude mannetjes-aap, althans te oordeelen naar de grijzende haren, die zijn bruinen pels allerwege bespikkelden, maar vooral in de baardvorming, die op de wangkaken voorkwamen en daar schier wit waren. Ook zijn schedel duidde op vergevorderden leeftijd, want die was slechts zeer ij met een soort van lichtgrijs dons voorzien. Het overwicht, dat hij op de leden der kolonie uitoefende, was groot; want in weerwil van den snoeplust, dien allen ondervonden, zat die schare stilzwijgend rond op de takken, krabden zich zoo rustig mogelijk en verraadden hun ongeduld slechts door de glinsterende blikken, die zij op de lekkernijen wierpen. En, toch waren onder dien drom vele mannetjes, die met hunne krachtvolle jeugdige ontwikkeling, het den „nandèh” wellastig hadden kunnen maken. Waarom zij het niet deden? „Het primitieve koningschap,” mompelde ik.

„Op den bodem aangekomen, begaf de „nandèh” zich,

recht overeind waggelend en met de armen zwaaiend naar het uitgestalde, rook eerst aan alles en, na zich overtuigd te hebben, dat er geen onraad te duchten was, zette hij zich bij een hoopje rijst neer, at daarvan gulzig en vulde met haast zijne wangzakken, nam, toen hij meende volop te hebben, een paar „pisang's” tot dessert tusschen de tanden, versmaadde ook een enkel stuk gember niet; maar liet al het andere onaangeroerd. Toen sloeg hij de armen om den stam van den boom en was weldra op een der benedentakken gezeten. Daar aangekomen slaakte hij een kleinen gil, die voorzeker een sein was; want onmiddellijk daarna regende het als het ware, apen uit het bladeren-dak daarboven. Allen stormden op de lekkernijen toe, snaterden, schreeuwden verwoed, vochten soms onder elkander, waarbij zich dan het waarschuwend „kskss”! van den grootvader liet hooren, dat terstond bedarend werkte. Binnen een paar minuten waren de pisang-bladeren leeg, ja schoon afgelikt, en zaten onze keesjes allerwege op de takken van de medegenomen lekkernijen te smullen en hunnen buit te verorberen met een tevreden geknor, en onder het trekken van de koddigste gezichten naar onze zijde.

„Een laatste voorval nog stempelde die apen-episode voor mij tot eene onuitwischbare herinnering. Een der heeren greep een dood stuk hout en wierp daarmede naar de smullende keesjes. Maar, dat bekwam hem slecht; want dat stuk hout in zijne vaart behendig opgevangen, kreeg hij, en gevoelig ook, in den nek terug. Daarbij bleef het evenwel niet. De apen, waarschijnlijk meenende met een verraderlijken aanval te doen te hebben, lieten een verwoed gekrijsch hooren, en grepen alles wat hen onder de handen kwam om als projectielen te bezigen. En, daar vlogen ons gezelschap takken, bosjes bladeren, onrijpe rambei-appels en andere boschvruchten tot zelfs bloemen

en bloemknoppen om de ooren. Een lange fraaie tros sneeuw witte orchidée-bloemen doorkliefde de lucht, viel op het hoofd van een zeker iemand en omgaf haar „kondeh” (haarwring) sierlijk en bevallig als een bruidskrans. Die zeker iemand bracht de hand naar het hoofd; maar opgetogen smeekte ik haar: „Juffrouw Jeanne, laat dien krans zitten; ik zie er een gunstig voorteeken voor mij in!”

„Bravo, bravo!” riep het geheele gezelschap.

„Jeanne! dat is een volledige declaratie!” beweerden de dames.

„Lang zullen zij leven!” galmde het geheele gezelschap met zoo'n kracht, dat de geheele apenkolonie als bij tooverslag van schrik verdween. Alleen de „nandèh” bleef nog met dreigend gebaar op een tak zitten, alsof hij den aftocht zijner beschermelingen wilde dekken. Dit laatste heb ik niet gezien, maar is mij verteld. In die oogenblikken waren waarachtig mijne oogen elders dan bij zulke aperiijen...

„En nu eindig ik,” zei de spreker, terwijl hij van zijne zitplaats opstond, „ik heb het zeer warm en voel mij nog al vermoeid.”

„Toch wenschte ik den spreker nog eene vraag te doen,” liet eene stem zich achter hem vernemen.

Het was de stem van Nonna Ombrelle-tulipe.

„Ik vat zeer goed” zeide zij, terwijl zij ook opstond, guitig, „dat die apen-épisode een' onuitwissbaren indruk op mijn heer en vader gemaakt heeft. Maar, het is mij niet duidelijk, of die indruk veroorzaakt werd door het knorrig gezicht van den „nandèh”, of door den orchideeën krans om dien „kondeh”. Zou ik een enkel woord tot voorlichting mogen verzoeken?”

De vader keerde zich om, sloeg zijn arm om het middel zijner dochter en zeide haar met een snik in de keel en een traan in het oog.

„Mijne dochter, jonge meisjes moeten zoo niet alles willen doorgronden.”

„Vergeef mij, vader,” sprak zij met aandoening, „mijne onbescheiden vraag. Nu, op eens, doorgrond ik dat alles. Nu weet ik wat die verwelkte en verdorde krans beteekent, die onder zijne glazen stomp op uwe kamer stond, en dien gij met zooveel zorg bij ons vertrek ingepakt hebt. Dat ik dat niet heb kunnen gissen.”

„Kom, mijn kind, laten wij naar beneden gaan, hernam de vader. „Het is al laat en beneden in onze hutten, zullen wij haar, die ons beiden zoo lief was, en nog is, herdenken. Met eene gedachte aan hare moeder slaapt een meisje veilig in.”

Vader en dochter daalden daarop hand in hand de trap af, die naar het benedenschip voerde.

VII.

HET VERHAAL VAN DEN ZEEMAN.

Den volgenden Maandag stoomde de *Prins Willem der Nederlanden* in de volle Roode Zee. Men was Aden voorbijgestevend, zonder het aangedaan te hebben. Alleen had men seinen met den Semaphoor aldaar gewisseld, om per telegraaf tijding naar Amsterdam te geven. Voorzeker hunkerden de familie-betrekkingen in het Vaderland naar berichten.

De boot was het eiland Perim, in de Straat Bab El Mandeb gelegen, bij nacht gepasseerd, zoodat niemand der passagiers daarvan iets te zien had gekregen. Thans op dien Maandag bevond men zich bij het middagbestek op 18° 10' 46" noorderbreedte en op 38° 40' 12" oosterlengte.

Sedert men de Roode Zee ingevaren was, had eene merkwaardige verandering met betrekking tot de temperatuur plaats gegrepen. Was het in de Golf van Aden en in Straat Bab El Mandeb bovenmatig warm geweest, korten tijd nadat men Perim gepasseerd was, was een zachte noorderbries ingetreden, die de luchtgesteldheid aanmerkelijk getemperd had en den thermometer bijna 20 Gr. F. had doen dalen. Dat doet zich in zeker jaar-

getij meer voor, waardoor de beruchtheid van de Roode Zee, van uitermate warm te zijn, soms wel eens onverdiend is. Men ziet: de duivel is nimmer zóó zwart, als hij geschilderd wordt. Onze reizigers vonden het althans zeer behaaglijk aan het dek, vooral des avonds, ofschoon de dames in hare shawls ietwat beschutting voor hals en borst zochten, en de heeren jasjes aantrokken van wat dikker stof dan de gewone Indische. Sommigen zetten de kragen omhoog. Overigens vond men het overheerlijk boven op het dek.

Maar, . . . die wat al te schielijk ingetreden temperatuursverandering had toch ook hare minder aangename zijde medegebracht. Verscheidene passagiers, vooral de jonge dames, waren nog al hinderlijk verkouden geraakt; zoodat nog al gekucht werd, en het ontwaren van roode neuspuntjes niet zeldzaam was. Van allen had Nonna Ombrelle-tulipe het het ergste te pakken en glom haar lief fijn bebeiteld reukorgaantje als het laatste tipje eener ondergaande zon. Zij was zoodanig verkouden, dat zij op bedoelden Maandagavond, zich eenigszins huiverig gevoelende, dadelijk na het diner naar hare hut was gegaan om zich te bed te begeven, — een voorbeeld, dat de overige jonge meisjes, als beducht voor den nadeeligen invloed van de avondlucht, gevolgd hadden, daar zij zich nagenoeg met denzelfden ontstoken neustoestand opgescheept bevonden.

De kring, die na het diner en na de gebruikelijke pantoffel-parade, bij het vallen van den avond gevormd werd, was natuurlijk nu zoo uitgebreid niet, als de vorige conférentie-avonden. Maar, men kon nu ook dichter samscholen en aaneensluiten; terwijl de eerste stuurman een oud zeil bovenswinds dwars over het dek had laten spannen, waardoor de toegang voor de noorderbries nagenoeg geheel ontoegankelijk gemaakt was.

Als spreker trad dien avond op de gezagvoerder der mailboot, hoewel het zijne beurt niet was.

„Dames en heeren,” zoo begon hij, toen allen gezeten waren, „ik heb aan de commissie ad hoc verzocht, heden avond, met toestemming van den beurtspreker, voor u op te treden. Wat mij tot dat verzoek bewogen heeft; hoewel ik als officieële reden heb opgegeven, dat ik onmogelijk aanstaanden donderdag mijne spreekbeurt zal kunnen vervullen; omdat wij dan hoogstwaarschijnlijk in het kanaal van Suez zullen zijn en mijn plicht mij bijna zeker op de brug zal binden, is dat toch de hoofdreden niet, zooals gij wel uit mijn verhaal bespeuren zult. Ik twijfel niet of het gezelschap zal de inwilliging van mijn verzoek door de Commissie goedkeuren; zoodat ik beginnen kan.

„Ik was — het is jaren geleden — derde stuurman op het klipper-fregat met hulpstoomvermogen *Leeuwarden*, welk schip, na een flinke lading koffie, tin, bindrotting, enz., enz. in de verschillende havens op de noordkust van Java ingenomen te hebben, van Batavia was vertrokken met een groot aantal passagiers aan boord. Bij het vertrek was het bladstil en die stilte hield verscheidene dagen aan. Maar, met onzen koffiemolen, zooals de passagiers de hulpmachine noemden, sukkelden wij door Straat Sunda, door de Prinsen Straat den Indischen Oceaan in, den zuidoost passaat tegemoet. Ik gebruik dat woord „sukkelen” niet als kleinachting voor de *Leeuwarden*. Beware! Dat was destijds een der grootste, fraaiste en snelzeilendste schepen der geheele Nederlandsche koopvaardijvloot, en dat wilde in dien tijd nog al wat zeggen, toen de *Noach's*, de *'s Gravenhage*, de *Thorbecke*, de *Kosmopolieten*, de *Utrecht*, de *Liberaal*, enz., enz. om den voorrang, ook met het buitenland, op zeilvaartgebied stredden. Maar, ik zeide het reeds, het was bladstil en

met een schip, zoo zwaar bevracht als de *Leeuwarden*, was met haar hulpstoomvermogen niet snel te vorderen. Er werd geen vaart gemaakt als bij onzen wedstrijd met de *Diamond Castle*, dat verzeker ik u. Wij liepen hoogstens vier mijlen in de wacht, wat slechts vier en twintig in het etmaal gaf. Maar, wij stoomden toch lustig den passaat tegemoet en kregen het eerste briesje daarvan op ongeveer acht graden zuiderbreedte te pakken. Fluks werden nu de zeilen losgegooid, en een etmaal later maakte reeds de *Leeuwarden* twaalf mijlen in de wacht. Zoo ging het dagen lang; en gij kunt begrijpen, dat onze kapitein, al het doenlijke er toe bijbracht, om van die gunstige gelegenheid te profiteeren.

„Een enkel voorval gebeurde in dat tijdperk van voorspoed, namelijk dat een zeer kranke militair in ijlanden toestand zijne bewakers ontsnapte en in zee sprong. Aan redden was geen denken. Het fregat onder alle zijne zeilen helde stuurboord over en sneed de golven met een veertien mijls vaart. Alvorens men goed wist, wat er gaande was, werd de ongelukkige al niet meer bespeurd.

„Het zou vergeefsche ja gevaarlijke moeite geweest zijn, het schip bij te leggen en booten uit te zetten. Daarmede zoude minstens een uur gemoeid zijn geweest en waar zou men dan nog den drenkeling, gesteld dat hij zijn door koorts uitgemergeld lichaam had boven kunnen houden, op den onmetelijken waterplas, met gekuifde golven overdekt, moeten zoeken? Er was hier maar een gedachte, die zich voordoen kon, en zich dan ook vertolkte door de woorden: God zij zijne arme ziel genadig! Vooruit!

„De bijgeloovige scheepsbemanning deelde als haar gevoelen mede, dat, nu er een Jonas ten offer gevallen was, wij eene voorspoedige reis zouden hebben. Dus die zieke eerder dan een ander!

Dat was de lijkrede, die den ongelukkige nagegeven werd.

„Die gunstige gelegenheid behielden wij tot bezuiden Madagascar, welk eiland wij buiten gezicht passeerden. Toen kregen wij eene noorder bries uit het kanaal van Mozambiek, die evenwel langzamerhand verflauwde en ons, toen wij de kust van Natal in een verwijderd verschiet in het gezicht hadden, in den steek liet. Daar lagen wij met het Afrikaansch vast land, als een loodblauwen band aan den horizon in het westen wegdoezelende, onder de oogen, een paar dagen te dobberen; omdat de kapitein, die met het oog op den barometerstand de niet ongegronde hoop koesterde, dat weldra wind zou komen opdagen, er tegen opzag zijn kolenvoorraad aan te spreken.

„Om evenwel de landerigheid van zijne passagiers, over dat tijdverlies volgens hen, wat te verdrijven, organiseerde hij op den ochtend van den tweeden dag eene groote visscherij partij. Er waren een aantal groote haken aan boord; die werden aan loglijnen stevig bevestigd, terwijl de ijzeren pennagels van boord tot lood voor de vreemdsoortige vischtuigen dienst deden. Toen de vischhaken van een flink stuk gezouten spek voorzien waren, werden zij te water gelaten en de loglijnen gevierd totdat de pennagel den grond raakte, wat voor de hand van den visscher voelbaar was. Aanvankelijk gaf het niets en scheenen de visschen of afwezig te zijn of niet te willen bijten.

„Wij voelden alleen door het sleepen der pennagels over den bodem, dat het schip door den stroom, die uit Straat Mozambiek kwam, zachtjes zuidwestwaarts gevoerd werd. Het geduld der dilettant visschers werd middelerwijl wel op proef gesteld. Ja, er waren er, die hunne lijn aan het tuig hadden vastgebonden, er niet meer naar omzagen en de verveling door het lezen van een romannetje trachtten te verdrijven; toen eindelijk een kreet weerklonk en eene damesstem jubelend riep, dat er een aanzat. Met behulp van een matroos waren de ongeveer vijftig vadem loglijn

vlug ingepalmd en verscheen een groote klipvisch op het dek, met het stuk spek, dat hem verschalkt had, nog in den mond. „Nu is het klaar!” riep de kapitein, „nu zullen wij wel visch vangen.”

„De klipvisch werd door den kok in stukken gehakt en de haken werden van dat aas voorzien. En ja, nu begon inderdaad eerst de pret. De pennagels konden den zeebodem nog niet geraakt hebben, of van verscheidene kanten weerklonk de kreet: „ik heb beet! ik heb beet!” En, nu ontstond eene bedrijvigheid, die alleraardigst in hare soort was. Allerwegen werden loglijnen ingepalmd en spartelden weldra een aantal visschen op het dek. Hier en daar moesten matrozen te hulp komen, omdat de waterbewoners sterker bleken dan de visschers. Zelfs moest eene katrol ingeschoren worden, omdat de zaln van ongeveer anderhalven meter lang, die aan een haak zat, anders niet aan het dek gebracht kon worden. De ijver en het gejoel waren algemeen, zelfs de dames hielpen met geestdrift mede bij het inpalmen der lijnen en juichten van pret als haar slachtoffer daar op het dek lag te stuiptrekken. Bij den achterstevan stond eene mooie jonge vrouw ook met eene loglijn in de hand. Bij haar stond een zee-officier te fluisteren, voor het oog gereed haar bij de visscherij hulp te bieden. Van welk allooi die hulp was, bleek mij, toen zij een grooten visch aan den haak had; want toen met groot misbaar scheen hij de lijn mee te willen vatten, maar waren blijkbaar zijne pogingen om hare handen te vatten of om met zijne ellebogen haren boezem zacht te drukken. Meenende bij het algemeen gejoel onopgemerkt te zijn, sloeg hij zelfs eens den arm om haar middel. Zij, bevreesd, weerde hem met een ongeduldig gebaar af, maar gleed daarbij op het glibberige dek uit, — terwijl de natte lijn aan hare hand ontschoot — en kwam met een bons op den rug terecht.

Een algemeen gelach werd door dat voorval uitgelokt. Ras was zij weer ter been geholpen en haren „sarong” voegzaam in orde gebracht. „Mijne lijn!” riep zij. Maar die was reeds lang uitgevierd en in de diepte verdwenen. Misschien zwemt het zeemonster nog, tot schrik der overige waterbewoners, met de overlange loglijn tusschen de lippen rond.

„De schoone spoedde naar beneden om haar met vischlijm besmeerd toilet te verwisselen. Waarom ik haar zoo naoogde, zal straks wel ontvouwd worden. Al lang had ik het oog op die twee.

„Binnen een paar uren lagen daar op het dek ruim zeventig rose gekleurde klipvisschen van allerlei grootte te spartelen, waartusschen een aantal kabeljauwen, een zalm en een spierhaai met hunne donkerblauwe ruggen en zilvergeschubde buiken eene niet onaardige nuanceering aanbrachten.

„De vischvangst was nog in vollen gang toen tot aller teleurstelling eensklaps het bevel klonk „alle lijnen binnen, de zeilen voor den wind brassen!” En jawel, ginds ver in het noordwesten vertoonde zich een donkere band op de blauwe oppervlakte van de zee, die snel naderde en aanduidde, dat het met de windstilte uit was. Weinige minuten later stevende de *Lecuearden* koers. De visschen werden door den hofmeester en den kok opgeborgen en het dek werd door de scheepsjongens en lichtmatrozen gezwabberd. In een oogwenk was alles opgeredderd en het dek kraak zindelijk.

„Maar de ingevallen noordwester wakkerde langzamerhand al meer en meer aan, en wel zoodanig, dat bij het ondergaan der zon het klipper-fregat nog slechts zijne marszeilen voerde, benevens zijn grootzeil en fok. Ik had dien avond de wacht en had een oppertje, een toevlucht gezocht onder de koefbrug achter de kap van de kajuit.

Het dek was toen ledig, alleen de jonge vrouw, waarover ik bij de vischvangst sprak, liep met den zeeofficier, die haar toen zoo onhandig hielp, gearmd het dek op en neer; terwijl beiden de woeste windvlagen trotseerden. De overigen hadden een toevlucht beneden gezocht en zaten in het salon de mirakuleuse vischvangst van's morgens te bespreken, of brachten den tijd door met een gezellig ombertje. Onder de ombreurs behoorde ook de echtgenoot van de bedoelde jonge dame. Blind noodlot! Waarom was die man in dat uur niet bij zijne vrouw?

„In de zwarte schaduw achter de trapkap was ik geheel onzichtbaar, terwijl ik alles kon zien, wat op het dek voorviel. Ja, ik erken het thans voluit: ik maakte mij toen aan eene ergerlijke onbescheidenheid schuldig. Maar, ik was jong en daarenboven zeer nieuwsgierig wat die twee, die ik al meer op afgezonderde plekje ontmoet had, met elkander te verhandelen hadden. Zij trippelden en zwaaiden bij het slingeren van het schip ontelbare malen op en neer en keken daarbij achterdochtig rond om te zien of niemand hen bespiedde. Bij eene ietwat heftige beweging van het schip, sloeg hij zijn arm om haar middel, maar plaatste daarbij zijne hand veel te hoog, om alleen tot steun te dienen. Zij verzette zich niet; en nu, hoe jong ik ook was, werd het mij duidelijk, dat ik voor ergerlijke feiten stond. Het eenvoudigst ware geweest, uit mijn schuilhoek te voorschijn te treden; maar mijne jeugdige nieuwsgierigheid — zoo meende ik ten minste — doemde mij tot onbewegelijkheid. Wat zij bij het heen en weer drentelen tot elkaar fluisterden, kon ik onmogelijk hooren door het gehuil van den wind. Eensklaps, op eene plek waar zij onzichtbaar voor het oog van den roerganger waren, trok hij haar tot zich, omklemde haar bovenlijf met beide armen, en overdekte hare wangen, hare lippen met harts-tochtelijke kussen, die mij onuitstaanbaar eindeloos toe-

schenen. Daarna bood hij haar den arm en stapten beiden, mij in mijn schuilhoek op korten afstand voorbijgaande, naar de kajuitstrap. Het was nog helder genoeg, dat ik hen duidelijk kon zien. Daar wisselden zij nog een langen kus en kon ik de opgewondenheid der jonge vrouw, den plotselingen blos, die hare wangen overtoog om onmiddellijk daarna vervangen te worden door eene nog meer zeggende bleekheid, het beven harer stem, het klapperen harer tanden, haren bij afwisseling onrustigen of verukten blik, de beweging om haar hoofdje op zijn schouder te steunen, de hartstochtelijke opwelling, waarmede zij hem haar voorhoofd en lippen tot kussen aanbod, opmerken en had ik de volkomen overtuiging in dat gruwelijk oogenblik verkregen, dat ik hier te doen had: of met een reeds vroeger voldongen misstap, of met de verdere ontwikkeling van een hartstocht, die slechts op de gelegenheid wacht. — De echtbreuk bestond toch reeds in het hart der jonge vrouw.

„Zij daalden de trap af en traden het salon binnen.

„Na eenige overpeinzing besloot ik mijn kapitein met het geziene in kennis te stellen. Toen hij aan dek kwam, vertelde ik hem alles; maar kreeg het barsche bescheid: „stuurman, bemoei je met je eigen bemoeisel!” Dat voldeed mij echter niet. Ik meende, dat hier iemand of iets te redden was, al ware het ook maar het geluk van een huisgezin, al ware het ook maar de uiterlijke eer van een braaf man. Mij dacht, dat hier anders gehandeld kon worden, dan bij het te water raken van den indischen soldaat, die wij, zonder dat er hulp kon geboden worden, moesten laten verdriuken. Ik dacht er aan om den echtgenoot met een enkel woord te waarschuwen. Maar, toen ik in het salon gluurde, zat deze overgelukkig een „groot casco” in de fijnen te spelen, dien hij niet alleen won, maar waarbij hij alle slagen

maakte, daar hij verscheidene matadors en twee heeren had ingekocht. Gij weet: *heureux au jeu*, enz. Zijn noodlot ontkomt niemand. Ik kon hem onmogelijk, zonder opzien te baren, uit zijn spelerskring weghalen. Daarenboven, terwijl ik nadacht wat mij te doen stond, weerklonk gillend het fluitje van den bootsman. Alle hens moesten in het want en ik meê op de ra's om het grootzeil te geien en de marszeilen te reven. Wind en zee namen dermate toe, dat alle voorzorgsmaatregelen moesten genomen worden; wij konden wel eens met een kaapschen storm te doen krijgen.

„Alvorens dit alles was beredderd, was het ongeveer middernacht geworden en waren de passagiers naar kooi gegaan. Dit zag ik met eene zekere mate van genoegen; want ik was toch al tot het besef gekomen, dat ik mijne mededeelingen aan den echtgenoot uiterst voorzichtig moest inkleeden, wilde ik voorkomen, dat ik het juist zou zijn, die het vuur aan de mijn en het geluk van het huisgezin zou verwoesten. Eene zekere luchthartigheid aan mijn leeftijd eigen daarenboven nam bij mij de overhand en met den franschman prevelde ik: *quand on ne le sait pas, ce n'est rien du tout*, na vooraf cynisch glimlachend gemompeld te hebben: *quand on le sait, c'est peu de chose*. O, die wufte onnadenkende jeugd. In ieder geval had ik nu tijd tot den volgenden morgen; ik kon toch nu niet in den hut van den echtgenoot doordringen. En, wie weet, welken uitweg ik gedurende den nacht te kooi zou vinden. Zoo suste ik mijn geweten.

„Daar de wind steeds toenam, legde ik mij gekleed ter ruste. Maar, rusten!... Daar was geen sprake van. Het geziene in den vooravond deed mij het bloed door de aderen vliegen. Ik zag zijne handen ter plaatse waar zij niet hoorden; ik hoorde het smekkend geluid zijner kussen; ik zag haar het schoone hoofdje tot kussen aan-

bieden. O, wat haatte ik dien kerel! Ging hij daarom zoo lief met den echtgenoot om? Zat hij daarom zoo gezellig en vriendschappelijk met hem te praten? Dat gebeurde niet anders dan om hem te verraden! En zij! zij!! O, in dien donkeren nacht, terwijl de winden door de touwen huilden en het schip stampte, slingerde en in zijne gebindten kraakte, alsof het zijn ondergang nabij was, herinnerde ik mij: hoe zij aan het dek gezeten had met haar zoontje, den kleinen Paul, een ventje van drie jaren op den schoot; herinnerde ik mij hoe zij het kind knuffelde, hoe zij zijn gezichtje en mondje met brandende hartstochtelijke kussen overdekte, hoe zij in die bolronde wangetjes met een soort van vervoering zachtkens beet. Zou zoo een liefdevolle moeder? Maar, dan vloog mij als een vurige schicht door het brein, dat bij zoo'n uitbarsting van moederlijke teederheid, hij, altijd die hij, op een vouwstoeltje tegenover haar gezeten had, dat hij met vuurschietende oogen de handen naar het knaapje toestak, maar daarbij haren glinsterend smachtenden blik ontmoette; zoodat al die hartstochtelijkheid, al dat vuur dier moeder aan een ander adres gericht waren, en het kind slechts als tusschenpersoon diende. O, wat haatte ik dien zeeofficier! Mijne ergernis was groot, en ik lag in mijne kooi te wentelen en te wringen van toorn, dien ik meende dat zijne oorzaak vond in het misdadige gedrag van dat tweetal. Hoe bedroog mij mijne jeugdige onervarenheid! Want, allengs bij nadere ontleding mijner gevoelens gedurende dien treurigen nacht, werd het mij duidelijk, dat het een schuldige ijverzucht was, die mij beheerschte. Ja, de gedachte brak zich bij mij onweerstaanbaar baan: dat ik wel in de plaats van dien zoo doemwaardigen overspeler had willen zijn; want . . . o, zij was zoo mooi! Zij was zoo ten volle begeerenswaardig!

„Zoo lag ik in mijne eenzaamheid te kooi te soezen;

toen ik eensklaps, te midden van het gehuil en gedonder van wind en golven, een doordringenden gil vernam, die uit het salon scheen te komen. Die gil werd, terwijl ik aandachtig lag te luisteren, bijna op den voet gevolgd door het geschreeuw eener vrouw, door heftig vloeken en door gestommel als van eene goed gemeente vechtpartij. Ik vloog toen mijne kooi uit en, in weerwil van het hevige slingeren en stampen van het schip, was ik de eerste, die in het salon verscheen. Wel staken eenige nieuwsgierige hoofden door de op een kier geopende deuren der hutten; maar niemand waagde zich in nachtgewaad een pas verder, terwijl het geschreeuw, het gevloek en het gestommel aanhield, en ik de woorden vernam, in de grootste woede uitgestooten: „ik zal jullie beiden vermoorden!“ Vlug draaide ik de lamp op, die s'nachts steeds met gedempt licht in het salon brandde, en wat ontwaarden mijne oogen? In een hoek naast het buffet lagen twee mannen op den vloer te vechten, waarvan de onder liggende geheel ongekleed en de andere slechts gehuld was in slaapbroek en „kabaai“ welk laatste kleedingstuk evenwel gedurende de worsteling zoodanig gehavend was, dat het slechts aan flarden bij de mouwen nog verbonden zat, en het geheele bovenlijf van den strijder ontbloot was. Bij de wisselingen van den kamp en bij de bewegingen van het schip was het eene wriemeling van vleesch, waarop vuisten beukten en waarin nagels hare bloedige voren ploegden. In een anderen hoek van het salon lag de door mij bedoelde jonge vrouw, ook geheel ongekleed, te jammeren, te gillen en het Opperwezen aan te roepen. Heb ik een blik te veel gewijd aan wat mij dáár voor oogen kwam? Ik weet het niet; maar toen ik haar gedachteloos mijne hand toestak om haar overeind te helpen, kromp zij ineen, wees mij met een gebaar vol schaamte af en kruiste de

armen over den fraaien boezem; terwijl zij zich als het ware in haren hoek wrong, als wilde zij door de paneelen verdwijnen. Het was bij mijne ziel! als eene plaat van „*le nu au Salon*” van Armand Silvestre, maar van meer reëel vleesch. Ietwat schuchter verlegen wendde ik den blik af en, geholpen door een paar passagiers, beijverde ik mij de vechtende mannen van elkander te trekken, wat niet zonder moeite geschiedde; want de eene — en dat was de echtgenoot van de dame — schuimbekte van de hevigste woede, trachtte zich uit onze handen los te wringen; terwijl hij uitbrulde: „laat ze mij beiden vermoorden!” Ik had mijne geheele zelfbeheersching noodig, om hem niet een handje te helpen; want ik had in zijnen naakten tegenstander den zoo gehaatten zeeofficier herkend. Een der hutbewoonsters wierp de jonge vrouw een „sarong” en „kabaai” toe, waarmede zij haar lichaam haastig bedekte.

„Intusschen was ook de kapitein toegeijld en vroeg met een toon van gezag, die zich boven ieder ander geraas liet vernemen: wat hier te doen was? Met van woede stikkende stem verhaalde toen de gehoonde echtgenoot, dat hij wakker geworden, in de hut zijner vrouw had hooren fluisteren, dat hij, opgestaan zijnde, die hut in het donker met vooruitgestoken handen binnen getreden was, en de schuldigen op heeterdaad betrapt had. „O, ik zal ze vermoorden!” gilte hij onophoudelijk; terwijl hij door eenige inmiddels toegesnelde passagiers in bedwang gehouden werd.

„Met een gebaar, dat voor geen tweeërlei uitlegging vatbaar was, gebod mij de kapitein den naakten zeeofficier naar zijne hut te brengen en daar op te sluiten. Met zoo'n ijver voldeed ik aan dat bevel, dat, hoewel ik geen weerstand ondervond, de blauwe plekken op den arm van den aterling, waarbij ik hem gegrepen had, nog wel weken later zichtbaar geweest zullen zijn.

„Daarna bood de kapitein den arm aan de dame en geleidde haar naar de hut zijner gade, die aan boord was en van de reeders verlof gekregen had, eene reis naar Indië en terug te maken. In het salon teruggekeerd, trachtte hij een poos den steeds verwoeden echtgenoot tot bedaren te brengen, terwijl de scheepsdokter dezen een mixtuurtje van broomkali met wat laudanum toediende. Daarna bracht men den rampzalige te kooi. De kapitein sloot de hut en stak den sleutel, alsook dien van de hut van den zeeofficier in den zak. Na nu nog de passagiers aangemaand te hebben, zich bedaard naar hunne hut te begeven, ging hij naar het dek, alwaar zijne tegenwoordigheid bij den heerschenden storm noodig kon zijn. Ik was nog meer vertoornd, als het kon, op den verleider dan de echtgenoot; want er bleef mij na het gebeurde geen sprank van zelfbedrog omtrent den aard van het voorgevallene.

„Gij allen moet bekennen, dat het reeds eene zeer betreurenswaardige geschiedenis was; zij zou echter helaas, nog treuriger worden.”

„Zeker zal zij dat! dat weet ik,” liet eene stem zich uit het achterste gelid van den besloten kring toehoorders vernemen.

„De storm duurde steeds voort,” vervolgde de gezagvoerder der mailboot, na een vluchtigen blik in die richting geworpen te hebben. „Den volgenden morgen deelde de kapitein van de *Leeuwarden* aan de mannelijke passagiers mede, dat, om onheilen en verdere onaangenaamheden aan boord te voorkomen, de zeeofficier in zijne hut opgesloten zou blijven en niet aan het dek mocht verschijnen, dan slechts gedurende een uur na middernacht en dan nog onder bewaking van een der stuurlieden. Der jonge vrouw werd eene hut aangewezen naast die van zijne gade, met bepaling dat zij zich alleen

des avonds een paar uren aan dek mocht begeven. Overigens bleef ook zij stipt achter slot.

„Toen de storm, die ons overigens niet gedeerd had, bedaarde, bevond de *Leeuwarden* zich in den Atlantischen Oceaan en liep met volle zeilen den zuidoost passaat te gemoet.

„Daarin aangekomen, en terwijl het klipperfregat, met zijne leizeilen bij, flink voorwaarts stevende, noodigde de gezagvoerder op een morgen de mannelijke passagiers te klasse alsook de stuurlieden tot eene samenkomst in de kapiteins-kajuit uit. Toen allen gezeten waren, nam de heer Rijndreef, — zooals ik gemakshalve voor het vervolg van mijn verhaal den bedoelden echtgenoot zal noemen, — het woord en verklaarde, dat hij, na een mondgesprek, hetwelk hij in tegenwoordigheid van de gade des kapiteins met zijne wederhelft op hare dringende bede gehad had, innig overtuigd was, dat zij geheel onschuldig was. „Welnu,” sprak een der heeren, „dan kunnen wij u feliciteeren; dan is mevrouw, dan zijt gij met uw lief kind gered!” En, meteen stonden allen op, om hem hartelijk de hand te drukken. „Ja, maar,” antwoordde de heer Rijndreef, zonder die handen nog aan te raken; „ik wensch, dat gij allen even overtuigd zult zijn, als ik het ben. Eene eenvoudige verklaring van mij kan u die overtuiging niet schenken. Mag ik u verzoeken, kapitein, den heer Uit den Molen te ontbieden, dan kan die de waarheid van hetgeen ik verhalen zal bevestigen.”

„Alle vergaderden,” zoo onderbrak de spreker zijne vertelling, „twijfelden er niet aan of die man met zijn edel hart ging eene ernstige poging tot verzoening aanwenden. Ik voeg hier ook nog bij, alvorens met mijn verhaal te vervolgen, dat de naam van Uit den Molen evenals die van Rijndreef pseudoniemen zijn. Wie weet of beiden nog niet in leven zijn.”

„„Neen!” sprak de stem in het achterste gelid. „Beiden zijn dood!”

„De kapitein der *Leeuwarden* reikte mij,” zoo vervolgde de gezagvoerder van de *Prins Willem der Nederlanden*, „den sleutel van de hut van den arrestant. Een oogenblik later verscheen hij in de kajuit. „Mijnheer Uit den Molen, ik heb u hier laten ontbieden,” zoo sprak de kapitein; „de heer Rijndreef beweert, dat zijne echtgenoot onschuldig is, en verlangt de toedracht van het gebeurde in uwe tegenwoordigheid aan de vereenigde passagiers mede te deelen. Verleent hem dus uwe aandacht; hij rekent er op, dat gij hare onschuld zult bevestigen.” — „Wanneer ik had kunnen voorzien, dat ik hier voor eene soort van jury verschijnen zou,” antwoordde de zeeofficier bits, „zou ik zeker niet gekomen zijn; want ik erken aan niemand hier aan boord het recht om over mijne handelingen of gedragingen een oordeel te vellen. Maar, ik ben nu eenmaal hier,.... ik ben geheel gehoor.”

„De heer Rijndreef leverde daarop, hoe moeilijk hem dat ook moest vallen, een verhaal, dat ik vanwege de bijzonderheden, waarin hij moest treden, uit kieschheid voor de ooren der dames onder mijn gehoor, achterwege laat. Dat evenwel wil ik betuigen, dat dit verhaal zoo waarschijnlijk, zoo aannemelijk klonk, dat slechts eene bevestigende beweging van het hoofd van den heer Uit den Molen voldoende ware geweest om ieders overtuiging te vestigen en om den verbroken vrede in dat huisgezin te herstellen. „Welnu?” vroeg de heer Rijndreef, toen hij zijn verhaal geëindigd had, met een blik op den man, die zijn lot in handen had. In dat woord: „welnu?” klonk een rauwe snik, die hem den gorgel verscheurde; in dien blik was zoo'n bede om erbarming te lezen, dat het mij koud werd, hoe warm het ook in dat oogenblik in die kajuit was. O, die man had vrouw en kind zoo lief, dat

had ik maar al te wel waargenomen gedurende de reeds afgelegde reis! Of hij zelf het verhaal geloofde, dat hij geleverd had? Afgaande op toon, stem en gebaren, die zijne overtuiging ten volle verraadden, ja! O, hij reikhalsde zoo naar verzoening! dat was genoeg op zijn gelaat te lezen. Maar, wie weet? Wellicht offerde hij zijn beleedigd gevoel van echtgenoot uit liefde voor zijn kind op.

„Het antwoord op dat vragend „welnu?” liet zich wachten. Eindelijk klonk daar norsch, stroef en afgemeten: „Daar is geen woord van waar. Uit den toestand, waarin de heer Rijndreef ons aantrof, en die velen uwer hebben kunnen opmerken, kan hij opmaken, dat zijn verhaal onwaar moet zijn. Geen minnend paar komt zoo ongekleed voor den eersten keer te zamen. Daaruit alleen blijkt dus, dat er reeds vroeger heimelijke bijeenkomsten plaats hebben gehad.” Het tumult, wat nu volgde, waag ik niet te beschrijven. Schuimbekkend van woede wilde de zoo gehoonde en getergde echtgenoot zich op den onverlaat werpen. Drie der aanwezigen hadden alle moeite om hem in bedwang te houden. Gedurende dat tooneel liet de stem van een kapitein van het Indische leger zich boven alles uithooren: „Ellendeling!” beet hij Uit den Molen toe, „met een woord, met een knik hadt gij uw slachtoffer kunnen redden!”

„„Dat's volkomen juist!” liet de stem in het achterste gelid zich hooren. „Die kapitein was ik! En, wat antwoordde mij de onverlaat? „Ben ik een ellendeling, omdat ik niet verkies te liegen?” Nota bene, een overspeler, die een echtgenoot onder den schijn van de grootste vriendschap aanhaalt, zijne vrouw onteert en dan terugdeinst voor eene onwaarheid, als hij haar met één woord redden kan!”

De kapitein der mailboot, die den laatsten spreker

met verbazing had aangehoord, en thans scherp naar de zijde, vanwaar diens stem gekomen was, uitgekeken had, vervolgde zijn verhaal:

„Uit den Molen beweerde nog, dat de strik, waardoor men hem dacht te vangen, te doorzichtig was, om niet ontwaard te worden; dat hij bij zijne chefs niet als een Don Juan, als een vrouwenverleider wenschte gesignaleerd te worden, en dat mevrouw Rijndreef, van zijne jeugd misbruik makende, hem verleid had.

„De kommandant van de *Leeuwarden*, walgend van zoo eene taal, gaf mij een wenk. Of ik dien goed begrepen had? Om het even; maar ik pakte den ellendeling hardhandig bij den nek, duwde hem onzacht de kajuit uit, terwijl hem een gemompel van de diepste verachting hoorbaar vervolgde, en bracht hem in weerwil van zijn tegenweer, die hem nog menigen stomp in zijne ribben bezorgde, in zijne hut, die ik zorgvuldig achter hem sloot.

„Den toestand te beschrijven van den rampzaligen echtgenoot is onmogelijk. Nu eens verlangde hij, dat de verzamelde heeren zijn vrouw zouden hooren. Maar, hij moest toegeven, dat het haar in een uiterst moeielijken toestand moest brengen, wanneer zij als vrouw alleen, tegenover al die mannen dat tooneel in zijn bizonderheden zou moeten schetsen, zooals wij het reeds gehoord hadden. Zij zou dat niet kunnen doen, zonder het van schaamte te besterven. Dan weer wilde hij naar de hut van den lagen bedrieger en kostte het veel moeite hem te weerhouden. Eindelijk barstte hij in snikken en tranen uit; terwijl hij uitriep: „o mijn kind, mijn arm kind! geen moeder meer!” Die tranen gaven lucht aan het beklemd gemoed. Het werd toegankelijk voor redeneering en langzamerhand bracht men hem in zooverre tot bedaren, dat hij aan het dek kon komen, waar de frischheid

van den wind het zijne er toe bij bracht, om zijn zenuwachtigen toestand meer dragelijk te maken. Natuurlijk werd na dat voorval de afsluiting zoowel van de vrouw als van haren medeplichtige stipter gehandhaafd dan ooit te voren. Bij die reisgelegenheid heb ik kunnen opmerken, dat de dames oneindig strenger, ja zelfs hartvochtiger ten opzichte van eene gevallen geslachtsgenoot oordeelen dan de mannen Althans bij dit geval was van eenige erbarming van hare zijde niet veel te bespeuren. Als de ongelukkige des avonds aan het dek kwam, wat maar zeer zeldzaam plaats had en dan nog gedrongen door de onuitstaanbare warmte in hare hut, dan ruimden haar maar zeer weinige dames een plaatsje naast zich op de bank in. Het gebeurde wel, dat een heer van zijne plaats opstond, om haar die aan te bieden. Het meerendeel der dames ontweek haar als eene melaatsche. En, onder dat meerendeel waren er, ik ben er overtuigd van, die vroeger met een glimlach zich verwijderden, om den minnenden vrij spel te laten en zoo de misdaad begunstigten. Nu werd er met een ijzigen glimlach, zooals de huichelende deugd slechts kan doen zien, uitgekraaid: „ja, ik heb het wel voorspeld, het kon niet anders uitloopen....” Het kon niet anders uitloopen! Als de zoo scherpzinnigen eens bijtijds een welwillend maar waarschuwend woord tot de in gevaar zijnde medezuster hadden gesproken... als zij, alvorens het te laat was, getracht hadden, den echtgenoot tot het *qui vive* te roepen, welke rampen, welke ellenden zouden zij dan niet voorkomen hebben. Nu kwam mij dat: „ik heb het wel voorspeld” uiterst verachtelijk voor.

„Wat Uit den Molen betreft, die probeerde eens bij zijne namiddernachts-wandeling, terwijl hij over het dek heen en weer liep, een praatje met mij te maken. „De passaat staat goed door, stuur,” begon hij. Ik keek hem eens bij

het volle maanlicht strak in de oogen en keerde mij, zonder een woord te spreken, om. „Stuurman!” hernam hij bleek van woede, „ik spreek tot u.” — „Ik verkies niet tot u te spreken” was mijn antwoord. — „Ik zal mij over je onbeschoftheid bij den kapitein beklagen,” sprak hij stampvoetend. — „Ga je gang,” lachte ik. Of hij zich bij den kapitein beklaagd heeft, weet ik niet. Die heeft er mij nimmer een woord over gesproken. Uit den Molen liet mij verder bij mijne nachtwachts ongemoeid. De reis werd voortgezet, zonder dat omtrent die noodlottige gebeurtenis verder eenig bijzonder voorval te vermelden valt, tot Sint Helena, alwaar onze kommandant zijn kolenvoorraad wenschte aan te vullen en eenige provisiën in te nemen. Van die gelegenheid maakte Uit den Molen gebruik om het schip, waarin zijn toestand — ik erken het ten volle — door de warmte in zijne hut ondragelijk genoemd moest worden, te verlaten. Hij zou de reis per mailstoomer, die de dienst van Kaapstad via Sint Helena; Ascencion en Madera met Engeland en vice versa verrichtte, voortzetten. Niemand was rouwig over zijn heengaan.

„Van nu af kreeg mevrouw Rijndreef meer vrijheid om zich aan het dek te kunnen bewegen. Och, als ik haar dan daar zoo onder de zonnetent zag zitten met haar kindje op den schoot, en haar weemoedig starende blik zag rusten op haren echtgenoot, die zich beijverde den schijn aan te nemen, zich harer niet aan te trekken, dan gevoelde ik bij instinct, dat daar eene smart geleden werd, die, hoewel ten volle verdiend, toch deernis moest wekken. Toen wij, na de Azorische eilanden gepasseerd te zijn, de verwachte westelijke winden kregen, en het schip met een veertien mijls vaart door de gekuifde golven sneed en een berg van schuim voor zijn boeg deed opkuiven, begreep de rampzalige moeder, dat het

oogenblik, dat zij van haar zoontje, van haar „anak mas” (gouden kind), zooals zij zich uitdrukte, gescheiden zou worden, al meer en meer naderde.

„Maar, dat ook haar echtgenoot leed, was voor mij duidelijk zichtbaar, met hoeveel onverschilligheid hij zich ook trachtte voor te doen. Hoe menigmaal, als hij zich onbespied waande, vond mijn zoekend oog hem in den hoek, gevormd door de koebrug en de trapskap, waar ik op dien noodlottigen avond gestaan had. Zijn blik was dan op haar en zijn kind gevestigd. Daar, ongezien door allen, behalve door mij, teekende zijn gelaat diepe droefheid, maar ook onmetelijke liefde. Wat in die oogenblikken in zijne ziel omging, is alleen het Opperwezen bekend. Van eene verzoening evenwel kon na al het voorgevallene geen sprake zijn, dat gevoelde ik.

„De reis was verder voorspoedig; want binnen de negentig dagen na ons vertrek van de reede van Batavia, lag de *Leeuwarden* te Rotterdam aan de kade onder de Boompjes gemeerd. De heer Rijndreef stelde onmiddellijk na aankomst een eisch tot echtscheiding in, die na de voltrekking van de vele wettelijke formaliteiten eindelijk toegewezen werd. Ik heb sedert beide personen uit het oog verloren, wat van hen geworden is, weet ik niet.

„Dames en heeren!” zoo poogde de spreker te eindigen, mijn verhaal is uit. Ik heb het niet alleen geleverd om mijne spreekbeurt te vervullen, maar ook om het tot waarschuwing te doen strekken. Het pad van den ongeoorloofden hartstocht is zoo hellend en zoo glibberig; eenmaal den voet daarop gezet, is het zoo moeilijk, ja veelal onmogelijk terug te kunnen treden. Neemt nu uit mijn verhaal niets anders dan die waarschuwing. Ik heb gezegd.”

En, hiermede stond de spreker van zijne zitplaats op, ten teeken dat hij de zitting wenschte op te heffen.

„Met uw verlof . . . een oogenblik!” zoo liet de stem uit het achterste gelid zich andermaal hooren. En, te gelijker tijd trachtte een bejaard heer zich een weg te banen door den kring der toehoorders.

„Een oogenblik!” herhaalde hij, toen hij daarbinnen aangeland was. „Ik wensch het slot van die geschiedenis te leveren.”

„Gij!” vroeg de kommandant der mailboot, met klem op dat woord drukkende. „Gij, wie zijt gij dan toch?”

„Wie ik ben, kapitein? Mijn naam is Pluygers.”

„Ja, dat weet ik wel. Die naam vernam ik reeds in de Java-zee, toen wij kennis maakten. Maar, die naam zegt mij niets.”

„Wezenlijk . . . niets? . . . Welnu, ik ben of was de kapitein van het Indische leger, die in de kajuit van den kommandant van het klipperfregat verontwaardigd tot den zeeofficier de woorden sprak, door U straks zoo merkwaardig nauwkeurig medegedeeld.”

„Gij! Mijn hemel, dat ik U niet herkend heb!” sprak de gezagvoerder van de *Prins Willem* met verbazing. „Maar, . . . ik heb sedert met zooveel passagiers gevaren, dat mij uw naam, dien ik als derde stuurman destijds slechts ter loops vernam, ontschoten is.”

„Terwijl ik daarenboven,” zeide de heer Pluygers lachende, „sedert kaal- en withoofdig, en daarbij zeer rimpelig geworden ben; zoodat gij ook mijn gelaat niet herkennen kondt. Uw familienaam heb ik nimmer geweten; aan boord van het fregat kende ik u slechts als derde stuur of als stuurman Jan. Gij ook zijt met de jaren, ofschoon niet verouderd, toch zooveel veranderd met dien vollen baard, dat ook ik u niet herkend heb. Het eerst werd ik opmerkzaam gemaakt gedurende uw verhaal van heden avond, toen gij van den verdronken militair verteldet. Later toen gij de miraculeuze visch-

vangst te berde bracht, dacht ik: „sakkerloot, die vertelt eene bladzijde uit mijne reis met de *Leeuwarden*,” welke naam ook een pseudoniem is; want onder ons gezegd: het fraaie klipperfregat met hulpstoomvermogen voerde een anderen stadsnaam. Maar, nu wij de kennis hernieuwd hebben, wordt het tijd dat ik op het à propos terugkom. Gij besloot uwe verhandeling, kommandant, met de woorden: *mijn* verhaal is uit”; maar daarom is *het* verhaal niet uit. Ik, op mijn leeftijd, ben van de school der romantieken, die meenen, dat ieder goed opgezet drama een vijfde bedrijf behoeft, ook dat ieder misdrijf zijne vergelding en straf moet vinden. Dit laatste gebeurt, helaas! maar al te weinig in het gewone leven: maar juist daarom vind ik het mededeelenswaardig, nu het noodlot, als gij het zoo noemen wilt, in het onderhavige geval, bij toeval recht gesproken, ja gevonnisd heeft en goed ook. Luistert maar:

„In 187. bevond ik mij gedurende eene dienstreis te Singapoera voor een tiental dagen. Ik logeerde daar in het Hotel de l'Europe en gebruikte gewoonlijk mijn maal aan de table d'hôte. Eens trof ik het état-major van het Nederlandsche oorlogstoomschip *Saparoea* — ook een pseudoniem — aan tafel aan, en kwam ik schuin tegenover den heer Uit den Molen te zitten. Ik deed, alsof ik hem niet herkende, hoewel onze blikken elkander nog al eens ontmoetten. Dat groepje zee-officieren, die maandenlang ter bewaking op de kusten van het Atjehsche rijk gezworven hadden, was uiterst vroolijk gestemd en deed de Engelsche tafel alle eer aan, hoewel allen erkennen moesten dat de Engelsche rijsttafel bij die op Java niet halen kon. Onder een goed glas bordeaux, later gevolgd door den onvermijdelijken „anggoer poeff” (champagne) steeg de vroolijkheid zeer, en heb ik bij die gelegenheid menige geestige ui hooren voordragen. Na het

dessert, toen de overige commensalen zich verwijderd hadden, kwam het discours op liefdesavonturen, en heb ik verhalen gehoord, — verzonnen of werkelijk gebeurd, — die mij soms een gullen lach afersten. Gaf dit laatste er aanleiding toe, of was het de champagne, die werkte, ik weet het niet; maar eindelijk, nam Uit den Molen, die tot nu toe gezwegen had, het woord, en vertelde „zijn *bonne fortune* aan boord van een koopvaardijship,” zooals hij zijn verhaal betitelde.”

Ten hoogste verbolgen en verontwaardigd viel de gezagvoerder van de *Prins Willem* den spreker in de rede met de woorden:

„Wel, God zal me vergeven! Wat een kerel!”

„Met eene levendigheid van kleurengloed,” ging de spreker voort, „die ik bij dat réalistisch wezen niet vermoed had, gaf hij eene beschrijving van de jonge vrouw, van hare liefelijke gelaatstrekken, van hare schitterende zwarte oogen, van haren weelderigen donkeren haardosch, van haren sierlijk gevulden en wit marmere boezem, in een woord van geheel het schoone wezen, dat de derde stuurman van de . . . *Leeuwarden* en ik in het door hem beschreven noodlottig oogenblik hebben kunnen bewonderen.

„Daarna ging hij tot de verleidings-geschiedenis over. Hij schilderde levendig met hoeveel geslepenheid hij het vertrouwen en de vriendschap van den echtgenoot had weten te winnen, hoe hij door het liefkoozen van het kind de argelooze genegenheid der jonge vrouw had weten op te wekken, hoe hij zich door zijne oplettendheden bij haar had weten in te dringen, hoe hij daarna door middel van érotische platen en van zedebedervende lectuur hare hartstochten had weten op te wekken, hoe hij o. a. met haar „Mademoiselle Maupin van Théophile Gautier” gelezen en van de gelegenheid gebruik gemaakt

had om haar, weerloos als zij door hartstocht was, bij de meest érotische passages, te beduimelen en te betasten. Hij beschreef de geheime samenkomsten, die hij weldra, als gevolg van die zedeloze belegering had weten te verkrijgen, zóó réalistisch, dat zijne boordgenooten met hunne door tafelgenot reeds zoo verhitte breinen als aan zijne lippen geketend waren.

„Eindelijk leverde hij het verhaal van de ontdekking in dien noodlottigen nacht, en had de schaamteloosheid tot in de meeste bijzonderheden mede te deelen, ja te beschrijven, hoe de echtgenoot hen met vooruitgestoken handen in het donker gevonden had, alsook het handgevecht, dat daarop gevolgd was. Toen evenwel eenige zijner ranggenooten met een ongeloovig gezicht grinnikten en zelfs de woorden: „dat's met spek schieten” gehoord werden, had hij de nog grootere schaamteloosheid, zich direct tot mij te wenden en mij te interpeleeren met de woorden: „is het niet waar, kapitein Pluygers? Gij waart destijds medepassagier aan boord van het koopvaardijship.” Hoewel ik kookte van verontwaardiging, antwoordde ik zoo bedaard mij mogelijk was; want ik gevoelde het, Nemesis naderde. „Behoudens de beschrijving van vrouwelijk schoon en de verdere bijzonderheden, waaromtrent ik geen getuigenis afleggen kan, is in hoofdzaak de verleidingsgeschiedenis, welke de luitenant ter zee Uit den Molen verhaald heeft, waar. Maar, laat hem uitvertellen. Wat gebeurde er verder?” — „Wel, wat zou er meer te vertellen zijn?” antwoordde hij luidkeels lachende, maar mij inmiddels een dreigenden blik toewerpande. „Hebt gij niets meer te vertellen,” hernam ik zonder mij door dien blik van mijn stuk te laten brengen, „ik daarentegen heb nog wel het een en ander aan de geschiedenis uwer *bonne fortune* toe te voegen, wat gewis de aandacht uwer mede-officieren verdient.”

„En, daarop leverde ik, na eene inleiding ten betere verstande, het verhaal van het gebeurde in de kapiteinskajuit van de *Leeuwarden* en herhaalde ik de woorden, die ik toen gesproken heb, en die onze spreker van heden avond zeer nauwkeurig — ik herhaal het — weergegeven heeft. De kommandant van de *Saparoea* vroeg mij daarop, terwijl hij vrij driftig van zijn stoel opstond: „Is dat alles waar, kapitein?” — „Overste,” hernam ik, „kijk den man aan, het antwoord op uwe vraag is in zijn geheele uiterlijk te lezen.” En inderdaad, de onverlaat zat daar als wezenloos, met het hoofd voorover gebogen, op zijn bord te staroogen.

„Ga nog een oogenblik zitten, overste, als ik u bidden mag,” verzocht ik met nadruk, „ik ben geïnterpelleerd en wensch nu ook het slot mijner mededeelingen te leveren. Zij zijn volgens mij merkwaardig genoeg om aangehoord te worden.” Uit den Molen wierp een dommen blik, die toch ontzetting verraadde, op mij en keek daarna weer op zijn bord.

„Het is nu omstreeks vier maanden geleden,” vervolgde ik, „dat een mijner collega's te Batavia een briefje ontving, aangebracht door een der bedienden van het Groot Militair Hospitaal aldaar. Onmiddellijk na lezing verzocht hij zijne vrouw een knaapje, dat in den tuin liep te spelen, netjes aan te kleeden en begaf zich daarna met het kind aan de hand op weg. Het jongetje, nieuwsgierig wat die wandeling op dat uur van den dag — het was ongeveer drie uren des namiddags — te beduiden had, deed herhaaldelijk de vraag, waar zij heen gingen. Toen daarop het antwoord uitbleef, en aanvankelijk de weg naar Gang Menteng voerde, meende de knaap, dat zij naar den dierentuin gingen, en babbelde in argelooze onschuld over andere onderwerpen verder, waarbij hij zoo'n argelooze liefalligheid aan den dag

legde, dat zijn begeleider hem bij wijlen met een traan in het oog aankeek en hem zelfs eens zachtmoedig toevoegde: „toe Paul, wees niet zoo vroolijk.” Het kind keek zijn leidsman met zijne donkere oogen vragend aan, zweeg een poos; maar weldra nam de jeugdige onbezorgdheid weer de overhand.

„In het hospitaal aangekomen, werden beiden door een der diensthebbende ziekenvaders tot bij de deur van een vertrek van lijders 1e klasse gebracht. „De njonja is zeer ziek,” fluisterde hij. Toen de oogen van de zacht binnentredenden, wat meer aan het halfdonker, hetwelk in die kamer heerschte, gewend waren, zagen zij op eene legerstede eene vrouw uitgestrekt liggen, die met hare halfgrauwe haren, met hare scherphoekige vermagerde en doodsbleeke wezenstrekken verried, dat zij veel geleden had, dat zij zeer ziek, ja dat de laatste stond nabij was. Met hijgende borst lag zij te sluimeren, althans zij had de binnentredenden niet gehoord. Het knaapje, schier beangst in die donkere kamer, sloop achter een schutsel, dat binnen voor de deur stond. Toen de vrouwelijke oppaster de zieke toefluisterde: „itoe toean njang datang” (die heer is gekomen) schrikte zij op, greep met inspanning de hand, welke mijn collega haar toestak, terwijl hare wijd opengesperde oogen wild en angstig het geheele vertrek doorzochten. Daarna liet zij zich met een deerniswekkend gekreun in hare kussens terugzinken.

„Als de heer Uit den Molen die vrouw in dat oogenblik op die lijdenssponde uitgestrekt had kunnen zien liggen, zou hem den moed ontbroken hebben, — althans zoo hoop ik, — de beschrijving van haar vroeger lichamenlijk schoon te leveren. Wezenloos bleef deze bij die woorden zitten en staarde maar op zijn bord; terwijl de oogen van alle zijne mede-officieren op hem gevestigd waren.

„Ik heb.... u laten schrijven.... kapitein,” zoo sprak

de rampzalige vrouw, eindelijk met zwakke en hikkende stem, „o... ik voel... d.dat ik... sterven ga ... en ik... wilde toch... P.Paul... nog eens zien... Hebt gij.. h.hem niet mee.meegebracht?... O, d.dat is wreed.” Mijn collega trad achter het schutsel, waarachter de knaap angstig stond te gluren, greep hem bij de hand en bracht hem bij het bed. „Hier is hij, mevrouw,” sprak hij met diep bewogen stem. Eene magere uitgeteerde hand daalde op het hoofdje van het kind neder, doorwoelde daar krampachtig de donkere lokken; terwijl het lichaam, eenigszins zich trachtende op te richten, heftig zwoegde en naar adem snakte. Eindelijk, na eene pijnlijke stilte keerden de matte oogen van de lijderes zich naar den knaap: „Ben jij... P.Paul... R.R.Rijndreef?” O, het uitspreken van dien laatsten naam scheen haar zoo zwaar. „Ja, mevrouw,” antwoordde het kind met ronddwalenden blik in die voor hem zoo vreemde omgeving. „P.Paul.. h.herken je mij... niet meer?” — „Nee, mevrououw,” was het slepend, uitgerekt antwoord van den knaap. Een snik, een rochelend geluid ontsnapte aan de borst van de lijderes. Toch vermande zij zich weer. „Waar is p.papa...?” — „Papa is in Atjeh.” — „En... m.mama?...” — „Mama is dood,” antwoordde de knaap met dof sombere stem, als begreep hij het hoogst ernstige van die woorden in dat oogenblik. Met een rauwen snik, viel het hoofd der rampzalige moeder in de kussens terug, het lichaam stuiptrekte vreeselijk; maar... niet waar? waartoe zulk lijden verder uit te spinnen? Den volgenden morgen ontfermde de dood zich over haar en verlostte haar van alle verder lijden.

„Dat was het verhaal, dat ik den officieren van de *Saparoeca* gaf. Toen ik de laatste woorden gesproken had, vloog Uit den Molen van zijn stoel op en begaf zich met wankelende schreden naar de deur, waar hij verdween. Had de champagne hem beneveld of was wroeging oor-

zaak van zijn onvasten gang? Ik weet het niet. Zijn overste vroeg mij niet meer: of dat alles waarheid was? De zeeofficieren stonden voor en na op en lieten mij alleen.

„Voor mijne toehoorders wil ik er nog bijvoegen, dat de onverlaat spoedig daarop 's Konings dienst heeft verlaten en niet lang na zijn ontslag overleden is. Ook de heer Rijndreef heeft zijne gewezen echtgenoot niet lang overleefd; nog binnen het jaar na haar verscheiden, had ook hij het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. De wees, goed verzorgd en tot een flinken boy opgegroeid, is thans een sieraad van de maatschappij.

„Ziedaar,” zoo besloot de heer Pluygers, „ziedaar, waarde kommandant, wat ik meende aan uw verhaal te moeten toevoegen. Ik ben overtuigd, dat die eindgeschiedenis geen afbreuk zal doen aan de moraal, die gij aan het slot van uw verhaal hebt vastgeknoopt.”

„Gewis niet,” sprak de gezagvoerder met een hoorbaren snik, „zij wordt er integendeel door versterkt. Ik ben u dan ook dankbaar, dat gij dat vijfde bedrijf van het vreeselijk treurspel geleverd hebt. Arme vrouw!... arme Rijndreef!... Maar, intusschen is het laat geworden. Daar komt de stuurman om acht glazen te doen weerklinken. Dames en heeren, wel te rusten!”

Allen stonden op. Gebruik makende van de kortstondige verwarring, die bij het verbreken van den kring toehoorders voor een oogenblik ontstond, sloop eene vrouwelijke gedaante, in een donkeren regenmantel gewikkeld, van achter den grooten mast uitschietende, ongemerkt de salontrap af.

VIII.

EEN EERSTE MILITAIRE KLEED EN EENE EERSTE LIEFDE.

Den volgende Donderdag bevond de *Prins Willem der Nederlanden* zich in het Kanaal van Suez, die grootsche schepping van den sedert zoo verguisden *de Lesseps*, waaraan — aan de schepping wel te verstaan — onze Nederlandsche ingénieur *Conrad* niet vreemd gebleven is, wellicht dat hem de grootste verdienste op technisch gebied daarvan toekomt. Het was dan ook niet zonder reden, dat de Stoomvaartmaatschappij *Nederland* een harer eerste zeekasteelen, die zij door het Kanaal van Suez naar Nederlandsch-Indië zou zenden, *Conrad* doopte.

Den vorigen dag was de *Prins Willem* des ochtends den vuurtoren van de Twee Gebroeders dicht aan bakboord voorbij gestoomd. De gezagvoerder verhaalde toen zijne passagiers, dat daar in 1873 een der eerstelingen van de maatschappij *Nederland*, de *Prins Hendrik*, — het Suez-Kanaal was op 16 November 1869 voor het verkeer geopend — verging. Dat stoomschip had toen eene groote som aan zilvergeld in vaatjes aan boord, benodigd voor den toen pas begonnen Atjeh-oorlog. Dat geld werd, dank zij de opoffering en toewijding van de officieren en

manschappen van het militaire detachement aan boord, behouden door de branding aan wal gebracht, middelerwyl hun have en goed door de zee verzwolgen werd.

„De Twee Gebroeders, die toen nog geen vuurtoren voerden,” zoo ging de gezagvoerder voort, „zijn, zooals ge ziet, twee groote rotsen, die, hoewel zij ongeveer zeventig meter boven den waterspiegel uitsteken, toch bij donkeren nacht, door hare ligging nagenoeg in het vaarwater, veel gevaar opleverden.”

In den namiddag doorstevende de mailboot de wateren van de Golf van Suez, waarbij het hare passagiers gegund was geweest een blik te werpen op het schiereiland Arabia Petraea of Steenachtig Arabië, dat evenwel door de hedendaagsche aardrijkskundigen het Sinaïtische schiereiland genoemd wordt naar den berg Sinaï, die de hoofdmassa uitmaakt van de bergwong, die er zich op verheft.

Natuurlijk had toen ieder der opvarenden, — hetzij geloovig, hetzij sceptisch gestemd, — over de stuurboordsverschansing gebogen gelegen, om dat schiereiland, hetwelk eene zoo aanmerkelijke bladzijde in de vroegste geschiedenis der menschheid beslaat, gade te slaan. De boot stuurde nagenoeg in het midden van de Golf, zoodat aan beide zijden land in het gezicht was: aan bakboord de Egyptische, aan stuurboord de Arabische kust. Eerstgenoemde met hare uitgebreide zandvlakte, waarboven, bij den gezichteinder de kale zandtoppen van den Djebel Ataka als blinkende stippen onder de stralen der dalende zon, in eene smeltend vuil blauwe tint wegdoezelden, trok al heel weinig de aandacht; daarentegen de Arabische kust zooveel te meer. Aan die zijde was ook de lucht, alhoewel geheel wolkenloos, heichtig, waardoor belet werd veel van het benedenland te bespeuren; maar dat werd evenwel vergoed, door het

trotsche rotsachtige gebergte Djebel Toer, zooals de Sinaï-massa in de taal des lands genoemd wordt, hetwelk zich hoog in de donkerblauwe lucht, terwijl zijn ribben en plooiën, door de schuin invallende zonnestrallen helder verlicht of donker geschaduwde werden, in grootsche pracht vertoonde.

Aan de punt van het Sinaïtische schiereiland werd bij de Mohammed Kaap den vuurtoren ontwaard, die het vaarwater van de Djoebal-passage aangaf, daar achter verhieven zich op nagenoeg gelijke afstanden van elkaar voor ieders oog, de Djebel Moesa op 2200 meter, de Djebel Catharina op 2600 meter en de Ras el Sasaf op 2100 meter boven de oppervlakte der zee.

Schier ademloos zagen de opvarenden van de *Prins Willem* die bergtoppen voorbij ijlen; terwijl een der stuurlieden hen vertelde, dat het, volgens de legende op den top van den Djebel Moesa zou geweest zijn, alwaar Moses den Heer van aangezicht tot aangezicht aanschouwd en de tafelen der wet van Hem ontvangen had. Die woeste bergspitsen zweefden, daar hoog tegen het azuur der lucht scherp afstekende, als een onderdeel van een grootsch panorama voorbij, en hielden met hunne geschiedkundige en gewijde herinneringen de oogen der opvarenden als met hypnotische kracht aan zich gekluisterd, toen eensklaps eene stem uitriep:

„De *Diamond Castle!* Daar is de *Diamond Castle!*”

„Waar? Waar?”

„Daar! daarginds bij die lichtstreep, welke de zon over het water trekt.”

„De *Diamond Castle!* De *Diamond Castle!* Hoerah voor den Amerikaan!” riepen de opvarenden der *Prins Willem*, die nu langs bakboord tuurden.

En waarlijk, daarginds in het verschiet stoomde onze Yankee onder de Egyptische kust en zou bijna, tenge-

volge van het gulden geflonker, door de dalende zon op de watervlakte veroorzaakt, voor onze opvarenden onopgemerkt gebleven zijn. De Stars and Stripes wapperden even lustig en vroolijk aan de nok van haren bezaansmast als onze driekleur dat deed. Van het oponthoud van onzen mailsteamer te Padang had de *Diamond Castle* geprofiteerd om den verloren afstand te herwinnen, en lagen de beide schepen weer naast elkander of beter op gelijke hoogte als zij eenige weken in de Java-zee gedaan hadden.

„De *Diamond Castle*, kapitein!” riepen eenige passagiers den gezagvoerder toe, die met zijn kijker in de hand op de brug stond.

Hij knikte om aan te duiden, dat hij den Amerikaanschen bodem ontwaard had.

„Nu gaan wij weer spurten, niet waar? wie het eerste op de reede van Suez zal zijn.”

„Geen denken aan!” riep de kapitein, „noch bij hem, noch bij mij. Het vaarwater is hier vuil, en ziet eens hoeveel schepen ons omringen. Ik heb wel wat anders te doen dan mijne aandacht aan spurten te wijden. Ik wil ulieden op tijd en ongeschonden, gezond en wel te Genua of te Amsterdam afleveren.”

Inderdaad in dat minder veilige water van de Golf van Suez in zijn smalste gedeelte, waarin men zich thans bevond, wemelde het van schepen in deze oogenblikken. Meeleggers en tegenleggers, die de vlaggen van schier al de zeevarende natiën van Europa vertoonden, duiden aan, welke belangrijkheid het Kanaal van Suez in de zeevaart ingenomen, ja die vaart grootendeels gewijzigd had.

Neen, er was niet aan te denken om een wedstrijd in snelheid aan te gaan. Er moest uitgekeken, goed en nauwkeurig uitgekeken, er moest omzichtig gestoomd

worden, om het veilige maar wel wat smalle vaarwater te kunnen houden, ook om gevaarlijke aanvaringen te voorkomen. Wel wisselden de beide mededingers van weleer een groet, door het op en neerhalen hunner nationale vlaggen, maar stoomden overigens beiden rustig en bedachtzaam voort.

Nog werd een groet gewisseld met het stoomschip *Bromo* van de Rotterdamsche Lloyd, dat op reis naar Nederlandsch Indië, de *Prins Willem* zóó dicht voorbij stevende, dat de beide scheepsbevelhebbers elkander eenige mededeelingen, en de opvarenden elkander „goede reis!” konden toeroepen, om vervolgens, bij het verder van elkander gaan, hunne hoerah's tot in het schier oneindige te laten weergalmen. Aan beider boord klepelde de klok „extra oorlam”, en nog lang zeer lang werd van beide kanten het „lang zullen zij leven!” vernomen.

Terwijl zoo voorzichtig, maar toch met rappen schroefslag voortgestoomd werd, was de zon bloedrood in de Egyptische woestijn achter den Djebel Ataka ondergegaan en was het nachtelijk duister vallende, toen de *Prins Willem*, onmiddellijk in zijn kielzog gevolgd door de *Diamond Castle*, het anker op de reede van Suez liet vallen.

Daar onze mailboot een klein oogenblik vroeger was aangekomen, waren de geneeskundige politie en andere autoriteiten het eerst bij haar aan boord, waarna zij de reis voortzetten en het Kanaal instevenen kon. Rakelings schier voer men langs Port Ibrahim, eene versterkte haven, die den ingang van het Kanaal met haar geschut bestrijkt; en kon men, ofschoon slechts onduidelijk van wege de invallende duisternis, een blik werpen op de kaden, op de groote dokken, op het havenbassin, op den spoorweg, die zich vandaar over een grootschen dam naar Suez en verder door de woestijn naar Kaïro en

Alexandrië slingerde. Dat alles ging vluchtig als een flauw nevelbeeld voorbij, en weldra bevond het schip zich in een smal vaarwater, ter weerszijden begrensd door hellingen van grauw geelachtig zand, die in het duister nauwelijks te zien waren. De elektrische lamp, ter welker voeding te Suez de noodige accumulatoren ingenomen waren, zond op verren afstand haren schitterenden stralenbundel vooruit om den te volgen weg te verkennen. Men was omstreeks anderhalf uur in het Kanaal, toen het sein gegeven werd om aan tafel te gaan. Het diner werd niet bekort; want men had zooveel met elkander te bepraten, betreffende het geziene gedurende het laatste half etmaal. Wel was het warm in het salon; maar de „punkah's" werden ijverig in beweging gehouden, zoodat de temperatuur niet al te ondragelijk genoemd mocht worden.

Toen eindelijk de verzadigde passagiers aan het dek kwamen, stoomde de *Prins Willem der Nederlanden* de Bittermeeren in. Dat gaf eene verademing; want de oevers weken nu aanmerkelijk van elkander af; en was ook al de bries, die aan bakboord binnenkwam, luw, zoo had zij toch die warmte niet, welke uitstraalde van de kale zandige glooiingen, die in de smallere gedeelten het eigenlijke Kanaal omzoomen. Eene andere uitkomst was ook, dat de gezagvoerder nu de brug kon verlaten. Haastig ging hij naar beneden om voor den inwendigen mensch te zorgen, zooals hij dat uitdrukte. Middelerwijl zouden de stoelen en banken in den gebruikelijken kring gerangschikt worden; want het was „tjerita"-avond en dat vergat niemand, zelfs „Sienjo" en „Njonnja Intan" niet.

Toen de gezagvoerder boven gekomen was en tusschen de reeds gezeten passagiers plaats genomen had, trad een reeds bejaard heer naar voren tot binnen den gevormden kring. Nog voor hij gezeten was, klonk eene stem hem

in de ooren en vroeg Nonna Ombrelle-tulipe nieuwsgierig:

„Wat is de titel van uw verhaal, overste?"

„Mijn eerste militaire japon, lief kind..."

„Foei, wat eene prozaïsche combinatie!" liet eene andere damesstem zich hooren. „Het militaire kleed een japon te noemen!"

„Waarom prozaïsch, als ik u bidden mag?"

„Wel, een japon is een bij uitstek vrouwelijk kledingstuk."

„In dat geval erken ik, dat de samenkoppeling van de woorden „militaire japon" niet gelukkig gekozen is; maar dat de combinatie prozaïsch zou zijn, kan ik zoo maar niet toegeven; want onder menig militair kleed klopt, evenals onder menig vrouwenkleed, een hart vol toewijding, vol zelfopoffering. Zijt gij dat niet met mij eens?"

„Ja, maar..."

„Wat ik tegen uw' titel aan te voeren heb," viel Nonna Ombrelle-tulipe in, „is dat, naar mij voorkomt, er weer een verhaal zal geleverd worden, waarin niets van... ja, hoe moet ik het uitdrukken... niets romantisch, niets van liefhebben, van beminnen voorkomen zal. Ik teeken protest aan tegen de strekking van onze „tjerita's". De eene discht ons eene rijsttafel op; de andere vertoont ons een fantastisch graf; derden overstelpen ons met in elkander verwarde legendes, enz., enz. Ik reclameer eindelijk eens eene liefdesgeschiedenis, waarin de held en de heldin elkander beminnen en ten slotte elkander krijgen."

„Bravo! ik ondersteun de reclame van juffrouw Jeanne," riep kapitein Stelschroef uit; die naast het lieve kind gezeten was.

Voor zooveel waarneembaar, was een dankbare blik zijne belooning.

„Welnu, lief kind," hernam de beurtspreker, „gij zult

op uwe wenken bediend worden. Als ik den geheelen titel had kunnen meêdeelen, dan wist gij reeds, dat uwe wenschen vervuld gingen worden. Nu het woord japon geene genade heeft kunnen vinden, zal ik mijn verhaal betitelen: mijn eerste militaire kleed en mijne eerste liefde. Ik zal mijn held laten dwepen, beminnen, liefhebben, zooals gij dat verkiest. Of echter het slot klinken zal, zooals gij voorgeschreven hebt, ziet dat durf ik niet bevestigen, dat zult gij moeten vernemen. Maar, ik beding toch, dat gij mij niet zult beknorren, wanneer het anders uitvalt, dan gij wenscht. Bedenkt, dat ik geen verhaal zal verdichten, maar wel een voorval uit een menschenleven zal vertellen."

"Nee, ik zal u niet beknorren," betuigde Nonna Ombrelle-tulipe met zacht liefelijke stem, „als ze elkaar niet krijgen; maar, niet waar? het zal toch even op het nippertje wezen, wanneer de gelukversturende „pontianak" (spook) tusschenbeiden treedt. Voor mij is het voornaamste, dat er afwisseling in de „tjerita's" gebracht wordt. Komaan, ga zitten; wij dames luisteren met spanning. Maar, à propos, hoe heet zij?"

"Wel, hoor mij dat ongeduldige snapstertje eens aan!" merkte haar vader op. „Geduld, lieve meid, geduld."

"Ja, geduld," hernam de beurtspreker. „Een naam zal ik meedeelen, al moest ik er een verzinnen."

"'t Is wat moois! verzinnen!" pruttelde de lieve Ombrelle-tulipe allerbekoorlijkst.

"Sht! Sht!" fluisterden eenige stemmen. „Het woord is aan den spreker."

Nonna Ombrelle-tulipe zweeg verder, al kon zij dat „verzinnen" niet te best verduwen.

"Ik was zoo omstreeks twintig jaren oud," zoo begon de beurtspreker, „toen ik de klepkooi — zooals in dien tijd eene kostschool betiteld werd — verliet. Ik had de

Rhetorica met vrucht doorworsteld en stelde mij candidaat, die het staats-examen zou afleggen tot toelating op een der Hoogeschoolen in ons Vaderland. Op dat staats-examen verwierf ik evenwel een luisterrijk buis...."

"Wat verwierft gij?" vroeg nieuwsgierig eene damesstem.

"Een luisterrijk buis, mevrouw."

"Hij kreeg een bril op z'n neus," riep eene andere stem in het achterste gelid.

"He! ik heb u nog nooit met zoo'n ding op den neus gezien. Gij brilt toch niet?" vroeg andermaal een der dames, uiterst belangstellend.

"Nooit!" antwoordde de spreker met vuur. „Mijne oogen...."

"Hij doet het nog dagelijks," liet eene ondeugende stem van het achterste gelid zich hooren.

"Mijne oogen," zoo ging de spreker onverstoorbaar voort, „behoeven die kunstmiddelen nog niet. Overigens tot toelichting der dames diene, dat „een buis verwerven" of „een bril op den neus krijgen" oudbakken spotgezegden zijn, waarmede aangetoond werd, dat belanghebbende bij zijn examen te kort geschoten, dat hij gezakt was. Ik had dus een buis verworven, en hoezeer mij dat ook speet, er was niets aan te doen. Van een voortzetten mijner studiën, in de hoop dat ik een volgend jaar beter zou slagen, wilden mijne ouders niets hooren. Ik zou en moest in den handel. Op het kantoor mijns vaders zou ik in de geheimen van de volgelingen van god Mercurius ingewijd worden. Van dat besluit zou niet afgeweken worden, hoe ik daartegen ook al protesteerde. Toch was eene andere loopbaan in wijzer bestier voor mij weggelegd. Of ik ooit een goed handelsman zou zijn geworden? . . ." ging de spreker na eene aarzelende pauze voort, terwijl hij eene hand langs zijn voorhoofd liet

glijden, alsof hij eene lastige gedachte wilde wegwisschen, „meen ik te mogen betwijfelen. Als ik daarover soms mijmer, dan breekt zich een gevoel bij mij baan, als zou mij steeds de zoo onmisbare handels-génialiteit ontbroken hebben, die toch hoofdzakelijk in den stelregel bestaat: te trachten zoo goedkoop mogelijk in te koopen en zoo duur mogelijk te verkoopen; maar, waarbij de gewetensvolle grens tusschen het mijn en het dijn niet altijd bewaard blijft...”

„Ho, ho!” lieten verscheidene protesteerende stemmen zich hooren.

„Ja, ik weet wel,” hernam de spreker, „dat mijne opvatting niet algemeen gedeeld wordt, misschien faalt mijn oordeel daarin dan ook; maar een voorval heeft mij toch overtuigd, dat ik in mijne meening niet ver van het ware ben. Eens bezocht ik, gedurende mijn verloftijd, met een paar kennissen: gepensioneerde toko-houders, handelslieden in hart en nieren, eene papier- en cartonnage-fabriek. Bij het doorloopen van het uitstalings-lokaal van de grootsche inrichting, wees de een den anderen op een sierlijk cartonnen quadrille-doesje met de woorden: „daar heb ik in der tijd geld aan verdiend.” — „Die lever ik,” sprak de firmant der fabriek, die ons met alle bereidwilligheid geleidde, „en heb die altijd geleverd voor vijf en twintig cent per stuk.” — „En, die verkocht ik grif voor vijf en twintig gulden,” was het wederantwoord. „Ik heb er velen van verkocht.”

„Prachtig! Subliem!” klonk het van verscheiden kanten op het dek der mailboot.

„Dat was ook de uitroep van den fabriekant,” vervolgde de spreker onverstoord. „Maar, vergeeft mij, dat sublieme, waaraan ik toen een anderen naam in mijn binnenste gaf, heb ik nimmer kunnen begrijpen. Ik...”

„Maar tot nu toe hebben wij nog niets van liefde

gehoord,” liet het pruilend stemmetje van Nonna Umbrelle-tulipe zich hooren.

„Gij hebt gelijk, lief kind,” hernam de spreker, „ik dwaal af; maar herneem dadelijk den draad van mijn verhaal. Dus, dat alles daargelaten;... ik was nu als jongeling op 't kantoor en trachtte mijn' plicht te doen. Zoo gingen weken en maanden voorbij, zonder dat ik evenwel ooit een glimlach van goedkeuring over mijn arbeid op mijns vaders lippen vermocht te bespeuren. Integendeel de bemerkingen werden mij niet gespaard, en, dat die bemerkingen veelal, ja altijd verdiend waren, mag ik niet ontkennen. Intusschen hinderden zij mij geweldig, en dacht ik er soms over, om eene betrekking op een ander handelskantoor op te sporen. Mij dacht, dat het niet zoo onaangenaam zou zijn, door een vreemde berispt te worden, dan door iemand, die men liefheeft en hoogelijk vereert.”

„Eene rare opvatting!” liet zich eene stem uit den kring der toehoorders vernemen. „Ik meen in het leven het tegendeel ondervonden te hebben.”

„En, ik heb geleerd uwe ondervinding te deelen,” antwoordde de spreker. „Maar, hoe het ook zij; in dien tijd wekten die berispingen mijne ontevredenheid nog al op. Eens, dat ik een uurtje met mijne goede moeder doorbracht en mijn hart nog al in bittere bewoordingen lucht gaf, trachtte zij op een gegeven oogenblik, toen ik van mijne toekomst gewaagde, aan het gesprek eene andere wending te geven, door te zeggen: „Ja, van die toekomst gesproken, je bent een oolijkerd, door mij niet eens te vertellen, dat je al plannen gevormd hebt?” -- „Plannen, moeder?” -- „Je zoudt mij niet eens mededeelen, dat je verstandhouding met een lief meisje aangeknoopt hebt?” -- Verbaasd vroeg ik: „eene verstandhouding met een m...?” „Nu, ja, bloos nu maar niet,”

zei zij met goedhartigen, moederlijken blik, „daar steekt niets in, het is van uwe jaren.” — „Maar, wat bedoelt gij dan toch, moeder?” vroeg ik beteuterd. — „Kom, laat dat goedhouden nu maar varen; als moeder meen ik recht op je vertrouwen te hebben.” — „Maar, ik zweer u, dat ik u niet begrijp!” riep ik eenigszins wrevelig uit. — „Wilt ge mij wijs maken, dat er niets bestaat tusschen Babette Du Rieu en u?” — „Tusschen juffrouw Du Rieu en mij!” kreet ik, „ik verzeker u moeder, dat ik zelfs den klank harer stem niet ken; want ik heb haar nimmer gesproken.” — „Wellicht ook nimmer gezien?” vroeg mijne moeder goedhartig spottend. „Dat kan ik niet beweren,” hernam ik; „want zij komt schier iederen dag haren grootvader, hier vlak tegenover, bezoeken.” — „Dat hebt gij dan toch bemerkt, en.... gij beweert haar nooit gesproken te hebben?” vroeg mijne moeder steeds ongeloovig. „Nooit, moeder!” antwoordde ik hoogst ernstig. „Bij de zeer weinige bezoeken, die ik daar bracht, trof ik juffrouw Du Rieu nimmer aan.” — „Enfin, ik moet u gelooven,” hernam mijne moeder en mompelde verder iets tusschen de lippen, wat ik misschien verkeerd als „zij hebben oogen, maar zien niets” verstond. Dat spitsste mijne aandacht, ja maakte mij nieuwsgierig. Ik drong dan ook bij mijne moeder aan om mij mede te deelen, wat haar tot de meening gebracht had, dat er iets tusschen die jonge dame en mij bestond. Na lang dralen van hare zijde en na lang aandringen van de mijne, zeide mijne moeder: „het is mij niet ontgaan, dat, wanneer hier bij ons de straatdeur geopend wordt om iemand uit te laten, hierover een tipje van het gordijn opgetild wordt, om een blik naar buiten te gunnen. Is het een uwer broeders of iemand anders, die de straat optreedt, dan valt dat gordijntipje bliksemsnel neer. Maar, als gij het zijt, dan....” Hier aarzelde mijne

goede moeder. „Dan?” vroeg ik in spanning en schier ademloos. „Dan....” Mijne moeder keek mij aan, draalde nog als bevroedde zij, wat er in mijn hart omging. Maar, te ver gekomen om hare mededeeling te kunnen staken en ook te oprecht om er eene wending aan te kunnen geven, vervolgde zij: „Dan valt het gordijntipje niet zoodadelijk; maar volgen je een paar glinsterende oogen, totdat ge uit het gezicht verdwenen zijt. En die beweging is mij zoo herhaaldelijk opgevallen, dat ik er uw' vader reeds mededeeling van gedaan heb met de opmerking, dat ge zeker kennis met juffrouw Du Rieu gemaakt hebt.”

„Ik kende mijne moeder als eene te ernstige vrouw, om haar te kunnen verdenken, als zou zij, om eene afleiding te zoeken voor mijne bitterheid omtrent mijne kantoorwederwaardigheden, een ver dicht verhaal opdischen. Toch geloofde ik haar niet geheel. Het kon toch, dat haar moederlijke trots haar parten speelde. Ook kon het, dat zij met haar vrouwelijk hart een minnehandel in aantocht zag, waar geen reden van bestaan te vinden was, anders dan in een geval van bloote nieuwsgierigheid. Maar, dienzelfden dag nam ik eene proef. Des namiddags na kantoortijd, trad ik naar buiten om eene wandeling te maken en opende daartoe nog al luidruchtig de straatdeur. Hoewel ik met het meest onverschillige gelaat de straat op en neer keek, had ik toch eenige bewegingen opgemerkt van het gordijn aan de overzijde, waarachter zich eene damesgestalte wazig onduidelijk afteekende. Ik stapte met strak gelaat, maar met langzame schreden een tiental passen over de stoep verder voort; toen ik mij plotseling omkeerde, als om terug te wandelen. En, jawel.... hoe snel het gordijntje ook neergevallen was, had ik toch het glinsterende paar oogen opgemerkt, waarvan mijne moeder mij gesproken had; en meer.... ik had dien blik den mijnen voelen kruisen.

Opgewonden stapte ik voort. Een steelsgewijze oogopslag overtuigde mij, dat de wazige damesgestalte thans het hoofdje over een boek gebogen hield, dat zij in de hand hield, ook dat die gestalte geen andere was dan die van juffrouw Du Rieu. Wat ging er toen in mijne ziel om? Helaas, ik was nog te jong om dat gevoel te kunnen ontleden. Ik was nog in die jaren van schuldelooze onervarenheid, waarin nog geene gedachte zich bij mij baan gebroken had, dat een meisjeshart eenig belang in mij zou kunnen stellen, in die jaren van zaligen schroom, die nog niet toelaat een uitvorschenden blik in het binnenste van het eigen ik te werpen, als gold het het ontwijden van een heilig geheim. En daar . . . in dat ondeelbare oogenblik had mijn oog dat heilige geheim plotseling gepeild. Mijn hart was ontwaakt, het klopte onstuimig, en ik voelde, dat dat kloppen weerklink vond. En bij wie? O, Babette was het heerlijkste wezen . . ."

„Dus zij heet toch Babette,” viel Nonna Ombrelle-tulipe in. „Dus geen verdichte naam!”

„Laat het Babette zijn, juffrouw Jeanne,” antwoordde de spreker met zachte stem.

»Allons Babette, un peu de complaisance,
Un lait-de-poule et mon bonnet de nuit.”

neuriede een der toehoorders vrij duidelijk.

„Geen profanatie! als ik u bidden mag,” riep de spreker bij het vernemen van Béranger's woorden gramstorig uit.

„O, nu is het zeker Babette!” riep Nonna Ombrelle-tulipe triomfantelijk uit. „Uw boosworden heeft u ver-raden.”

„Stil toch, Jeanne,” waarschuwde haar vader. „Gij zijt onverdragelijk lastig. Laat toch de overste voortgaan.”

En de overste ging voort, zonder evenwel het beeld van Babette, waaraan hij begonnen was, verder uit te werken.

„Nu ik dien blik in mijn eigen zoowel als in een ander hart geslagen had, was het met mijne gemoedsrust gedaan. Op lateren leeftijd zou mij dat zóó niet overvallen hebben. Ik zou dan overdacht, ik zou dan gewikt en gewogen hebben; maar nu niets van dat alles. Mijn onervaren hart klemde zich met al zijn tot nog toe ongekend gevoel van aanhankelijkheid, met al zijn gevoel van nooddrift tot liefhebben, aan het eerste wezen vast, dat van haren kant van diezelfde gevoelens blijk gaf.

„De nadere kennismaking was nu spoedig een voldongen feit. Aarzelend, berekenend van karakter ben ik nimmer geweest. En, het kwam zelfs al ras zoo ver, dat ik met toestemming van mijne lieve Babette, accès vroeg aan hare moeder, die weduwe was. Deze scheen met onze plannen zeer ingenomen; maar vorderde, dat wij elkander onder haar moederlijk oog nader zouden leeren kennen met betrekking tot karakter, geaardheid, enz. zonder ons nog dadelijk door een openbaar engagement te verbinden.

„Onder die omstandigheden gingen maanden voorbij. Ik maakte wekelijks een paar visites en heb toen zeer gelukkige uren doorgebracht. Babette's moeder was eene degelijke vrouw, die het gefluister en geminnekoos van ons beiden, wanneer dat dreigde een te teederen vorm te verkrijgen, in een meer algemeen gesprek wist te doen overgaan, hoewel zij menigen handdruk, zelfs een enkelen kus met voordacht niet scheen op te merken. Met dat al werd het vooropgestelde doel van de samenkomsten, hoe gelukkig zij ons ook maakten, namelijk om elkanders karakter, eigenschappen en hoedanigheden te leeren kennen, totaal gemist. Wanneer toch zoo'n paar zich in elkanders nabijheid bevindt, vertoonen steeds beide partijen zich van hunne beste zijden. Ik althans bedwong bij die gelegenheden b. v. de mij aangeboren drift, en zij . . . zij . . . Oeh, waarom thans over de karak-

tergebreken van de eenmaal aangebedene uit te wijden, die zij daarenboven toenmaals even zorgvuldig voor mij verborg. Dat zou slechts met la science d'escalier pronken zijn.

„Natuurlijk had ik mijne moeder geheel op de hoogte der omstandigheden gehouden. Die goede vrouw genoot met mij, wanneer ik liefdedronken te huis kwam en haar vertelde, wat wij gekeuveld hadden en welke heerlijkheden voor de toekomst ik gelezen had in de schoone oogen, die mij met zoo'n warme toegenegenheid tegengeblonken hadden.

„Een paar samenkomsten, die de beide mama's hadden, schenen tot het toppunt van geluk te zullen voeren. Mijne moeder was althans verrukt over Babette. Kon het beter?

„Maar, toen ik eindelijk het aanzoek bij mijn vader deed om de hand van Babette du Rieu voor mij te vragen, en zoo tot een openlijk engagement te geraken, weigerde hij beslist. Hij, de bij uitstek practische koopman, door mijne moeder wel wat laat op de hoogte gebracht, had zijne informatiën ingewonnen en vernomen, dat de bedoelde jonge dame — zooals hij zich uitdrukte — onbemiddeld en geheel afhankelijk van haar familiebetrekkingen was. Dat was evenwel volgens hem slechts eene bijkomende omstandigheid, die door ijverigen arbeid van mijne zijde wel te wijzigen zou zijn. Zijne hoofdgrief evenwel was, dat zij door die familiebetrekkingen tot de haute volée der stad onzer inwoning behoorde, dat zij door hare opleiding, ook door hare neigingen vervoerd, zich uiterst élégant kleedde en alle after-dinners, alle bals en raouts bijwoonde. „Mijn goede jongen,” sprak mijn vader gemoedelijk, „wat zult gij moeten werken om alleen hare benoedigde handschoenen te betalen, en wat zult gij lijden, wanneer gij uwe zoo schoone vrouw — want schoon is zij, dat erken ik — in de armen van een ander zult zien rondzweven, op die bijeenkomsten, waar

gij als koopman slechts om harentwil zult getolereerd worden.”

„In die ernstige taal lag veel waarheid, hoewel ik dat toen niet erkende. In tegendeel ik poogde mijn vader te overtuigen, dat alles na een huwelijk door hare toewijding, door hare liefde, waarvan ik mij verzekerd hield, zou veranderen. Het baatte mij niets; hij liet zich niet vermurwen. „Voor een korten roes zoudt gij uw geheele leven verbitteren,” antwoordde hij. „In dien kring zult ge als eenvoudige koopmanszoon niet dan noode en dan nog maar ter wille van de schoonheid uwer vrouw opgenomen worden. De eene désillusie voor en de andere na zouden volgen, en het einde daarvan — een einde dat zeer aanstaande te voorspellen is — een ongelukkig huwelijk, met al den aankleve daarvan, kan niet uitblijven. Neen, daartoe wensch ik nimmer mijne medewerking te verleenen. Kiest u eene vrouw in onzen kring, daarin zijn mooie en lieve meisjes genoeg aan te treffen, dan kunt gij ten volle op mij rekenen! Dat waren wijze woorden; maar dat erkende ik eerst op lateren leeftijd. De tijding, die ik aan de moeder mijner Babette had over te brengen, was verre van aangenaam. Ik verschoof de volvoering daarvan dan ook van den eenen dag tot den anderen, vooral ook, omdat ik nog hoopte, dat mijne goede moeder, die van dat huwelijk niet zoo afkeerig was, intusschen haren weldadigen invloed zou kunnen aanwenden. Maar, toen die invloed niet proefhoudend bleek, en het bij „neen” bleef; toen moest het hooge woord er uit, en moest ik bekennen, dat mijn vader zich tegen de gemaakte huwelijksplannen erg verzettede. Het gevolg daarvan was, dat Babette's moeder mij verzocht ter wille van de réputation harer dochter mijne verdere bezoeken te staken. Wel trachtte ik eene mildere uitspraak te verwerven; door met alle vuur op onze liefde te wijzen, dat wij nog jong

waren, dat mijn vader tot andere inzichten kon gebracht worden, enz., enz., waarbij ik door Babette met de meeste toewijding bijgestaan werd; maar niets mocht baten. Toen ik dien avond de deur had hooren dichtslaan, zonder nog een kus verworven te hebben, had ik voor de laatste maal dat huis betreden."

Hier zweeg de spreker een poos als in gedachten verzonken.

"Is de liefdes-geschiedenis daarmee uit?" vroeg Nonna Ombrelle-tulipe. "Wij hebben nog niets van den militairen japon vernomen."

"Geduld, lief kind, geduld, die is in aantocht," antwoordde de spreker met iets bitters in zijn stem.

"Natuurlijk," zoo ging hij voort, "legde ik mij niet bij die uitspraak neder. Ik zocht iedere gelegenheid op om mijne Babette te zien en te spreken; en, — de liefde is vernuftig, — die gelegenheden werden ook gevonden bij gezinnen, die de gedragslijn mijns vaders wreed vonden, en zich bereid toonden onze samenkomsten te vergemakkelijken, altijd in de hoop, dat het mij gelukken zou een ommekeer in den stand van zaken te brengen. Bij die samenkomsten, waarbij het ons wel eens enkele malen vergund werd, eenige oogenblikken alleen te zijn, werden de duurste eeden om elkander trouw te blijven, om nimmer een ander toe te behooren, gewisseld, en werden die eeden dan, als de gelegenheid zich daartoe aanbood, met menigen vurigen kus bezegeld.

"Zoo ging eenige tijd voorbij. Wij bleven de levendigste hoop koesteren en troostten ons bij iedere ontmoeting met het uitzicht op eene volgende, die wij dan ijverig bespraken en voorbereidden om haar niet te laten falen; want eene mislukking, die ook wel eens plaats had, maakte althans mij diep rampzalig. Ik had het in die dagen terdege beet.

"De aristocratische familieleden mijner aangebedene, die niet onkundig gebleven waren van den tegenstand mijns vaders, vonden het verschrikkelijk, dat een koopman zich tegen zoo eene voorname verbintenis verzette, en begonnen nu ook mijne aangebedene te bewerken om van mij af te zien. Dat mislukte volkomen. Onze goede verstandhouding bleef bestaan; onze liefde werd zelfs door die beproevingen, als het kon, vermeerderd. Toch werd alles aangewend om zooveel mogelijk samenkomsten te verhinderen. Maar, — ik zeide het reeds, — de liefde maakt vindingrijk, en al liep nu alles niet meer als van een hellend vlak, zoo waren ons toch nog gelukkige oogenblikken beschoren, waarin wij of een blik, of een paar woorden, of een enkelen kus konden wisselen. Wij hadden ook het middel gevonden, om briefwisseling te kunnen houden, en het was voor mij een heerlijk genot, wanneer ik hare warme liefdesbetuigingen kon lezen en herlezen en ik daarop in even vurige bewoordingen kon antwoorden.

"Maar, . . . maar eindelijk gewerd mij een kort briefje, waarin mij gemeld werd, dat om aan alle samenkomsten en ontmoetingen afdoend een einde te maken, hare familieleden besloten hadden, haar voor een geruimen tijd naar Brussel te zenden, werwaarts zij reeds den volgenden ochtend onder geleide van haren oom Reginald zoude vertrekken. Zij zou daar logeeren bij een anderen oom, die Generaal was in Belgischen dienst. De heiligste eeden van eeuwige trouw werden mij in dat briefje gegeven, ook dat zij mij veelmalen zou schrijven, en dat ik reeds over een tweetal dagen een uitvoerigen brief in ontvangst kon gaan nemen. Dit laatste beurde mij in mijne neerslachtigheid eenigermate op. Maar, jawel; die twee dagen gingen voorbij; ik ontving evenwel niets. Dat verontrustte mij echter nog niet; maar toen er dagen,

zelfs een volle week verliepen, zonder dat mij eenige tijding gewerd, in weerwil dat ik gedurende dien tijd vele malen geschreven had, toen werd ik radeloos, ja wanhopig. Ten einde raad, zei ik op een morgen tot mijn vader: „Gij hebt er niets tegen, hoop ik, dat ik morgen ochtend voor eenige dagen naar Brussel vertrek?” De brave man keek mij een oogenblik met alle aandacht in de oogen; eindelijk met een zucht antwoordde hij: „ja, ga maar naar Brussel, daar is toch hier niets met je aan te vangen.” En inderdaad, hij had gelijk; mijn kantoorwerk ondervond in hooge mate den invloed van mijne gemoedsstemming. Ik voelde het: ik was voor geen gezetten arbeid geschikt.

„Den volgenden namiddag bevond ik mij in België's hoofdstad, en daar ik vroeger wel bezoeken bij den Generaal Durand afgelegd had en daar steeds uiterst minzaam ontvangen was, spoedde ik mij dan ook dadelijk naar de Rue Royale, alwaar hij met zijn gezin woonde. De ordonnans, die mij de deur opendeed, monsterde mij opvallend van top tot teen en gaf mij op mijne vraag: of de Generaal te spreken was, lakonisch ten antwoord: „son Excellence n'y est pas.” — „Et madame?” vroeg ik. „Tous sont absents,” was het bescheid. „Quand rentreront-ils?” vroeg ik nog. „Ah, je ne sais pas.” — „Veuillez remettre cette carte au Général et lui dire, que demain je reviendrai à la même heure.” De ordonnans nam mijn kaartje aan en boog. Daarmeê kon ik ophoepelen. Ik herhaalde daags daarna mijne poging, maar met hetzelfde gevolg. Ik was overtuigd, dat de Generaal mijn kaartje niet ontvangen had. Verscheidene dagen verliepen zoo met hetzelfde wansuccès. Ik kon zelfs niet te weten komen, wanneer ik de familie tehuis zou treffen; want een brief, dien ik desbetreffende schreef, bleef onbeantwoord. Eens, dat ik mijn bezoek weer herhaalde, ontwaarde ik twee

vrouwenbeelden in den spionspiegel, die aan de bewoners een overzicht over de straat verleende. Bij mijn aanblik stootte de eene als verschrikt de andere terug, zoodat zij beiden verdwenen. In de eerste had ik madame la Générale herkend; de andere, die achter haar gestaan had, kwam mij voor Babette geweest te zijn. Ik meende haar nog haar handje te zien bewegen, ten teeken van groet. Ik gevoelde mij verheugd; want thans zou ik hen te huis vinden. Ik belde aan, en met een soort van overmoed reikte ik den ordonnans mijn kaartje met de opdracht, dat aan de dames te brengen. Maar onverbiddelijk luidde het: „la famille n'y est pas.” — „Mais j'ai vu ces dames,” antwoordde ik. „Quand je vous dis, qu'elles n'y sont pas, cela doit vous suffire, il me semble; d'ailleurs je n'exécute que ma consigne.”

„Tot nu toe had ik mij zelve wijs gemaakt, dat de Generaal uit de stad was en dat een toevallige samenloop van omstandigheden mij gedwarsboomd had. Ik had toch dien officier en zijn echtgenoot leeren kennen als zeer goedhartige en uiterst beschaafde menschen. Maar, nu was het mij duidelijk; er was een consigne gegeven en dat werd stipt opgevolgd.

„Hoe ik te moede was, toen ik weer op straat stond? Och, dat is niet weer te geven. Ik dwaalde door Brussel als een wezen zonder rust. Ik bezocht de volgende dagen de wandelingen, waar ik hoopte de familie te ontmoeten. O, hun rijtuig zou mij voorbij snellen, dat zou gewis gebeuren; maar ik wenschte slechts één blik met Babette te wisselen, een blik die mij verraden zou, wat in haar hart omging, die dus over mijne toekomst voor geheel mijn leven zou beslissen. Niets evenwel, niets! Ik bezocht de kerken St. Gudule en Notre Dame de Bon Secours, alwaar de familie gewoonlijk hare devotiën verrichtte, en waar ik in vroegere tijden wel eens een ver-

rukkelijken glimlach opgevangen, of bij het uitgaan van het godshuis wel eens het wijwater met vroom uitgestreken gelaat aan eene lieve hand aangeboden had. Maar, thans niets, niets! Ik bezocht La Monnaie, evenwel te vergeefs. Behalve die kortstondige verschijning in den spionspiegel, was het alsof die familie niet meer bestond; althans er was geen spoor meer te ontdekken, en ik bezat in Brussel geene relatiën, die mij bij mijne pogingen behulpzaam hadden kunnen zijn.

„Zoo gingen dagen, lange dagen voorbij, en smeedde ik plannen, het een al onuitvoerbaarder dan het andere, om die verwenschte consigne te forceeren.

„Eens evenwel, dat ik al mijmerende, al plannen smedende, al overleggende, eene groote wandeling gemaakt had, was ik op het punt buiten de Porte des Flandres een estaminet voorbij te stappen, waar een opschrift voor de glazen hing, waarop in groote letters te lezen was: Cidre de Normandie. Ik voelde mij vermoeid, was dorstig, trad binnen en liet mij eene kruik van dien verfrisschenden appelwijn aanreiken. Terwijl ik daar zat uit te rusten en mijn dorst met kleine teugen te lesschen, trad een onderofficier der Chasseurs Chastleir binnen en vroeg een glas Leuvensch bier. Hij droeg een groot en dik boek onder den arm en legde dat in mijne nabijheid op de tafel en nam daar bij plaats. Terwijl hij daar zoo zat, vloog mij, naar aanleiding van hetgeen mij steeds en onverpoosd bezig hield, namelijk om binnen de vesting te geraken, plotseling eene dolle gedachte door het brein. Mij tot mijn buurman wendende, vroeg ik hem: „Sergeant, voulez vous gagner cent francs?“ De man keek mij met verbaasd gezicht en open mond aan, alsof hij met een krankzinnige te doen had. Hij schoof met zijn stoel iets verder af, nam een teug bier, maar antwoordde niet. „Je vous demande, sergent, si vous voulez gagner cent

francs?“ vroeg ik andermaal. „Mais, si monsieur,“ antwoordde hij na nog een aarzelenden blik op mij geworpen te hebben, „... mais je ne vois pas ...“ — „Laissez moi vous expliquer“, hernam ik. „Je vous prie de m'emprunter votre uniforme et ce gros livre pour une couple d'heures“ — „Mon uniforme?...“ vroeg de sergeant verbouwereerd, „mais c'est impossible!“ — „Rien n'est impossible à qui veut,“ antwoordde ik. En, mij tot de buffetjuffrouw wendende, die het gesprek glimlachende had aangehoord, vervolgde ik: „Tenez, madame nous cédera bien un cabinet pour échanger nos habillemens, je vous remetrai cinq Napoleons et si dans trois heures je ne serai pas de retour, alors non seulement les cent francs seront à vous; mais aussi mes habits, qui valent après tout bien votre uniforme.“ De man aarzelde nog; maar een gebaar van de buffetjuffrouw deed hem voor de verleiding bezwijken. Het scheen, dat mijn gezicht haar meer vertrouwen inboezemde dan aan hem. „Je gage,“ zei ze met een fijnen glimlach, „qu'il s'agit d'une amourette.“ — Vous gagneriez, madame,“ prevelde ik. — „Tope!“ sprak de onderofficier, „où sont les Napoleons?“ Ik liet hem de vijf goudstukken in de hand glijden. Wel dra stonden wij in een klein kabinet in ons ondergoed tegenover elkander. Toen begon de eigenlijke moeielijkheid eerst. Ofschoon wij van dezelfde grootte waren, was ik toch ietwat krachtiger gebouwd dan hij. Dat bleek nu al dadelijk bij het aantrekken van den inexprimable, en toen dat gelukt was, zaten mijne beenen in die pijpen, alsof zij in bultig gestopte worst veranderd waren. Met de tunique of jas ging het iets beter, hoewel mij die geweldig nauw zat, en ik de schouders naar achteren heb moeten dwingen, om te voorkomen, dat de rugnaad van het kleedingstuk openbarstte. Om mijn middel dreigde het gevaar het meest. Gelukkig werd het daar als door

den ceinturon geschoord, die evenwel eenige gaten was uitgelegd moeten worden. De hooge kraag en de stijve stropdas hinderden mij geweldig, en had ik een gevoel alsof mijn hoofd daar bovenop mijn eigendom niet meer was. Het aan een kant opgetoomde hoedje paste mij nog het beste van alles, hoewel het toch ietwat te klein voor mijn toenmalig weelderigen krullebol was, waardoor het gevaar liep door een windzuchtje meegevoerd te worden. Maar, eindelijk was ik toch klaar. Ik bracht het groote boek onder den rechterarm, omvatte krijgshaftig met de linkerhand de sabelgreep en stapte met afgemeten pas de gelagkamer door. „Bon succès!” fluisterde mij de buffetjuffrouw met onbeschrijflijken glimlach toe. Ik had dat mensch in dat oogenblik ter wille van dien lach wel kunnen vermoorden. Maar, ik spoedde mij de straatdeur uit.

„Op het pleintje voor de Vlaamsche Poort kreeg ik al dadelijk een voorsmaak, dat het heldenbaantje zoo maar iemand niet aanwaait. Althans een groepje dienstmeisjes, met guitige bakkesjes . . .”

„Hm, hm!” klonk het stemmetje van Nonna Ombrelle-tulipe.

„Met guitige bakkesjes,” ging de spreker onverstoobaar voort, „zagen mij naar hunne zijde naderen. Zij namen mij met ondeugende oogen van het hoofd tot de voeten op, stietten elkander al giegelend met de ellebogen in de zijden, terwijl een het uitkraaide, op mijn wijzende: „Kaik den dieën es met san corset en met san braoijen” (kuiten), en eene andere in het voorbijgaan vroeg: „Sain dane braoijen van a Jefke?” ¹⁾ Ik voelde mijn braoijen spannen in de inexprimable-pijpen, ik begreep hoe potsierlijk ik er moest uitzien en voorzag meer van dergelijke volksgeestigheden, vooral in de Rue des Flan-

¹⁾ Jefke, beter cheffe, verbastering van chef, volksnaam te Brussel voor een gegraduateerde.

dres, die ik door moest. Gelukkig kwam er een leege fiacre de poort uitrijden. Ik riep dien aan. De koetsier hield zijn paarden in, en terwijl ik de rammelkast poogde te openen en hem toeriep: „Rue Royale!” wierp hij een onderzoekenden blik op mij, en waarschijnlijk niet gewoon mindere militaire te rijden, bracht hij een zijner handen vooruit, waarvan hij den duim over den wijsvinger liet glijden, terwijl hij verstaanbaar neuriede:

»Ene mousquetaire met enen skonen frac,
Mer kain oden ¹⁾ in den diepen zak.”

„Middelerwijl waren de giegelende dienstmeisjes naderbij gekomen, aangetrokken door het gezicht van een sergeant, die zich een fiacre permitteerde. „Pouvez-vous me changer une pièce de dix francs?” vroeg ik den koetsier, terwijl ik het goudstukje uit mijn porte-monnaie haalde. De man sprong op dat gezicht van den bok, rukte met veel gedienstigheid het portier open. „Voilà, mon prince,” zei hij, „vous dites Rue Royale? Quel numéro?” — Vous vous arrêtez à l'entrée de la rue” zei ik. Een der dienstmeisjes fluisterde: „Cré nom! de l'or, peut être le Duc de Brabant”; terwijl de joligste van de groep, zich bukkende, mij bij het instappen van het rijtuig met eene speld of naald in de kuiten prikte en het uitkraaide, toen ik een sprongetje volvoerde en eenen lichten kreet slaakte: „dat en sain gen braoijen, dat sain espen” (hammen). En, zich tot de kommiezen wendende, die aan het poorthek dat tooneel lachende stonden aan te kijken, riep zij: „Den dieën wil espen binnen fraudeeren, sulle!” Het portier sloeg achter mij toe, en de fiacre reed het hek binnen.”

„Och, hoe gaarne zou ik die braoijen-proef hebben willen zien,” sprak Nonna Ombrelle-tulipe hartelijk lachend. „Overste, hebt gij daar geen instantanée van?”

¹⁾ Oden = geldstukken, munt.

„Stil toch, Jeanne,” sprak haar vader bestraffend.

„Onderweg,” vervolgde de spreker, bekroop mij de belangstigende gedachte, terwijl mijne hand langs kin, wang en bovenlip gleed, waarop zich nog maar een spaarzaam zacht dons aanvoelen liet, dat mijn gelaat niet genoegzaam het uiterlijk kenmerkte van een kranig Belgisch onderofficier en derhalve eene te vroege ontdekking van mijne vermomming door den ordonnans te vreezen was. Ik liet de koetsier voor eene kappers-inrichting stilhouden en kocht daar een postiche-knevel met een paar verwaarljke krullen. Ook daar vernam ik de onbescheiden vraag van een *démoiselle de comptoir*: „Monsieur va en bonne fortune?” en toen ik betaald had, hoorde ik al weer dat hatelijke: „bon succès.” In mijn haast om mijn weg te vervolgen, had ik meer op de goede veersluiting van den knevel aan den neustusschenwand gelet dan op de kleur, die later bleek nog al verschil met mijn hoofdhaar op te leveren.

„Bij het begin van de Rue Royale steeg ik uit, beaalde den koetsier en stapte fier met mijn boek onder den arm en de hand op het sabelgevest naar de woning van den Generaal Durand. De ordonnans, die mij in die uniform en met dien knevel niet herkende, bracht bij het zien der gouden strepen op mijne mouwen, eerbiedig de hand aan de klep van zijn hoofddeksel. „Je demande à parler au Général,” bracht ik met zoo barsch mogelijke stem uit. Hij opende eene deur en liet mij een kabinet binnen, dat tot spreekvertrek diende. „Je vais avertir son Excellence,” sprak hij, terwijl hij de deur nu achter zich sloot.

„Alleen in dat kabinet, keek ik eens schuchter rond. Boven het schoorsteenblad hing een groote spiegel, waarin ik mij bijna ten voeten uit kon beschouwen. Ik herkende mijzelf in het eerst niet in dat vreemde pak, en met

dien ietwat rosachtigen knevel. Ik kon een glimlach niet onderdrukken, toen ik mijzelf zoo toegetakeld zag. Maar, toen ik mijn middel en mijne beenen opmerkte, begreep ik de vrooljkeheid van de dienstmeisjes bij de Porte des Flandres. Nu ik het gezien had, zou ik harteljk met haar mede kunnen giegelen. Maar,... sht!... daar hoorde ik voetstappen in een belendend vertrek. Ik stelde mij dus in positie, zooals ik wel eens van militairen gezien had. Eene deur ging open en daar stond de Generaal in zijn chambercloak op den drempel. „Que me voulez vous, sergent?” vroeg hij. Ik bracht de hand aan het opgetoomde hoedje, maar deed dat zoo zenuwachtig en onhandig, dat dit hoofddeksel, toch al te krapjes, ietwat verschoof en op mijn achterhoofd zijn evenwicht hernam. Een ondeelbaar moment vestigde de Generaal van onder zijne grauwe stekelige wenkbrauwen een doorborenden blik op mij, die daar onbeweeglijk als een potsierlijk beeld met mijn groot en dik boek onder den eenen arm en met de uitgestrekte rechterhand aan het voorhoofd, voor hem stond. Eindelijk een breeden lach bijna als eene schreeuw uitstootende, brulde hij meer dan hij sprak: „Ah sacré nom d'un chien! C'est trop fort!” En, zijn hoofd naar achteren wendende, riep hij: „Anna! Anna! Babette! venez donc voir!” De geroepen dames verschenen terstond en drongen den Generaal voorbij, die, het uitgierende, uitriep: „Regardez-moi donc cet animal, comme il est fagotté!”

De dames herkenden mij niet en begrepen den uitroep van den Generaal dus ook niet. Zij zetten, terwijl zij mij met groote oogen aanstaarden, zulke verwonderlijk verbaasde gezichten, dat onwillekeurig mijne wangspieren door een glimlach uit hunne would-be ernstige plooi gebracht werden, wat gelukkig tot eene ontknooping van den zonderlingen toestand voerde. Door die beweging toch

mijner wangen, werden mijne neusvleugels ietwat uitgespalkt; maar, waardoor hun tusschenschot zich aan de knijping van de veer van mijn knevel ontwong endeze (de knevel, wel te verstaan) eene sierlijk draaiende spiraal-buiteling naar den grond maakte. Verschrikt wilde ik toegrijpen, waarbij mijn opgetoomde hoedje langs mijn rug de buiteling van mijn knevel volgde, en ook, alsof alles moest samenloopen, het dikke boek aan den knel van mijn arm ontgleed en met een doffen, maar toch harden bons op den parketvloer smakte. Ik wilde nog bukken om een en ander in mijne verbouwereerdheid op te rapen; maar een gekraak waarschuwde mij nog tijdig, dat nog erger wederwaardigheden mij dreigden, zoodat ik maar snel mijne loodrechte houding hernam.

„Het gelach te beschrijven van het drietal, dat voor mij stond, is eenvoudig onmogelijk; want na het verdwijnen van den knevel, hadden ook de dames mij dadelijk herkend. Het lachen werd aanstekelijk en eindelijk lachte ik met dom gezicht mede. Mijn hoedje werd mij aangegeven en op het hoofd gedrukt, het groote en dikke boek onder den arm gestopt, ook mijne rechter hand aan het voorhoofd gebracht, en moest ik de positie hernemen, die ik bij 's Generaals binnentreden vertoond had. Ik moest mij toen keeren en wenden; ik moest mij van voren, van achteren, en profil, en trois quarts laten bewonderen en uitlachen, en ik heb steeds een zeker iemand verdacht de speldenproef van de Porte des Flandres te hebben willen herhalen, om zich te overtuigen of de braoijen, die zij ontwaarde, echt waren, dan of zij tot het maskeradepak behoorden.”

„Ik zou den lust daartoe niet hebben kunnen weerstaan,” gilte Nonna-tulipe het lachende uit.

„Aan de pret scheen geen einde te zullen komen,” ging de spreker voort, „toen de Generaal, steeds schud-

dende van het lachen, uitriep: „Je m'en fiche de cloîtrer des jeunes filles, ce gaillard-là est en état de descendre par la cheminée pour s'introduire dans la place!” — „Je n'y ai pas pensé, mon Général,” antwoordde ik met de overmoedige overtuiging mijner jaren, „autrement j'aurais exécuté cette descente.” Een in mijne oogen dankbare blik was mijne belooning voor die verzekering.

„Nadat de lachbui was getemperd en nadat ik eene volledige inspectie ondergaan had, werd mij verzocht in het boudoir van madame la Générale plaats te nemen en verkreeg ik van den heer des huizes, na eene hartelijke boetpredikatie over mijne loszinnigheid, die mijne Babette wel als standvastigheid, zoo hoopte ik althans, zou opnemen, de vergunning: om zoolang de lieve meid nog te Brussel zou doorbrengen, dagelijks een bezoek aan de familie te mogen brengen. „Mais cela ne durera pas longtemps, mon gaillard,” voegde hij er aan toe; „car je sens maintenant, que j'ai charge d'ames”. Babette zette bij die woorden een geestig spottend gezichtje, dat den ouden krijgsman moest beduiden, dat die zielelast hem niet te ondragelijk zoude gemaakt worden.

„Een paar uren spoedden maar al te snel gedurende dat gelukkig samenzijn heen, en ik moest mij geweld aandoen, om mij te herinneren, dat daar ergens bij de Porte des Flandres iemand mij met groot ongeduld wachtte en daarenboven, gul uit bekend: een mensch, hoe verliefd ook, is niet van staal. Mijn maskeradepak begon mij geweldig te hinderen. Ik kon niet anders zitten dan op het randje van mijn stoel, met de beenen lang uitgestrekt. Ook de kanten van mijn stropdas prikkelden mijne onderkaaksbedekking gruwelijk, en beperkte dat onbarmhartige halssieraad de bewegingen zoodanig, dat wilde ik de mij aansprekende personen aanzien, ik het gehele bovenlijf dien kant uit moest omdraaien. De Gene-

raal verkneuterde zich van de pret. Eindelijk stond ik op om aanstalten te maken en heen te gaan. Het scheelde weinig of ik had hulp behoeft om overeind te komen. De parketvloer blonk toch als een bruine spiegel en mijne onderdanen, in den inexprimable bekneld, waren lang niet lenig. Maar, ik kwam toch in staande houding. „Je ne vous chasse pas,” zeide de Generaal met een spottenden glimlach op het gelaat. „Je le sais mon Général”, antwoordde ik; „mais mon uniforme me chasse, cela craque partout et pour obvier aux mésaventures, j'ai hate de changer de toilette.”

„Terwijl ik afscheid nam en een lief handje iets langer drukte, dan stipt noodzakelijk was, werd een fiacre gehaald, en een kwartier later was ik buiten de Porte des Flandres. De werkelijke sergeant zat in zijn ondergoed nog altijd in het bewuste kabinet met ongeduld op mij te wachten. Toen hij mij zag, sprong hij op. „Ah, vous voilà,” riep hij. „Vite, vite! il y va pour moi de quinze jours de salle de police, savez vous.” Ik haastte mij vooral om die lastige stropdas af te leggen. Bij de andere kleedingstukken, maar bovenal bij het uittrekken van den inexprimable, moest ik geholpen worden. „Diable, cela a craqué, savez vous” zei de sergeant, terwijl hij het kleedingstuk bekeek. „Voilà pour les craques,” antwoordde ik, terwijl ik hem een vijf francstuk in de hand liet glijden. De gedaante-verwisseling had nu verder spoedig plaats, en het gevaar van de in uitzicht staande veertien dagen politiekamer gaf den onderofficier vleugels. In een oogwenk was hij buiten de deur. „Vous avez tout de même réussi,” fluisterde de buffetjuffrouw, terwijl ik afrekende, „je le vois à votre figure; pourtant vous étiez un drôle de militaire, savez vous. Vous êtes mieux en pékin.”

„Toen ik buiten het estaminet gekomen was, keek ik eens rond naar de dienstmeisjes met hare lieve bakkesjes.

Ik had haar den Duc de Brabant wel in zijne nieuwe gedaante willen vertoonen.”

„Hm! hm!” klonk een damesstemmetje over het dek.

„Ik heb toen een paar heerlijke dagen in Brussel doorgebracht. Helaas, dat zij zoo snel omvlogen! Op een avond, nadat wij van een genotvollen wandelrit te huis gekomen waren, kondigde de Generaal mij het vertrek van Babette aan. „Je la ramènerai chez sa mère,” zei hij. „Eh bien, alors je pars avec vous!” antwoordde ik onstuimig. „Rien ne me retient à Buxelles.” — „Voilà justement ce qu'il ne faut pas faire,” hernam hij ernstig. „Rien que d'arriver avec le même train, ferait faire des gorges chaudes dans votre petite ville cancanière et médisante. Non, vous allez me promettre de rester encore quelques jours après notre départ. N'est-ce pas, vous ferez cela?”

Was daaraan weerstand te bieden? Ik vraag het u. Ik legde de gevraagde belofte af. „Mais comment passerai-je ces journées?” riep ik wanhopig uit. „Oh, la la,” was het antwoord „vous rendrez des visites à madame la Générale, vous parlerez et reparlerez de n'importe qui, pas de moi, par exemple. Puis vous vous promènerez. Vous irez à la Rue de l'Etuve admirer la jolie statuette du plus vieux citoyen de Bruxelles, de celui qui à la Fête-Dieu est habillé en Chevalier de Louis XIV, et aux fêtes de Septembre en Garde National.” — „Oh, vous vous moquez de moi, mon Général; mais n'importe, je sais bien, ou j'irai me promener.” — „Et où donc, sans indiscretion?” — „A la Porte des Flandres,” antwoordde ik, „revoir les lieux, où j'ai endossé pour la première fois la casaque militaire.” — „Et où vous avez vraisemblablement enterré vos premiers amours,” mompelde de Generaal binnensmonds, evenwel hoorbaar voor mij. Ik keek hem verbaasd aan. „Imbécile,” fluisterde hij mij in

het oor, „vous ne savez donc pas, que le ridicule tue?”

„De Generaal had gelijk, dat zou ik wel ervaren. Met zijne ondervinding had hij al veel meer opgemerkt, dan het mijne onervaren jeugd mogelijk was geweest. In mijne geboorteplaats teruggekeerd...”

„Hebt ge vooraf den raad van den Generaal opgevolgd, overste?” vroeg Nonna Ombrelle-tulipe nieuwsgierig.

„Welken raad, juffrouw Jeanne?”

„Om het standbeeld van den oudsten burger van Brussel te gaan zien.”

De meeste passagiers der *Prins Willem* barstten in een luid gelach uit.

„Nee, juffrouw Jeanne, dien raad heb ik niet opgevolgd,” antwoordde de spreker ook luid lachende.

„Wat valt er toch te lachen?” vroeg het jonge ding verstoord. „Dat maakt me nieuwsgierig. Papa, zal mij dat standbeeld wel laten zien, als we Brussel bezoeken.”

„Die zeer zeker niet,” riep er een.

„Dan zal ik mijn echtgenoot vragen...”

„Is die er al?” riepen eenige stemmen.

„Als die er zijn zal,” vulde Nonna Ombrelle-tulipe aan.

Twee paar vurige blikken kruisten elkander, toen het lieve meisje die woorden sprak.

„Maar, die vooral zal niet willen,” werd er uit den vonken schietenden hoek geroepen.

„Waarom dan toch niet? vroeg de jeugdige schoone ietwat gramstorig.

„Dat zal uw papa u wel vertellen, vóór gij nog te Brussel zult zijn,” antwoordde de beurtspreker, „laat mij nu voortgaan.”

„In mijne geboorteplaats teruggekeerd,” zoo vervolgde hij, „bleek mijn vader steeds ongenegen zijne toestemming tot ons huwelijk te geven en bleef derhalve ook het huis

harer moeder voor mij gesloten. Och, daarop was ik voorbereid; en dat ware wel met geduld te overkomen geweest. Maar, een groote ommekeer stond in het verschiet. Wanneer ik toch Babette op de wandelingen ontmoette, dan, hoeveel liefde en toewijding ik in mijn blik trachtte te leggen, vond ik niet meer die grondeloos diepe oogen, die van innige genegenheid, van hoopvolle verwachting spraken. Dan een vriendelijk knikje slechts, terwijl haar mondje zich tot een spotziek lachje plooid, dat mij meer pijn deed dan bemoedigde.

„Gebeurde het wel eens, dat wij bij wederzijdsche vrienden te zamen kwamen, ja, dan was de ontmoeting in tegenwoordigheid van derden nog allerhartelijkst, en zou die mij gerust gesteld kunnen hebben, als ik ook dan niet den diepen gelukzaligen blik van weleer gemist had. Verschafte ons eene goedhartige vriendin bij zulke gelegenheid een oogenblik van te zamen alleen te zijn, dan werd mij nog wel een kus gegund; maar dan vloog het lieve wezen niet in mijne armen zooals weleer; dan ontmoetten mijne smachtende lippen niet weer de hare, zwellende van het zacht warme gevoel van hartelijke liefde, maar wel het helle satijn van den mij vlijmenden, spotzieken glimlach, die mij de woorden van den Generaal: „le ridicule tue,” wreed te binnen bracht. En, als ik dan soms mijn twijfel omtrent hare gevoelens te kennen gaf, en op eene verklaring aandrong, dan verkreeg ik tot antwoord, dat zij zich niet bewust was in hare gevoelens veranderd te zijn, dat zij gereed was mij naar het altaar te volgen, en werd mij dat dan verzekerd met uitnoodigende lippen, die evenwel, hoe bekoorlijk ook, die krul vertoonden, waardoor mij onwraakbaar bewezen werd, dat de caricatuur met dat opgetoomde hoedje, met dien stijven gestropdasten hals, met die te enge uniformjas, met dien zoo nauwsluitenden inexprimable, haar

brein zelfs in die oogenblikken, die voor ons beiden zoo zalig hadden moeten zijn, niet verliet.

„Zoo gingen weken, zoo gingen maanden voorbij. Somwijlen was het mij, alsof ik mijn geheelen invloed herwonnen had; in het volgende oogenblik evenwel was ik weer in mijn twijfel teruggeworpen. Eensklaps, zonder de minste voorbereiding daartoe, ontving ik mijne brieven en cadeaux terug met het verzoek insgelijks te handelen. „Vermits uw vader van geen toegeven wil weten,” luidde het verder, „is het het beste, dat ieder onzer zijne vrijheid herneme. Het moge u wel gaan.” Kouder en hartlooper was niet te schrijven. Het was maar al te waar: le ridicule tue! Mijn eerste uniformjas had mijne eerste en eenige ware liefde gedood.... Wat valt er meer te vertellen...” vervolgde de spreker met een zucht, „zes maanden later was ik te Batavia aangekomen, en...”

„En, zijt ongehuwd gebleven en een vrouwenhater geworden,” liet eene damesstem zich hooren.

„Een vrouwenhater?! Neen, bij God neen! protesteerde de overste met vuur en voegde er met gultigen, gullen, maar ondeugenden lach bij: „Ik heb integendeel veel, zeer veel liefgehad in mijn leven.”

„En, gij zijt toch ongehuwd gebleven?” klonk de vraag, „en dat waarom?”

„Waarom, waarom?” luidde het eenigszins ongeduldig gegeven antwoord. „Gij plaatst mij op de pijnbank, mevrouw. Is het „waarom” in het menschelijk leven altijd na te sporen? Ik heb meermalen gepoogd mij dat „waarom” te verklaren; maar steeds met onvoldoenden uitslag. En, wanneer ik mij dan het brein moe getoed had, dan rees wel eens mij het beeld van een rozelaar voor den geest, dat mij zoo niet geheel en al dat „waarom” beantwoordde, toch mijn gemoed eenigermate bevrediging schonk....”

„En, wat sprak die rozelaar tot u, als ik u bidden mag?”

„Hij sprak mij van noodlot en berusting. Ziehier overigens het geschiedenisje van die plant. Het was een *la France*. Een vriend op Java had mij, die op een buitenpost op Borneo vegeteerde, een stekje, goed in vochtigen mos verpakt, gezonden, dat ik met de meeste zorg gepoot en opgekweekt had. O, met welke belangstelling had ik het uitbotten van het eerste paar blaadjes gadeslagen, met hoeveel aandacht had ik de ontwikkeling van stek tot plant gevolgd. Maar, toen ik het eerste knopje zag verschijnen, verdubbelde als het ware mijn waarnemingsvermogen. Dat knopje ontlook tot knop, iederen dag was eene vordering te aanschouwen. Ik zag den knop zwellen, de vijf groene schutbladeren van elkander wijken, het zoo zacht roomachtig gele der nog gesloten bloemschermen verschijnen. Weldra vermocht mijn bewonderend oog in den zich verder ontluikenden knop dringen en daar in de diepte van den nog maar half geopenden kelk de zoo teere genuanceerde zalmkleur ontdekken, dat soort rozen zoo eigen. Eindelijk op een morgen vond ik mijne bloem in volle pracht ontloken, en stond zij daar zoo volmaakt, zoo edel, zoo schoon, dat ik, om haar geen oogenblik uit het oog te verliezen, om steeds haar bijzijn te genieten, den bloempot opnam en hem eene gunstige plaats inruimde in mijn kantoor, waarin ik, aan mijne schrijftafel gezeten, het grootste gedeelte van den dag doorbracht. Maar....

Elle était de ce monde où les plus belles choses
Ont le pire destin.
Et rose elle a vécu ce que vivent les roses,
L'espace d'un matin.

Malherbes had gelijk, toen hij die dichtregelen schreef. Mijn rozelaar heeft sedert nog vele bloemen voortgebracht; maar geen enkele in mijne oogen aan de eerste

gelijk. O, er ontloken er wel, die aan deze eerste zeer nabij kwamen, waarin ik dan ook den neus met zacht geweld inwring om hare heerlijke geuren met wellust te genieten, of die ik wreed afsneed om haar eene kortstondige plaats in mijn knoopsgat te gunnen; maar dat was een voorbijgaand gevoel, want volmaakt gelijk in kleur en geur, in liefelijk volmaakten vorm aan de eerste roos, heb ik geen enkele roos meer opgemerkt. Mijn rozelaar werd dan ook van zijn eereplaats verbannen, hoe goed ik hem dan ook verder verzorgde.... Overdrachtelijk heeft mij zoo die plant geleerd, dat het eene ontwijding ware geweest, wanneer ik de plaats, eenmaal door Babette in mijn hart ingenomen, voor eene andere ingeruimd hadde."

"Bemint gij haar dan nog?" klonk eene onbescheiden damesvraag.

"Vergeef mij, mevrouw, dat is uit mijne rozengeschiedenis niet op te maken. Daarenboven tegen zoo iets verleende mij mijne verbeeldingskracht afdoende bescherming."

"Hoedat zoo? Wat had die verbeelding daarmee te maken?"

"Wat die er mede te maken had? Och, dat is volgens mij eenvoudig te verklaren. Ter wille van mijne verwoeste liefdes-idylle was de wereldgeschiedenis niet blijven stilstaan. En, zoo kwam er een dag, dat door tijdingen uit Europa mijne verbeeldingskracht mij het beeld van Babette voortoverde met gezette en mollige taille, terwijl zij bezig was de onzindelijke neusjes harer kinderen te verzorgen. Ziet, dat zijn van die beelden, die een radikaal middel tegen de meest ingeroeste liefde opleveren. Sedert dat beeld, heb ik geen gedachte meer voor haar gehad."

"Dat is ons heden avond gebleken," antwoordde de dame ietwat spottend.

In de achterwacht van den kring declameerde er een met pathetische stem:

»Et l'on revient toujours
A ses premiers amours.»

"Och," hernam de beurtspreker, terwijl hij zijn kalotje afnam en zijn kaal hoofd vertoonde, „zij is eene oude vrouw geworden, zooals ik een oud man. Mochten wij elkander ontmoeten, dan zullen wij ons in alle eer en deugd nog wel eens vroolijk maken over... over de braoïen-proef."

Bij dat uitsluitel wilde de spreker opstaan, maar....

"Ja, van die braoïen-proef gesproken," riep Nonna Ombrelle-tulipe uit. „Gij hebt nog niet mijne vraag beantwoord."

"Welke vraag, lief kind?"

"Of gij geen instantanee van die braoïen-proef hebt? Die zou ik wel willen zien."

"Maar, lieve plaaggeest" hernam de overste, „bedenk dan toch, dat er toen geen Kodaks bestonden, en de photographie nog maar in hare kindschheid was. Wij behielden ons toen met de daguerreotypie, die wel het allerminst geschikt was om instantanees te nemen."

"Hoe jammer!" zuchtte het meisje met kluchtige stem.

De beweging tot opstaan werd nu algemeen. De passagiers traden op de verschansing toe en bespeurden, dat de mailboot, die zich wakker gerept had, het Timsahmeer uitschoot.

De opvarenden tuurden nog een oogenblik naar de flauwe omtrekken van het Lusthuis van Mehemet Ali, hetwelk zich in het doezelige waas van het overigens heldere middernachtsuur op een kleinen zandheuvel aan bakboord vertoonde, toen eensklaps de acht glazen op

de scheepsklok weerklonken, die de passagiers te kooi uitnoodigden.

Den volgenden ochtend lag de *Prins Willem* te Port-Saïd aan den wal gemeerd bij het Hotel der Nederlanden. Van de *Diamond Castle* was niets meer te zien geweest.

IX.

EEN LIJDENSBEKER.

Den volgenden Maandag bevond de *Prins Willem der Nederlanden* zich op het middaguur in de Jonische zee nagenoeg op 37°08' noorderbreedte en 16°42' oosterlengte. Sedert het vertrek van Port Saïd had men het heerlijkste weer der wereld genoten. Dat was voor allen een meevallertje. Een der reizigers toch had in die havenstad in een der dagbladen gelezen, dat volgens Falb's voorspellingen het weder gedurende de aanstaande week zeer guur en stormachtig zoude wezen. Ja, die weerprofeet had zelfs een paar kritische dagen, vergezeld van hagel en sneeuw, als zeer aanstaande in uitzicht gesteld. In Europa bestaan vele lieden, zelfs onder de meest ontwikkelden en beschaafden, die aan dien Nostradamus fin de siècle geloof hechten, waarom zouden er onder de passagiers onzer mailboot ook geen goed geloovers zijn? Er waren wel een paar, die aan den gezagvoerder der boot vroegen, wat hij er van dacht; maar deze had leukweg geantwoord: „de voorspelling kan uitkomen en zij kan niet uitkomen.” — „Maar wat denkt gij er van met uwe ervaring als zeeman?” — „Die ervaring,”

luidde het antwoord, „laat mij glad in den steek. Als Falb's voorspelling uitkwam, dan teekende ik zulks zorgvuldig op; kwam zij niet uit, dan vergat ik eenvoudig daarvan aanteekening te houden; zoodat mijne statistiek daaromtrent zeer onbetrouwbaar is." De meesten hadden Falb onvoorwaardelijk geloofd en tengevolge daarvan zich te Port Saïd tegen veel geld van afzichtelijke oudmodische winterkleeding voorzien, die zij, toen het er op aankwam, niet eens voor den dag durfden te brengen, zulke verschoten, motgatige, oude prullen bleken bij nader bekijk de ingekochte goederen te zijn.

„O, die joden!" riep Sienjo Grondvlak als wood-be anti-semiet uit.

„O, die rechtzinnige Grieken! Hoe ze me beet gehad hebben!" gromde een ander.

„Het was ook zoo donker in die tokotjes," klaagde Njonnja Intan.

Maar, zooals reeds medegedeeld werd, in weerwil van alle voorspellingen bleef het prachtig, zoodat die prullen niet behoefden voor den dag te komen. De hemel bleef zich smetteloos rein vertoonen en de zoo intens blauwe oppervlakte der Middellandsche zee, slechts licht gerimpeld door een zuchtje, spreidde zich in alle hare heerlijke bevalligheden rondom de mailboot tot aan den verren gezichteinder uit.

Daags te voren hadden ettelijke passagiers vermeend het eiland Candia (Creta) bij de noorderkim te ontwaren. En, hoewel de stuurlieden en de gezagvoerder toen ontkennd het hoofd schudden en verklaarden, dat eiland reeds voorbij gestevend was, waren er die beweerden nu zelfs den top van den Ida-berg door hunne kijkers te zien. Maar verwonderlijk, die bergtop scheen telkens van plaats te veranderen; zelfs soms als een nevelbeeld geheel te verdwijnen.

„Daar is hij weer, daar is hij weer!" klonk het een oogenblik later over het dek.

En, dan tuurden allen door hunne kijkers en wisten niet wat zij van die veranderlijke phantasmagorie te maken hadden. Eindelijk riepen eenige matrozen:

„Het is maar eene wolk! Ziet, zij nadert en zelfs snel."

En inderdaad, het verschijnsel deed zich thans boven de kim voor als eene platte helderwitte wolk, die over de oppervlakte der blauwe zee snel naderde en zich daarin afspiegelde. Nu eens vertoonde die wolk eene compacte massa, dan weer scheen zij zich ijler uit te breiden, zich zelfs te verdeelen, zonder haren algemeenen vorm van onmetelijke lens te verliezen.

„Het zijn waarachtig meeuwen," riep de gezagvoerder lachende uit, „die ons zoo bezig houden."

En waarlijk, het was een schier onafzienbare zwerm sneeuw witte meeuwtjes, iets kleiner dan onze duiven, die zich daar verhieven of daalden, over het water scheerden, hunne bevallige kringen, ellipsen en spiralen beschreven en zoo het schip naderden. Met duizendtallen omzwierden zij eindelijk de boot en lieten zich noch door de zwarte rookzuil uit de schoorsteenpijpen, noch door het een-tonig geplons der schroefbladen in het water afschrikken. Voor de eerste openden en verdeelden zij zich, gingen ietwat uit den weg met een weinig ter zijde gebogen hals, alsof zij zeggen wilden: wat viezigheid is dat? In het tot schuim geslagen kielzog daarentegen lieten enkelen zich als een steen vallen daar vlak in de nabijheid van den achterspiegel van het schip, om bliksemsnel eenige prooi te bemachtigen en daarmee krijschend de lucht in te vluchten. De overigen verhieven zich, daalden, scheerden met strak uitgespannen maar onbewegelijk staande wicken rondom de masten, waarbij echter een drietal in het zeilgaren, dat de matrozen fluks in de bries hadden laten

uitfladderen, verward raakten en met luid gejuich aan boord werden gehaald. Dit snood verraad deed een woest en oorverscheurend gekrijsch uit de lucht nederdalen, en was daarenboven oorzaak, dat de aanvallige zwerm zich pijlsnel in de hoogte verhief en in westelijke richting verdween.

De gevangen meeuwtjes waren allerliefste vogels, en gingen dan ook ter bewondering van hand tot hand, waarbij zij menige zachte streeling over de zilverveeren der bont en glad gelustreerde slagpennen der fraaie vleugels ontvingen; maar waarbij ook een hunner de gelegenheid waarnam om Nonna Ombrelle-tulipe met zijn haakvormig snaveltje gevoelig in den vinger te happen. Het verschrikte meisje slaakte een kreet, liet het diertje los, dat krijschend en klapwiekend in het azure luchtruim verdween. Kapitein Stelschroef sprong toe, greep het lieve handje, wischte het wondje af, zoog het parelende bloed uit en verbond daarna uiterst zachthandig met zijn zakdoek het gevoelige vingertje. Het was alsof die krijgsman voor pleegzuster in de wieg gelegd was. Menige dankbare blik was gedurende de behandeling zijn deel. Ook de vader van het lieve meisje dankte den officier; maar voegde er met een goedgehartigen glimlach bij, dat dat uitzuigen wel overbodig mocht heeten bij zoo'n gering wondje.

„Vergeef mij,” antwoordde kapitein Stelschroef, tot achter de ooren blozende, „maar een beet met zoo'n scherpen haaksnavel van een vischetend dier kan zeer gevaarlijk zijn. Daaruit kan bloedvergiftiging ontstaan.”

De scheepsgeneesheer bevestigde die mogelijkheid met een gebaar. Het was nu de beurt van de lieve Jeanne om te blozen. En, hoewel zij aller oogen op zich gevestigd gevoelde, kon zij zich niet weerhouden, steeds-gewijze een dankbaren blik op den knappen officier te

werpen, die zich, zooals het scheen zóó opgeofferd had.

De andere gevangen meeuwtjes werden thans met meer omzichtigheid bewonderd, waarbij de dokter met een zeer geleerd gezicht verklaarde, dat het *lari argentali* waren.

„Wat zooveel beteekent als....?” vroeg een der aanwezigen.

„Zilvermeeuwen,” antwoordde de medicus, terwijl hij de gevangenen, die nog steeds van hand tot hand gingen, in het oog hield. „Ik zal die meeuwtjes, die wezenlijk als schoone specimina kunnen aangemerkt worden, opzetten.”

„Opzetten! dat nooit!” was de algemeene kreet op het achterdek.

„Dat nooit!” riep de dame, die de vogels in handen had. „Daar gaan ze!”

En, een kus op de blanke vleugels drukkende, waarbij de diertjes afgrijselijk krijschten en spartelden, opende zij de handen en liet de meeuwtjes los, die zich pijlsnel in de lucht verhieven. Beteuterd keek de dokter zijne fraaie specimina na.

„Het is jammer,” sprak hij met een wetenschappelijken zucht; „zij zouden eene zoo waardige plaats in de collectie van Artis ingenomen hebben.”

„Zij zullen mij meer dankbaar zijn, dan Artis u zou wezen,” antwoordde de dame met een glimlach. „Ziet maar....”

En werkelijk, daar hoog in de lucht beschreven de beide vogels kringen om het schip, alsof zij nog een kijkje op het dek wilden werpen, om hare weldoenster, hare redster nog eens te zien en haar dank toe te krijschen. Een oogenblik later namen zij ook hare richting pijlsnel naar het westen. Alle opvarenden klaptten in de handen, behalve de dokter. Hij had er toch in zijn binnenste zoo opgevlast, zijn naam in de dagbladen te zien

prijken als edelmoedige schenker aan het Museum van Artis Natura Magistra.

Nonna Ombrelle-tulipe en kapitein Stelschroef werden nog al eens geplaagd met het voorgevallene bij die verwonding. Een oud-gast beweerde met den grootsten ernst ter wereld, dat bij sommige stammen in den Indischen Archipel het drinken van elkanders bloed tot het ontstaan van teedere betrekkingen aanleiding geeft, ja daartoe noopt; en haalde tot staving van zijn beweren eene menigte geleerden aan als: Schwaner, von Gaffron, Strauch, van der Straaten, Severijn, von Rosenberg, enz., enz. Onze beide jongelieden hoorden die uiteenzetting met nog meer verhoogden blos dan ooit te voren aan; maar antwoordden voorzichtigheidshalve niet anders dan met een bedeesden glimlach en met een steelsgewijze schuchteren blik op elkander, die het inkarnaat der wangen nog verhoogde; maar de nieuwsgierigen niet veel wijzer maakte.

Maar, heden waren er noch meeuwen, noch iets anders te zien, dat afwisseling voor de passagiers kon bezorgen. Men verbeidde dan ook met eene zekere mate van ongeduld het diner, waarna men zich dan in den gezelligen kring kon opstellen.

Toen die dan ook gevormd was, trad een passagier als spreker op, die er flink, gezond uitzag en op het oog geschat werd een veertigjarige te zijn. Hij was administrateur op een der koffie-ondernemingen in Midden-Java en ging nu naar Europa om daar weer levenslust op te doen. Hij had toch van af zijn achttiende jaar eene moeielijke leerschool doorloopen. Hij had het baantje van koffieplanter van meet af aan moeten beginnen, en zoo had hij zich al heel spoedig na zijne aankomst op Java geplaatst gezien als jongste opziener, te midden van uitgestrekte koffietuinen en was hem een bamboe

gebouwtje tot woonplaats aangewezen, dat wel aangenaam en dichtelijk te midden der zoo fraaie koffiestruiken en daarbij behoorende schaduwboomen op de helling van een heuvel, maar ook op een afstand van ruim vijf palen van den meest nabij wonenden Europeaan, gelegen was. Hij had zwaar moeten werken, en bij vergissingen in den beginne, waren hem bittere terechtwijzingen niet bespaard geworden. Soms had moedeloosheid wel eens bedreigd hem te overmeesteren; maar hij bezat een stalen karakter. Bij het afscheid nemen van zijne moeder, had hij haar beloofd, dat hij slagen zou, en slagen wilde hij. Nu stond hij daar als hoofd-administrateur en mede-aandeelhouder van eene belangrijke onderneming en had de achting verworven van allen, die hem kenden, al had zijn karakter, door zijne lange eenzaamheid te midden van de koffieaanplantingen, wel wat eenzelvigs aangenomen. Hij was in den vollen zin des woords een self-made man.

Toen hij het woord wilde nemen, werd hem al dadelijk gevraagd, welken titel zijne „tjerita” te geven zou zijn, en antwoordde hij eenvoudig:

„Een lijdensbeker.”

En, toen allen plaats genomen hadden en hij aller aandacht op zich gevestigd zag, begon hij:

„Beiden waren gezeten bij het vallen van den avond onder de groote ver uitgespreide takken van den War-iengien, die het voorplein van het landhuis overschaduwden. Zij hadden elkanders hand gegrepen en spraken elkander troost en bemoediging toe, bij den slag, die weldra te wachten stond.

„Maar, wie waren zij?” vroeg eene stem.

„Wie die zij waren? . . . Buren, koffieplanters als ik, mijne beste vrienden. Namen doen hier niets ter zake, en gefingeerde namen wensch ik niet te gebruiken. Ge-

doogt dus dat ik vervolg: Met in elkander gestrengelde handen zaten zij elkander troost en bemoediging in te spreken, die zij beurtelings wel noodig hadden bij het bewustzijn, dat hun eenig kind, een jongetje van zes jaren, aan longtering leed, die het bij eene reis naar Holland een jaar te voren in dat verraderlijke klimaat had opgedaan. Der ouders was van geneeskundige zijde den raad gegeven zoo spoedig mogelijk met den kleinen lijder naar het milde Indië terug te keeren. Dáár werd genezing in den zuiveren dampkring der bergstreken in uitzicht gesteld. Maar, niets had gebaat; het was reeds te laat. De ziekte kwam geen enkel oogenblik tot staan, en de geneesheer van de naburige plaats, die dagelijks den kleinen lijder bezocht, kon slecht constateeren, dat het hard achteruitging. Hij was te zeer mensch, om den toestand te verheelen en de ouders te misleiden met schoonschijnende voorspiegelingen, die toch op eene harde werkelijkheid moesten uitloopen.

„Dien dag had de kleine het zeer benauwd gehad; maar was eindelijk afgetobd in slaap gevallen. De ouders hadden hem op het liefderijkst verzorgd en hadden, nu hij daar zoo rustig lag, hem onder de hoede zijner toewijdingsvolle baboe gesteld en een oogenblik verademing gezocht in de koele avondlucht onder den Wariengien boom.

„Zoo zaten zij daar een poos, toen eensklaps om hulp geroepen werd.

„„Toeloeng! toeloeng! sienjo korang nafas!” (help, help, de kleine man heeft gebrek aan adem) gilde de radeloze baboe in de binnengalerij.

„Beiden vlogen op, maar de moederliefde verleende haar vleugelen. Zij was reeds het ziekenvertrek binnen, voordat hij nog ter halverwege van de binnengalerij gekomen was. Toen hij de kruk van de deur wilde grijpen, verscheen zijne vrouw en sprak haastig en gejaagd:

„„Hier is de sleutel, krijg gauw in de lade van mijne kaptafel het fleschje met „kajoe poeti”-olie ¹⁾ en vloog weer naar het bed.

„Hij voldeed aan haar verzoek, opende in het donker de bedoelde lade, stak er de hand in, maar kon geen flacon of fleschje vinden. Hij schreef dat toe aan zijne zenuwachtige gejaagdheid. Hij trachtte te bedaren, ontstak eene kaars en hervatte zijn zoeken; maar tevergeefs, van het gezochte was geen spoor te vinden. Ongeduldig en hoogst nerveus wierp hij het laadje dicht, maar dat weigerde te sluiten. Hij keek toe en zag, dat een bal ineengefrommeld papier tusschen den bovenkant der lade en het sluitstuk der tafel geraakt was en een wezenlijk beletsel daarstelde. Wrevelig trok hij de lade weer open om die papieren terug te stooten. Maar, bij die bewerking viel eene straal van het kaarslicht op den bal papier. Het was een vreeselijk noodlot, dat hier om den hoek gluurde. Hij herkende eensklaps het handschrift van een luitenant van een naburig garnizoen, die als een geducht hartenverwoester bekend stond en wier heldenbedrijven op dat punt overgroot in aantal genoemd werden. Hij nam den bal op; maar, daar klonk eensklaps de stem zijner vrouw:

„„Laat maar,” riep zij, „ik heb het fleschje al gevonden. Kom maar gauw hier.”

„Onbewust stak hij den bal in den zak, wierp de lade dicht en verscheen een oogenblik later in het ziekenvertrek met de vraag op de lippen: „hoe is het?”

„Zijne vrouw wees naar het bedje. Daar lag de kleine vent, hijgend en met parelende zweetdruppels op het voorhoofd, terwijl bij zijne onrustige bewegingen zijne

¹⁾ «Kajoe poeti» letterlijk vertaald: wit hout. «Kajoe poeti»-olie wordt gewonnen van de «Galam»-boom, bij de geleerden Malalena minor genaamd.

blonde krullen over het hoofdkussentje zwierden, en zijne ademhaling akelig piepend weerklonk. Hij stak met smeekend gebaar zijne handjes naar het oudrenpaar uit en lispelde met rochelend stemmetje: „toeloeng! toeloeng! papa!” De moeder knielde aan de eene zijde van het bedje, droogde het klamme voorhoofd van den kleinen lijder en bevochtigde het met koel water uit de „gendi” (aarden waterkruik). Hij greep het morphine-sputje, dat steeds gereed lag, boog aan de andere zijde over het kind, ontblootte het magere armpje en drukte de naaldspits onder de huid. Helaas, de kleine lijder bewoog den arm niet, hij voelde den prik niet, zoo benauwd gevoelde hij zich. De vader wreef nog een poos zacht het bobbeltje, dat zich tengevolge van de inspuiting gevormd had, totdat de huid daar ter plaatse weer hare normale spanning herkregeen had.

„Zoo zaten beide ouders een wijl den uitslag van de inspuiting af te wachten. Voor hun liefderijk ongeduld bleef die wanhopig lang uit. Het kind wentelde en wentelde zich, terwijl steeds het zwakke: „toeloeng, toeloeng, papa!” zijne lipjes ontgleed. Zijne ouders kusten hem, streelden hem met zachte hand, betten zijn voorhoofd, terwijl de moeder, wanneer hem het ademen scheen te begeven, hare lippen op de zijne klemde en hem zoo lucht in de geteisterde longen trachtte te voeren. O, zij zou haren laatsten ademtocht gegeven hebben om haar kind te redden.

„Maar, eindelijk behaalde de morphine de overhand. De onrustige wentelingen van den kleinen lijder begonnen te bedaren en hielden eindelijk op; de piepende ademhaling werd iets meer regelmatig, en eindelijk viel het afgebeulde knaapje in slaap.

„De ouders zaten daar nog een poos ter wederzijde van het bedje en keken elkander met de grootste bezorgdheid aan. Hij bemerkte toen, dat zij vaalbleek zag en van uit-

geputheid zat te waggelen en soms maar moeielijk haar evenwicht kon bewaren.

„„Lieve,” sprak hij, „het kind slaapt nu zoo gerust mogelijk. Ga gij nu rusten, ge hebt het noodig. Ik zal onzen kleinen schat blijven bewaken.”

„„Neen, neen,” sprak zij. „De moeder behoort bij haar zieke kind.”

„Ik geef dat toe,” hernam hij zacht. „Maar, als gij eens ziek werdt? Vraagt u eens af hoe dan de toestand zijn zou.”

„Zoo kibbelden zij een poos voort. Maar, eindelijk gaf zij toe. Zij gevoelde zich geducht vermoeid en afgetobt. Alvorens zij zich evenwel voor goed verwijderde, bracht zij hem nog eene „kabaai” en slaapbroek. „Het is zoo mat-warm,” sprak zij, „gooi dat pak uit en kleed je luchtig,” en terwijl zij de deur van het aangrenzende slaapvertrek reeds geopend had, zeide zij nog: „als er wat is, zul je me roepen, niet waar?” waarop hij antwoordde: „ja, wees gerust? Slaap nu maar onbezorgd; ik ben bij hem.”

„Het kind lag steeds te slapen. Zelfs de hijgende ademhaling verbeterde, en het was alsof een bosje de uitgeteerde wangetjes met een teer kleurtje overtoog. Of was dat maar verbeelding? Maar neen, hij had goed waargenomen. „Wat een heerlijk middel toch die morphine,” mompelde hij. En, terwijl hij nog een blik op het rustende kind wierp, zette hij zich naast diens bedje neder, met de oogen steeds op het knaapje gevestigd, dat zich eens omwentelde en met het gezichtje naar hem gekeerd rustig bleef voortslapen.

„„O, als hij eens beterde, als het ergste eens volbracht was?” zoo kwam eene hoopvolle gedachte in het brein van den zorgvollen vader op. „O de jeugd heeft zooveel resources! Waar alles schijnt verloren, daar helpt zij vaak nog.”

„Zoo was zijn gedachtengang, waarvan de spil was: als

hij eens beterde, als het ergste reeds achter den rug nu was. En, daar doezelde langzamerhand een tafereel voor hem op met lichtblauwenden achtergrond, evenals bij die oud-Chineesche porselein-omwandingen, waarvan de horizon van onnavolgbaar blauw als een brok natuur-ether, de op den voorgrond tredende beelden scherp omlijnd, liet ontwaren. En, die beelden van dat tafereel golden slechts zijn jongen, en zag hij hem daar als gezonden knaap dartelen, als jongeling dweepen, als student joclpretmaken, als eervol lid der maatschappij, waarin hij zich eene plaats veroverd had, als gelukkig echtgenoot en vader. En, dat alles te midden van die fijnblauwe tinten! Hoelang hem, daar bij dat bed, die fantasmagorische begoochelingen bezig gehouden hebben, heeft hij zich nooit kunnen herinneren, maar volgens hem lang, zeer lang.

„Eindelijk begon hij den invloed te gevoelen van de drukkende warmte, die er heerschte. Hij keek eens rond, hij ondervond een drukkend gevoel, alsof hij de voorafgaande spanning bij het opkomen van een onweer merkte. Hij sprong van zijn stoel op, om zijne kleeding tegen de luchtige slaapbroek en „kabaai” te verwisselen. Bij het uittrekken van zijn jasje, voelde hij iets vreemds in den linkerborstzak van dat kleedingstuk. Hij stak er de hand in en haalde den papieren bal te voorschijn. Wezenloos bekeek hij hem... Hij herinnerde nu zich niet. Maar, ... dan schoot hem eene vreeselijke bliksemschicht door het brein... Die officier!... „Maar, dat 's gekheid” sprak hij tot zichzelf, „mijne vrouw, die mij steeds zoo liefgehad heeft en nog heeft!... En, het is al jaren, dat die man mijn huis niet meer bezoekt... Hij staakte al zijne bezoeken voor wij naar Holland gingen, ja, voor de geboorte van kleinen Jan.” Hij wierp een liefdevollen blik op het bedje, terwijl zijn hand onbewust het papier van den bal ineens kneep en

deed knerpen. „Kom gekheid!” herhaalde hij, „maar... indertijd maakte hij nog al werk van mijne vrouw... en leuterde altijd van zielenuitverkorenheid en hartverwantschap, waarmee ik hem duchtig voor den gek hield, terwijl zij bij menige grappige ui van mij, dapper hielp hem te plagen en uit te lachen. Wat kon zij hem dan geestig in den hoek zetten... Ik herhaal: gekheid!... Maar, het is toch zijn schrift, dat heb ik degelijk toch herkend. Laat zien...”

„En, met den bal in de hand, stapte hij op de tafel toe waarboven eene lamp halve kracht brandde. Maar, nog voor dat hij die tafel bereikt had, stond hij stil en dacht na. „Ik bega toch eene onkieschheid”, sprak zijn geweten. „Die brieven zijn niet aan mij gericht... Het is alsof ik haar verdenk. Haar verdenken!...” En vervoerd door den giftigen angel van het eens ontwaakte wantrouwen, prevelde hij, alsof hij zich eene verontschuldiging voor zijne afkeurenswaardige daad voorhield: „Bah, zij zal er nimmer iets van weten, en... ik zal gerustgesteld zijn.” Tegelijkertijd verrees het beeld voor zijn oog van den luitenant met zijn mooi regelmatig profiel, met zijne goudblonde knevels, zijne fraai geteekende wenkbrauwen en lange zijdeachtige oogwimpers, het beeld van hem, die volgens de Sage door geen vrouwenhart onverhoord was gelaten, het beeld van hem, die zelfs zijne loopbaan te danken had aan den bewonderenden blik eener vorstin, toen zij den mooien onderofficier der grenadiers voorbij reed, die daar bij de Boschbrug stond met gepresenteerd geweer, onbewegelijk als eene cariatide. Zij zou toen tegen den ordonnans-officier gezegd hebben: „tout a fait la tête de Victor Emmanuel. Quel bel officier il ferait”... Die herinnering gaf den doorslag. Hij wilde weten, wat die man aan zijne vrouw te schrijven had. Hij draaide de lamp op, viel op een stoel bij de

tafel neer en ontwarde den papieren bal. Hij streek de velletjes glad en bevond, dat er drie brieven waren, alle door den luitenant geschreven, maar van zeer oude dagteekening, van lang voor hun gaan naar Europa, uit den tijd, dat hij nog op het landgoed kwam. Dat prikkelde zijne zucht tot weten. Hij greep den eersten den besten brief van het drietal, streek hem nog eens glad en begon te lezen...

„Hij bleef eerst uiterst bedaard. De ramp, die hem overviel, drong niet in eens in zijne hersenen door. Hij begreep nog niet... Maar, toch was het hem, alsof iets ijls hem omwikkelde en omknelde. Eindelijk schemerde iets in dat ijle. „Onmogelijk, onmogelijk!” gilte het in hem, terwijl hij den brief met driftig gebaar over de tafel van zich schoof.

„„Minoem” (te drinken) liet de zwakke stem van den kleinen zieken man zich hooren.

„Hij sprong op, hielp den kleine, streek hem de blonde haarlokken van het voorhoofd weg en, toen het kind weer ingeslapen was, bleef hij nog een oogenblik naar dat bleeke, matte, uitgeteerde gezichtje kijken. Nog had hij geen volle besef van het ongeluk, dat hem getroffen had. Maar, ... daar eensklaps herinnerde hij zich. Hij bracht de hand aan het hoofd... „O, die brief, dien hij half gelezen had... Een schrijn... wild, woest, aarts-pijnlijk als een straaltje gesmolten lood door zijne hersenen. Hij sprong op de brieven toe, greep ze, streek met haastige beweging de nog aanwezige kreukvouwen glad. Toen, aan het lezen, ongeduldig, radeloos ongeduldig, zonder te gaan zitten, het hoofd gebogen onder de lampenkap. En, ... toen hij gelezen bad, vloog hij als een aangeschoten dier eenige malen het kleine vertrek door. Het klopte en hamerde hem in de slapen. Van eenig denkvermogen was geen sprake. Onder zijne schedelholte

heerschte slechts die ijlblauwe Chineesche horizon van straks, maar thans bestreept met oker, met zwart, met bloedrood... Eindelijk bleef hij in eens voor het bedje van het kranke kindje stilstaan, de beenen aan den vloer vastgeklemd als door eene schroef. Hij hield zijn hoofd met beide handen omvat bij de martelende vrees, dat het nu zou barsten. Hij staarde als een waanzinnige op het kind; zijne oogen puilden vreeselijk, groot, breed, met bloed belooopen.

„„En dus...” siste het tusschen zijne klapperende tanden, „en dus... hij is mijn zoon niet!”

„Daarna holde hij weer het vertrekje op en neer. „Wat 'n ezel was ik,” zoo kreunde hij, „een vrouwenhart te vertrouwen! Maar, ... wat een' geveinsdheid! wat 'n afschuwelijke geveinsdheid! .. O, dat brandt als vuur!... Als ze me vroeger zoo met dat jonggeboren kind zag sollen, dan kon ze me zoo aandoenlijk met hare fraai gevormde hand op de wang kloppen, terwijl soms tranen in hare oogen parelden en hare lippen mij in het oor prevelden, na eerst de mijnen hartstochtelijk gedrukt te hebben: „wat 'n goeie vader ben je toch.” O, die huiche-laarster... wat moeten die twee meermalen gegrinnikt hebben, wanneer ze mij zoo met het kind in de armen door het huis zagen hollen... O, ik herinner mij thans...

„Wij waren in de voorgalerij gezeten hij, zij en ik. Ik had het kind op den arm. Een omzwervende Italiaan bood gipsbeelden te koop aan. Daaronder kwam ook de H. familie voor. Hij, de infame, greep een H. Joseph met het kindeke Jezus op den arm, hield het naast mij, ter-hij schaterlachende zei: „net Joseph”. O, toen begreep ik dat in mijn eenvoud niet, ik meende dat gedoeld werd op het kind, dat en het beeld en ik op den arm droeg. Net Joseph!... ja, ja, ook hij koesterde het kind zijner vrouw, waarvan hij de vader niet was. Nu begrijp ik het sarcasme, dat ons alle drie deed lachen; toen niet...”

„Terwijl hij zoo de ziekenkamer op en neer joeg, viel zijn oog op den spiegel. Hij bleef staan en bekeek zijn beeld. „Wat ben ik leelijk,” mompelde hij. „Wat ben ik rood van gezicht, en wat is dat gezicht met sproeten overdekt. Ja, dat heb ik van de koffietuinen.... Als je je vrouw diamanten wilt geven, als je haar ook in hare kleeding de mooiste wilt doen zijn, dan moet je werken, dan moet je de ooster zon trotseeren, dan kun je.... maar, wat affreuse ronde oogen, net met een centerboor in mijn gelaat geboord. En, wat 'n haren. In dien tijd spotte zij er meê en noemde het melkboeren-hondenhaar.... Bepaald leelijk! Dat ik dat vroeger niet gezien heb!.... Maar,.... hoe heb ik kunnen denken, dat zij ooit een welwillend gevoel, een gevoel van genegenheid, van liefde, van hartstocht voor mij gehad heeft?.... Stumperd, dat alles was maar veinzerij... je was maar haar „koeda gladak” (werkpaard), de „koeli”, (arbeider) die te zorgen had voor juweelen en zijde.... En, die kreeg zij volop en die waren wel eene liefkoozing, wel een glimlach van de schoone lippen waard.... Maar,.... had ik zoo'n fijn besneden gelaat als hij?!.... Had ik zulke gulden zijdeachtige knevels, die hij met zoo'n voornaam gebaar om zijn vinger kon winden en in een spitse punt uitspinnen?!.... Had ik zoo'n hoofd met blonde krullen?!.... Blonde krullen!.... Hel en duivel!.... Die knaap daar heeft ook blonde krullen!... Ik heb ze niet en zij ook niet!.... Dus!....” En, driftig, in een paroxysme van razernij met gebalde vuisten op het zieke kind toetredende, als wilde hij een ongeluk begaan, haakte zijn voet aan de benedenlijst van een schutsel, dat daar bij het bedje stond, om het tegen tocht te beveiligen. Die „sempirang” viel om en met een harden slag op den grond. Hij schrikte hevig in zijne ontsteltenis; maar hoorde toch het kind zacht lispelen: „minoem, minta minoem.” Maar, voor dat

hij tot bezinning gekomen was en hij zich rekenschap kon geven van wat er gebeurd was, stond de moeder reeds bij het bed en reikte haar kind een verfrisschende limonade.

„„Wat is hier toch geschied?” vroeg zij op korzeligen toon, toen het kind gedronken had en zich nog slaapgeeuwend van de morphine op eene andere zijde gewenteld had, om weer in te dutten. „Wat is hier toch geschied? gij doet het kind doodschrikken met dat leven!”

„Wat was ze schoon, zooals zij daar in haar slaaptoilet, verschrikt door den hevigen slag, het bed uitgevloegen was. Hij merkte het op, en zijne zwoegende borst kreet een rauwen gil uit, een toon, die niets menschelijks had.

„„Wat is er dan toch?” vroeg zij ietwat ongeduldig, terwijl zij nog de streelende hand over het hoofdje van het kind glijden liet.

„Met woest en ontembaar gebaar greep hij die hand bij den pols, waarbij zich de arm in de breede kabaai-mouw in zijne volle gevulde schoonheid tot voorbij den elleboog liet ontwaren.

„„Laat dat gekriewel in die blonde haren!” krijschte hij op een toon, die snerpnd door het vertrek klonk. En haar met een ruk op eenigen afstand van het ledikantje sleurende, vroeg hij zwaar hijgend, met holle stem, terwijl hij op het hoofdje van het kind wees: „van wien die blonde haren?”.... en, met een rauwen snik in de keel: „van wien dat kind?....”

„Doodsbleek keek zij hem aan, maar had nog den moed haren mond tot een glimlach te plooiën, terwijl zij zeide: „het is nu, dunkt me, geen tijd om te gekscheeren.” Hij kneep dien pols, dien hij nog vasthield, krampachtig woest en kreet: „Gekscheeren!.... ik?.... O, God!!!.. maar antwoord mij dan toch: van wien dat kind?....” Zij voelde zich angstig, keek hem nogmaals aan en

schrikte voor die uitpuilende woest sturende oogen. „Van wien . . . dat kind . . .” stamelde zij, terwijl zij dien vreeslijken blik trachtte te doorstaan, „wel . . . dat is ons kind.” Hij snakte naar lucht; het was of zijne borstholte geheel leeg was. Eindelijk krijschte hij: „ons kind. . . mijn kind? . . .” Zij knikte van ja. Een waas van gelukzaligheid gleed hem gedurende een ondeelbaar oogenblik over het gelaat; . . . maar dadelijk trad weer hardheid en woestheid op den voorgrond. „Dat’s een leugen!” kreet hij met een geluid als van een gepijnigd dier. Zij maakte een verontwaardigd gebaar van ontkenning, terwijl zij met harde stem sprak: „je bent waanzinnig!” — „Waanzinnig! . . . o, dat het zoo ware! . . .” snikte hij, „maar die brief dan? . . .”

„Hij trok haar met geweld tot bij de tafel en hield haar het noodlottige papier voor. Nu vloog haar als een brandende vonk door het brein het verwijt, dat zij die brieven niet vernietigd had . . . het verwijt dat zij zelve den sleutel van hare toiletlade aan den echtgenoot overhandigd had. Met schokkende bewegingen van het bovenlijf, boog zij het hoofd en ontweek zijn blik.

„„Maar, die brief dan?” herhaalde hij met razernij. „Zeg, die brief dan?” Het papier knerpte in zijne hand; zijne vingertoppen gingen er doorheen. „Die brief dan?”

„Zij boog, met den blik op den grond gevestigd, het hoofd nog meer en nog meer, wrong pijnlijk haren pols uit zijne omknellende hand los en viel toen in deemoedige houding op de knieën voor hem. Bij den doffen bons van die knieën op de marmeren vloersteen, door de rottingmat slechts dun bedekt, voer hem door den geest, dat hij die vrouw zoo innig had liefgehad. Als eene Magdalena lag zij nu daar aan zijne voeten geknield, de handen tot hem opgeheven, terwijl hare oogen in tranen zwommen. Zwarte diamanten in eene doffe ijlstof. Het beeld van schuldbesef.

„Ik heb misdaan,” trilde hare stem buitengewoon zacht vloeiend, maar toch duidelijk verstaanbaar; „ja, ik heb zwaar misdaan . . . maar, . . . als ge eens alles wist . . .”

„Hij luisterde koortsachtig angstig. Eene alles overheerschende woestheid striemde zijne ziel als met geeselslagen. „Als ge alles eens wist,” prevelde hij haar na. „Maar, wat dan, voor den duivel?!” . . . Zij stokte; een gevoel van fierheid belette haar de noodlottige omstandigheden bij te brengen, die tot den echtbreuk aanleiding gegeven hadden. Eene gedachte drong zich evenwel bij haar op den voorgrond, van ééne misdaad wenschte zij zich vrij te pleiten.

„„Maar, . . . hoe schuldig ik ook ben,” snikte zij, terwijl zij de fraaie oogen naar het ziekbed wendde, „dat kind is ons kind, dat kind is uw kind!”

„„En, die brief dan?” ijsde hij haar tegen. „Loochent ge wat in dien brief staat?”

„„Wat in dien brief staat,” jammerde zij, „is eene mogelijke veronderstelling. Ik weet echter . . . ik weet zeker, stellig, dat onze Jan uw kind is. Ja, uw kind! . . . Herinner u maar eens . . .”

„En, nu volgden, met de ratelende snelheid van een aflopend uurwerk, mededeelingen, die het onbewijsbare moesten bewijzen. Zij, die liefgehad hebben, en die als een drenkeling plotseling alles onder zich voelen wegzinken, klemmen zich aan een stroohalm vast. Zoo ook hier. Hij was geheel gehoor. Naarmate de mededeeling vorderde, verscheen eenige ontspanning op zijn gelaat. Maar, toen de misdaad der gepleegde echtbreuk niet ontkend werd, rimpelde zich zijn voorhoofd weer zeer somber en beet hij haar toe:

„„Kon ik zoo’n huichelaarster, die mij jaren lang liefkoosd en toch bedrogen heeft, maar gelooven! Maar, . . . dat kan ik niet! Neen, Jan is mijn kind niet!”

„Toen vloog zij overeind en naar het ziekbed toe. Daar greep zij het hoofdje van den kranke tusschen hare beide handen: „Jan, Jan!” riep zij in hare wanhoop, „zeg hem toch, dat hij je vader is!” Het kind zoo plotseling uit den slaap gewekt, kromp verschrikt ineen, kreunde en snakte in eene hevige hoestbui naar adem. Het kleine gelaat werd er blauw van. Op dat gezicht omklemde de wanhopige moeder de lippen van den kleinen lijder met de haren en poogde in hare ontzettende vertwijfeling hem lucht in te blazen en zijn adem tot in het binnenste harer longen in te zuigen. Het kind was het stikken nabij.

„Hij stond er wezenloos bij. Hij had er geen besef van. Maar, toen het kind al spartelende en wringende, zich van die omhelzing poogde te ontslaan, den kreet van „toeloeng!” (help) liet hooren, toen kwam hij tot bezinning. Hij trok haar met geweld van het ziekbed, terwijl hij kreunde: „gij vermoordt het kind!” — „Ons kind!” schreeuwde zij schier. Hij antwoordde niet, maar deed eene poging om haar naar hare kamer te geleiden. Toen ontworstelde zij zich aan zijne hand en viel andermaal op hare knieën: „Ik heb schuld,” kreet zij met hartverscheurende stem, „maar hier bij het bed van den stervende, zweer ik, dat hij uw kind is. Bij zijn zielenheil zweer ik dat ik de waarheid spreek!... Zou eene moeder zoo iets kunnen doen, waar het het eeuwig heil van haren lieveling geldt?... Geloof je me?... vroeg ze, terwijl ze smeekend tot hem opzag. O, wat waren die oogen schoon! Een oogenblik keek zijne somberheid daarin met een rilling van geest en vleesch... toen knikte hij ja. Zij herademde, en ontzenuwd door het vreeselijke tooneel, dat zij doorleefd had, liet zij het hoofd op de borst zinken en sprak hoewel hortend en stootend, maar toch met eene stem van een soort geestkracht getuigende: „ik weet wat mij te doen staat...; ik besef dat... wij..

voortaan niet onder een dak... kunnen verblijven; maar... ik bid je bij al de... liefde, die je me toegedragen hebt,... laat mij nog hier blijven... om je te helpen... ons, *ons* kind tot het einde toe te verzorgen...” „Toe.... ik smeeek je, sta mij die bede toe!” En, met een snik en een blik op het bedje „als het ergste zal geschied zijn, zal ik dit huis verlaten.”

„Terwijl het kind benauwend zwoegde en zich om en om wentelde; stond hij een ondeelbaar oogenblik daar; maar toen knikte hij toestemmend. Hij trok haar overeind en bracht haar naar hare kamer. Zeer kort daarop had hij het kind met eene morphine-inspuiting verlichting bezorgd.

„Tusschen hopen en vreezen, beijverden zich man en vrouw gedurende de volgende dagen het kind met de teederste zorgen te omgeven, zonder evenwel daarbij meer tot elkander te spreken dan wat betrekking op den lijder had. Zij zweeg, terneer gedrukt onder het schuldbesef; hij zweeg als vernietigd door de gedachte aan de trouwloosheid van haar, die hij zoo aangebeden had. Raakten hunne handen bij het verplegen van het kind elkander onwillekeurig, dan trok hij de zijne terug met de pijnlijke beweging alsof hij zich gebrand had. O, zij merkte dat zeer goed op; het sneed haar vlijmend door de ziel.

„De geneesheer, die dagelijks verscheen, begon bij de jonge vrouw een diepe, drooge kuch waar te nemen, die hem bezorgdheid inboezemde. Bij den toestand van het kind, meende hij evenwel vooreerst nog te moeten zwijgen.

„Zoo verliepen eenige weken; toen de landheer eens des nachts uit zijn eersten slaap door een doordringenden gil opgeschrikt werd. Hij stormde naar het ziekenvertrek. Daar vond hij zijne echtgenoot voor het bedje geknield,

andermaal hare lippen om de kleine lipjes geklemd. „Maar, gij zult hem dooden!” riep hij, terwijl hij haar ophief. „Ziet gij dan niet,” snikte zij, „dat hij dood is? Ik heb zijn laatsten ademtocht tot mij genomen!...”

Stuiptrekkend ontglipte zij daarop zijne handen en smakte op den grond neer, alwaar zij bewusteloos neerlag. Hij schreeuwde om hulp. Een paar vrouwelijke bedienden schoten toe, die hem hielpen de „njonja” te verzorgen en te bed te brengen. Toen de rampzalige moeder eindelijk als wezenloos ingeslapen was, verwijderden zich de gediensstige geesten op een wenk van hun „toean” en lieten hem bij het lijk van het kind alleen.

„Omdat er geen kerkhof voor Europeanen in de nabijheid was, werd het kind op de helling van een heuvel in de koffietuinen in de nabijheid van het landgoed begraven. Het kostte veel moeite, om de moeder te weerhouden, toen het kistje in den kuil neergelaten was, zich daarop te werpen.

„Toen zij beiden van de begrafenis teruggekomen waren, en met een snik afscheid genomen hadden van de vrienden en bekenden, die de plechtigheid bijwoonden, stonden zij in de sterfkamer tegenover elkander. Beiden waren wasachtig bleek. Hij opende den mond om te spreken. Zij viel in: „O, zeg niets... Het oogenblik van scheiden is daar... maar in Godswil... laat mij nog een blik werpen in dit vertrek, waarin ik alles, alles ter wereld verloren heb.” Hare stem stokte, ... zij wilde nog iets zeggen, maar kon niet. Zijn blik volgde den kring, dien de hare doorliep. Ja, daar stonden nog de medicijn-fleschjes, daar lag nog het spuitje, daar lag nog eenig speelgoed, daar lagen nog de kleedingstukken, die voor het lijk-kleedje verwisseld waren. Dat alles ging voor hunne branderige oogen voorbij. Zij bekeek die dingen lang zeer lang, alsof zij die in hare ziel wilde opnemen. Een rauwe

snik verscheurde haar daarbij de borst.... Toen keerde zij het vaalbleeke gelaat naar hem; beider oogen ontmoetten elkander, beider knieën knikten, beiden moesten zich inspannen om niet ter aarde te storten. Hij wilde spreken, ... maar hij kon niet, hij ondervond een gevoel, alsof zijne keel dichtgeschroefd werd... Eindelijk werd hem zijne aandoening te machtig. Hij stak de armen uit, greep haar bij beide handen, trok haar aan zijne borst en barstte in snikken uit; terwijl hij haar gelaat met kussen overdekte. Tegenover zoo eene wending was hare zielskracht niet bestand. Hij voelde haar in zijne armen bezwijmen, terwijl een allerakeligste hoest losbrak en haar bovenlijf hevig deed schokken. Onmachtig haar nu overeind te houden, liet hij haar zacht op de vloermat glijden, greep een kussen van het sterfbed, legde bezorgd dat onder haar hoofd, vloog toen naar de deur en riep den bedienden toe: „gauw den dokter, maar gauw, die kan nog niet ver zijn!”

„Hier is hij al,” riep eene stem. Het was die van den ouden geneesheer. Hij had een crisis voorzien en was niet met de anderen heengegaan. Hij had in de voor-galerij plaats genomen en zich daar met het doorbladeren van illustratie's bezig gehouden. Hij trad binnen, maar zoodra hij den diepen hoest hoorde en de hijgende ademhaling der lijderees waarnam, knielde hij naast de bewusteloze, scheurde met drift een mouw van hare kleeding open, greep het spuitje, laadde het en diende de morphine toe. Hij bleef geknield, totdat de hoestbui bedaard en de patiente onder den invloed der narcose ingeslapen was, toen wenkte hij den echtgenoot. Beide mannen tilden de vrouw op, droegen haar binnen hare kamer en legden haar te bed. Daarna ontblootte de medicus haar het bovenlijf, ausculteerde en percuteerde de ribben, greep zijn stéthoscoop en luisterde aandachtig.

Toen hij zich oprichtte, teekende zijn oud goedig gelaat bezorgdheid. „De toestand is zeer ernstig,” sprak hij. „Beide longtoppen zijn zeer aangetast.” — „Is er gevaar?” vroeg de echtgenoot onthutst. „Onmiddellijk levensgevaar nog niet, maar bij den toestand, dien ik nu na dat onderzoek eerst duidelijk inzie, weet ik maar een raad te geven: zoo gauw mogelijk naar Davos!” — „Naar Davos?” — „Ja, naar Davos, maar draal niet; want bij eenig tijdverlies zou de lijderes de reis niet meer kunnen verdragen.” — „Naar Davos!” herhaalde de echtgenoot ontzet, „zijt gij dan van oordeel, dat zij aan tuberculosis lijdt?” — „Ja, daar ben ik zeker van. Zij is door haar kind besmet.” Daar vloog den echtgenoot de herinnering door het brein aan de beide malen, dat hij haar met de lippen geklemd op die van haar kind gevonden had. „Ja,” dacht bij, „zij heeft het gift ingezogen... Zou zij zoo aan een onhoudbaren toestand een einde hebben willen maken?...” En, hardop tot den dokter sprekend: „Dan zal ik alles doen om haar te redden.”

Zeven weken later hadden de beide echtgenooten hun intrek in de Villa Helvetia genomen. Zij waren reeds sedert een tiental dagen te Davos. Met de zieke ging het zooals de dichter zegt: „op en neêr, maar gestaag weer achteruit.”

Toch was de Davoser geneesheer vol hoop en sprak die onverholen uit: „En, als ik nu de tuberculine zal ontvangen hebben, die ik te Berlijn besteld heb en ieder oogenblik verwacht,” zeide hij, „dan zult ge eens zien, hoe spoedig degelijke beterschap zal intreden.”

De lijderes keek hem stil weemoedig aan; er zweefde een vreemdsoortig lachje op hare blauw-bleeke lippen. Zij verlangde geen herstel. Och, haar leven was haar eene wreede marteling. Voorzeker, de verstandhouding

der beide echtelieden was zoo vreedzaam, ja zoo hartelijk mogelijk. Maar, zijne toegenegenheid uitte zich slechts als die eens vader voor zijne dochter, als die eens broeders voor zijne zuster. Kalm en rustig. Gebeurde het nu wel eens, dat zij hem streelde en liefkoosde, dan beantwoordde hij dat met het drukken van een kus op hare hand, op hare wang of op haar voorhoofd. Zonder meer. Mistroostig liet zij zich dan in haar easy-chair terug zinken en zuchtte onhoorbaar zacht. Hij scheen daarvan niets te merken en vroeg dan slechts belangstellend, met teederheid in zijne stem, of zij zich minder wel gevoelde.

Eens evenwel had zij bij een meer hoopgevend vleugje van welzijn, gepoogd hare lippen met de zijne in aanraking te brengen. Hij had bij die beweging zacht het hoofd gewend en haar kalm een kus op de wang gedrukt. Snikkend had zij zich achterover gebogen, terwijl zij nu stamelde: „Nee, je hebt me niet vergeven!...” Hij sprong op. „Je niet vergeven hebben!” kreet hij. „Ik meende je toch in de laatste tijden daarvan bewijzen genoeg gegeven te hebben. Ik hoop, dat de Almachtige Rechter in mijn laatsten stond mij zoo zal vergeven, als ik het je gedaan heb!”

„Maar toch,” jammerde zij, „heb je niet vergeten en vergeven, dat heb ik nu ervaren; je hebt een afkeer van mij.” En, met een woesten nadruk vervolgde zij: „ik voel een walg voor de aalmoes van je medelijden, van je vergevensgezindheid. Ik wil die niet!”

„Hij stond daar een poos lijkkleurig, met hijgende ademhaling onder die woorden. „Vergeeten!” sisten eindelijk zijne lippen zacht, zeer zacht. „Vergeeten!... ik heb er al het mogelijk toe gedaan. Maar, ... kan ik beletten, dat, wanneer je mond zich naar den mijne keert, ik den akeligen cosmetiek-geur van zijn Victor-Emmanuel-knevels meen te ruiken?... Kan ik beletten, dat dan het beeld

voor mij verrijst van je schoone vormen in zijn armen geklemd, en je gelaat dan van gelukzalige verrukking straalt? ... O, je bent wreed voor mij, voor je zelf, dat woord aan 't geheim van mijn hart te ontlokken! ... Ja wreed, zeer wreed! ... maar ... neem je mijne onwillekeurige beweging van straks op als een bewijs, dat ik je niet vergeven zou hebben, kom, kom dan ..."

„Hij voelde eene machtige wanhoop in zich woelen. Hij was de ongelukkigste mensch ter wereld. Geen schepsel kon lijden zooals hij deed. Met beide handen omklemde hij haar hoofd en drukte hare lippen lang zeer lang op de zijne. Het was geen kus, die weerklonk, maar eene breede machtige aspiratie, die haar dreigde te verstikken. Met eene woeste beweging onttrok zij zich aan die omhelzing en keek hem in het wezenlooze aschgrauwe gelaat. O, toen voelde zij als bij intuïtie, dat hij haar begrepen had, toen zij haar stervend kind zóó, net zóó omhelsd had. Zij begreep, dat hij het gegeven voorbeeld gevolgd had, dat hij van zijn kant ook den dood zocht. „O, ik word zwaar gestraft voor mijn misslag,” zuchtte zij zacht, terwijl zij diep adem haalde.

„Maar, daar weerklonken voetstappen in de vestibule. Een paar tikjes, en op een „binnen” ging de deur open en verscheen de dokter. „Hier heb ik mijne tuberculine!” riep hij stralend, „en nu maar gauw aan den gang.” — „Neen, neen!” schreeuwde zij, „voor mij is het te laat, waarom toch nog die pijn te verduren? Maar, voor hem! voor hem!” kreet zij, terwijl zij op haren echtgenoot wees. „Voor hem is het nog niet te laat!”

Maar, de geneesheer had reeds zijn spuitje voor den dag gehaald en met het middel geladen, en, zich vergisende in den aard van de opgewondenheid der lijderes, sprak hij sussende: „Bedaard, bedaard, mevrouwetje, gij zult geen pijn gevoelen, hoogstens een kleinen prik.”

En haar bij den arm grijpende, ontblootte hij dien, met behulp van den echtgenoot, toen zij poogde zich te verzetten, en was de operatie in weinige oogenblikken afgevoerd. „Zie zoo, dat 's alweer klaar,” sprak de dokter, „nu ga ik spoedig anderen helpen.” Hij borg spuitje en fleschje in zijne trousse en verwijderde zich. Dewijl de patiënte daar rustig ter neer lag, ging de huisheer met hem tot bij de straatdeur. In de vestibule informeerde deze nog naar den toestand en kreeg ten antwoord: „geen gevaar, ik sta nu voor de genezing in.”

„In de kamer teruggekeerd, zag hij zijne vrouw, die nog steeds op den divan lag, maar nu luid snikte. Hij ging tot haar en wilde haar met de hand over het hoofd streelen, toen hij op de mouw van haren peignoir bloedvlekken bespeurde. Hij greep dien arm, ontblootte hem en ontdekte toen diepe indrukken van tanden in de huid, terwijl zich eene donkerroode zwelling rondom het inspuittings-wondje vertoonde, en uit dat wondje nog bloed parelde, dat in fijne druppels langs den mageren arm afgleed en zich in de mouw van den witten peignoir in eene zich meer en meer uitbreidende roode vlek verloor. „Wat is hier gebeurd?” kreet hij als in waanzin. „Ik heb dat wondje uitgezogen,” antwoordde zij op bedardden toon; „ik wil niet genezen ... daar is geen plaats meer voor mij in het leven ... Straks heb ik je reeds gezegd, dat ik walg van de mij toegeworpen aalmoes van je medelijden en je vergevensgezindheid.”

Hier pauzeerde de spreker een oogenblik en vroeg om een glas water. Hij scheen zeer aangedaan. Na eenige minuten rust, hernam hij:

„Acht maanden later bevond ik mij in Nederland en had het plan gevormd, een tochtje langs den Rhijn te maken, en zon er op om die reis uit te strekken tot

Zwitserland, dat ik nog nooit bezocht had, en mijn vriend een bezoek te brengen te Davos, toen ik een telegram van hem ontving van den navolgenden inhoud: „Kom spoedig, ik heb je hulp noodig.” Van zijne huiselijke omstandigheden wist ik destijds niets anders af, dan dat zijne vrouw zeer ziekelijk was. Wij hadden sedert zijn vertrek van Java nog al met elkander gecorrespondeerd; maar onze brieven hadden meestal zaken en wel vooral koffiezaken betroffen. En, had hij al eens over den gezondheidstoestand van zijne vrouw geschreven, dan luidde steeds de bittere klacht, dat het op en neer ging, maar gestadig achteruit. Ik had hem mijne aankomst te Amsterdam gemeld, en daar had ik een brief van hem ontvangen, die evenwel te kennen gaf, dat het ergste voor de deur stond.

„Zes en dertig uren na ontvangst van dat telegram belde ik aan Villa Helvetia aan. Hij zelf opende mij de deur. Maar, God! welk een aanblik. Mager, lijkkleurig, met slaphangende trekken en met holle diep ingezonken oogen, die flets, lichtloos voor zich staarden, stond hij daar voor mij. Nog voor dat ik spreken kon, greep hij mij bij de hand, terwijl hij met rauwe stem eer hoestte dan sprak: „ik ben blij, dat je hier bent,” en bracht mij een vertrek binnen, dat geheel met rouw behangen was, en waarin eene baar op schragen stond. Eene diacones lag aan het hoofdeind der baar geknield op een stoel en bad in een boek. „Dood!” riep ik ontsteld uit. Hij knikte zwijsend met een zwaarmoedigen knik, schoof het deksel der kist wat terug, opdat ik haar gelaat zou kunnen zien. Een wijl rustte mijn blik op die vreedige wasachtige trekken, op die spits getrokken neus, op die gesloten maar diepliggende oogen, die reeds door een grooten kring van vuilzwart omgeven waren; en... toen hem aanschouwende, die met saamgevouwen handen over de

kist gebogen stond, alsof hij in eene vage aanbidding verzonden ware, vroeg ik mij af, wie van beiden het meest geleden had? „Kerel!” riep ik uit, „ik begrijp je wanhoop. Gij, die elkander zoo lief hebt gehad! O, maar eene zachte kalmeerende gedachte moet het voor je zijn, dat je alles gedaan hebt om haar te behouden...” — Met een woest gebaar onderbrak hij mij: „Zwijg!” schreeuwde hij schier, „hier geene condoléances! Met dit lijk hier in huis!... Morgen, morgen... na de begrafenis!...”

„De begrafenis had in allen eenvoud plaats gehad. Slechts twee mannen waren de baar gevolgd, hij en ik. Hij met diepgebogen hoofd en met zoo wankelende schreden, dat ik hem bij dien zoo zwaren gang ondersteunen moest. O, die plechtigheid! .. Maar, eindelijk was zij volbracht. De eerste schop aarde liet hij op de kist vallen, en toen de laatste de groeve gevuld had, en de grafheuvel met de overtollige aarde afgerond was, greep hij mijn arm: „breng mij naar huis” sprak hij kortaf. Op mijn schouder geleund, schreed hij voort. Bij den ingang van den Vredeshof keerde hij zich nog eens om, sloeg een langen blik op dat heuveltje van geelgrauwe aarde, dat daar op de helgroene zoden en te midden van die wit-marmeren monumenten zich zoo criant scherp omljnde, liet vervolgens den blik naar boven langs de hellingen van den Grünalp glijden, tot waar het donkere groen der dennen in het azuur des hemels wegielde, zuchtte toen diep en prevelde: „tot weldra, ik kom gauw.”

„Hoe wij tehuis gekomen zijn? ik weet het niet. Maar, gedurende dien korten afstand, die het kerkhof van de Villa Helvetia scheidt, was ik menigmaal op het punt om de medehulp van een voorbijganger in te roepen. Maar, dan hervatte hij zich weer en strompelde, op mij geleund, verder. Toen wij het kerkje van Davos-Platz voorbij kwamen, luidde de uitvaartsklok nog, akelig, som-

ber, in de verte wegijlend, en van den Jacobshorn in verzwakte klankgolvingen dreunend weerkaatsend.

„In de villa aangekomen, trok hij mij met zich naar zijn vertrek. Daar stonden naast de tafel twee stoelen. Ik liet hem op een daarvan neerglijden en nam op den anderen plaats. Op de tafel stond een klein gebeeldhouwd kistje. Na een paar malen diep adem gehaald te hebben, zocht zijne bevende hand in zijn vestjeszak het sleuteltje, opende het kistje en reikte mij daaruit een ineengefrommeld bal papier aan met het enkele woord: „lees.” „Nadat ik die papieren gladgestreken had, bevonden zich drie brieven in mijne hand, waarvan het schrift mij bekend voorkwam, zonder evenwel te bevroeden, wat hun inhoud was. Ik las; maar... toen ik gelezen had, — het waren de brieven, waarvan ik straks verhaald heb, — keek ik hem ontzet aan. „O,” riep ik uit, „wat moet gij geleden hebben!” Hij glimlachte weemoedig en pijnlijk; maar, met een levendig gebaar verzocht hij mij te zwijgen.

„En... nu begon hij, hortend en stootend, weenend en snikkend, het verhaal, waarvan ik gepoogd heb heden avond eene schets te geven. Zichtbaar leed hij daarbij. Menigmaal onderbrak ik hem, met het dringend verzoek om het vervolg tot een anderen dag uit te stellen. Hij bedwong dan zijn aandoening. „Neen, neen!” sprak hij toen met de meest mogelijke geestkracht in zijne stem. „Ik vind er verlichting in, mijn hart eens in het gemoed van een vriend te kunnen uitstorten. Daarenboven, ik gevoel, dat ik morgen de kracht niet meer zal hebben om te vervolgen.”

„Toen hij eindelijk zijn vreeselijk verhaal, waarbij hij tot in de kleinste bijzonderheden afdaalde, geëindigd had, greep hij de brieven, frommelde die andermaal tot een bal in een, liet dien in het kistje vallen, sloot dat en

duwde mij het sleuteltje in de hand; terwijl hij sprak: „dat kistje met inhoud geef ik u; doe er mee, wat gij wilt. Maar, in Gods naam! laat het mij niet weer onder de oogen komen. Ik heb vergeven, laat mij nu ook vergeten.”

„Hij scheen na die biecht zeer rustig te zijn, ja er was een waas van tevredenheid op zijne gelaatstrekken te bespeuren. Toch had hij goed gezien, dat hij de kracht zou missen, om met zijne mededeeling voort te gaan, wanneer hij haar afgebroken had. Want, des avonds overviel hem eene vreeselijke benauwdheid, waarbij hem onder verscheurende hoestbuien een breede bloedgulp aan den mond ontsnapte. „Het einde is daar,” kreunde hij. „Goddank!” Maar, hier vergiste hij zich evenwel. De in allerijl ontboden geneesheer wist verdere verbloeding te voorkomen; toen hij evenwel met zijn spuitje voor den dag kwam, wees de lijder hem beslist af. „Ik heb u meermalen gezegd,” sprak hij met half gebroken stem en hijgend, „dat ik niet wil genezen. Help mij maar van die benauwdheid af.” — „Juist, dat wilde ik slechts met deze morphine-inspuiting doen.” Ja, nu was het goed en liet de lijder godwee de behandeling toe. Nadat de kalnte ingetreden was en de narcotische slaap zich over den rampzalige ontfermd had, verklaarde mij de dokter, dat mijn vriend reeds in een hopeloos stadium van longtering verkeerde, ook dat hij steeds ieder geneesmiddel geweigerd had, dat hij alleen bij hevige benauwdheden toeliet, dat hem morphine toegediend werd. „Nu heb ik in den dag van heden,” voegde de geneesheer aan zijne mededeeling toe, „een zwaar hoofd gehad; het was mij evenwel onmogelijk de begrafenisplechtigheid van mevrouw bij te wonen, omdat ik in die uren bij de sterfensponde van eene lijderes stond, die voor haar verscheiden nog het leven aan een dochttertje schonk. Maar,

ik had bericht van uwe aankomst en ik ken den band van vriendschap tusschen u beiden..."

"En hoe vindt gij den toestand nu?" vroeg ik. „Hoogst ernstig," was het antwoord, „wij hebben hier met een geval van vliegende tering te doen. Verbazend snel heeft zich de ziekte ontwikkeld, maar tot heden had zich nog geen verschijnsel van verbloeding der longen voorgedaan. Nu is evenwel de toestand hoogst gevaarlijk; want bij den eersten den besten aanval van benauwdheid, kan hij in 't bloed stikken."

"Helaas, het was eerst drie weken later, dat ik het overschot van den zoo deerlijk beproefden man naar zijne laatste rustplaats begeleidde. Gedurende dat tijdperk was het een langdurig sterven, een wanhopige doodstrijd zonder eind. Bij een van die vertwijfelingsvolle oogenblikken prevelde hij zacht: „ik heb mij maar eene zaak te verwijten, dat is dat ik den aterling bij zijn eerste verschijnen op het landgoed niet de deur gewezen heb." In zijn uitersten stond lispelden zijne lippen aan mijn oor: „ik heb vergeven, ik ga vergeten; laat mij nu naast haar rusten, daar is nog plaats in de groene zoden." En, terwijl zijne hand de mijne krampachtig drukte, viel zijn hoofd achterover, zijn oog brak en had hij zijn vreeslijken levensstrijd volstreden. Zij liggen naast elkander; beider graven worden gedekt door een eenigen zerksteen waarop slechts de woorden: Requiescant in pace! (Dat zij rusten in vrede!)

"Dames en heeren," zoo wilde de spreker besluiten, „ik heb mijne spreekbeurt ingelost; ik heb u een allertreurigst verhaal geleverd. Menigmaal heb ik mij geweld moeten aandoen om het te vervolgen. Neemt evenwel mijne betuiging aan, dat ik alleen zoo handelde, om mijn gehoor ernstig te waarschuwen tegen het toegeven aan ongeoorloofde hartstochten. En hiermede: Ik heb

gezegd." — „Maar, wat is er van den verleider geworden?" vroeg eene bedaagde damesstem uit den kring. „Die is zeker geacht en geëerd; die is waarschijnlijk gelukkig getrouwd?"

„De verleider... gelukkig getrouwd..." hernam nu de spreker met eene stem zoo hol van toon, dat het ieder kil werd, dat de toehoorders huiverden in weerwil van de zoelte, die daar in dien Juni-avond over de Jonische zee heerschte. „Gelukkig getrouwd!..." herhaalde hij met eene soort van aarzeling;... maar, toen met vastberadenheid, met iets metaalachtig uitdagends in zijne stem: „Neen, mevrouw, ik heb hem doodgeschoten!"

Een paar damesgillen en een paar oh, oh's van heeren lieten zich hooren.

„O, weest gerust, alles heeft zich in een eerlijk tweegevecht toegedragen. Hij had het eerste schot, maar het miste. Ik miste bij God niet, dat had ik bezworen. Van dat alles bezit ik de behoorlijke documenten. Over ettelijke dagen komen wij te Genua aan. Van daar begeef ik mij in allerijl over Milaan, Como en Chiavenna, over den Splügenpas en den Via Mala, over Thusis en Kurr naar Davos..."

„Gij zoudt een mooieren toer kunnen nemen," viel een der aanwezigen in. „B.v. van Thusis langs de Albula naar Tiefenkasten, en verder langs het Landwasserdal door de Züge, langs Frauenkirch naar Davos."

„Ik ga er niet om natuurfereelen te bewonderen," zei de spreker kortaf. „Daarenboven die route ken ik. Voor mij is mijn gang naar Davos een pelgrimstocht. Ik wensch daar op dien eenvoudigen zerksteen het pistool neer te leggen, waarmee ik zonder de minste wroeging mijne daad volbracht heb. Den verleider evenwel heb ik voor zijn verscheiden de noodlottige brieven onder de half gebroken oogen gebracht, waaruit hij mijne onverzoenbare

stemming heeft leeren kennen. Op zijn verzoek heb ik toen die brieven in zijne tegenwoordigheid verbrand.... Ook zijn graf wordt gedekt door een eenvoudigen steen, waarop slechts de woorden: *Requiescat in pace!*"

„Maar, vergeeft mij thans,” zoo eindigde hij, „ik voel mij vermoeid.”

Hij stond op, begaf zich naar de verschansing boven den achterspiegel, waar hij voorover gebogen, met het hoofd tusschen de handen geklemd, langen tijd in de draaikolken, door de schroefbladen opgegeeseld, lag te turen. „Vergeeten en vergeven,” prevelde hij.

Van de mailboot werd toen vooruit, als een glimmerend stipje, het vuur van de kaap Dell' Armi, dicht bij kaap Spartivento ontwaard; terwijl verder, veel verder in het noorden in de lucht een vurige lichtband gloeide, alsof daar een hevige brand woedde.

„Zou daar een schip in nood zijn?” vroegen angstig ettelijke dames aan den gezagvoerder.

„Neen, dames, neen,” antwoordde deze geruststellend. „Wat gij daar ziet, is de weerschijn in de lucht van de straatverlichtingen van Reggio en Messina, steden, die wij binnen een paar uren zullen voorbijstoomen. Maar, daar komt de stuurman van de wacht...”

Acht slagen op de klok goldfen trillend over de donkere watervlakte. Het was middernacht Nog werden een paar blikken aan den lichtband in het noorden gegund; maar al heel spoedig daarna was het dek der mailboot grootendeels verlaten, en hadden bijna alle passagiers hunne kooien opgezocht. Slechts enkelen der jongeren bleven boven om van de doorvaart door de Straat van Messina te kunnen genieten.

IV.

UITVAART VAN DE „PERLOEMBAAN TJERITA”. — BOTER-MELK-
KAAS-SPEL.

Toen de passagiers den volgenden ochtend aan dek kwamen, stoomde de *Prins Willem der Nederlanden* in de Tyrheensche zee met rappen schroefslag en richtte zijn boeg noord-westwaarts. Noch van het eiland Sicilië, noch van den woesten wal van Calabrië was iets te bespeuren. Alleen ver, heel ver achter het schip, vlak in het kielzog scheen eene suikerbroodvormige, smeulende en walmende massa op het blauwe water te drijven, waarvan de rook naar het westen afboog, zich in een uiterst fijnen punt uitrafelde; maar daarbij in die streek Amphitrite's azuren kleed besmette als ware het met vuil viezen vinger aangeraakt. Dat was het vulkanische eiland Stromboli, dat daar in het verschieft wegdoezelde, een van de Aeolische eilanden, alwaar, volgens de fabel-leer onzer jeugd, Vulkanus den donder en bliksem smeedde, en Aeolus zijne zephirs en stormwinden brouwde. Maar, die goden waren onze mailboot gunstig. Het uitspansel was verder smetteloos blauw, van donder en bliksem geen spoor; terwijl eene zachte bries van de Appenijnen-

toppen gedaald, frischheid aanbracht en, over het water scheerende, dat in lichte rimpeltjes plooide, die de stralen der morgenzon dartel deden tintelen en vroolijk weerkaatsten.

In zoo'n uur smaakt een eerste kop koffie aan boord van eene mailboot overheerlijk.

Zij, die des nachts aan dek gebleven waren, wisten wonderveel te vertellen van de schoone tafereelen, die zij gemeend hadden waar te nemen bij het doorstevnen van de Straat van Messina. Eigenlijk hadden zij niet veel meer gezien dan de honderden en honderden lichtjes en van het kleine Reggio en van het grootere Messina, die aan beide zijden der zeeëngte in vurige lanen flikkerden, tegen de grillige hellingen van het omhoog steigerende terrein opkronkelden, zich in bevallige maar soms onverwachte ombuigingen slingerden, en zoo eene verrukkelijke weerspiegeling van glinsterende festoenen aan weerszijden in de donkere wateren der Straat vormden om zoo een dubbel beeld van die vurige guirlandes omhoog en omlaag, langs de beide oevers voort te tooveren. Maar, behalve die lichteffecten, was verder van de landschappen en van het eiland en van Italië's vastland niets te bespeuren geweest, daartoe was de nacht te zwart.

Alleen, toen het stoomschip Messina te boven was gekomen en de schitterende verlichting achter zich gelaten had, verengde de Straat zich, naderden van beide kanten hooge, zwarte bergruggen, welke donkere omtrekken nu slechts te bespeuren waren, en werd hier bij Kaap Faro eene smalle donkere kloof gevormd als een slob zonder uitgang. Maar, de wakkere en geoefende stuurlieden wisten den weg wel te vinden. Weldra rondde de *Prins Willem* die kaap en bevond zich in het ruime sop. De zoo beruchte Scylla en Charybdis waren ontgaan.

Toen de gezagvoerder der boot zich bij de verzamelde

passagiers voegde, wees hij met een soort trots op de voorspoedige reis, die tot nog toe volvoerd was. „Straks,” zeide hij, komen wij dwars van de baai van Napels, daarna van de bocht van Gaëta...”

„Krijgen wij die te zien?” vroeg een der aanwezigen. „Neen, volstrekt niet,” was het antwoord.

„Maar, dan naderen wij het einde der reis met stoom...” sprak een ander, lachend over zijne eigene geestigheid.

„Juist, met stoom,” hernam de scheepkapitein. „Ik denk morgen in den loop van den dag het eiland Elba in 't zicht te loopen. Dus gisteren avond hebben wij de laatste „tjerita” voordracht gehad.”

De dames, die de jury uitmaakten, keken elkander veelbeteekenend aan.

„Dan is er geen tijd meer te verliezen,” sprak een harer.

En, weg was het troepje juryleden, verdwenen in het damessalon. De heeren en de overige dames van het gezelschap hadden al opgemerkt, dat de schoonen zich aldaar afzonderden en dat dan het consigne klonk: „ieder een, maar vooral de heeren der schepping buiten blijven.” Dat was voor sommigen, vooral voor kapitein Stelschroef, minder aangenaam. Maar, wat was er aan te doen? Consignes worden gegeven om uitgevoerd te worden. De vrouwelijke maçons — de zusters, zooals het eerbiedwaardig clubje zich noemde — beschermden hare geheimnissen zorgvuldig. Zij hadden een harer tot zuster-dekster benoemd; maar al was deze ook al niet met een vlamvend zwaard gewapend, zoo wist zij als een aanvallige Cerbera haren plicht naar eisch en met waardigheid te vervullen, en had zelfs gezorgd, dat door onbescheidenen niet door het sleutelgat kon gegluurd worden.

Maar, met dat al, was het nu kort dag. De voorspoed der reis overviel die zusters wel eenigermate. De om-

standigheden evenwel zouden haar wat ter wille zijn, hoewel op eene wijze, die zij niet gewenscht zouden hebben.

Toen toch het geheele gezelschap des avonds bij het diner vroolijk opgeruimd en onbezorgd aan den gezelligen disch zat, besprak men reeds, dat het de laatste maal zou kunnen zijn, dat men zoo prettig vereenigd was.

„Dat zou wel kunnen zijn,” beaamde de gezagvoerder, ter zake direct gëinterpelleerd, met een glimlach van tevredenheid, „maar dan moet ook alles meeloo . . .”

Het laatste woord bestierf den waardigen man op de lippen, terwijl allen overeind vlogen. Het schip onderdond toch een hevigen schok, die onmiddellijk gevolgd werd door een knerpend geplons van de schroef, dat allen beenknarsend door de ledematen voer. De scheepskapitein vloog naar boven. Alvorens hij evenwel het dek bereikt had, werd een tweede schok gevoeld, en was het, alsof het ratelend woelen der schroef zich met nog meer hevigheid vernemen liet. Daarop stond eensklaps de machine stil; terwijl het schip door eigen vaart nog voortgestuwd werd.

De gezaghebber had zich naar de machine-kamer gespoed; maar was daaruit onmiddellijk weer te voorschijn getreden. Hij gelastte de pompen te peilen. Gelukkig het schip was dicht.

„Wat is er toch?” smeekten de dames, door dat alles zeer beangstigd.

„Ik weet het nog niet, dames; maar de romp der boot is gaaf. Dat neemt mij een pak van het hart,” sprak de zeeman geruststellend. „Voor het overige raad ik kalmte en bedaardheid aan. Ik beveel zelf aan, dat de passagiers zich naar het salon begeven, om mijn volk niet in den weg te loopen. Zullen de heeren daarvoor zorgen.”

En, weg was hij. De mannelijke passagiers voldeden aan de opdracht, die trouwens als een bevel weerklonken

had, en brachten de dames, in weerwil, dat ettelijken, door angst verontzenuwd, weerstreefden, in het salon en poogden daar de gemoederen tot bedaren te brengen. Van tijd tot tijd werd een kondschapper naar boven gezonden, die dan naar het dek sloop, en gedekt door de trapkap, waarnemingen trachtte te doen. Aanvankelijk was het vrij stil boven, hetgeen beneden voor een goed teeken gehouden werd. Maar, eensklaps werd het piepend knerpen van katrollen en het soemende geluid van gevierde touwen vernomen. De verspieder stak het hoofd door de deuropening en riep: „men laat eene boot te water.” Toen vlogen schier allen op en stormden met den kreet: „o God! wij vergaan, wij zinken, men wil ons achterlaten!” naar de deur. Kapitein Stelschroef stelde er zich voor, breidde de armen uit en riep met krachtige stem om het gejammer te domineeren:

„Niemand laat ik door! Er is orde en tucht noodig! Daarbij is in gevaar alleen levensbehoud te zoeken! Kom, heeren, helpt mij!”

Maar, hij had goed praten en schreeuwen. Men drong op en hij was op het punt om achteruit geduwd te worden, hoezeer hij zich ook met alle krachtsinspanning tusschen de deurposten met de armen, de ellebogen en de knieën schoorde. Gelukkig verscheen een der stuurlieden, die den gillenden toeriep:

„Bedaart toch menschen! Er bestaat niets geen gevaar!”

„En, men zet de booten uit!” werd hem tegemoet geschreeuwd. „De bemanning gaat het schip verlaten.”

„Onwaar!” riep de zeeman, terwijl hij kapitein Stelschroef krachtig hielp de opdringers in bedwang te houden. „Onwaar! eene sloep is gestreken, waarin de kapitein met den 1e machinist en twee roeiers gestegen zijn, om te onderzoeken of de schroef beschadigd is. Het schip is dicht, de zee is zoo kalm mogelijk, de wal is

nabij. Waarom toch in 's hemelsnaam zoo'n ongerustheid? Zou ik hier zoo staan, als er werkelijk gevaar bestond? En . . . hoort . . . daar komt de sloep reeds terug!"

Inderdaad, men hoorde het plassen der riemen, en spoedig daarop weer het knerpen der katrollen. De stuurman wipte even aan dek en riep naar beneden:

„Hoort ge wel, men is bezig de sloep in de davids te hijschen!"

Met machtigen galm golfden de opgewekte stemmen van de matrozen het salon binnen, die aan het „halen" waren en daarbij vroolijk zongen:

»de passagier die arme sul,
hoerah my boy's, hoerah my boy's!
Zijn moed is thans beneden nul!
Zing falderaldera hopsasa!"

Zij hadden daarbij den heer Grondvlak in het ootje, die zich niet meê naar beneden had laten troonen, om de voor hem uiterst gegronde reden, dat hij een der eersten wilde zijn, om bij gevaar in de booten te stappen. Toen de sloep bemand werd voor het onderzoek, had hij al een been over haar boord gewipt, om er zich in te laten glijden.

„Wat moet jij daar, „toean intan"?" klonk de ruwe stem van den bootsman, een oud bevaren zeeman, die hem met krachtige vuist bij den nek gegrepen en tegen een trapkap geslingerd had.

Toen dat zoo bemoedigende matrozenliedje zoo lustig weerklonk en aller gerustheid weergekeerd was, bemerkte mevrouw Grondvlak voor het eerst de afwezigheid van haren echtgenoot uit het salon. Waardig echtpaar! zij had gedurende de voorafgegane angstscène niet naar hem omgezien; hij had gepoogd het veege lijf te bergen, zonder zich om haar te bekommeren.

„Waar is mijn man? waar is mijn man?" gilte zij nu eensklaps.

„Hier is de glinsterende held!" riep de stuurman, die hem bij de trapkap had opgeraapt, waar hij lag te krennen, en hem nu met zijne fonkelende doekspeld in de deuropening bleek en wezenloos vertoonde. Hij liet hem nu in de armen zijner gade glijden, alwaar hij zich toen veilig bevond.

„Ja, de kalmte begon onder de passagiers terug te keeren; toch was er nog eenige angst op de gelaatstreken van velen waar te nemen. Dat duurde totdat de gezagvoerder in het salon verscheen, en reeds alleen door zijne gelaatstreken het vertrouwen deed wederkeeren.

„Dames en heeren," zoo sprak hij, „onze *Willem* heeft twee schroefbladen verloren, een ongeval, dat niets te beteekenen heeft; alleen zal het restantje van onze reis naar Genua wat verlengd worden."

„Maar, is er gevaar bij?" vroeg een der passagiers, nu de twee overgebleven schroefbladen het werk van de vier zullen moeten verrichten?"

„Och, kom," sprak een ander. „In 1879 overkwam aan de *Conrad* een dergelijk ongeval. Die halveerde zijne vier schroefbladen op eene ankerketting van een der moddermolens in het Kanaal van Suez. De schade werd te Port Said opgenomen; maar de boot zette de reis via Napels naar Amsterdam voort, alwaar zij zonder stoornis, evenwel met een tiental dagen vertraging, aankwam."

„Neen, van gevaar is geen sprake," verzekerde de gezagvoerder. „Wij stoomen thans om zoo te zeggen onder den wal, met Civita Vecchia en Livorno aan stuurboordszij, met Elba voor ons. De zee is kalm, de barometer staat hoog. Wat kunnen wij nog meer verlangen?"

„Go ahead, kapitein!" riepen de passagiers, geheel bemoedigd, als om strijd.

„Ja, go ahead!“ luidde het antwoord. „Zoodra het dek opgeruimd en de machine geolied is, zet de boot weer koers.“

En inderdaad, een uurtje later werd het dreunen der machine weer vernomen en voelde een ieder met innig genoegen, dat het schip voortbewoog. Allen vlogen naar het dek, en ja, de *Prins Willem* stevende noordwest op, hoewel geconstateerd moest worden, dat het schip zich niet repte als voorheen. Dat was wel aan het kielzog achteruit te bespeuren. Of alle passagiers dien nacht rustig sliepen? Dat valt te betwijfelen. De schrik zat nog in 't bloed.

Daarbij kwam, dat de machine eens plotseling stilstond. Allen rezen overeind in hunne kooien en luisterden. Het is merkwaardig, dat wanneer aan boord eene flink soemende machine eensklaps den arbeid staakt, allen, zelfs de zwaarste slaapkoppen onmiddellijk wakker worden. Bij dit geval had de machinist het noodig geoordeeld de verpakking te verzorgen.

Den volgenden morgen scharrelde de *Prins Willem der Nederlanden* naast het eiland Monte Christo. Sommige bejaarden der passagiers rakelden herinneringen uit hunne jeugd op, met betrekking tot den onvergetelijken roman van Alexandre Dumas père. Er waren er die elkander den ingang van de Diamanten- en Robijnen-grot van den abt Faria aanwezen. Het speet hun, dat de *Prins Willem* niet naar Marseille doorstoomde. Dan zouden zij toch nog een blik hebben kunnen werpen op het Chateau d'If, die zoo belangwekkende kerkerplaats van den armen Edmond Dantès.

Het schip liep ellendig langzaam. Gedurende lange uren had men het eiland Elba met zijne historische herinneringen in 't gezicht. De tocht van Porto Ferrajo naar den golf St. Juan in Maart 1814, door Napoleon I dwars

door de Britsche vloot volbracht, werd dan ook veelvuldig besproken.

De zusters-samenzweersters hadden natuurlijk hare geheime samenkomsten in het dames-salon hervat. Wat zij in 't schild voerden zou evenwel dienzelfden dag nog blijken. Toen toch het diner afgelopen was, nam een van die dames het woord en vroeg den gezaghebber:

„Om hoelaat, kapitein, denkt gij te Genua aan te komen?“

„Niet voor middernacht zal de boot haar anker kunnen laten vallen,“ was het antwoord van den zeeman.

„Dus,“ vervolgde de dame, „zal het voor de laatste maal zijn, dat wij ons hier aan den gezelligen disch vereenigd vinden. Morgenavond reeds zullen velen onzer op de treinen zitten en naar vele streken van het kompas uitgevlogen zijn. Ik meen derhalve, dat het geschikte oogenblik daar is, om eene dankbare gedachte te wijden aan de voortreffelijke zorgen, die onze waardige kapitein aan ons allen gewijd heeft. Is er steeds onder ons eene aangename verhouding waargenomen kunnen worden; dan heeft zijn invloed daarbij in hooge mate gegolden. Het is dan ook met een gevoel van innige erkentelijkheid, dat ik mijn glas ophef en een dronk instel op de gezondheid van den bevelvoerder van de *Prins Willem der Nederlanden* en hem daarbij allen heil, zegen en voorspoed, zoo onmisbaar in zijne zeemansloopbaan, toewensch. Dames en heeren! helpt mij dien wensch de meestgulle klem bij te zetten!“

„Hiep, hiep, hiep, hoerah!“ klonk het geestdriftvol door het salon, terwijl allen opstonden om, en défilé rondom de tafels, den braven zeeman te naderen, ten einde hunne glazen met het zijne in klinkende aanraking te brengen.

„Hij leve!“ was de machtige galm, die het salon in zijne volle ruimte vulde, door de wijd openstaande kap

over het dek drong en ook daar een geestdriftvolle echo opwekte, die het „hij leve!” over het geheele schip voortplante en in alle hoeken en gaten van den achterspiegel tot de voorplecht deed weerklinken, om ten slotte over het eindelooze watervlak weg te deinen en weg te sterven.

Toen het in het salon wat rustiger werd, wilde de gezagvoerder het woord nemen, maar de spreekster liet er hem den tijd niet toe en hernam:

„Met uw verlof, mijn waarde kapitein, ik heb nog niet gedaan. Ik behoor tot het zwakke geslacht, en gij weet, wanneer dat eenmaal aan het woord is, dan is er, volgens de heeren altijd, geen vinger tusschen te krijgen. Ik vervolg dus. Bij het begin der reis hebben wij eene verhalen-wedstrijd geopend, om . . . laat het mij nu maar zeggen, — te beletten dat ettelijke dames zich zouden overgegeven hebben aan den hartstocht voor het boter-melk-kaas-spel. Hoewel ik niet afkeerig van dat eenvoudige spel ben, heb ik met geestdrift het denkbeeld van den voorgestelden wedstrijd toegejuicht. Wat meer zegt, de dames hebben mij tot présidente van de jury benoemd, die den prijs zal toewijzen aan hem, die het gezelschap het meest geboeid heeft. Nu houdt onze jury zich gereed om dezen laatsten avond zich van haren plicht te kwijten. Laten wij nu het salon voor een uurtje verlaten, dan kan de hofmeester met zijne adjudanten het tafelerij opruimen om deze plaats den noodigen ernst voor die plechtigheid te verleen. Zijt gij het met mij eens? Nu komaan, volgt mij dan naar het dek, om daar dan onze laatste pantoffel-parade te vertoonen. Ieder heer kieze zich eene pantoffel-trapster, en dat hem de pantoffel licht zij!”

Met luid gejuich werd aan die uitnoodiging gevolg gegeven. De gezagvoerder bood der spreekster den arm aan

en stelde zich met haar aan het hoofd der kolonne, die de trap opsteeg. Kapitein Stelschroef was toegeijld om zijn geleide aan de lieve Nonna Ombrelle-tulipe aan te bieden. Zij maakte evenwel met de hand eene beweging, die het midden hield tusschen eene afwijzing en eene tempering van te grooten ijver. Het was een gebaar, een middending, als wilde het lieve kind zeggen òf: „ik wacht een ander,” òf: „niet te ongeduldig.”

De jeugdige officier, nog al optimist, hield zich aan 't laatste, ofschoon het gebaar beide beduidingen bedoelde. En inderdaad, nauwelijks kreeg Nonna Ombrelle-tulipe den hofmeester in het oog, of zij sloop naar hem toe, en fluisterde hem iets in het oor; en toen deze, na eenig gedraal, met een glimlach toestemmend geknikt had, legde zij haar handje in den arm van den stafkapitein en steeg met hem naar het dek, alwaar zij beiden evenwel als laatste paar aankwamen. De bezorgde papa stond reeds aan de trapdeur en riep: „Jeanne, waar blijft ge, mijn kind?” waarop het lieve meisje dood bedaard antwoordde: „hier ben ik al, pa.” Het wat echter gelukkig duister aan het dek, anders had papa voorzeker gevraagd: „wat ziet ge rood?” Wat de officier bij het opstijgen van de trap, dus van een schier ondeelbaar oogenblik gebruik makende, in het oorschelpje gefluisterd had, is door geen onbescheidene opgevangen.

De pantoffel-parade was weldra in vollen gang, van voor naar achteren en vice versa, van stuurboord naar bakboord. Aan dek was evenwel niets te zien noch te bewonderen. Alleen heel ver vooruit was bij den gezichteinder de verlichtingsband van Livorno als eene flauw vurige streep te ontwaren, en tintelde hier en daar een lichtje op de watervlakte, waarin het weerkaatste, hetgeen aanduidde, dat daar eene vischsloop het net uitwierp of een pleziervaartuigje van de avondkoelte gebruik maakte

om nog wat te spelevaren. Overigens sprankelde de onbesmette sterrenhemel zijne vonken over de kalme Middellandsche zee en maakte deze tot een trouwen dubbelganger.

Men wandelde zoo een poos, men praatte, men schertste, men flirtte, totdat eindelijk de hofmeester kwam boodschappen, dat het salon „opgetuigd” was. Nu toch haastte het geheele gezelschap zich naar beneden, alwaar ieder plaats nam.

Toen allen gezeten waren, nam de présidente andermaal het woord, sprak een innig gevoelden dank uit aan het adres van de heeren, die aan den verhalenwedstrijd deelgenomen hadden. Zij wijdde uit over de genoegens, op die avonden gesmaakt, legde er wel nadruk op, dat door de geleverde verhalen veler blik verruimd, veler kennis vermeerderd was, en eindigde de présidentiale speech met er op te duiden, dat op die wijs eene edele afwisseling gebracht was in het wel wat een-tonige leven, zoo onafscheidelijk verbonden aan een zee-reis van bijna acht en twintig dagen, te zamen aan boord doorgebracht.

Daarna boog zij zich tot hare secretaresse en zei haar met een ietwat ondeugenden glimlach op de lippen:

„Lieve juffrouw Jeanne, verplicht nu het gezelschap door het uitbrengen van het verslag van de eindzitting onzer jury.”

Nonna Ombrelle-tulipe keek een kort oogenblikje de présidente met een argeloos verwonderd gezichtje aan, als begreep zij niet recht, wat van haar verlangd werd. Maar, zich plotseling vermannende, rees het lieve meisje op en sprak, terwijl een inkarnaat blosje hare wangen kleurde:

„Indien ik had kunnen gissen, dat onze présidente mij zou opdragen, het verslag onzer eindzitting uit te brengen,

dan had ik voorzeker notulen gehouden. Nu ik dat niet gedaan heb, zal ik uit mijn geheugen moeten grijpen. En, hoewel in die eindzitting nog al druk, ja zeer druk gepraat is, zal ik trachten, zoo nauwkeurig mij mogelijk is, den grondtoon weer te geven, die daarbij voorgezeten heeft. Mocht ik daarbij te kort schieten, dan zal onze geachte présidente mij wel te hulp komen en in die leemte voorzien.

„In onze eindvergadering,” zoo ging de lieve spreekster op onbevangen toon voort, „heeft het niet aan verschil van meeningen ontbroken, omtrent het toekennen van den in uitzicht gestelden prijs. Zoo was ik bijvoorbeeld van oordeel, dat die den heer Grondvlak eerlijk toekwam, omdat die toch zich beijverd heeft der menschheid in de goedheid zijns harten te hulp te komen door de Italiaansche Regeering te leeren, hoe rijst geplant moest worden. Ik meende al wonderwel, dat tegen dat mijn gevoelen niets in te brengen zou zijn; maar hoe vergiste ik mij! Een der dames juryleden toonde mij toch aan: 1° dat het hier niet gold de bekroning van een utiliteitswerk, maar wel de voordracht, die uit een gezellig oogpunt de dames het meest bekoord had; 2° dat de heer Grondvlak geene voordracht gehouden had, maar alleen zich ten opzichte van een persoonlijk feit had willen verdedigen; en 3° dat daarenboven zijne rijstplantverbetering in de dalvlakte der Po hare belooning erlangd had door het verwerven van de Kroon-Orde van Italië, die zoo treffend te recht zijne borst versiert. Ik zeg *zoo treffend te recht*; want, hoewel nog jong, meen ik reeds te hebben kunnen opmerken, dat ware verdiensten niet altijd op haren waren prijs gewaardeerd worden. Het aangevoerde moest ik helaas beamen; ik trok dan ook mijn voorstel in.

„Een ander jurylid,” vervolgde de secretaresse, „wees op de „rijsttafel”. Maar, hoe keurig en smakelijk dat on-

derwerp ook behandeld was, het kon geene meerderheid verwerven; wellicht, volgens mijne meening, van wege de „trassie“-lucht.”

Bij het uitspreken van die vijf laatste woorden, tintelden de zoo schoone oogen van de lieve spreekster van schalkschheid en omhulden de aanwezigen, die een gullen lach niet zochten te bedwingen.

„Een oogenblik,” zoo ging Nonna Ombrelle-tulipe voort, is de aandacht der juryleden gevestigd geweest op „het graf van een groot man”; maar, oprecht bekend, die Italiaansche Generaal, in zijn waterketel opgesloten, binnen den kraton, terwijl de Nederlandsche Generaal met zijne ruiters te paard er buiten stond; en dan die urn in Genua's Palazzo della Citta waren mij al te griezelig. Ik heb er mij dan ook met veel kracht en met alle succès tegen verzet.”

Een ondeugende oogstraal vloog bij deze laatste woorden naar een hoek van het salon.

„De meeste kans,” ging de lieve verslaggeefster voort, had nog „het verhaal van den zeeman”. Aan den bijval, daaraan in den beginne verleend, kon ik mij in gemoede aansluiten, omdat ook mij die „tjerita” het meest geboeid heeft”

„Gij! Jeanne!” riep de oud-resident, de vader van de schoone spreekster uit.

„Ja, ik pa,” antwoordde zij onvervaard.

„Gij? gij waart er niet bij; gij waart toen ziek!”

„Ziek! neen pa,” antwoordde Nonna Ombrelle-tulipe met onverstoorbaren ernst op het aanminnige gelaat; „alleen maar wat verkouden; het had niets te beteekenen.”

„Maar, gij waart naar uwe hut gegaan?” hernam de vader op vragenden toon.

„Waarin ik het evenwel niet uithouden kon van wege

de bedomptheid,” was het luchtige antwoord. „Ik sloeg toen mijn mantel om en spoedde naar 't dek. Ik wilde juist van onder de trapkap te voorschijn treden, toen ik onzen waardigen gezagvoerder hoorde zeggen, dat hij, ofschoon het zijne spreekbeurt niet was, verzocht had dien avond op te treden, om redenen, die uit zijn verhaal wel duidelijk zouden worden. Deze woorden, die ik zoo terloops opving, prikkelden mijne nieuwsgierigheid. Ik begreep dat dat men de aanwezigheid van mij, jong meisje, niet . . . op prijs stelde, en dat men mij dus, wanneer ik mij vertoonde, als een stout kind weer naar bed zou zenden, of dat men het te behandelen onderwerp zou veranderen. Kortom, ik wilde mij aan geen dier beide gevallen wagen; ik stelde mij in een hoekje achter den mast verdekt op — niet waar, kapitein Stelschroef, dat noemt men immers zoo in de militaire oefeningen? — en heb de geheele „tjerita” gehoord.”

„Maar, Jeanne!” sprak de vader misnoegd.

„„Tida mara mara” (niet kijken) paatjelief,” zei het aanvallige meisje fleemend. „Hebben de vrouwen door alle eeuwen heen den naam gehad van nieuwsgierig te zijn, de fin-de-siècle meisjes van het tegenwoordige tijdperk zijn dat waarlijk bovenal. Ik heb dus gehoord, daaraan valt niets meer te doen; en ik moet bekennen, dat ik een dergenen was, die mijne stem aan de bekroning van „het verhaal van den zeeman” schonk. Misschien daarom bleef het voorstel daartoe in de minderheid; want ik heb het waarom niet kunnen ontdekken van die ongunstige stemming.

„En, zoo ging het met al de overige „tjerita's,” vervolgde de verslaggeefster. „Aan een enkele, aan „Tjam-paradoek”, had ik met mijne stem den doorslag kunnen geven; maar ik wilde niet van „nepotisme” verdacht worden.”

Een algemeen gelach weerklonk bij dat woord „nepotisme”, hetwelk letterlijk vertaald kleinzoonschap beteekent. Toen die lachbui bedaard was, ging Nonna Ombrelle-tulipe met allen ernst voort:

„Geen enkele der „tjerita's”, die de meerderheid kon verwerven. Dus, als resultaat van die onstemmigheid, geen prijs . . .”

„Dus geen gelukkige,” klonk van uit een hoek eene mannenstem treurig.

„Maar, ook geen ongelukkige!” antwoordde Nonna Ombrelle-tulipe met betooverenden glimlach. „Geen gelukkige, maar ook geen verongelijken, geen jaloerschen. Evenwel, het was alsof wij dames juryleden het geval voorzien hadden; en hoewel een der dames aan boord ons tegen spotprijs eene doekspeld — een ware tweeling-zuster van die van den heer Grondvlak — aanbood, die zij van een „porro” ¹⁾ te Batavia gekocht had, hadden wij dan ook voorzichtigheidshalve dat aanbod van de hand gewezen. Maar, de overige passagiers hebben kunnen opmerken, dat de jury zich nog al eens in het dames-salon afgezonderd heeft, en dat dan daar iedereen streng geweerd werd, die niet tot onzen kring behoorde. Welnu, wij hebben ons daar bevljigd om een aandenken te bewerken, dat aan ieder, die in de „Perloembaän-tjerita” als spreker is opgetreden, uitgereikt zal worden. En ziet, onze présidente schuift reeds het kistje, waarin dat fraais is opgeborgen, naar zich toe. Dat is het sein om mijn verslag te bekorten. Ik geef aan dien wenk gehoor en eindig dan ook met de hoop, dat ik niet te veel naast het verhandelde in onze eindzitting zal gebabbeld hebben. Ik heb gezegd.”

Met eene onovertrefbare komieke deftigheids-uitdrukking, die bij alle aanwezigen een welwillenden glimlach

¹⁾ „Porro” worden te Batavia genoemd oude vrouwen, die juweelen, soms van diefstal verkregen, te koop aan de huizen aanbieden.

afperste, was dat „ik heb gezegd” door het lieve bekje uitgesproken. Evenwel een geestdriftvol applaus klonk van allerwegen, om der verslaggeefster te kennen te geven: dat zij het, hoewel zonder notulen, er toch goed afgebracht had. Eenigen poogden het „lang zal zij leven!” in koor aan te heffen; maar de présidente verhief hare hand om stilte te verzoeken; en, nietwaar? een dames-wenk is een bevel. Terstond heerschte diepe stilte.

„Dames en heeren,” zoo nam de présidente het woord, „uw applaus aan onze lieve verslaggeefster gebracht, is zoo'n spontane hartelijke uiting van u allen, dat het van mijn kant geen onderlinge bewierooking zal kunnen heeten, wanneer ook ik haar mijn dank betuig. Ik vind daartoe te eer aanleiding, daar zij, in weerwil van de nauwkeurigheid, die zij bij het uitbrengen van haar verslag betrachtte, met volle bewustzijn — daarvan ben ik overtuigd — toch voor mij iets overgelaten heeft om deze eindvergadering waardig te besluiten. Wij allen, hier tegenwoordig, zoowel heeren als dames, zijn grooten dank schuldig, aan hen, die zich beijverd hebben met hunne „tjerita's” eene aangename afwisseling te brengen in de tijdverdrijvende genoegens, die ons ten dienste stonden, om de avonden onzer reis door te brengen. Gul uit beken ik, dat ik bij voorbaat haakte naar zoo'n „tjerita”-avond, dat ik mij verheugd gevoelde, wanneer het Maandag of Donderdag was; omdat ik dan een avond in 't vooruitzicht had van genieting op eene wijze, ver verheven boven ieder ander tijdverdrijf. Onze reis is zeer voorspoedig geweest. Dat hebben wij in de eerste plaats te danken aan onzen waardigen gezagvoerder, die, gebruik makende van wind en stroomingen, zijn *Prins Willem der Nederlanden* binnen den kortst mogelijken tijd naar zijn einddoel wist te voeren. Dan is ons de reis op de aangenaamste wijze nog verkort door onze „tjerita”-zeggers.

Aan hen allen onze welgemeende dank! Hofmeester, vervul uwen plicht!"

En, terwijl donderende „hoerah's" en jubelende „lang zullen zij leven's" door het ruim van het salon weerklonken, naderde de hofmeester, vergezeld van eenige „sapada's" (bedienden), liet de verzilverde kopjes van eenige „Weduwe Cliquot's" knallen en bood allen een schuimenden roemer aan. Toen een ieder voorzien was, vervolgde de présidente geestdriftvol:

„Onze eerste dronk aan onzen gezagvoerder! Dames en heeren, ad fundum! Dat hij leve!"

„Dat hij leve!" was het enthousiaste antwoord van allen, terwijl de roemers tot op den laatsten druppel geledigd werden.

„En, onze tweede dronk," klonk het, nadat de „Weduwe Cliquot" andermaal haren dienst verricht had, „wijd ik aan de heeren „tjerita"-zeggers! Dat zij leven!"

Het applaus, dat die tweede conditie bezegelde, kon in den volsten zin des woords oorverdoovend genoemd worden.

„Dat zij leven! dat zij leven!!" klonk onophoudelijk, terwijl de roemers allerwegen een kristallen geluid lieten rinkelen.

Toen er eenigermate stilte ingetreden was, trok de présidente het voor haar staande kistje meer in hare nabijheid, opende het en haalde daaruit acht insignes, die zij voor zich op de tafel sierlijk uitstalde. Daarna ging zij tot de uitreiking over volgens de volgorde, waarin de „tjerita's" voorgedragen waren, en belastte daarbij de dames jury-leden het versiersel op de borst van de begiftigden vast te hechten. En, zoo geschiedde het. Het waren fraaie insignes, die daar uitgedeeld werden. Zij waren allen aan elkander gelijk en bestonden uit eene blauwfluweelen rosette, ter grootte ongeveer van een

gulden, waarop smaakvol de letters P. en W., doorslingerd met eene N. in zilveren cantilje, geborduurd waren. Het geheel was gehecht aan een lintje, voerende de kleuren der Stoomvaart-Maatschappij *Nederland* ¹⁾.

Toen de naam van kapitein Stelschroef afgeroepen werd, sprong Nonna Ombrelle-tulipe op, ontving het insigne uit de hand der présidente en hechte het met alle deftigheid op des kapiteins borst.

„Het is mij een waar genoegen, kapitein Stelschroef," sprak zij met den meest mogelijken ernst, hoewel hare oogjes van gultigheid tintelden, „dit eereteken naast uwe Militaire Willems-Orde te mogen hechten."

„Die Italiaansche Generaal in zijn waterketel?..." wilde de kapitein vragen.

„En de hylobates syndactylus Sumatrensis — herinner ik mij uw potjes-latijn nog goed? — zijn u vergeven," viel het schalksche meisje in. „Maar," vervolgde zij kittig, „kapitein Stelschroef wordt ernstig aanbevolen, niet zoo, door zijn onbescheiden vragen, den eerbied tegenover de juryleden uit het oog te verliezen en zich tegenover mij minder nieuwsgierig te betoonen. O hemel! wat een potkijker zal hij als echtgenoot wel zijn!"

Een uitbundig gelach van allen beantwoordde dien uitval.

Toen het insigne aan den verhaler van „Tjamparadoek" zou uitgereikt worden, verzocht Nonna Ombrelle-tulipe, dat haar andermaal het voorrecht mocht geschonken worden, het eereteken vast te hechten. Het lieve meisje naderde haren vader, en, terwijl hare nijvere vingertjes het kleynood vastspelden, boog zij hare frissche koon tegen zijne gerimpelde wang en fluisterde met een traan in het oog en een snik in de keel:

¹⁾ De kleuren, of beter de vlag dier M^o bestaat uit eene witte baan met overdwars blauw kruis, hetwelk op het snijpunt gedekt is met een rood écusson, waarop eene witte N prijkt.

„Pa, ik zal den orchideeën-krans mijn leven lang goed verzorgen. Gij hebt mij gelukkig gemaakt met uw verhaal. Toen toch vernam ik voor het eerst de herkomst van dien krans, die in Indië steeds in uwe schrijfkamer stond, waar ik niet mocht verschijnen.”

De vader greep zijne dochter om den hals, prangde haar aan zijn hart en overdekte vol aandoening haar aanminnig gelaat met kussen.

„Ja,” prevelde kapitein Stelschroef binnensmonds, „dat had ik daar straks ook wel willen doen.... Maar.... het ging niet.... Ik ben de vader niet.... Gelukkig ook!”

Toen de zeven „tjerita”-zeggers hun eereteken ontvangen hadden, bleef er nog een insigne over. De présideute wees er op en sprak:

„Kapitein Pluygers, dit hier is voor u bestemd. Treed voor, dat ik het op uwe borst hechte. Wel is waar, dat gij niet als beurtspreker opgetreden zijt; maar gij hebt „het verhaal van den zeeman” eigenaardig aangevuld en daaraan eene soort wijding gegeven door aantoonen, dat het misdrijf gelukkig niet altijd ongestraft blijft. Wij dames, jury-leden, hebben dan ook besloten u voor uwe zoo nuttige bijdrage een herinneringsteeken aantebieden. Ik twijfel er niet aan, of dit ons besluit zal de goedkeuring van al de aanwezenden verwerven.”

Een daverend hoerah bezegelde die woorden.

Nadat nu een der begiftigden een gevoelvol woord van dank, ook namens zijne medegelukkigen tot de dames-juryleden gericht had, vroeg een der overige passagiers het woord. Dit was de persoon, die in de Javazee de dobbelpartij met betrekking tot het kloppen van de *Diamond Castle* voorgesteld had.

„Ik heb het reeds vroeger erkend,” sprak hij, „dat ik een aarts-dobbelaar ben. Ik organiseerde bij het begin onzer reis eene dobbelpartij; nu die reis ten einde loopt, meen

ik, dat het niet onaardig zou zijn, dat wij haar met zoo'n partij besloten. Zijt gij dat met mij eens?”

„Ja, ja, voorzeker!” klonk het uit aller mond. „Vooruit met je plan!”

„Welnu, toen onze „Perloembaän tjerita” voorgesteld werd,” ging de spreker voort, „klonk het, dat die wedstrijd moest dienen, om de dames niet te noodzaken hare toevlucht tot het boter-melk-kaasspel te nemen. Die toeleg is volkomen gelukt. Geen enkele maal heb ik een paartje speellustigen kunnen waarnemen, om de lei gezeten, in diepe overpeinzigen verzonken, met de punt van de griffel tusschen de lippen, wikkende en wegende waar het nulletje of waar het kruisje op het negenvlak-kig vierkant te plaatsen. Toch is dat te betreuren geweest. En waarom? Wel, omdat het boter-melk- en kaas-spel zuiver inheemsch hollandsch moet zijn, zuiver inheemsch in het land der zuivelprodukten, in het land overvloeiende van boter, melk en kaas. En, daarom wensch ik voor te stellen om ten opzichte van dat innig inheemsche spel amende honorable te doen, door een der laatste uren, die wij nog aan boord zullen doorbrengen, te wijden aan het vermakelijke boter-melk- en kaasspel. Wat denkt het gezelschap er over?”

„Goed, goed, zeer goed!” was de algemeene kreet.

„Maar, de dobbelpartij?” vroeg er een.

„Nu het spel aangenomen is,” vervolgde de voorsteller, „zal de dobbelpartij gauw geregeld zijn. Allen die meespelen, zetten een rijksdaalder in den pot. De medespelende dames zullen beginnen met zich een partner te kiezen, waarmede zij twee aan twee het spel openen. De winner zal zijn zij of hij, die van de drie partijen, door ieder tweetal gespeeld, minstens twee zal winnen. De verliezer valt uit. Zijn twee winners beschikbaar, dan maken die hunne drie partijen, en dat zal zoo voortgezet worden, totdat eindelijk

slechts een winner overblijft, die de geëofferde rijksdaalders in den zak laat glijden. Wat zegt gij er van?"

De instemming was algemeen.

„Maar,” vroeg eene dame, „wanneer de drie partijen van onverschillig welk tweetal onbeslist blijven — en dat is mogelijk, niet waar? — wat dan?”

„Wel, mevrouw,” antwoordde de voorsteller, „dan beginnen die twee een nieuw drietal partijtjes, en, wanneer ook dan de beslissing uit zou blijven, een derde drietal. Mocht ook dat tot geen afdoening leiden, dan zullen die twee spelers als verliezers uitvallen; want aan alles moet een einde komen, vooral nu wij geen tijd te over hebben. Zijt gij het ook hieromtrent met mij eens? Ja... welnu wie doet er mee?”

De meespelers waren vlug opgenomen. Het waren dezelfde dobbelaars, die bij het begin der reis bij Sint Nikolaaspunt hunne dobbelpartij ondernomen hadden, die thans bij het einde der reis zich met het boter-melk- en kaasspel zouden vermeien. De twee en vijftig rijksdaalders waren snel geïnd en lagen daar op een der tafels onder het licht te glinsteren.

Op een sein was de hofmeester verschenen met eenige leien en griffels, met stukjes papier en potlooden. Ja, in zijne bezorgdheid had hij nog eenige stiften krijgt meegebracht. En, weldra zat een gedeelte der medespelers in ernstige overpeinzingen over de negenhokkige kwadraten gebogen. Nonna Ombrelle-tulipe had een ingénieur van den Waterstaat als een tegenstander harer waardig gekozen. Maar, hoe diepzinnig die geleerde van $a + b$ ook al op de punt van zijn potlood zat te zuigen, bij het berekenen in welk vak hij zijn kruisje moest plaatsen, hij kon het tegenover het lieve kind niet volhouden; hij was het eerst „bokje” en werd vervangen door een ander speler.

Zoo werd een wijl voortgespeeld, en vermeerderde het

aantal „bokjes” aanmerkelijk. Het regende natuurlijk kwinkslagen over deze rampzaligen, en aan het lachen kwam geen einde. De gezagvoerder der boot was al heel gauw „bokje”, waarom hij niet rouwig was; want zijn schip was Livorno te boven en naderde de reede van Genua; zoodat hij op de brug moest. Eindelijk zaten de twee laatste spelers tegenover elkander, terwijl de overige „bokjes” rondom hen geschaard stonden. Het waren Nonna Ombrelle-tulipe en kapitein Stelschroef, die na tallooze partijtjes, ten slotte over waren gebleven. Gedurende het spelen keken zij elkander herhaaldelijk in de oogen, — dat scheen hen niet te vervelen, — alsof zij de gedachte der tegenpartij trachtten te raden. Of evenwel die te raden gedachten het spel golden of iets anders, kan in 't midden gelaten worden; maar met dat al speelden zij beiden zoo goed, dat de twee eerste partijen onbeslist bleven. Maar, nu bij de derde partij keek het jolige ding haren partner zóó in de oogen, dat hij niet waarnam of niet wilde waarnemen, dat zij in drie vakken reeds zoodanig hare nulletjes geplaatst had, dat haar bij den volgenden zet de overwinning moest toevallen.

„Boter... melk... kaas!” constateerde het lieve kind met allen nadruk, en met een kreet van genoegen: „bokje! bokje! kapitein!” die haren partner een goedigen glimlach afdwong. Men kon het hem aanzien, dat het hem groot genoegen deed „bokje” te zijn.

Een „lang zal zij leven!” weerklonk door het salon ter eere van de winster; terwijl haar het rolletje rijksdaalders werd ter hand gesteld, dat zij in een sierlijk leeren taschje, hetwelk zij veelal met een riem over den schouder droeg, zorgvuldig opborg.

Daarna stoven allen de trap op naar 't dek. Een der stuurlieden had toch bericht, dat het havenlicht van Genua in 't zicht was.

En inderdaad, toen het gezelschap boven was, had de boot de lichten van Spezia dwars achter uit en den vuurtoren van Genua vlak vooruit. Hoe meer de boot voortstoomde, hoe meer zich het schouwspel ontwikkelde van die fraaie havenstad, zich badende in hare overvloedige gasverlichting en neergevlid als een uitgestrekt amphitheater op de soms steile hellingen van de uitloopers der Ligurische Apenijnen. Het was een betooverend gezicht, wat men van boord genoot.

„Zullen wij heden avond nog kunnen debarkeeren?” vroegen eenige dames aan den gezagvoerder.

„Bepaald niet, dames,” antwoordde deze gehaast. „De gezondheidspolitie en de douanen komen niet vóór het aanbreken van den dag aan boord. Maar... wat ik u bidden mag, legt verder geen beslag op mijne aandacht.”

En, weg was hij. Werkelijk hij had die aandacht hoogst noodig. Hij was slechts voor een ondeelbaar oogenblik van de brug gedaald om eenige voorbereidingen tot het ankeren van nabij gade te slaan. Bij het vorderen der boot op de reede nam het aantal schepen, grooten en kleinen, die daar geankerd lagen, gaande weg toe; zoodat de grootste omzichtigheid vereischt werd, om daar tusschen door te stoomen, ten einde den „molo nuova” zoo dicht mogelijk te naderen. Ook die talloze schepen brachten met hunne roode en groene seinlichten het hunne bij om het schouwspel des te betooverender te maken. Eindelijk verminderde de mailboot hare vaart, de machine stond daarna weldra stil, en daar klonk het kommando:

„Laat vallen je anker!”

Een plomp in het water, een geratel van kettingen door de kluisgaten en de *Prins Willem der Nederlanden* lag aan den bodem vastgehaakt en zwaaide bevallig voor zijn anker op de reede van Genova la Superba.

„Welkom! welkom in het oude Europa!” klonk het allerwege over het dek.

Bij velen werd een snik van aandoening bij dien uitroep, gepaard met een zenuwachtigen, maar hartelijken handdruk, waargenomen. Och! die hadden zoo vele, zoo lange jaren ver van den Vaderlandschen grond, dien zij nu zoo nabij gekomen waren, doorgebracht.

Nog lang stonden de passagiers in bewondering verzonken bij den aanblik van de schoone stad, die daar met hare lichtspiralen tegen de hoogten optorende. Toen evenwel de acht glazen, die middernacht verkondigden, allerwegen op die honderden schepen rondom als een onmetelijk klokkenspel over de watervlakte gedragen werden, gingen velen rust zoeken, want de volgende dag zoude veel beslomming aanbrengen. Onder hen, die nog boven bleven omdat zij zich aan het panorama, dat hen omgaf, niet verzadigen konden, bevonden zich Nonna Ombrelle-tulipe, haar vader en kapitein Stelschroef. Alle drie stonden daar over de verschansing gebogen, de twee jongelieden vlak naast elkaar.

„Ik heb vroeger vernomen,” sprak de jonge dame tot den kapitein, „dat gij uwe winst, bij den St. Nikolaaspunt behaald, aan den gezagvoerder hebt afgedragen voor het fonds van oude en gebrekkige zeelieden. Heb ik goed gehoord?”

„Ja... lieve Jeanne,” sprak hij, die twee laatste woorden fluisterende. „Maar, waarom die vraag?”

„Omdat ik met mijne winst ook zoo wil handelen,” hernam het meisje; „ik zie al ongeduldig uit naar den gezagvoerder; omdat die rijksdaalders zwaar zijn, en de riem, die mijn taschje draagt, mijn schouder knelt.”

„Kom, hier dan,.... lieve meid. Laat ik dat vrachtje maar overnemen.”

Terwijl die overname plaats had, trad de gezagvoerder

naar het achterdek. Nonna Ombrelle-tulipe praaide hem dadelijk, terwijl zij het taschje opende en de rol muntstukken in haar handje opstapelde:

„Ziehier, waarde kapitein, ook mijne winst voor de oude en gebrekkige zeelieden.”

De zeeman naderde het tweetal, dat daar onder het oog des vaders stond, nam de rol geld in zijne linkerhand, stak de rechter den jongelieden toe en sprak met bewogen stem:

„God zegene u, edel paar, in alle uwe goede voornemens!”

Ware het licht geweest, dan zoude hij waarschijnlijk die twee hebben zien blozen, maar wellicht zou hem dat dan ook ontsnapt zijn; want terwijl hij nog sprak lieten zich van een nabij gelegen schip de zilvertonen van eene frissche kinderstem vernemen, die de navolgende romance zong:

«Pourquoi m'avoir livré l'autre jour, o ma mère,
A ces hommes méchants, qu'on nomme matelots,
Qui toujours aux enfants parlent avec colère,
Et se plaisent à voir leurs cris et leurs sanglots?
Toi mère, tu rendais la douleur moins pénible,
Ta voix était plus douce à celui qui pâtit.
Si ces gens sont mauvais, la mer est bien terrible!
Ma mère, qu'as-tu fait de ton pauvre petit? (bis).

Dans ton logis le pain était bien noir, ma mère;
Mais tu me le donnais avec des mots si doux,
Que pour moi la saveur en était moins amère,
Et puis, je le mangeais assis sur tes genoux!
Ici point de pitié, personne hélas qui m'aime,
Et quant des autres gens le repas se finit,
L'on me jette ma part, en lançant un blasphème!
Ma mère, qu'as-tu fait de ton pauvre petit? (bis).

Mais, qui vient donc encor troubler ma rêverie?
Un bruit, qui m'épouvante, a retenti partout.
J'entends l'aigle siffler du maître, qui nous crie:
Quittez votre hamac, allons! debout! debout!

On se parle tout bas et chacun s'inquiète;
J'entends les mats craquer et la mer qui mugit,
Tous les cieux sont en feu! Grand Dieu, c'est la tempête!
Ma mère, qu'as-tu fait de ton pauvre petit? (bis).

De stem, die uiterst zuiver weerklonken had, was reeds lang genoeg verstomd om de hoop op een vierde couplet buiten te sluiten, toen ons viertal op het achterdek van de *Prins Willem* nog met aandoening stond te luisteren. O, dat weemoedige:

«Ma mère, qu'as-tu fait de ton pauvre petit?»¹⁾

schrijnde hen zoo in het hart. Daar werd geleden, dat verkondigde die stem.

„Zou daar nood te lenigen zijn?” vroeg eindelijk Nonna Ombrelle-tulipe aan den gezagvoerder.

Deze trok zijne schouders op. Hoe zou hij dat kunnen weten?

„Och, dat ik het wist,” zuchtte het meisje, „dan kon ik er nog wat bij doen en dan kon een gedeelte mijner winst tot leniging gebruikt worden.”

„Ik ken nu uw verlangen,” sprak de gezagvoerder geroerd, „wees verzekerd, dat ik wel slagen zal dien overeenkomstig te handelen.... En nu....” ging hij met een gullen glimlach voort, „allen naar kooi! Straks is het vroeg dag. Daarenboven moet ik ook het achterdek vrij hebben om de meertrossen en de loopplanken gereed te laten leggen.”

In een oogwenk nu waren alle passagiers verdwenen.

¹⁾ De schrijver heeft die „Plainte du mousse” onder geheel overeenkomende omstandigheden gehoord. Het was evenwel niet op de reede van Genua, maar in de baai van Napels.

B E S L U I T.

Toen de dag aangebroken was, en de mailboot aan de „molo nuova” aangelegd had, was de ontscheping van het meerendeel der passagiers spoedig bewerkstelligd. Velen hunner hadden dienzelfden dag nog de treinen bestormd, ongeduldig als zij waren om den Vaderlandschen grond te betreden, om hunne betrekkingen weer te zien.

Nonna Ombrelle-tulipe en haar vader alsook kapitein Stelschroef bleven een paar dagen te Genua. Zoo'n aanblik van eene Europeesche stad was voor het jonge meisje te betooverend en het zou wreed zijn om haar terstond daaraan te ontrukken. Daarenboven zij zou zoo gaarne het Palazzo della Citta bezoeken om de urn te bezichtigen, waarin de beentjes van den Generaal Nino Bixio besloten zijn.

Door dat oponthoud daar ter stede vond de gezagvoerder van de *Prins Willem* nog gelegenheid den jongelieden mede te deelen, dat hij van het ontvangen geld twintig rijksdaalders gestort had in handen van den kapitein van de Fransche bark *la belle Nimoise*, die zeilreë voor Marseille lag, om daarmede de eerbiedwaardige weduwe, moeder van den scheepsjongen, die op zoo aandoenlijke

wijze *la plainte du mousse* gezongen had, in hare hulp-behoevende omstandigheden tegemoet te komen. Als om strijd beijverden de beide jongelieden zich die som aan aan te vullen, bewerende dat de oude en gebrekkige zeelieden daardoor geen schade mochten lijden.

De *Prins Willem der Nederlanden* voleindigde na reparatie zijner schroefbladen de reis naar Amsterdam. Ook ontmoette de boot hare oude mededingster, de *Diamond Castle*, bij kaap la Gata op de Spaansche kust in de Middellandsche zee. De Amerikaan kwam van Marseille. Al spoedig was de spurt weer in vollen gang. De beide schepen gaven elkander niets toe. Zoo stoomden zij, vlak naast elkander liggende, door het nauwste gedeelte van Straat Gibraltar. Dwars van Cadix gekomen, had nog geen hunner eenig voordeel behaald, maar daar begon de westenwind zich te doen gevoelen, en -- wij weten het -- de *Prins Willem* hield zich beter bij hooggaande deining dan de Yankee. Het gevolg was dan ook, dat, toen de beide schepen Kaap Sint Vincent rondden, de Nederlandsche boot eene halve scheeps lengte voor was. Daar liepen de koersen uit een. Het eene schip bleef zuiver west voorleggen, de *Prins Willem* stevende om den noord. Beide schepen brachten elkander nog een vlaggen-saluut toe.

* * *

Anderhalf jaar later lag Jeanne Stelschroef op haren easy-chair uitgestrekt; terwijl haar fraai hoofdje steun vond op een mollig kussen, omwolk door gaas en kant.

Over haar voorhoofd boog zich haar echtgenoot om haar een kus te geven en sprak fluisterend, terwijl hij op de wieg wees, waarin het pand hunner liefde voor het eerst zijn zwak stemmetje liet hooren.

„Och, dat onze kleine Jeanne, onze lievelinge, ook zoo'n mailreis moge maken, wanneer zij tot de jaren zal gekomen zijn.”

„Ja,” zuchtte de overzalige moeder met verrukking, „dan zal zij even gelukkig als ik worden, wanneer zij dan zoo'n „*Perloembaän tjerita*” beleven moge.”

EINDE.

Bij de Uitgevers-Maatschappij „Elsevier” zijn van
denzelfden auteur mede verschenen:

BORNEO VAN ZUID NAAR NOORD. 2 dln. p.8 ^o	
ingenaaid	f 3.80
gebonden	- 4.80
EEN KWART EEUW TUSSCHEN DE KEERKRIN-	
GEN. 4 dln. p.8 ^o ingenaaid	- 7.60
gebonden	- 9.60
UIT DE OUDE DOOS, ingenaaid	- 1.90
gebonden	- 2.40
BABOE DALIMA, Een opium-roman. 2 dln. ingenaaid.	- 3.80
gebonden	- 4.80

*Bovenstaande Werken zijn ook verkrijgbaar onder den
collectieven titel van:*

De Romantische Werken van M. T. H. PERELAER

In 9 deelen ingenaaid voor	f 13.50
» 9 deelen gebonden in prachtband.	- 17.55
